

Χ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, Θ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΥ
Κ. ΡΩΜΑΙΟΥ, ΣΤ. ΣΠΕΡΑΝΤΣΑ - Σ. ΔΟΥΦΕΞΗ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ Α/Γ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

Α΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΑΘΗΝΑΙ 1970

H

6

NEC

Διηγερασμός (7.)

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΔΩΡΕΑ
ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΑΤΑΛΑΝΤΙΚΑ ΑΝΑΦΟΡΑΣ

ΔΕΥΤΕΡΑ

Η 6 ΝΕΓ
Χ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, Θ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΥ
Κ. ΡΩΜΑΙΟΥ, ΣΤ. ΣΠΕΡΑΝΤΣΑ — Σ. ΔΟΥΦΕΞΗ

Συμπρατόρητος (Γ.)

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

Α' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΛΛΑΣ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ
21 ΑΠΡΙΛΙΟΥ

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΡΑΤΟΣ
Γραφ. Ευδ. Διδ. Βιβλίου
αριθ. βιβλ. 380
1970

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΑΘΗΝΑΙ 1970

002
hne
ET2B
13

ΑΝΑΤΙΘΕΜΑΤΑ ΜΕΘΕΛΛΗΝΙΚΑ

ΥΠΟΧΡΕΩΣΗ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

1. ΥΠΟΘΗΚΑΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΤΥΡΤΑΙΟΥ : ΠΟΛΕΜΙΣΤΗΡΙΟΝ ΣΑΛΠΙΣΜΑ

Τί τιμή στο παλληκάρι, όταν πρώτο στη φωτιά
σκοτωθῇ γιὰ τὴν πατρίδα μὲ τὴ σπάθα στὴ δεξιά.
Πόσο λυπηρὸ ν' ἀφήνῃ τὴν πατρίδα τὴ γλυκειά,
τὰ καλὰ του τὰ χωράφια καὶ νὰ ζῇ μὲ διακονιά,
μὲ γονιὸ νὰ παραδέρνῃ, μὲ γυναῖκα ὁμορφονιά,
μὲ γερόντισσα μητέρα καὶ μ' ἀνήλικα παιδιά.
Κι ἀπ' τὴ στέρησι καὶ πτώχεια ὅπου πάῃ, ὅπου σταθῇ,
νὰ γνωρίζῃ ὅτ' εἶναι σ' ὅλους ἡ ζωὴ του μισητή.
Νὰ ντροπιάζῃ τὴ γενιά του, νὰ ντροπιάζεται κι αὐτός,
καὶ ποτὲ νὰ μὴν τοῦ λείπῃ ἀπ' τὰ στήθη ὁ στεναγμός.
Τέτοιον ἄνθρωπο καθέννας ζωντανὸ καταφρονᾷ,
μὴδ', ἀφοῦ στὸν τάφο πέσῃ, τ' ὀνομά του μελετᾷ.
Μέσ' στὴ μάχῃ ἄς χυθοῦμε ὅλοι μ' ἀφοβὴ καρδιά,
στὴ φωτιά, παλληκαράδες, γίνετ' ὅλοι ἓνα κορμί,
στὴ φωτιά μὴν ντροπιαστῇτε σὰ φυγάδες, σὰ δειλοί.
Λεοντόκαρδο τὸ στήθος καθενὸς σας ἄς φανῇ,
τοὺς ἐχθροὺς σας πολεμώντας μὴν ψηφᾶτε τὴ ζωή.
Τί ντροπὴ! ντροπὴ μεγάλη! ἀπὸ πίσω νὰ 'ναι ὁ νιὸς
κι ὁ ἀδύνατος ὁ γέρος νὰ πεθάνῃ μπροστινός,
πού 'χει κάτασπρα τὰ γένεια, κάτασπρη τὴν κεφαλὴ
καὶ στὰ χρώματα ν' ἀφήσῃ τὴν ἀδούλωτὴ ψυχὴ.
"Ὅλ' οἱ κίνδυνοι, οἱ πολέμοι, ὅλοι πρέπουνε στὸ νιό,
ναί, στὸ νιό πολέμοι πρέπουν, πού τὸ σῶμα ἔχει ἀνθηρό.
"Ἄς ριχτῇ μπροστὰ στὸ γέρο κι ἄσειστος ἄς στυλωθῇ,
καὶ τὰ δόντια του ἄς σφίξῃ, μέσ' στὸ αἷμα ἄς κυλιστῇ.

Μετάφρασις Σπ. Τρικούπη

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ ΤΟΥ ΕΘΝΟΥΣ

ὦ ΝΕΟΙ τοῦ Γένους, σεῖς, τοὺς ὁποίους ἐπαράβαλαν μὲ τὴν ἐα-
ρινὴν ὥραν τοῦ ἔτους, διότι καὶ ἀληθῶς τῆς ἡλικίας σας τὸ ἄνθος ὁμοιά-
ζει τὸ ἀνθηρὸν ἔαρ.

Ἄλλὰ τὰ ἄνθη ὑπόσχονται καὶ καρπούς, καὶ τούτους ἀπαιτεῖ, τοὺς ἐλπίζει ἀπὸ σᾶς ἢ ἐρημωθεῖσα ἀπὸ τὸν ἄγριον τύραννον πατρίδας. Μὴ ματαιώσετε τὴν ἐλπίδα τῆς.

Τιμὴ καὶ δόξα εἰς τοὺς νέους, ὅσοι ἔως τῶρα ἐδράματε εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος, οὐδ' ἐφοβήθητε νὰ κενώσετε τὰς φλέβας σας ἀπὸ τὸ αἷμα, διὰ νὰ ἐκδικήσετε ὅσα αἵματα ἀθῶων ἔχυσε καὶ χύνει καθ' ἡμέραν ὁ παράνομος καὶ ἀνανδρος τύραννος τῆς Ἑλλάδος...

Οἱ ἔως τῆς ὥρας ταύτης ἀγῶνες σας εἶναι λαμπροί· τὸ ἐλευθερωθὲν μέρος τῆς Ἑλλάδος ἐγεύθη τοὺς ἐλπιζομένους ἀπὸ τὴν ἡλικίαν σας γλυκεῖς καρπούς καὶ καυχᾶται ἡ πατρίς σας εἰς τὴν γέννησιν τοιούτων τέκνων.

Ἄλλὰ σᾶς μένουν ἄλλοι ἀσυγκρίτως ἐνδοξότεροι τούτων ἀγῶνες, ὃ γενναῖα τέκνα τῆς Ἑλλάδος. Διὰ τῶν παρόντων ἡλευθερώσατε τὴν Ἑλλάδα, τῶν δὲ νέων ἀγῶνων σκοπὸν πρέπει νὰ προβάλετε τὴν φύλαξιν τῆς Ἑλευθερίας, φύλαξιν δύσκολον καὶ διὰ τοῦτο προσοχῆς πολλῆς ἀξίαν.

Οἱ πρότεροί σας ἀγῶνες ἐκαθάρισαν τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὴν παρουσίαν τοῦ τυράννου, σᾶς μένει τῶρα ὁ μέγας ἀγών, νὰ τὴν καθαρσίγητε ἀπὸ τὸν μολυσμὸν τῆς ἀδικίας του, βάλλοντες εἰς τόπον αὐτῆς τὴν Δικαιοσύνην, τὴν μητέρα τῆς Εὐρήνης...

Ἀδ. Κοραῆς

ΜΕΓΑΛΟΙ ΑΝΔΡΕΣ — ΜΕΓΑΛΟΙ ΛΟΓΟΙ — ΜΕΓΑΛΑ ΕΡΓΑ

Ὅτε ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἔφθασεν εἰς τὸν ποταμὸν Ὑφασιν, ἐξηκρίβωσεν, ὅτι πρὸς Δ. τοῦ ποταμοῦ εἶναι χώρα μεγάλη καὶ εὐδαίμων, ὅτι αὐτὴν κατοικοῦν λαοὶ πολεμικοί, ὅτι ἐκεῖ εἶναι ἐλέφαντες πολλοί, μεγαλύτεροι καὶ ἀγριώτεροι τῶν ἄλλων.

Καὶ ὑποχарιστήθη πολὺ, διότι διέβλεπε νέον στάδιον πολεμικῆς δόξης. Ἀπεφάσισε λοιπὸν νὰ διαβῇ τὸν ποταμὸν καὶ νὰ προχωρήσῃ.

Ἄλλ' οἱ στρατιῶται του, οἱ ὅποιοι ἐπολέμουν συνεχῶς ἐπὶ ὀκτῶ ἔτη, εἶχον ἀποκάμει. Καὶ ἐπιθυμία κατέλαβε τὴν ψυχὴν αὐτῶν νὰ ἐπανεέλθουν πλέον εἰς τὴν πατρίδα, πλησίον τῶν γονέων, συζύγων καὶ τέκνων αὐτῶν.

Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος κατενόησε καλῶς τὸ πρᾶγμα καί, πρὶν γίνῃ ἡ ταραχὴ καὶ ἡ ἀθυμία τῶν στρατιωτῶν μεγαλύτερα, ἐκάλεσε τοὺς στρατηγούς εἰς συνεδρίασιν καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς :

— Ἄνδρες Ἕλληνες καὶ σύμμαχοι, βλέπω ὅτι τώρα πλέον δὲν με ἀκολουθεῖτε εἰς τοὺς κινδύνους μετὰ τὴν ἰδίαν προθυμίαν. Σᾶς ἐκάλεσα λοιπὸν ἐδῶ με σκοπὸν νὰ σᾶς πείσω, ὅτι πρέπει νὰ ἐξακολουθήσωμεν τὸν πόλεμον· ἐάν, ὅμως, πεισθῶ, ὅτι δὲν πρέπει νὰ γίνῃ τοῦτο, θὰ σταματήσωμεν ἕως ἐδῶ καὶ θὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς τὴν Πατρίδα.

Ὅσα κατωρθώσαμεν μετὰ τοὺς μέχρι τοῦδε κοινούς μας ἀγῶνας, σᾶς εἶναι γνωστά. Κατέχομεν τὴν Ἰωνίαν, τὸν Ἑλλήσποντον, τὴν Φρυγίαν, τὴν Καππαδοκίαν, τὴν Παφλαγονίαν, τὴν Λυδίαν, τὴν Καρίαν, τὴν Λυκίαν, τὴν Παμφυλίαν, τὴν Φοινίκην καὶ τὴν Λιβύην, μέρη τῆς Ἀραβίας, τῆς Συρίας, τῆς Βαβυλωνίας, τῆς Σουσιανῆς, τῆς Περσίας καὶ ὅλας τὰς χώρας μέχρι τοῦ Τανάιδος ποταμοῦ καὶ πέραν τοῦ Ἰνδικοῦ Καυκάσου.

Τώρα διατὶ διστάζετε νὰ προσθέσετε εἰς τὸ κράτος μας καὶ τὰ ἔθνη, τὰ ὁποῖα ἐκτείνονται πέραν ἀπὸ τὸν Ὑφασιν ποταμόν; Ἡ φοβεῖσθε, μήπως προβάλλουν ἀντίστασιν οἱ βάρβαροι; Δὲν βλέπετε ὅτι ἄλλοι μὲν ἔρχονται καὶ ὑποτάσσονται ἐκουσίως, ἄλλοι δὲ συλλαμβάνονται αἰχμάλωτοι, ἄλλοι δὲ φεύγουν καὶ ἀφήνουν εἰς ἡμᾶς τὴν χώραν τῶν ἔρημων, τὴν ὁποίαν ἡμεῖς δίδομεν εἰς τοὺς συμμάχους ἢ εἰς ὅσους μᾶς παραδίδονται ἐκουσίως;

Οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες νομίζω ὅτι ἔχουν πάντοτε τοὺς κόπους ὡς σκοπὸν τοῦ βίου των. Διὰ μεγάλων κόπων κατορθώνονται τὰ καλὰ καὶ μέγала ἔργα.

Ἐάν, ὅμως, σταματήσωμεν ἐδῶ τὴν ἐκστρατείαν μας, φοβοῦμαι μήπως μετὰ τὴν ἀναχώρησίν μας οἱ ἐλεύθεροι ἐκεῖνοι λαοὶ παρακινήσουν εἰς ἀποστασίαν τοὺς ὑποτεταγμένους. Καὶ τότε ὅλοι οἱ ἀγῶνες θὰ ματαιωθοῦν. Τότε θὰ παραστῇ ἀνάγκη πάλιν ἐξ ἀρχῆς νὰ ἐπιχειρήσωμεν νέας ἐκστρατείας καὶ νὰ ὑποβληθῶμεν πάλιν εἰς νέους ἀγῶνας καὶ νέους κινδύνους.

Ἄνδρες Ἕλληνες καὶ σύμμαχοι, οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες καὶ ὅταν εὐρίσκωνται εἰς τὴν ζωὴν, εὐχαριστιοῦνται νὰ κοπιᾶζουσιν καὶ ὅταν ἀποθάνουν ἐγκαταλείπουν δόξαν ἀθάνατον.

Ἡ δὲν ἐνθυμεῖσθε ὅτι ὁ Ἡρακλῆς, ὁ πρόγονος ἡμῶν, οὐχὶ μένων εἰς τὴν Τίρυνθα ἢ εἰς τὸ Ἄργος ἢ εἰς τὴν Πελοπόννησον ἢ εἰς τὰς Θήβας ἐφθασεν εἰς τοιαύτην δόξαν, ὥστε νὰ γίνῃ ἢ νὰ νομίζεται Θεός;

Καὶ ἡμεῖς τί καλὸν θὰ ἡδυνάμεθα νὰ κατορθώσωμεν, ἐὰν ἐκαθή-

μεθα εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ ἐθεωροῦμεν ἀρκετὸν μόνον νὰ φυλάσσωμεν τὰς οἰκίας ἡμῶν ;

Καὶ ἐὰν μὲν σεῖς μόνον ἐκιοπιάζετε καὶ ἐκινδυνεύετε, ἐγὼ δὲ ὁ ἀρχηγὸς σας ἀπέφευγον πάντα κίνδυνον, τότε θὰ εἴχετε δίκαιον νὰ παραπενησθε.

Ἄλλὰ τώρα βλέπετε ὅτι ὅλοι ἐξ ἑσού ὑποβαλλόμεθα εἰς τοὺς ἰδίους κόπους καὶ εἰς τοὺς ἰδίους κινδύνους, τὰ δὲ βραβεῖα εὐρίσκονται εἰς τὸ μέσον ὅλων, ὅσοι ἀγωνίζονται. Καὶ ἡ χώρα, τὴν ὁποίαν κατελάβομεν, εἶναι ἰδική σας, καὶ σεῖς σατραπεύετε αὐτῆς, καὶ ἀπὸ τὰ χρήματα τὰ περισσότερα δίδονται εἰς σᾶς.

Καὶ ὅταν θὰ κυριεύσωμεν ὅλην τὴν Ἀσίαν, τότε σᾶς ὀρκίζομαι ὅτι θὰ σᾶς φορτώσω μὲ ἀγαθὰ τόσα, ὅσα δὲν φαντάζεται κανεὶς ἀπὸ σᾶς. Καὶ ὅσους μὲν θέλουν νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν πατρίδα των θὰ φροντίσω νὰ τοὺς ἀποστείλω ἢ καὶ θὰ τοὺς ὁδηγήσω ἐκεῖ ἐγὼ ὁ ἴδιος, ὅσους δὲ θέλουν νὰ μένουν θὰ τοὺς καταστήσω ζηλευτοὺς εἰς τοὺς ἀπερχομένους.

Π. Ν. Οἰκονόμου

ΤΡΕΙΣ ΓΕΝΕΑΙ

« Ἀρμεν πόκ' ἡμεῖς ἄλκιμοι νεανῖαι.

Ἀρμεν δὲ μ' εἰμέες, αἱ δὲ λῆς, πεῖραν λαβέ.

Ἀρμεν δὲ γ' ἐσσόμεθα πολλῶ κάρρονες ».

Γενιά, πού χρόνους καὶ καιροὺς εἶχες πιστὰ συντροφία
στὰ κορφοβούνια τοὺς αἰτούς, στὰ πέλαγα τοὺς γλάρους,
κι ἀπὸ τῆς κούνιας τὸ φιλὶ κι ὡς τὸ φιλὶ τοῦ τάφου
διπλὴ λαχτάρα σ' ἔθρεψεν : ἡ Πίστι καὶ ἡ Πατρίδα !
Καὶ σύ, γενιά, πού ἐβλάστησες στὸ γέρικο κορμὸ της
καὶ δὲν ψηφᾷς φθινόπωρο τὰ φύλλα σου νὰ ρίξῃ,
γιατὶ τὰ μαρμαρόδεσε μαρμαροχέρα ἡ Δόξα !
Καὶ σύ, γενιά νιοφτέρουγῃ, δειλὸ ξεπεταρούδι,
πού παραιτώντας τῇ φωλιά πετᾷς ὀλόγυρά της,
γιά νὰ 'σαι πάντοτε κοντὰ στῆς μάννας σου τὰ χάρδια !

Ὡ τρεῖς γενιὲς καλότυχες καὶ χρονοκαταλύτρες,

ἡ χθεσινὴ κι ἡ σημερινὴ κι ἡ αὐριανή, σᾶς εἶδα
 τίς τρεῖς μαζί στὸν ὕπνο μου, στὴν ὑπνοφαντασιά μου.
 Λαγκάδια, βράχοι καὶ βουνὰ καὶ πέλαγα καὶ κάμποι,
 σὰν νὰ ᾿χαν σμίξει ὅλες μαζί τίς χάρες των καθένα
 κι ἔκαναν κάτι ἀγνώριστο, σὰν ἔξω ἀπὸ τὴν πλάσι.
 Κι ἐκεῖ — ξάστερο τ' ὄνειρο — κι οἱ τρεῖς γενιὲς ἀντάμα
 τριπλὸ τραγούδι ἐλέγανε, τριπλὸ χορὸ εἶχαν στήσει.

Κι ἔλεγ' ἡ χθεσινὴ γενιά μὲ μιὰ φωνὴ καθάρια:

- Ἡμαστέ κάποτε κι ἐμεῖς καὶ νιοὶ καὶ παλληκάρια,
 κι ἂν σκλάβοι ἐγεννηθήκαμε, δὲν ἤμαστέ καὶ δοῦλοι.
 Τὸν ὕπνο δὲ χορτάσαμε· τὴ νύχτα καρπούλι,
 τὰ ξημερώματα χορὸ καὶ τὴν ἡμέρα μάχη
 ἀπὸ κλεισούρα σὲ γκρεμὸ κι ἀπὸ κορφὴ σὲ ράχη.

.....
 Ὡς ὅτου πιά μὲ τὸ αἷμα μας, ποὺ χύνονταν πλημμύρα,
 τὸ σάβανο τῆς Λευτεριάς τὸ κάναμε πορφύρα,
 κι ἀφοῦ τὴν ἀναστήσαμε σ' ἄφθαστο μετερίζι
 μὲ τὸ νερὸ τ' ἀθάνατο, ποὺ ἡ Πίστις ἀναβρύζει,
 κορώνα τῆς φορέσαμε στ' ἀχτινωτὸ κεφάλι,
 κορώνα, ποὺ ὁμορφότερη στὸν κόσμο δὲν εἶν' ἄλλη.
 Ζαφείρια τὴ στολιζοῦνε καὶ τὰ ζαφείρια ἐκεῖνα
 ἔχουν μπριλλάντι ἡλιόφωτο στὴ μέση, τὴν Ἀθῆνα.

Κι ἔλεγ' ἡ σημερινὴ γενιά μὲ μιὰ φωνὴ καθάρια:

- Εἴμαστε σήμερα κι ἐμεῖς καὶ νιοὶ καὶ παλληκάρια.
 Σκλάβοι δὲ γεννηθήκαμε σὲ θλιβερά κρεβάτια,
 στ' ἄπλετο φῶς τῆς Λευτεριάς ἀνοίξαμε τὰ μάτια.

.....
 Ἡ ξενιοασιὰ μᾶς ἔρριχνε τὰ δολερά της βρόχια.
 Γοργὰ ξεχνοῦν οἱ νιόπλουτοι τὴν πρωτινὴ τους φτώχεια.
 Πρωτότοκοι τῆς Λευτεριάς καὶ πρῶτοι κληρονόμοι,
 γοργὰ κι ἐμεῖς ξεχάσαμε πῶς μένουν κι ἄλλοι ἀκόμη.
 Ὡς ὅτου ἀκούσθῃ μιὰ φωνὴ καὶ δεύτερη καὶ τρίτη
 μέσ' ἀπ' τῶν ἁγίων τάφων σας τὴν ἱερὴ τὴν κρύπτη.

Ἔτσι στὸ θεῖο πρόσταγμα ποὺ ἔκαμ' ἡ ψυχὴ σας,
φωτιά ἦταν τὸ ἀνασθήκωμα κι ἄνεμος ἡ φωνή σας.

.....

Καὶ νά ἡ γενιά ἡ αὐριανή, δειλὸ ξεπεταροῦδι,
χορεῦει ἀναθαρρεύοντας καὶ τέτοιο λέει τραγοῦδι :

— Φιλῶ τὸ χέρι σου, παπποῦ, τὸ χέρι σου, πατέρα,
μὰ ἐμεῖς καλύτεροι ἀπὸ σᾶς θὰ γίνουμε μιὰ μέρα.
"Ὅ,τι γενναῖο κι ὅ,τι ἱερὸ ὅτὸ νοῦ μας σᾶς ὑψώνει
θ' ἀστράφτη ἐμπρὸς στὰ μάτια μας καὶ θὰ μᾶς τὰ θαμπώνει.
Κι ὅ,τι μικρὸ καὶ ταπεινὸ ἢ στὴν ψυχὴ ἢ στὴ σκέψι
κακοὶ καὶ δίσεχτοι καιροὶ σᾶς ἔχουν δασκαλέψει
στὰ θαμπωμένα μάτια μας θὰ χάνεται, θὰ σβήνῃ,
καὶ δάσκαλός μας κι ὁδηγὸς ἡ νίκη σας θὰ γίνῃ.

.....

Κι ὅρκο σᾶς κάνουμε βαρὺ, κι ὅρκο ζωῆς, θανάτου,
πὼς γρήγορα μὲ τὸν καιρὸ, στὸ γοργοκύλισμά του,
θὰ φέρουμε καὶ μεῖς στερνὸ στολίδι στὴν κορώνα
χρυσὸ δικέφαλον ἄϊτὸ νὰ λάμπῃ στὸν αἰῶνα!

Ἰω. Πολέμης

ΑΙ ΔΙΧΟΝΟΙΑΙ ΔΕΝ ΦΕΡΟΥΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ

Πρὸς ΟΔΥΣΣΕΑ ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΝ

Ἐκ Παρισίων, 17 Ἰουνίου 1824

Υἱὲ τῆς Ἑλλάδος, ἀγαπητὲ καὶ γενναῖε τῆς Ἑλληνικῆς Ἐλευθερίας ὑπέρμαχε, Ὀδυσσεῦ!

Ἡ ἐπιστολή σου, τὴν ὁποῖαν ἔλαβα τὴν 7 Ἰουνίου τοῦ παρόντος ἔτους, ἐκατάβρεξε τοὺς γηραλέους ὀφθαλμούς μου μὲ δάκρυα λύπης καὶ χαρᾶς. Χαρᾶς, ὅτι βλέπω τὰ τέκνα τῆς Ἑλλάδος ἀγωνιζόμενα προθύμως ν' ἀναστήσωσι τὴν νεκρωμένην ἀπὸ τὸν τύραννον μητέρα των. Λύπης, ὅτι ὅλα τῆς τὰ τέκνα δὲν ὁμοιάζουνσι τὸν Ὀδυσσεά, ἀλλ' εὐρίσκονται τινες μεταξύ σας, οἵτινες δὲν δύνανται νὰ καταλάβωσιν ὅτι αἱ διχόνοιαι δὲν θέλουν φέρει ποτὲ τὴν ἐλευθερίαν ἐκείνην, τὴν ὁποῖαν ἐπιθυμεῖ ὅλη ἡ Ἑλλάς.

Φίλε 'Οδυσσεῦ, τὰ κατερθώματα καὶ σοῦ καὶ τῶν ἄλλων ὁμοίων σου κατέστησαν τὴν νέαν 'Ελλάδα ὄχι ὀλιγώτερον θαυμαστήν τῆς παλαιᾶς 'Ελλάδος· σᾶς ἔμεινε τώρα νὰ τὴν καταστήσετε καὶ σεβαστήν, στολίζοντές την μὲ τὴν παιδείαν, ἥτις ἔχει νὰ φέρῃ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἀκόλουθον τῆς δικαιοσύνης ὁμόνοιαν καὶ νὰ ἀναγκάσῃ τὰ ἄλλα ἔθνη νὰ σᾶς ἀφῃώσωσιν ἀνενοχλήτους νὰ ὀργανώσετε τὴν πολιτείαν σας, ὡς εἶναι δίκαιον, ἐσεῖς μόνοι, ἐπειδὴ καὶ σεῖς μόνοι ἐχύσατε αἷματα δι' αὐτήν.

Χωρὶς τὴν ἱερὰν ταύτην ὁμόνοιαν, πίστευσε τὸν γηραιὸν πατέρα σου, υἱὲ ἀγαπητῆ (ἐπειδὴ μ' ἔκαμες τὴν τιμὴν νὰ ὀνομασθῇς υἱός μου), ὅτι καὶ ἐὰν παρὰ τὰ ἔως τώρα ἥρωικά σας ἀνδραγαθήματα δείξετε ἀκόμη ἥρωικώτερα εἰς τὸ ἐξῆς ἄλλα, μὴν ἐλπίζετε τὴν ὁποίαν ἐπιθυμεῖτε ἀνεξαρτησίαν.

Ὡ, Θεέ ! τρέμει καὶ τὸ σῶμα μου καὶ ἡ ψυχὴ συλλογιζομένου τὰ ἐκ τῆς διχονοίας ἐνδεχόμενα. Μετὰ τόσας θυσίας, μετὰ τόσους ἀγῶνας, τοὺς ὁποίους καὶ ὁ Λεωνίδας καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς ἤθελαν θαυμάσει, ἂν ἐπέστρεφαν εἰς τὸν κόσμον, ν' ἀναγκάσετε μὲ τὴν διχονοίαν σας τοὺς ξένους νὰ ὀργανώσωσι τὴν πολιτείαν σας ! Ἐσεῖς νὰ φυτεύετε καὶ μὲ τὰ αἷματά σας νὰ ποτίσετε τῆς ἐλευθερίας τὸ δένδρον, καὶ νὰ ἔλθωσιν ἔξωθεν ἄλλοι νὰ σᾶς διδάξωσι πῶς καὶ πότε νὰ γεύσεσθε τοὺς καρπούς των ! ! !

Στρατιῶται, Στρατηγοί, Νομοθέται, Κυβερνήται, πάσης τάξεως πολῖται, ὑποφέρετε νὰ πάθῃ τόσῃν κατασχύνῃν ἢ κοινῇ σας μῆτηρ, ἡ Ἑλλάς ; Καὶ ποίαν χάριν ἔχει νὰ σᾶς χρεωστῇ, ὅτι τὴν ἐλευθερώσατε ἀπὸ τοὺς Τούρκους, ἐὰν δὲν καταστήσετε καὶ τὴν ἐλευθερίαν της ἀνεξάρτητον μὲ τὸν ἱερὸν δεσμόν τῆς ὁμονοίας ;

Ὅσα λέγω, φίλε 'Οδυσσεῦ, περὶ ὁμονοίας δὲν ἀποβλέπουν κατ' εὐθεΐαν ἐσέ· ἐδείξεις μὲ τὴν ἔως τώρα διαγωγὴν σου ὅτι δὲν ἔχεις χρεῖαν ἀπὸ τοιαύτας παραγγελίας. Ἐνδέχεται, ὅμως, νὰ εὐρίσκωνται μεταξὺ σας τινές, ὄχι κακοὶ στρατηγοί, ὄχι κακοὶ πολῖται, ἀλλ' ἄνθρωποι ἀπατημένοι ἀπὸ φαρμακεράς συμβουλὰς ἐχθρῶν τῆς Ἑλλάδος· ἄνθρωποι νομίζοντες ὅτι, ὅστις κρατεῖ ὅπλα, εἶναι καὶ ἐλεύθερος, εἶναι καὶ δυνατός, εἶναι καὶ ἀσφαλής, διὰ τοῦτο μόνον, ὅτι κρατεῖ ὅπλα.

Πλάνην μεγάλην πλανῶνται οἱ ταλαίπωροι.

Μόνῃ ἡ δικαιοσύνη φέρει τὴν ἐλευθερίαν, τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἀσφάλειαν· ὅπλα χωρὶς δικαιοσύνην, γίνονται ὅπλα ληστῶν, ζώντων εἰς

καθημερινὸν κίνδυνον νὰ στερηθῶσι τὴν δύναμιν ἀπὸ ἄλλους ληστὰς ἢ καὶ νὰ κολασθῶσιν ὡς ληστὰι ἀπὸ νόμιμον ἐξουσίαν.

Ἡ ἀνδρεία χωρὶς τὴν δικαιοσύνην εἶναι εὐτελὲς προτέρημα· ἡ δικαιοσύνη, ἂν ἐφυλάσseto ἀπὸ ὅλους, οὐδὲ χρεῖαν ὅλως εἶχε τῆς ἀνδρείας, ὡς ἔλεγεν ὁ ἑνδοξος καὶ μέγας στρατηγὸς Ἀγησίλαος : « Οὐδὲν ἀνδρείας χρῆζομεν, ἐὰν πάντες ὦμεν δίκαιοι ». Καὶ αὐτὴ τοῦ Θεοῦ ἡ παντοδυναμία ἤθελ' εἶσθαι χωρὶς ὄφελος διὰ τοὺς ἀνθρώπους, ἂν δὲν ἦταν ἐνωμένη μετὰ τὴν ἄπειρον δικαιοσύνην του.

Ὁ Θεὸς τῶν δυνάμεων, υἱὲ τῆς Ἑλλάδος Ὀδυσσεῦ, νὰ εὐλογήσῃ τὰ ὅπλα σου, διὰ νὰ ἀληθεύσῃ εἰς μὲν ἐσᾶς τὸ « εἰς διώζεται χιλῖους », εἰς δὲ τοὺς ἐχθρούς σας τὸ « γεννηθήτω ἡ ὁδὸς αὐτῶν σκότος καὶ ὀλισθημα, καὶ ἄγγελος Κυρίου καταδιώκων αὐτούς ! ».

Ὁ φίλος καὶ σοῦ καὶ τῆς κοινῆς πατρίδος.

« Ἐπιστολαί », τ. Γ'

Ἀδ. Κοραῆς

Η ΔΙΧΟΝΟΙΑ

Παλληκάρια μου ! οἱ πόλεμοι
γιὰ σᾶς ὅλοι εἶναι χαρὰ
καὶ τὸ γόνα σας δὲν τρέμει
στοὺς κινδύνους ἐμπροστά.

Ἀπ' ἐσᾶς ἀπομακραίνει
κάθε δύναμι ἐχθρική·
ἀλλ' ἀνίκητη μιὰ μένει
ποὺ τὲς δάφνες σᾶς μαδεῖ.

μία, ποῦ, ὅταν ὡσὰν λύκοι
ξαναρχόστενε ζεστοὶ
κουρασμένοι ἀπὸ τὴ νίκη,
ἄχ! τὸν νοῦν σᾶς τυραννεῖ.

Ἡ Διχόνοια ποὺ βαστάει
ἓνα σκῆπτρο, ἢ δολερή,
καθενὸς χαμογελάει,
« πάρ' το » λέγοντας « καὶ σύ ».

Ἐκεῖ τὸ σκῆπτρο ποῦ σᾶς δείχνει
 ἔχει, ἀλήθεια, ὠραία θωριά·
 μὴν τὸ πιάστε, γιατί ρίχνει
 εἰς σὲ δάκρυα θλιβερά.

Ἀπὸ στόμα ὁποῦ φθονάει,
 παλληκάρια, ἄς μὴν ἴπωθῃ
 πῶς τὸ χέρι σας κτυπάει
 τοῦ ἀδελφοῦ τὴν κεφαλὴ.

Μὴν εἰποῦν στὸ στοχασμό τους
 τὰ ξένα ἔθνη ἀληθινά :
 ἐὰν μισοῦνται ἀνάμεσό τους,
 δὲν τοὺς πρέπει ἐλευθεριά.

Ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ « Ἕννοιον εἰς τὴν ἐλευθερίαν »

Δ. Σολωμός

2. ΠΡΟΣΦΑΤΟΝ ΕΘΝΙΚΟΝ ΠΑΡΕΛΘΟΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΥΜΝΟΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΣΗΜΑΙΑΝ

Αὐτὸ εἶναι τὸ ἱερὸ πανί, τὸ γαλανὸ καὶ τ' ἄσπρο,
κομμάτι ἀπ' ἀνοξιότατο καὶ ξάστερο οὐρανό,
ποὺ εἶναι λευκὸ σὰν τὸν ἀφρὸ τοῦ κύματος, ποὺ ἀνθίζει
σὲ περιγιάλι ὀλόγλυκο, σὲ πέλαο μακρινό.
Αὐτὸ εἶναι τὸ ἱερὸ πανί, ποὺ, ὅταν περνᾷ μπροστά μας,
ὕγραίνονται τὰ βλέφαρα καὶ σπαρταρᾷ ἡ καρδιά μας.

Δὲν εἶναι ἡ αὖρα, ποὺ ἔρχεται γλυκὰ νὰ τὸ χαϊδέψῃ,
δὲν τ' ἀνεμίζει πρόσχαρα ἡ αὖρα ἡ σιγανή,
εἶναι μιὰ ἀθάνατη πνοή, ποὺ ὁρμαίει νὰ ζωντανέψῃ
μὲ ἀνατριχίλα ἀνέκφραστη τὸ δίχρωμο πανί.
Τὸ πῆρε κάποια μάγισσα καὶ τό 'καμε χλαμύδα
καὶ ζῇ σ' αὐτὸ καὶ πάλλεται ὀλόκληρη ἡ Πατρίδα.

Εἶναι ἡ Σημαία! Τῇ βλόγησαν παπᾶδες μ' ἄσπρα γένεια
μέσ' στῆς σκλαβιᾶς τὸ τρίσβαθο κι ἀπόκρυφο σχολεῖο,
ἔκλαψαν μάτια καὶ καρδιὲς ἐπάνω της, κι οἱ κόρες
τῇ νύχτα τὴν ὑφαίνανε κρυφὰ στὸν ἀργαλεῖο.
Σὰ βόρειο σέλας ἄστραψε στὴ Λαύρα μιὰν ἡμέρα
κι ἀπλώθηκε ὡς τὸν ἔβδομο οὐρανὸ κι ἀκόμη πέρα.

«Διάπλασις τῶν Παίδων» 1917

Σπ. Λάφνης

ΑΥΤΟ ΗΤΟ ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΤΟΥ 1940 - 1941

Οὐδέποτε εἶδον τοιαύτην ἀπόφασιν, τοιαύτην αὐθόρμητον καὶ φυσικὴν πειθαρχίαν καὶ τοιαύτην καρτερικότητα. Καὶ ἦτο τότε, ὅταν ἓνας ἐκ τῶν Ἑλλήνων ἀξιωματικῶν, ὁ ὁποῖος διοικοῦσεν ἓνα φρούριον εἰς τὸ Μακεδονικὸν μέτωπον, ἐκάλεσε τοὺς τριακοσίους ἀ ν ο μ ο ι ο γ ε ν ε ῖ ς ἄνδρας τοῦ καὶ τοὺς εἶπεν :

— Οἱ Γερμανοὶ εὐρίσκονται ἐπάνω εἰς τοὺς λόφους πρὸς βορρᾶν. Πιθανὸν ἐντὸς ὀλίγου νὰ ἐπιτεθοῦν ἐναντίον τοῦ φρουρίου μας. Πόσοι ἀπὸ σᾶς εἰσθε ἔγγαμοι ;

Ἐννεμήκοντα περίπου ὕψωσαν τὰς χεῖρας τῶν.

Ἀπὸ αὐτὴν τὴν στιγμὴν δίδω εἰς ὅλους τοὺς ἐγγάμους διήμνον ἄδειαν ἀπουσίας, ἐὰν τὴν ἐπιθυμοῦν, καὶ θὰ τοὺς ἀναπληρώσω μὲ ὅσους εἶναι ἄγαμοι. Πόσοι ἀπὸ σᾶς ἐπιθυμεῖτε νὰ πάρετε ἄδειαν ;

Ο ὕδεις ἀπήντησε, καὶ ο ὕδεις ἐδέχθη νὰ λάβῃ ἄδειαν.

Βραδύτερον τὸ φρούριον ὑπέστη ἐπίθεσιν. Οἱ Γερμανοὶ τὸ προσέβαλλαν ἀδιαλείπτως καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν ὑπερασπιστῶν του ἐφονεύθησαν. Ἀλλὰ τὸ φρούριον δὲν ἔπεσεν. Οἱ Γερμανοὶ εἰσῆλσαν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ κανέν σχεδὸν ἀπὸ τὰ Ἑλληνικά φρούρια δὲν ἐκυριεύθη.

Αὐτὸ ἦτο τὸ πνεῦμα τῶν Ἑλλήνων, ἓνα πνεῦμα, τὸ ὁποῖον εἶναι δύσκολον ν' ἀναλυθῇ καὶ δύσκολον νὰ ἐξηγηθῇ. Γενικῶς, ὅμως, οἱ Ἕλληνες ὅλοι μετεῖχον τῆς παραδόξου καὶ ὑπερόχου ταύτης ἀποφασιστικότητος. Καὶ ἦτο αὕτη τὸ πλέον ἐμφυχωτικὸν πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ἐγνώρισα μέχρι τοῦδε.

Στάνλεϋ Κάσον

Ἀπεσταλμένος ἀγγλικῆς ἐφημερίδος
εἰς τὸ Ἑλληνικὸν μέτωπον

ΟΙ ΝΕΟΙ ΤΡΙΑΚΟΣΙΟΙ

Τὸ ἀνακοινωθὲν ἔλεγεν : « Ἡμετέρα πυροβολαρχία ἔβαλε τὴν πρωίαν σήμερον ἀπὸ προκεχωρημένης θέσεως ἐπιτυχέστατα κατὰ τῶν βουλγαρικῶν θέσεων ».

Ἀθόρυβα, σιωπηλά, τεχνικὰ ἡ πυροβολαρχία προχωρεῖ μέσα ἀπὸ τὶς χαράδρες. Περνᾷ ἀπὸ τὰ χαρακώματα τῆς πρώτης γραμμῆς· καὶ οἱ ἄγρυπνοι φαντᾶροι, ποὺ φρουροῦν ἐκεῖ μὲ τὸ ὄπλον στὸ χέρι, ἀνταλλάσσουν μιὰ βουβή, θερμὴ χειραψία μὲ τοὺς ἀδελφοὺς πυροβολητάς.

Τώρα ἡ πυροβολαρχία μας προχωρεῖ ἐπὶ τοῦ ἀδεσπότου ἐδάφους, ποὺ χωρίζει τὶς δυὸ ἀντίπαλες γραμμές. Βῆμα πρὸς βῆμα, γιὰ νὰ μὴν ἀκουσθοῦν τὰ πατήματα. Γύρο βαθεῖα σιγή. Μόνον τὸ μονότονον τραγούδι τοῦ τριζονιοῦ, ποὺ μοιάζει σὰν ἓνας ὕμνος πρὸς τὴν σιωπὴν, καὶ κάπου κάπου, σὰν ἓνα μακρινὸ γαύγισμα σκυλιοῦ, ὁ ὑπόκωφος κρότος τοῦ βαρέος πυροβολικοῦ μας...

Θὰ εἶναι τρεῖς ἡ ὥρα, ὅταν ἡ πυροβολαρχία μας φθάνει στὸ σημεῖον ποὺ τῆς εἶχεν ὀρίσθῃ. Οἱ ἀξιωματικοὶ δίδουν ψιθυριστὰ σχεδὸν τὰς διαταγὰς των. Τὰ κανόνια τοποθετοῦνται εἰς τάξιν μάχης κατὰ μῆκος τῆς χαράδρας. Γρήγορα γρήγορα οἱ ἄνδρες ἐτοιμάζουν ἓνα πρό-

χειρο « καμουφλάζ » ἐπάνω ἀπὸ τὰ κανόνια μὲ μερικά χαμόκλαδα. Ἔπειτα κάθονται ὅλοι χάμω ἀκίνητοι καὶ περιμένουν ἀνυπομονῶς τὴν ὥρα.

Δὲν ἀργεῖ! Οἱ κορυφογραμμὲς τοῦ σκοτεινοῦ ὄγκου τοῦ Παγγαίου ἀρχίζουν νὰ διαγράφονται ἐπάνω στὸν ὀλιγώτερο μαῦρον ὀρίζοντα. Καὶ σιγὰ σιγὰ ὁ ὀρίζων αὐτὸς παίρνει ἀνοικτότερες ἀποχρώσεις.

Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν οἱ ἀξιωματικοὶ βγάζουν τὰ ρολόγια των. Τὰ συννεφάκια ἐπάνω ἀπὸ τὸ βουνὸ γίνονται κρέμ, ἔπειτα κίτρινα, ἔπειτα πορτοκαλιά, ἔπειτα πορφυρᾶ.

Ἡ χαραγγὴ ἐξύπνησε τοὺς πτερωτοὺς κατοίκους τοῦ κάμπου. Τὸ φαιδρὸ τραγοῦδι τους ἀντηχεῖ σὰν ἓνα ὠραῖον ἑωθινό.

Καὶ τώρα μία κατακόκκινη φωτεινὴ γλῶσσα ξεπροβάλλει ἐπάνω ἀπὸ τὸ Παγγαῖον. Ὁ ἥλιος! Εἶναι 5 καὶ 25'. Ἀκόμη ὀλίγα λεπτά...

Ἐξαφνα τὴν γαλήνην τοῦ κάμπου διακόπτει ἀπότομα ἡ ὁμοβροντία τῶν κανονιῶν μας. Καὶ ἀμέσως κατόπιν ἄλλη. Καὶ ἔπειτα ἄλλη. Ἀλλεπάλληλοι αἱ ὁμοβροντίαι ξυπνοῦν τὴν κοιμισμένη ἡχὴ τῆς κοιλάδος. Καὶ ἔρχεται ἀδύνατη, σβησμένη ἡ ἀντήχησις ἀπὸ πέρα, ἀπὸ τὴν σκλαβωμέγη γῆ τῶν Σερρῶν, σὰν μία ἀπηλπισμένη ἱκεσία πρὸς τοὺς ἐλευθερωτάς της, σὰν ἓνα πνιγμένο « ἐλᾶτε, παιδιὰ, ἐλᾶτε »!

Κρατεῖ μιάμιση ὥρα ὁ βομβαρδισμός. Ρίχνει ἡ πυροβολαρχία μας ἐπάνω ἀπὸ 300 βλήματα. Καὶ ὁ παρατηρητὴς ἀπὸ τὴν ὑψηλὴν του θέσιν ἀναφέρει :

« Πανικὸς εἰς τὰ βουλγαρικὰ χαρακώματα. Αἱ ὀβίδες μας πέφτουν σχεδὸν πάντοτε εἰς τὰ χαρακώματά των. Οἱ Βούλγαροι τρέχουν ἄσκοπα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, σὰν ξαφνιασμένες μέλισσες κυψέλης ».

Οἱ πυροβοληταὶ μας ρίχνουν ἀκούραστοι. Μεγάλαι σταγόνες ἰδρώτος βρέχουν τὰ ἡλιοκαμένα πρόσωπά των... Ἀλλ' ἰδοὺ ἐπὶ τέλους καὶ τὸ βουλγαρικὸν πυροβολικόν. Ἀπὸ τρεῖς διευθύνσεις οἱ Βούλγαροι κτυποῦν τοὺς ἰδικούς μας.

Δυὸ γερμανικὰ ἀεροπλάνα μὲ τὸν μαῦρο σταυρὸ στὰ πτερύγιά των σηκώνονται καὶ ἔρχονται νὰ ἐπισημάνουν τὴν θέσιν τῆς πυροβολαρχίας. Εὐτυχῶς, ὅμως, τὰ κανόνια εἶναι σχετικῶς καλὰ καμουφλαρισμένα· καὶ οἱ ἀεροπόροι δὲν ἤμποροῦν νὰ σημειώσουν ἀκριβῶς τὴν θέσιν των.

Ἐν τούτοις αἱ ἐχθρικαὶ ὀβίδες ἀρχίζουν νὰ σπάζουν γύρω ἀπὸ τὴν

χαράδρα καὶ ὑψώνουν θεόρατα σύννεφα σκόνης. Πέντε βουλγαρικαὶ πυροβολαρχίαι, βαρέος καὶ πεδινοῦ πυροβολικοῦ, ἔχουν τώρα συγκεντρῶσει τὸ πῦρ των ἐναντίον τῆς θέσεως, τὴν ὁποίαν τοὺς ὑπέδειξαν τὰ γερμανικὰ ἀεροπλάνα μὲ τὸν ἀσύρματόν τους.

Ὁ διοικητὴς τῆς μοίρας διατάσσει τότε τοὺς ἄνδρας του νὰ ἀφήσουν τὰ κανόνια καὶ νὰ πᾶνε νὰ κρυφθοῦν σὲ μιὰ συστάδα θάμνων λίγο πρὶς πίσω. Κανεῖς, ὅμως, δὲν ὑπακούει.

— Ἐσεῖς γιατί δὲν φεύγετε, κύριε μοίραρχε; ἐρωτᾷ ἓνας πυροβολητής.

— Ἐγώ, παιδί μου, δὲν μπορῶ ν' ἀφήσω τὰ κανόνια μου.

— Τότε γιατί νὰ τ' ἀφήσωμεν ἡμεῖς, κύριε μοίραρχε; Ἐδῶ θὰ μείνωμε!

Καί, σὰν ἄλλοι τριακόσιοι τῶν Θερμοπυλῶν, οἱ γενναῖοι αὐτοὶ πυροβοληταὶ μένουν ἀπτώητοι στὰς θέσεις των, ἐνῶ αἱ βουλγαρικαὶ ὀβίδες βουίζουν γύρω τους.

Ἐνα θραῦσμα ὀβίδος πληγώνει τὸν ἀρχισκοπευτὴν δεκανέα Πατσᾶν Νικ. κάτω ἀπὸ τὸ μάτι. Ὁ μοίραρχος διατάσσει τοὺς νοσοκόμους νὰ τὸν πᾶνε πίσω καὶ νὰ τὸν περιποιηθοῦν. Ὁ γενναῖος, ὅμως, Λαρισινὸς ἀρνεῖται:

— Θὰ μείνω στὴ θέσι μου, κύριε μοίραρχε.

Δὲν ἀφήνει καὶ οὕτε νὰ ἐπιδέσουν τὸ τραῦμα του, ἀπὸ τὸ ὅποιον ρεεῖ ἀφθονον τὸ αἷμα. Ἀρκεῖται μόνον νὰ τὸ ἀλείψῃ μόνος του μὲ λῆγο ἰώδιον. Καὶ μένει στὴν θέσιν του.

Ἐνα ἄλλο θραῦσμα πληγώνει σοβαρῶς στὸ στῆθος τὸν ἀνθυπίατρον Κωστάκη καὶ τέσσαρας πυροβολητὰς καὶ φέρνει κάποια μικρὴ βλάβη σ' ἓνα κανόνι.

Ὁ ἀνθυπίατρος ἐπιβλέπει μόνος του τὴν ἐπίδεσιν τῶν τραυματιῶν καὶ ἔπειτα ἀφήνει τοὺς νοσοκόμους νὰ τὸν μεταφέρουν, σχεδὸν ἀνάσθητον πιά, πρὸς τὰ ὀπίσω.

Ὅλην τὴν ἡμέραν οἱ γενναῖοι μας ἀπτώητοι, γαλήνιοι, μειδιῶντες, ἀστειευόμενοι ἔμειναν στὰς θέσεις των, χωρὶς εὐτυχῶς νὰ ὑποστοῦν καμμίαν ἄλλην ἀπώλειαν ἢ ζημίαν. Καὶ μόνον κατὰ τὰς 9 τὸ βράδυ ἡ πυροβολαρχία, σύμφωνα μὲ τὰς διαταγὰς ποὺ εἶχεν, ἐμπῆκεν εἰς τάξιν πορείας καὶ ἤσυχα ἤσυχα, σὰν νὰ ἐπέστρεφεν ἀπὸ γυμνάσια, ἐγύρισε πίσω στὴν θέσιν τῆς. Ἡ γενναία πυροβολαρχία ἐγράφη μὲ ἄσβεστα γράμματα στὴν ἐθνικὴ βίβλον τῶν ἀφανῶν ἡρώων.

Η ΝΙΚΗ

Ἐδῶ στὸ Ἑλληνικὸ τὸ χῶμα,
τὸ στοιχειωμένο κι ἱερό,
ποὺ τὸ ἴδιο χῶμα μένει ἀκόμα
ἀπ' τὸν ἀρχαῖο τὸν καιρό,

στὸ χῶμα τοῦτο πάντα ἀνθοῦνε
κι ἔχουν ἀθάνατη ζωὴ
καὶ μᾶς θαμπώνουν, μᾶς μεθοῦνε
νεράιδες, ἥρωες, θεοί.

Ἐδῶ στὸ Ἑλληνικὸ τὸ χῶμα,
τὸ στοιχειωμένο κι ἱερό,
ποὺ τὸ ἴδιο χῶμα μένει ἀκόμα
ἀπ' τὸν ἀρχαῖο τὸν καιρό,

εἶδα τὴ Νίκη τὴ μεγάλη,
τὴ Νίκη τὴν παντοτινὴ,
τὴν εἶδα ἐμπρός μου νὰ προβάλλῃ
μὲ φορεσιὰ ὀλοφωτεινὴ.

Κ. Παλαμᾶς

Η ΓΑΛΑΝΟΛΕΥΚΗ ΣΤΑ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ

...Νωρίς τὸ πρωὶ ξεκίνησε ἡ «Ὀλγα» γιὰ τὸ ταξίδι πρὸς τὴν Λέρο. Σύμφωνα μὲ τὶς διαταγὲς τοῦ Ναυαρχείου ἔπρεπε νὰ ὑπολογίσῃ ἔτσι τὴν ἐκκίνησιν καὶ τὴν ταχύτητά της κατὰ τὸν πλοῦν, ὥστε νὰ βρεθῇ κοντὰ στὰ ἀνατολικὰ παράλια τῆς Κρήτης κατὰ τὸ σούρουπο. Ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα ἄρχιζεν ἡ πιὸ ἐπικίνδυνη διαδρομὴ, μέσα σὲ μιὰ περιοχὴ, ὅπου κυριαρχοῦσαν ἀπόλυτα τὰ γερμανικὰ ἀεροπλάνα, αἱ τορπιλλάκατοι καὶ τὰ ὑποβρύχια, καὶ ὅπου ὁ κίνδυνος караδοκοῦσε σὲ κάθε μίλλι.

Ἀρχιζε νὰ πέφτῃ τὸ σκοτάδι, ὅταν ἀντίκρυσαν ἀπὸ μακριὰ τὰ βουνα τῆς Κρήτης. Ὅσοι ναῦτες δὲν εἶχαν ὑπηρεσίαν, ἀνέβηκαν νὰ δοῦν,

για μια στιγμή έστω, το θέαμα αυτό. Βαθειά συγκίνησις τούς συνεΐχεν όλους. Ήταν ή πρώτη φορά, έπειτα από χρόνια ολόκληρα έκπατρισμού και σκληρού άγώνος, πού αντίκρυζαν έλληνικά βουνά. Και ξυπνούσε μέσα των αυτό το θέαμα τόσους πόθους, τόσες νοσταλγίες! Άλλά το σκοτάδι έπεσε πολύ γρήγορα και έκρυπεν έντελώς από τά μάτια των τά έλληνικά βουνά. Το ίδιο, όμως, σκοτάδι έβοήθησε την «Βασίλισσα Όλγα» και το άγγλικόν άντιτορπιλικόν «Ίντρέπιντ», πού την συνώδευε με ανάλαφρο φορτίο, νά περάσουν χωρίς άπενκταίο τά τόσον επικίνδυνα νερά τοῦ Αἰγαίου, νά διαφύγουν την άγρυπνη προσοχή τῶν Γερμανῶν και νά φθάσουν στο λιμάνι τῆς Λέρου

Για πρώτη φορά, έπειτα από δύομιση χρόνια, ή «Όλγα» ήταν πάλι σέ έλληνικό λιμάνι. Έβλεπαν γυμνούς λόφους με τίς χαρακτηριστικώτατες έλληνικές γραμμές, ώραϊα καταπράσινα περιβόλια, πού τούς εθύμιζαν την Αἴγινα και τόν Πόρο. σπιτάκια ολόασπρα με την έλληνική νησιώτικη άρχιτεκτονική, πού δέν μπορούσαν ν' άλλοιώσουν οί άτέλειωτες Ιταλικές αποθήκες και τά άλλα πολυάριθμα στρατιωτικά κτίρια. Και έπειτα ήξεραν ότι είναι στα Δωδεκάνησα, τά άξέχαστα και πολυαγαπημένα έλληνικά νησιά, πού τόσον καιρό περίμεναν μάταια την άπελευθέρωσίν των. Και κανείς από τούς ναυτικούς αυτούς, πού ήξεραν τώρα ότι οί αγαπημένοι των στα άλλα έλληνικά νησιά και έλληνικά άκρογιάλια τραβούσαν τά βασανιστήρια τῆς σκλαβιάς, δέν μπορούσε νά κρύψει την συγκίνησίν του μπροστά στο θέαμα και τίς σκέψεις αυτές.

Ή Λέρος είχε καταληφθῆ δυο μέρες νωρίτερα από τούς «χοιμάντες», Έλληνες και Άγγλους, πού μετέφεραν οί άτρόμητες «ήμιολίες». Ή «Όλγα» μαζί με το «Ίντρέπιντ» ήταν τά πρώτα καθαυτό πολεμικά τῶν Συμμάχων, πού ήρχοντο νά στεριώσουν την κατοχή αυτή, τόσον έπισφαλῆ και άνεπαρκῆ, άλλοίμονον!

Αἰγιοί, ελάχιστοι ήταν οί κάτοικοι, πού είχαν άπομείνει από τούς άμείλικτους διωγμούς στο νησί. Κι αυτοί ήταν τόσο φοβισμένοι από την τρομοκρατία δεκαετιῶν ολόκληρων, είχαν τόσην άγωνίαν, ότι θά διαλυθῇ γρήγορα το άπίστευτον όνειρο πού έβλεπαν τώρα, ώστε νά μήν τολμοῦν νά έκδηλώσουν ακόμα την χαρά και τόν ένθουσιασμόν των.

Δυο παιδάκια πλησίασαν μόνον με μία βαρκούλα και με καθαρά, περιποιημένα έλληνικά έζήτησαν από τόν αξιωματικό, πού ήταν κοντά στη σκάλα, νά τούς δώση την άδεια νά άνέβουν στο καράβι. Έτρεμαν από την συγκίνησιν τά παιδάκια αυτά, πού είχαν γεννηθῆ μέσα στην

ιταλική τρομοκρατία, πού δὲν εἶχαν ποτὲ δεῖ τὴ Γ α λ α ν ό λ ε υ κ η νὰ κυματίζῃ ἐλεύθερα στὸν ἀέρα, πού μόνο ἀπὸ τὸν παπποῦ καὶ τὴ γιαγιά των θὰ εἶχαν ἀκούσει γιὰ τὴν μακρινὴ Πατρίδα, πού δὲν τοὺς ἐξέγασε ποτὲ καὶ θὰ ἔφθανε μιὰ ἡμέρα νὰ τοὺς ἐλευθερώσῃ.

Σὰν ὑπνωτισμένα ἀπὸ τὸ θέαμα, πού ἔβλεπαν ἐμπρός των, ἐπροχώρησαν πρὸς τὸν μικρὸν ἱστόν, ὅπου ἐκυμάτιζεν ἡ σημαία τῆς «Ὀλγας». Ἐγονάτισαν πρῶτα, ἔμειναν κάμποσον ὥρα, σὰν νὰ ἔκαναν τὴν προσευχή των καί, ἀφοῦ σηκώθηκαν, ἔπιασαν τὴν ἄκρῃ τῆς σημαίας καὶ τὴν ἔφεραν εὐλαβικὰ στὰ χεῖλη των. Ἀπὸ τὰ μάτια τῶν ναυτῶν καὶ τῶν ἀξιωματικῶν τῆς «Ὀλγας», πού τὰ παρακολουθοῦσαν, μάτια πού εἶχαν ἀντιμετωπίσει ἀδίστακτα τόσους κινδύνους καὶ τόση φρίκη, τὰ δάκρυα ἀργοκύλησαν γιὰ — πρώτη φορά — ἐπάνω στὰ ἡλιοκαμένα μάγουλα.

Δὲν εἶπαν τίποτ' ἄλλο τὰ δυὸ παιδάκια. Ἐφίλησαν μόνο τὸ χέρι τοῦ ἀξιωματικοῦ, πού τοὺς εἶχεν ἐπιτρέψει νὰ ἀνέβουν, καὶ κατέβηκαν πάλι στὴν βαρκούλα των...

«Βασίλισσα Ὀλγα»

Ἀχ. Κύρου

ΣΤΗ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟ

Μὲ τίς φωνές τῶν ἀηδονιῶν καὶ τίς ἀνάσες τῶν ἀνθιῶν
τὸ πλέκει ὁ Μάης μῆνας
τὸ πολυκέλαδο ἄγγελμα, τὸ εὐωδιασμένο μήνυμα
στοὺς κήπους τῆς Ἀθήνας.

Τ' ἀκοῦς, κυρούλα τῶν κυρῶν ; Τ' ἀκοῦς, μητέρα Ἑλλάδα μας ;
ἔλα καὶ πάλι ὀρθώσου
καὶ βάλε τὰ λαμπριάτικα τὰ ροῦχα σου, γιὰ νὰ δεχτῇς
τὴ Δωδεκάνησό σου.

Εἶναι κι αὐτὴ ἀπ' τίς πιὸ ἀκριβές τίς κόρες σου. Στὰ σίδερα
δεμένη σιλάβα αἰῶνες,
ἀπὸ τὸ πικροπότηρο τῶν θυσιῶν ἐρρούφηξε
καὶ τίς στερνές σταγόνες.

Μὰ οἱ τύραννοι δὲν μπόρεσαν τὸ αἶμα τῆς νὰ μολέψουνε
 κι Ἑλληνοπούλα ἐστάθη
 ἀμόλευτη, ἄσπιλη, λευκὴ μέσα στῆς πολυκύμαντης
 τῆς Ἱστορίας τὰ βάθη.

Κι ἔρχεται τώρα ! Κι ἔρχονται μαζί τῆς ὅλες οἱ χαρές,
 μαζί τῆς ὅλοι οἱ πόθοι!...

Ἄχ, τέτοια, ἀλήθεια, Πασχαλιά, ἄχ, τέτοια, ἀλήθεια, Ἀνάστασι
 κάθε καρδιά τὴ νοιώθει.

« Δωδεκάνησος » 1945

Σωτ. Σκίπης

Ο ΠΝΙΓΜΟΣ ΤΟΥ ΚΟΡΔΗ

(Ἡ 5η Μεραρχία ὑπὸ τὸν συνταγματάρχην Ματθαϊόπουλον κατὰ τὸν Βαλκανοτουρκικὸν πόλεμον. τὸν Ὀκτώβριον 1912, ἀφοῦ ἔδωκε νικηφόρον μάχην πρὸς τοὺς Τούρκους εἰς Λαζαράδες, κατήρχετο πρὸς τὸν Ἀλιάκμονα, ἵνα ζεύξῃ τοῦτον καὶ βαδίσῃ πρὸς τὴν Κοζάνην, διὰ ν' ἀνακόψῃ τοῦ ἐχθροῦ τὴν ὑποχώρησιν ἢ παρεμποδίσῃ ἐπίθεσιν ἐχθρικών ἐκ Σόροβιτς κατερχομένων δυνάμεων).

Ὀλίγον μετὰ τὸ μεσημέρι διετάχθησαν τὰ σώματα νὰ προχωρήσουν πρὸς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ, ἀφοῦ εἶχεν, ἐννοεῖται, προηγηθῇ τὸ μηχανικὸν τῆς μεραρχίας καὶ ἀπεπειράτῃ τὴν ζεῦξιν. Ἡ γέφυρα ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ ἀκριβῶς εἰς κάποιον πόρον εὐρισκόμενον ἐκεῖθεν τοῦ χωρίου Λαζαράδες.

Πρὸ τοῦ πόρου ὑπάρχει μιὰ γραφικωτάτη κοιλάς μὲ δάσος ἀπὸ υπερύψηλα δένδρα, τοὺς κορμούς τῶν ὁποίων, ὅταν ἐφθάσαμεν ἐκεῖ, ἐθέριζαν οἱ πελέκεις τῶν γεφυροποιῶν καὶ τὰ κτυπήματά των ἀντηχοῦσαν ρυθμικὰ καὶ μονότονα.

Οἱ ὀλίγοι ἀξιωματικοὶ καὶ ὀπλῖται, οἱ ὅποιοι εὕρισκοντο εἰς τὴν ὄχθην, ἦσαν ἐκτάκτως συγκεκινημένοι. Πρὸ δύο λεπτῶν εἶχε πνιγῇ ἐμπρὸς εἰς τὰ μάτια των μαζί μὲ τρεῖς ἵππεῖς ὁ ἀνθυπίαρχος Κορδῆς, ἓνας πρόθυμος καὶ θαρραλέος ἀξιωματικός, χωρὶς νὰ ἡμπορέσουν νὰ τοῦ δώσουν τὴν παραμικροτέραν βοήθειαν. Ὁ Κορδῆς τὴν προηγούμενην νύκτα, ἐπιχειρῶν τολμηρὰν ἀναγνώρισιν, εἶχε διαβῇ ἑφίππος

τὸν πόρον, ἐκεῖ ἀκριβῶς, ὅπου ἐπρόκειτο νὰ κάμουν τὴν γέφυραν. Ἦθελε λοιπὸν νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν ἀναγνώρισιν καὶ τὴν ἐπομένην. Δὲν εἶχεν ἀντιληφθῇ τὸ γεγονός ὅτι ἀπὸ τὴν ραγδαίαν βροχὴν ἐνὸς ὁλοκλήρου ἡμερονυκτίου εἶχε πλημμυρίσει ὁ ποταμός, εἶχε φουσκώσει, καὶ ὁ πόρος δὲν ἦτο πλέον βατός.

Πραγματικῶς ἡ περιφήμος Βίστριτσα, τὴν ὁποίαν εἶχαμεν ἐμπρὸς μας, ἦτο πολὺ ὠργισμένη. Τὰ νερά της, δικαιολογοῦντα τελείως τ' ὄνομα Καρὰ-σοῦ — μαῦρα νερά —, τὸ ὅποιον τῆς ἔδωσαν οἱ Τοῦρκοι, ἐκόχλαζαν καὶ ἐβούιζαν μέσα εἰς τὴν πλατεῖαν τεναγώδη κοίτην, ὥσάν μυριάδες τεράστια φίδια, ποὺ φεύγουν ἀκράτητα, κυνηγημένα, δὲν γνωρίζω ἀπὸ ποῖον μυθολογικὸν ἦρωα. Ματαίως οἱ χωρικοὶ καὶ οἱ συνάδελφοί του συνέστησαν ἐπανειλημμένως εἰς τὸν Κορδῆν νὰ προσέξῃ. Ἐσπηρούνισε τὸ ἄλογόν του καὶ ἐρρίφθῃ εἰς τὸν ποταμόν. Ἐκεῖ εἰς τὸν πόρον, ὅπου ἡ κοίτη γίνεται ὀλιγώτερον βαθεῖα καὶ εἶναι στρωμένη μὲ χαλίκια μεγάλα καὶ βράχους, τὰ φίδια ὑψώνονται, συστρέφονται. Γίνεται δίνη. Μόλις ὁ ἀνθυπὶλαρχος ἐπλησίασεν ἐκεῖ, αὐτὰ τὰ φίδια τὸν ἔζωσαν, τὸν περιεκύκλωσαν, τὸν ἤρπασαν ἀπὸ τὴν σέλαν τοῦ ἀλόγου του καὶ τὸν ἐρρούφησαν. Ἀπὸ τὴν ὄχθην δὲν ἐπρόφθασαν νὰ ἰδοῦν παρὰ μόνον τὰ χέρια του, ποὺ ἐπάλαισαν δι' ὀλίγα λεπτά.

Τὸ ἄλογον μὲ τὸν τράχηλον καμαρωτόν, τὰ ρουθούνια κατακόκκινα, τὴν χαίτην ἀνεμιστήν προσπαθοῦσε νὰ δαμάσῃ τὴν ὀρμὴν τοῦ νεροῦ. Ἐβγαζε διὰ μίαν στιγμὴν τὰ ποδάρια του ἀπὸ τὸν ποταμόν, ἐχρεμέτιζεν, ἐρρουθούνιζε καὶ προχωροῦσε μὲ αἰφνίδια κυλίματα ὥσάν τὸ δελφίνι, μέχρις οὗ ἔφθασεν εἰς τὴν ἄλλην ὄχθην. Οἱ ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶται ἔμειναν δι' ὀλίγα λεπτά σάν ἀπολιθωμένοι. Δὲν ἤθελαν νὰ πιστεύουν ὅτι ἐχάθῃ ἓνα παλληκάρι ἔτσι γρήγορα, εἰς μίαν στιγμὴν!

Σπ. Μελάς

ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΕΔΩ Η ΠΑΤΡΙΔΑ ΜΑΣ

Δὲν εἶναι ἐδῶ ἡ Πατρίδα μας,
μὰ φτάνει πέρα ὡς πέρα,
ποὺ κλαῖν' οἱ σκλάβοι ἀδερφοί
στὸ σκλαβωμένο ἀγέρα.

Δέν εἶναι ἐδῶ ἡ Πατρίδα μας,
φτάνει μακριὰ καὶ γύρα,
ὡς τῇ μεγάλῃ ἐκκλησιᾷ
μὲ τὴν κλεισμένη θύρα.

Δέν εἶναι ἐδῶ ἡ Πατρίδα μας,
μὰ φτάνει πέρα ὡς πέρα,
ποὺ τὸ σπαθί μας κι ὁ σταυρὸς
θὰ φτάσουνε μιὰ μέρα !

Κ. Μάνος

ΠΡΟΣ ΤΟ ΜΕΤΩΠΟΝ

Ἡ ἀμαξοστοιχία πλήρης πυροβολητῶν ἐξεκίνησεν ἀργὰ ἀργὰ ἀπὸ τὸν ἐν Ἀθήναις σταθμὸν τοῦ σιδηροδρόμου Λαρίσης καί, ἀφήνουσα ὀπίσω τῆς πυκνὰ σύννεφα μολυβένιου καπνοῦ, ἐχύθη ὡς πελώριος ὄφιν πρὸς τοὺς Μύλους Ἀττικῆς.

Ἐπροχωροῦσε θορυβωδῶς μέσα ἀπὸ τὴν μικρὰν λαϊκὴν συνοικίαν, ἡ ὁποία εἶχε παρατάξει λευκοὺς οἰκίσκους δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τῆς γραμμῆς. Εἰς ἐν ὕψωμα γυναῖκες συγκεντρωμέναι ἐφαίνοντο, ὅτι προσεπάθουν νὰ συλλάβουν τὰς φυσιογνωμίας τῶν στρατιωτῶν. Ἐκεῖνοι κρεμασμένοι εἰς τὰ παράθυρα ἔσειον τὰ τηλήκιά των, ἐνῶ ἀπὸ τὸ ὕψωμα μερικὰ ἄσπρα μανδύλια ἐκινήθησαν σπασμωδικά. Μία βροντώδης ζητωκραυγὴ ἤκούσθη ἀπὸ τὰ βαγόνια τῶν στρατιωτῶν, ἐνῶ ἀπὸ τὸ ὕψωμα μία εὐχὴ ἐσκέπασε τὸν θόρυβον τοῦ σιδηροδρόμου :

— Στὸ καλὸ !...

Ἡ πόλις ἔχανετο ἤδη ὀπίσω μας. Ἐπὶ τέλους ἡ ἀτμομηχανὴ ὥρμησεν εἰς τὸν στενὸν λαμὸν τῆς Πάρνηθος καὶ αἱ Ἀθῆναι δὲν ἐφαίνοντο πλέον. Γύρο μου ἐβομβοῦσεν ὁ εὐθυμος θόρυβος τῶν στρατιωτῶν. Ἐκλεισα τὰ μάτια μου. Εἶναι καὶ αὐτὸ εἰς τρόπον νὰ μὴ ἀκούη κανεὶς. Ἀλλὰ πρὸ πάντων αὐτὸ εἶναι εἰς τρόπον νὰ συγκεντρωθῇ κανεὶς εἰς τὸν ἑαυτὸν του, νὰ μείνῃ μόνος του μὲ τὰς σκέψεις του.

Καὶ ἐσκεπτόμην.

Ἀφῆνα ὀπίσω μου μίαν πόλιν, τὴν ὁποίαν ἔτρωγεν ὁ ὑψηλὸς πυρετὸς τοῦ πολέμου. Ἀπὸ τὴν στιγμὴν ποὺ ἐψιθυρίσθη ὅτι ἡ Ἑλλάς συνω-

μολόγησε συμμαχίαν με τὰ ἄλλα Βαλκανικὰ κράτη, μόλις εἶχον περάσει ὀλίγαι ἐβδομάδες.

Καὶ εἰς τὸ μεταξὺ αὐτὸ αἱ ἐτοιμασίαι, μυστικαὶ καὶ φανεραί, ἐβροντοφωνοῦσαν ὅτι ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ἤμπορεῖ ν' ἀκουσθῇ τὸ « τουφέκι ». Ὁληὴ ἡ Ἑλλάς εἶχε σκεπασθῇ ἀπὸ χακί. Κάτω ἀπὸ τὸ πηλὴ-κιον τοῦ ἐφέδρου ἐφαίνοντο πλέον ὅλα τὰ γνωστὰ καὶ ἄγνωστα πρό-σωπα, καὶ ἐκάστην νύκτα οἱ κοιμισμένοι δρόμοι ἐξυπνοῦσαν ἀπὸ τὸν βαρὺν ἤχον τῶν τροχῶν τῶν τηλεβόλων, ποὺ ἐφευγον ἀτελείωτα διευ-θυνόμενα πρὸς τὰ σύνορα.

Μοῦ ἤλθε ζωντανώτατα εἰς τὴν μνήμην μου τὸ ἐπεισόδιον τοῦ καλοῦ συναδέλφου, με τὸν ὁποῖον χρόνια εἶχον ἐργασθῇ εἰς τὸ ἴδιον γραφεῖον, εἰς τὴν ἰδίαν τράπεζαν μάλιστα. Μόλις ἐδημοσιεύθη τὸ διά-ταγμα τῆς ἐπιστρατεύσεως, ὁ συνάδελφός μου ἐπῆγε καὶ ἐνεγράφη εἰς τὸν κατάλογον τῶν ἐθελοντῶν. Ἀλλὰ μία σκέψις τὸν ἐτρόμαζε. Πῶς θὰ ἀνήγγελλε τὸ πρᾶγμα εἰς τὸν πατέρα του, ἓνα σεβαστὸν καὶ ἐρημον γέροντα, ὁ ὁποῖος δὲν εἶχεν ἄλλον εἰς τὸν κόσμον ἀπὸ αὐτὸ τὸ παιδί. Ἦτο βέβαιον, ὅτι αὕτῃ ἡ ἀγγελία θὰ ἐφόνευε τὸν γέροντα ἐκεῖνον.

Ἐν τούτοις ὁ συνάδελφός μου ἐπῆρε τὴν ἀπόφασιν καὶ μίαν ἐσπέ-ραν, ὅταν ὅλα πλέον ἦσαν ἔτοιμα καὶ οἱ ἐθελονταὶ συνεκεντροῦντο εἰς τὸν στρατῶνα, ὁ συνάδελφός μου ἐξωμολογήθη τὸ διάβημά του εἰς τὸν πατέρα του καὶ τοῦ ἐζήτησε τὴν εὐχὴν του.

Ἀδάχρυτος ὁ γέρων, κρύπτων τὴν συγκίνησίν του, ἀπεχαιρέτισε τὸν υἱόν του με λόγια, τὰ ὁποῖα θὰ ἐζήλευε Σπαρτιάτης τῆς ἐποχῆς τοῦ Λυκούργου :

— Πήγαινε, παιδί μου, στὴν εὐχή μου, εἶπεν. Ἡ ὑποχρέωσις πρὸς τὴν Πατρίδα εἶναι μεγαλυτέρα ἀπὸ τὴν ὑποχρέωσιν πρὸς τὸν πατέρα. Κοίταζε νὰ κάμῃς τὸ καθήκον σου. Ἄν μάθω πῶς ἐσκοτώθης, πιθανὸν νὰ μὴ πεθάνω. Ἄν μάθω ὅτι ἐδειλιάσας, θὰ πεθάνω ἀπὸ ἐντροπὴν.

Καὶ πῶς νὰ λησμονήσω τὴν ἄλλην σκηνήν, ποὺ εἶδα μίαν ἐσπέραν, ὅταν τὸ πρῶτον σκότος τῆς νυκτὸς κατέβαινε πρὸς τὴν πόλιν καὶ εἰς τὴν θύραν ἑνὸς οἰκίσκου μιὰ μάννα ἀποχαιρετοῦσε τὸ παιδί της, ποὺ ἐφευγε διὰ τὰ σύνορα :

— Στὸ καλὸ, τοῦ εἶπε. Κοίταξε νὰ γυρίσης, ὅπως σὲ θέλομεν ὅλοι. Ἄν σκοτωθῇς, πάλι θὰ ἰδωθοῦμε γρήγορα.

Ἡ μάννα, ποὺ τὰ ἔλεγεν αὐτὰ τὰ λόγια, δὲν ἦτο Λάκαινα σύγ-χρονος τοῦ Λεωνίδου. Ἦτο γυναικοῦλα τῶν Ἀθηναίων, ἀπ' ἐκείνας, ποὺ

ἀπαντῶμεν εἰς πᾶσαν στιγμήν εἰς τὸν δρόμον μας, χωρὶς νὰ ὑποπτευώμεθα ὅτι κρύπτεται μέσα εἰς τὴν ψυχὴν των ὁ ἥρωισμός, ποὺ ἀναφέρεται παραδειγματικῶς εἰς τὴν ἱστορίαν...

Ἐπὶ εἴκοσιν ἡμέρας, ἀφ' ὅτου εἶχεν ἀρχίσει ἡ ἐπιστράτευσις, αὐτὰ τὰ παραδείγματα, τῆς προθυμίας τῶν νέων, τοῦ ἥρωισμοῦ τῶν γονέων, ἤρχοντο ἀτελείωτα καὶ ἀλληλένδετα, ὥς κρικοὶ μιᾶς χρυσῆς ἀλύσειος, νὰ σκορπίσουν ἐλπίδας, νὰ ἐμπνεύσουν τὸ θάρρος.

Ἡ ἱστορία τῶν πολέμων 1912 - 1913 δὲν θὰ γραφῇ βεβαίως συντόμως. Μία ἱστορία ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα δὲν ὑπάρχουν ἀκόμη οὔτε θὰ ὑπάρξουν γρήγορα. Ἄλλ' ὅταν ἡ ἱστορία αὕτη θὰ γραφῇ, θὰ ἀποτελέσῃ ἓνα τόμον ἄξιον νὰ ταχθῇ εἰς τὴν βιβλιοθήκην παραπλεύρως τοῦ τόμου, ποὺ περιγράφει τοὺς Μηδικοὺς πολέμους, καὶ τοῦ ἄλλου, ποὺ διηγεῖται τὰ κατορθώματα τοῦ 1821...

« Ἀπὸ τὰ πεδία τῶν μαχῶν »

Γ. Τσοκόπουλος

ΓΡΑΜΜΑ ΣΤΟ ΜΕΤΩΠΟ

— Καλέ μου, οἱ "Αἰ - Δημήτρηδες ἔχουν ἀντίσει ὅλοι, καὶ ἀσπρολογᾷ, σὰ νὰ 'πεσε χιόνι, τὸ περιβάλι.

Ὅσοι περνοῦν στὴ γειτονιά κι ὅσοι τοὺς ἀντικρύζουν, ὅλοι τοὺς καμαρώνουνε καὶ μᾶς καλοτυχίζουν.

Περνοῦνε τ' ἄγουρα παιδιὰ κι ἀνθὸ κυττᾶν νὰ κλέψουν, ἔρχονται οἱ νιές καὶ μοῦ ζητοῦν κλωνάρι νὰ φυτέψουν.

Μὰ ἐγὼ δὲ δίνω κανενός. Καὶ μοναχὰ στεφάνι γιὰ τ' "Αἰ - Δημήτρη χάτασπρο τὸ εἰκόνισμα εἶχα κάνει.

Ἀνήμερα τῆς χάρης του τὸ πῆγα μοναχὴ μου καὶ τὸν ἐπαρακάλεσα θερμὰ στὴν προσευχή μου,

— ποὺ εἶναι στρατιώτης σὰν καὶ σὲ — οἱ φλόγες τοῦ πολέμου νὰ μὴ σοῦ 'γγιάζουν οὔτε μιὰ τριχούλα σου, καλέ μου!

« Καιρὸς Πολέμου »

Γ. Ἀθάνας

Η ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΙΣ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Τὴν ἐσπέραν τῆς ἀξιομνημονεύτου ἡμέρας, τῆς Παρασκευῆς 26 Ὀκτωβρίου 1912, ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν παρουσίασε θέαμα, ὅμοιον τοῦ ὁποίου σπανίως ἐδόθη εὐκαιρία εἰς τοὺς ἱστορικοὺς νὰ περιγράψουν.

Ἡ ἡμέρα ἀπὸ πρωίας ἦτο βροχερά. Ὁ πνέων ἄνεμος ἐσκόρπιζε τὰς ψεκάδας, αἱ ὁποῖαι διαρκῶς κατέπιπτον ἀπὸ τὰ σκεπάζοντα τὸν οὐρανὸν θολὰ σύννεφα. Ἐν τούτοις ἡ κίνησις εἰς τὰς ὁδοὺς, ἐπειδὴ συνέπιπτε καὶ τὸ ἐορτάσιμον τῆς ἡμέρας, κατὰ τὴν ὁποίαν, ὡς γνωστόν, πανηγυρίζεται ἡ μνήμη τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Δημητρίου, ἐξηκολούθησε ζωηροτάτη, ἐπιταθεῖσα ἰδίως κατὰ τὰς μεταμεσημβρινὰς ὥρας.

Ἦδη ἀπὸ δύο ἢ τριῶν ἡμερῶν ἐκυκλοφορεῖ ἡ φήμη, ὅτι ἡ Θεσσαλονίκη κατελήφθη ἢ ἐπρόκειτο ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν νὰ καταληφθῇ ὑπὸ τοῦ νικηφόρου ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ὁ ὁποῖος προήλαυε παρὰ τὸν Ἀξιὸν μετὰ τὴν ἐνδοξὸν μάχην τῶν Γιαννιτσῶν. Ἡ ἀγωνία ὀλονὲν ἠϋξανε. Οἱ ἐπίσημοι κύκλοι ἐτήρουν σιγὴν σφιγγός. Αἱ πρωιναὶ καὶ αἱ ἐσπεριναὶ ἐφημερίδες, τῶν ὁποίων αἱ ἀλλεπάλληλοι ἐκδόσεις ἐξηντλοῦντο ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ, περιεῖχον εἰδήσεις συγκεκαλυμμένας ἢ ἀντιφατικές. Ἐν τοσούτῳ δὲ διαδόσεις ψιθυριζόμεναι κρυφίως ὑπὸ τινων οἱ ὁποῖοι διέσχυρίζοντο ὅτι διετέλουν ἐν γνώσει τῶν συμβαινόντων, διότι ἐλάμβανον τὰς πληροφορίας τῶν ἀπὸ φίλους τῶν ξένους διπλωμάτας, ἐβεβαίωνον τὴν κατάληψιν τῆς πόλεως ὑπὸ τῆς στρατιᾶς τοῦ Διαδόχου.

Εἰς τὰ καφενεῖα, τὰ ὁποῖα καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου ὑπῆρξαν τὰ κέντρα τῶν πολιτικῶν καὶ στρατηγικῶν συζητήσεων, ὁ συνωστισμὸς ἦτο ἀσφυκτικός. Ἐπὶ τῶν ἀνεπτυγμένων εἰς τὰ τραπέζια χαρτῶν περιεφέροντο ἀκούραστοι οἱ δάκτυλοι καὶ αἱ ἄκραι τῶν μολυβδοκονδύλων. Ἐσημειοῦντο αἱ διευθύνσεις τῆς πορείας τῶν στρατιωτικῶν σωμάτων, ὑπελογίζοντο αἱ ἀποστάσεις καὶ ἐξήγοντο τὰ πιθανὰ συμπεράσματα. Ἀλλ' οἱ μᾶλλον ἀνυπόμονοι μεθ' ὅλην τὴν κακοκαιρίαν περιεφέροντο εἰς τὰς ὁδοὺς, διὰ νὰ κορέσουν τὴν ἄσβεστον αὐτῶν περιέργειαν. Ἡρώτων τοὺς συναντωμένους γνωρίμους τῶν, ἐσχημάτιζον ὁμίλους εἰς τὰ πεζοδρόμια μετὰ γνωστῶν καὶ ἀγνωστων ἢ συνωθοῦντο παρὰ τὴν εἴσοδον τῶν γραφείων τῶν ἐφημερίδων καὶ ἀνεγίγνωσκον καὶ ἐσχολάζον τὰ ἐκεῖ τοιχοκολλώμενα τηλεγραφήματα.

Κατὰ τὴν τετάρτην μετὰ μεσημβρίαν ὥραν, ὅτε ἡ ἀγωνία εἶχε κορυφωθῇ, διεσπάρη αἰφνης ἡ φήμη, ὅτι ἀνεκινώθη ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ

γείου ἢ εἶδῃσις, ὅτι τὰ ἑλληνικὰ στρατεύματα εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ὅτι παρεδόθη εἰς τὸν Διάδοχον ὁ ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ ὑπάρχων ὀθωμανικὸς στρατὸς ἐκ τριάκοντα χιλιάδων ἀνδρῶν. Τῷ ὄντι μετ' ὀλίγον ἐκυκλοφορήσεν ἀδεία τῆς Κυβερνήσεως τὸ πρῶτον παράρτημα ἐφημερίδος, τὸ ὁποῖον ἐπεβεβαίωνε τὴν φήμην.

Πάραυτα οἱ κώδωνες πάντων τῶν ναῶν τῆς πόλεως, εἰς τοὺς ὁποίους ἀπὸ πρωίας ἀνεμένετο τὸ σύνθημα, ἤρχισαν νὰ κρούονται χαρμολύτῃ καὶ νὰ διαλαλοῦν μέχρι τῶν ἄκρων τῶν Ἀθηνῶν τὸ αἰσιον ἄγγελμα. Αἱ σημαῖαι ὑψώθησαν θριαμβευτικῶς εἰς τοὺς ἐξώστας. Ἡ ὁδὸς Σταδίου, αἱ δύο πλατεῖαι, πολλαὶ οἰκίαι καὶ ἐμπορικὰ καταστήματα ἐφωταγωγήθησαν ἀμέσως, διότι εἶχεν ἐπέλθει ἡδὴ τὸ νυκτερινὸν σκότος. Ἡ ἔως τότε συγκρατούμενη συγκίνησις ἐξέσπασεν εἰς μίαν μυριάστομον κραυγὴν ἀνακουφίσεως, ἀγαλλιάσεως, θριάμβου. Καὶ ἀπὸ τὰ πέρατα τῶν συνοικιῶν, ἀπὸ πάσης ὁδοῦ τὰ πλήθη, ἐξορμήσαντα ὡς χεῖμαρροι, κατέκλυσαν τὰ κέντρα τῆς πόλεως.

Ἦδη ἡ βροχὴ ἐνδυναμωθείσα κατέπιπτε κρουνηδόν. Ἀλλ' ἡ καταιγὶς δὲν ἠδύνατο νὰ κατασβέσῃ τὴν ἐκραγεῖσαν πυρκαϊὰν τοῦ ἐνθουσιασμοῦ. Πάντες ἐγκαταλείψαντες κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν τὸ ἔργον των, τὴν ἀσχολίαν των, τὰς κοινωνικὰς των ὑποχρεώσεις, τὴν ἀνάπαυσίν των, πρὸς βῆμα καὶ ἀσθενεῖς ἀκόμη, ἐπίσημοι καὶ ἀνεπίσημοι, πολῖται καὶ στρατιῶται ἀπετέλεσαν τεραστίαν συγκέντρωσιν πλήθους. Ἡ κίνησις ἐξηκολούθησεν ἐπὶ ὥρας εἰς τὰς πλημμυρισμένας ἐκ τοῦ ὄμβρου ὁδοὺς, ἐνῶ ἀντήχουν διαρκῶς αἱ ζητωκραυγαί, τὰ πατριωτικὰ ᾄσματα, τὰ ἐνθουσιώδη ἐμβατήρια τῶν μουσικῶν καὶ οἱ χαρμόσυνοι καὶ πανηγυρικοὶ πυροβολισμοί.

Ἡ αἴγλη τῆς νίκης ἔλαμπεν εἰς τὰ πρόσωπα. Ὁ ἐνθουσιασμὸς ἐξεχείλιζεν. Αἱ κραυγαὶ ἐξεφέροντο μὲ ἰδιαίτερον τόνον παιᾶνος. Οἱ περισσότεροι ὀφθαλμοὶ ἦσαν ὕγροί. Μεταξὺ ξένων καὶ ἀγνώστων ἀντηλλάσσοντο χειραψίαι καὶ ἀσπασμοί. Νηφάλιος ἐδείχθη ὁ λαὸς τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ τόσας ἡμέρας, καθ' ἃς ἀδιακόπως ἀνηγγέλοντο εἰς αὐτὸν τόσα ἀλλεπάλληλα κατορθώματα τῶν ἑλληνικῶν ὀπλῶν καὶ τόσα εὐτυχῆ γεγονότα, σεμνὸς εἰς τὰς ἐκδηλώσεις τῆς χαρᾶς του, ὥστε νὰ ἀποροῦν οἱ ξένοι. Ἀλλ' αἰφνης κατελήφθη ἐκ τῆς μέθης τοῦ θριάμβου καὶ μὲ σπασμούς νευρικῆς, ἀλλὰ χαρμολύτῃ κρίσεως, ἐφαίνετο ὡς νὰ ἐτέλει ἐορτὴν πατριωτικῶν Διονυσίων.

«Νίκαι κατὰ βαρβάρων»

Χαρ. "Αννινος

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Ἡ Σαλονίκη πού ἔσβηνε μέ τοῦ καιροῦ τὸ διάβα
— καντήλι πού τρεμόφωτο γιά λάδι λαχταρᾷ —
ἀποβραδὶς κοιμήθηκε δυστυχισμένη, σκλάβα,
καὶ τὴν αὐγούλα ξύπνησεν ἀρχόντισσα, κυρά.

Τί νά 'βλεπε στὸν ὕπνο της, τί νά 'ταν τ' ὄνειρό της;
— Τὸν "Αἰ - Δημήτρην ἔβλεπε στ' ἄτι του τὸ γοργό,
πού ροβολώντας ἔκραζε μέ τὴ φωνή τῆς νιότης :
« Ἄνοιξε πόρτα τῆς σκλαβιάς, ἡ Λευτεριά εἴμ' ἐγώ ! »

Κι ἄνοιξ' ἡ πόρτα ὀρθάνοιχτη μπροστὰ στὸν καβαλλάρη
καὶ μπῆκ' ἐκεῖνος κι ἔλαμψε σὰν τὸν αὐγερινὸ
κι ὑψώνοντας καὶ παίζοντας τ' ἀστραφτερὸ κοντάρι
ἔδειξε μέ τὸ δάχτυλο τοῦ Ὀλύμπου τὸ βουνό.

Κι ἔστρεψ' ἐκεῖ τὰ μάτια της ἡ σκλάβα ἡ πονεμένη
κι ἀγνάντεψε ἀστραπόλαμπρῇ τοῦ Ὀλύμπου τὴν κορφή
κι εἶδε ἀπ' τὴ ράχη στὴν πλαγιὰ γοργὰ νὰ κατεβαίνει
ἡ ὁμορφη, ἡ πεντάμορφη τοῦ ἥλιου ἡ ἀδελφή.

Ἡ κόμη της ἀνέμιζεν, ἱτιά χρυσοκλωνάτη,
τὰ στήθη της χιονόλευκα, τὰ μάτια γαλανά,
στὸ χέρι της τὴ φλογερὴ γυμνὴ ρομφαία ἐκράτει,
κι ὀλόχρυσά ἀντιφέγγιζαν τ' ἀπόμακρα βουνά.

Κατέβηκε καὶ διάβηκε τὴν διάπλατη τὴν πόρτα
ἡ ὁμορφη, ἡ πεντάμορφη τοῦ ἥλιου ἡ ἀδελφή
κι ὅπου πατοῦσε εὐώδιαζε καὶ τ' ἀνάνθα τὰ χόρτα
ρόδα καὶ κρίνους ἀνθίζαν σὲ κάθε της στροφῇ.

Κι ἔπεσε ἡ σκλάβα ταπεινὰ μπρὸς στὴν ὠραία Παρθένα
γονατισμένη, ἀμίλητη, σκυμμένη, ντροπαλὴ
κι ἐκεῖνη τὴν ἀνάγειρε μέ χέρια ἀντρεωμένα
καὶ τὴν ἐσφιχταγκάλιασε μ' ἀτέλειωτο φιλὶ.

Καὶ τὴ στιγμὴ πού σμίξανε γιὰ τὸ φιλὶ τὰ χεῖλια,
 ἔπεσαν, βροντοκόπησαν τὰ σίδερα βαριά,
 οἱ ἀλυσίδες ἔσπασαν, στόματ' ἀγγέλων χίλια
 ἀθώρητα τραγούδησαν τὸ « Χαῖρε Ἐλευθεριά ! ».

Κι ἡ σκλάβα ξύπνησε μὲ μιᾶς· πετιέται ἀπ' τὸ κρεβάτι,
 τὰ ξαφνιασμένα μάτια της στὰ κάστρα της κολλᾷ.
 "Ὁχι, δὲν ἦταν ὄνειρο, νά τη ἡ Παρθένα, νά τη !
 ὁμορφη, γαλανόλευκη μὲ τὸ σταυρὸ ψηλά.

« Διάπλασις τῶν παιδων »

Ἰω. Πολέμης

ΤΑ ΠΗΡΑΜΕ ΤΑ ΓΙΑΝΝΙΝΑ

Τὰ πήραμε τὰ Γιάννινα
 μάτια πολλὰ τὸ λένε,
 μάτια πολλὰ τὸ λένε,
 ὅπου γελοῦν καὶ κλαῖνε.

Τὸ λέν' πουλιά τῶν Γρεβενῶν
 κι ἀηδόνια τοῦ Μετσόβου,
 ποὺ τὰ 'σκιαζεν ἡ παγωνιά
 κι ἀνατριχίλα φόβου.

Τὸ λένε χτύποι καὶ βροντές,
 τὸ λένε κι οἱ καμπάνες,
 τὸ λένε καὶ χαρούμενες
 οἱ μαυροφόρες μάνες.

Τὸ λένε κι οἱ Γιαννιώτισσες,
 ποὺ ζοῦσαν χρόνια βόγγου,
 τὸ λένε κι οἱ Σουλιώτισσες
 στὶς ράχες τοῦ Ζαλόγγου.

Γ. Σουρῆς

Ο ΠΑΠΑΣ

Ήσαν ένένα. Τους διεκρίνομεν καθαρά από τας θέσεις μας, επάνω εις τήν κορυφήν του λόφου, έξηπλωμένους εις διαφόρους στάσεις. 'Ο ένας πρηνής, ό άλλος ύπτιος, κάποιος άλλος στηριζόμενος εις ένα κομμένον κορμόν δένδρου. "Ολοι με τήν παγεράν άκαμψίαν του θανάτου εις τά μέλη έμενον εκεί επί δύο ήμέρας άταφοι. Κατά τό δειλινόν έβλέπομεν σμήνος κοράκων νά περιίπταται άνυπόμονον παρ' όλας τας σφαίρας και τόν θόρυβον τής μάχης.

Είχον μένει και οι ένένα κατά τήν πεισματώδη συμπλοκήν, ή όποία έγένετο επί του λόφου δύο ήμέρας πριν. "Εκτοτε ό λόφος έκρίθη από ήμās και από τους άλλους ως μη δυνάμενος νά κρατηθί και έγκατελείφθη με τους ένένα νεκρούς εύζώνους επί τής γυμνής βραχώδους κορυφής του.

Μετά τήν ήμέραν τής μάχης, κατόπιν διαρκούς βροχής και όμίχλης, είχεν επικρατήσει αϊθρία και ένας γλυκύτατος και γαλήνιος ουρανός έστέγαζε τους εξακολουθούντας νά μάχωνται διαρκώς ήμέραν και νύκτα από των ιδίων θέσεων εκατέρωθεν του λόφου.

"Ολοι οι άλλοι νεκροί είχον περισυλλεχθί μέσα εις τας χαράδρας, τας πλαγιάς των λόφων, από όλα τά δασώδη μέρη, και είχον ταφί τήν παραμονήν με τας εύχάς τής 'Εκκλησίας. 'Αλλ' εκείνοι οι ένένα ; Δίς και τρίς επεχείρησαν οι τραυματιοφορείς έρποντες νά τους τραβήξουν κάτω, και τήν αυταπάρνησίν των τήν επλήρωσαν άκριβά : οι ένένα είχον γίνει δώδεκα !

— Καί, όμως, πρέπει νά ταφούν ! 'Εγώ δέν τους αφήνω στα όρνια, ήκούσθη ή φωνή του διοικητοϋ. Νά ταφούν εκεί επάνω ! Νά ταφοϋν επί τόπου. Νά πάη εκεί και ό παπάς.

Νά πάη εκεί και ό παπάς ! 'Ο αγαθώτατος παπα - Γεώργης, ό όποίος από άπλοϋς και είρηνικός εφημέριος κάποιου όρεινού χωρίου τής Ρούμελης εύρέθη ένα πρωί ιερεύς εύζωνικού τάγματος από ένθουσιασμόν μεγάλον, αλλά και από κάτι άλλο άκόμη : Οι περισσότεροι από τό τάγμα ήσαν από τήν όρεινήν περιοχήν τής πατρίδος του. Τους έγνώριζε με τά όνόματά των. "Ηξευρε τας μητέρας των, τας γυναίκας των, τας άδελφάς των. Και όλαι αύται τόν είχον προτρέψει νά δεχθί, διά νά προστατεύη τά παιδιά με τό σχήμα του και νά αποτρέπη τόν

κίνδυνον με την δύναμιν τῆς Ἐκκλησίας. Εἶχεν ὑπερνικήσει τοὺς δι-
σταγμούς του καὶ πρὸ πάντων εἶχε κατορθώσει νὰ πείσῃ τὴν παπαδιά
ὅτι αὐτὸ ποὺ κάμνει εἶναι θέλημα καὶ εὐχὴ Θεοῦ.

Ἐκτοτε ἐπὶ δέκα συνεχεῖς μῆνας καὶ εἰς τοὺς δύο πολέμους ἡκο-
λούθει τὸ τάγμα, ἐσυνήθισεν εἰς τὰς στερήσεις με ὅλα τὰ πενήντα ἔτη
του, εἰς τὰς κακουχίας, εἰς τὴν πείναν, εἰς τὸ ψῦχος ὑπὸ τὸ ἀντίσκηνον.

Εἰς ἓν πράγμα δὲν ἠδύνατο νὰ συνηθίσῃ.

Τοῦτο ἦτο, νὰ συγκρατῇ τὰ δάκρυά του καὶ μίαν φρικίαν, ὅταν
τὸν ἐκάλουν νὰ εἴπῃ τὰς εὐχὰς τῶν νεκρῶν ἐπάνω εἰς κάποιαν τάφρον
ἀπὸ τὰς ἀνοιγμένας εἰς κορυφὴν ἢ χαράδραν καὶ μέσα εἰς τὴν ὁποίαν
ἐτοποθετοῦντο μεθοδικώτατα, ὁ εἰς παραπλεύρως τοῦ ἄλλου, παραμορ-
φωμένοι καὶ ἀγνώριστοι οἱ γνωστοὶ του τῆς χθές, διὰ τοὺς ὁποίους
τὴν ἴδιαν νύκτα ἔγραφεν εἰς τὴν πατρίδα του τὸ σύνθημα καὶ τακτικὸν
του : « νὰ πῆς με τρόπον στὴ γυναῖκα τοῦ τάδε ὅτι πάει αὐτός, καὶ στὴ
μάννα τοῦ δεῖνα πὼς δὲν θὰ τὸν ξαναἰδῇ ».

— Νὰ πάῃ καὶ ὁ παπᾶς ἐκεῖ, εἶχεν ἐπαναλάβει ὁ ταγματάρχης.

Πολὺ πρὶν ὁ ἥλιος ἀνατελῇ, ἐξεκίνησαν οἱ ἄνδρες τῆς ἀγγαρίας
ἐκαστος με ἓνα πτόνον καὶ μίαν σκαπάνην ἐπ' ὤμου. Διέβησαν κάτω ἀπὸ
τὴν δασώδη χαράδραν βαδίζοντες ἀραιά, ὁ εἰς ὀπισθεν τοῦ ἄλλου, καὶ
ἐπλησίασαν τὴν πλαγιὰν τοῦ ἀπαισίου λόφου. Τελευταῖος ἡκολούθει
με ἓνα μικρὸν σκουῖνον φέροντα τὸ στέμμα, χωρὶς κάπαν, με τὰ ξεθω-
ριασμένα καὶ σχισμένα ράσα ὁ ἱερεὺς, κρατώντας εἰς τὸ ἓνα χερί τὸν
σταυρὸν καὶ εἰς τὸ ἄλλο ὑπὸ μάλης διπλωμένον τὸ πετραχήλι του.

Ὅπως κάθε πρωί, πυκνὴ ὁμίχλη ἐκάλυπτεν ἀκόμη τὴν κορυφὴν
τοῦ λόφου. Ὅλοι ἐτάχυναν τὸ βῆμα, διὰ νὰ ἐπωφεληθοῦν. Ἐβάδιζον
κατ' ἀρχὰς ὄρθιοι. Μετ' ὀλίγον ὁ πρῶτος ἐγονυπέτησε, τὸν ἐμιμήθη-
σαν ἀμέσως καὶ οἱ ἄλλοι, καθὼς καὶ ὁ παπᾶς.

Ὅταν ἐφθασαν τέλος εἰς τὸ μικρὸν πλάτυσμα τῆς κορυφῆς, ἐπε-
σαν ἄλλοι πρηνεῖς, ἄλλοι εἰς τὰ πλάγια, καὶ βοηθούμενοι με τὰς χεῖ-
ρας, με τὰ γόνατα, ἔρποντες ἐπλησίασαν τοὺς νεκροὺς καὶ τοὺς ἔσυραν
ἓνα ἓνα ὀπίσω ἀπὸ μίαν προεξοχὴν βραχώδη, ἡ ὁποία ἠδύνατο νὰ
τοὺς προκαλύψῃ γονυπετεῖς τοῦλάχιστον. Ἐκεῖ συγκεντρωμένοι ἤρχι-
σαν νὰ σκάπτουν μερικοὶ πλαγιασμένοι, ἄλλοι πρηνεῖς, ἐκαστος ὅπως
ἠδύνατο τὴν τάφρον, ἡ ὁποία ἐπρόκειτο νὰ περιλάβῃ τὰ πτώματα τῶν
συντρόφων των.

Ἡ ὁμίχλη εἶχεν ἀραιώσει ὀλίγον καὶ ἤρχισε νὰ διαφαίνεται ἓνας

ἥλιος κατέρυθρος, μόλις ἀνατέλλων. Πότε πότε ἐσφύριζε καμμιὰ σφαῖρα τυχαία καὶ τοὺς ἔκαμνε νὰ σκύβουν ἀκόμη περισσότερον.

Ἄφοῦ ἐτοποθέτησαν τὸν ἕνα πλησίον τοῦ ἄλλου τοὺς νεκρούς, εἰς γραμμὴν θλιβεράν μέσα εἰς τὸ βάθος τῆς τάφρου, προτοῦ νὰ ρίψουν πάλιν ἐπάνω τὰ χῶματα, ἐκάλεσαν ὅλοι μαζί τὸν παπᾶν μὲ φωνήν, ἥ ὅποια ἀντήχησεν εἰς τὰ ὦτα του ὡς κραυγὴ θανάτου, προερχομένη ἀπὸ τὸ βάθος τῆς τάφρου :

— Ἐμπρός, τώρα, πατεράκι, ἡ δουλειὰ ἡ δική σου.

Ἐρπων καὶ αὐτὸς εἶχεν ἀνέλθει εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου καὶ ἐκαλύφθη ὀπισθεν ἑνὸς τεμαχίου κορμοῦ καμένης δρυός. Δύο τρεῖς ἀπὸ ἡμᾶς παρηκολούθουν περιέργοι μὲ τὰ δίοπτρα ἀπὸ τὸν ὀπισθεν λόφον.

Μόλις ἤκουσε τὴν φωνήν, ἐσύρθη σιγὰ σιγὰ μὲ μυρίας προφυλάξεις καὶ ἐπλησίασεν εἰς τὸ χεῖλος τῆς τάφρου. Ἐκεῖ ἐστάθη πρὸς στιγμὴν, ὥσάν νὰ ἐσκέπτετο κάτι, ὥσάν νὰ ἐδίσταζεν, ἐξεδίπλωσε τὸ πετραχήλι του καὶ τὸ ἐφόρεσε. Οἱ ἄλλοι ἀπεκαλύφθησαν, ἔκαμαν τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, πάντοτε κρυμμένοι ὀπίσω ἀπὸ τὴν προεξοχὴν τοῦ βράχου.

Ἐξαφνα διακρίνομεν ἕνα μαῦρο ράσον νὰ σηκώνεται ὀρθινόν, καὶ τὸ χρυσίζον πετραχήλι νὰ λαμποκοπᾷ εἰς τὰς ἀκτῖνας ἑνὸς λαμπροῦ ἡλίου, ὁ ὁποῖος εἶχε διαλύσει τὴν ομίχλην καί, ὡς ἐάν τοῦτο ἦτο σύνθημα ἀναμενόμενον, ἤρχισε καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη γενικὸν πῦρ. Αἱ βολίδες συρίζουν καὶ τὰ μικρὰ νέφη τῶν διαρρήξεων τῶν ὀβίδων σχίζουν τὸν γλαυκὸν οὐρανόν.

— Κάθισε κάτω, παπᾶ! Θὰ μᾶς δοῦν! ἐφώναξαν οἱ ἄλλοι. Ἄλλ' αὐτὸς ἐφαίνετο, ὡς νὰ μὴ ἦτο ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἐκείνην τὴν στιγμήν. Ἀνεστύλωσε περισσότερον τὸ μικρόν του ἀνάστημα, ὕψωσε ὅσον ἡδύνατο ὑψηλὰ μὲ τὸ δεξιόν του χεῖρ τὸν σταυρὸν καὶ ἡ λευκάζουσα γενειὰς του ἤρχισε νὰ κινῆται, διότι ἐξήρχοντο ἀπὸ τὸ στόμα του ἀργὰ ἀργὰ αἱ εὐχαὶ τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως ὅταν εὐρίσκετο εἰς τὸ νεκροταφεῖον τοῦ χωρίου του !

Οἱ ἄνδρες τῆς ἀγγαρείας, ἀφοῦ ἐσκέπασαν ταχέως τοὺς νεκρούς, ἤρχισαν νὰ τρέχουν εἰς τὴν κατωφέρειαν καὶ ἐξηφανίσθησαν κάτω εἰς τὴν χαράδραν.

Αὐτὸς ἀτάραχος, ἀναστρωμένος, ἐξηκολούθει νὰ μένη εἰς τὴν

στάσιν εκείνην, έως ότου και ή τελευταία λέξις τής ακολουθίας των νεκρών εξήλθεν από τò στόμα του. Άφοϋ έτελειώσεν, έκαμε τò σημεϊον του σταυρου, συνέπτυξε τò πετραχήλι του υπό την μασχάλην και με βήμα βραδυ και σταθερόν κατήλθε την κλιτύν, πάντοτε όρθιος, ρίπτων από καιρου εις καιρόν ήσυχον βλέμμα προς τας έχθρικός θέσεις, έως ότου εφθασε κάτω εις την χαράδραν ασφαλής και εκτός κινδύνου.

"Όταν τò βράδυ μετά την μάχην επήγγα να έκφράσω τόν θαυμασμόν μου, τόν ευρον να κάθεται σταυροπόδι εις τò αντίσκηνόν του και να γράφη τò συνηθισμένο προς την παπαδιά :

— «Να ειπής με τρόπον στή γυναίκα του τάδε ότι πάει αυτός, και στή μάμμα του δεϊνα πώς δέν θα τόν ξαναϊδῃ».

N. Πετιμεζᾶς

ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ

"Ηρχισε συστηματική και επίμονος ή μάχη εις τὰ πρώτα ύψώματα τής εισόδου των Πέντε Πηγαδιών. Οί άνδρες του 1ου τάγματος του 15ου συντάγματος είχαν καταπονηθῇ, διότι τò πῦρ εξηκολούθησε δι' όλης τής ήμέρας μεταξύ των αντιπάλων ύψωμάτων σφοδρόν και άκατάπαυστον· και τούς ήνάγκαζε να μένουν διαρκώς χωμένοι εις τὰ προχώματα, χωρίς να μπορούν να μετακινούνται ούτε κατά τρίχα δια τόν κίνδυνον των έχθρικών πολυβόλων.

Συνέβη τότε κατά την διάρκειαν τής μάχης ν' αναπαύωνται μερικοι δι' όλίγα λεπτά, δια να στρίψουν ένα τσιγάρο ή δια να τανύσουν τὰ μουδιασμένα πόδια των. "Άλλως τε την προηγούμενην νύκτα την είχαν περάσει χωρίς αντίσκηνα· και τò ότι κατώρθωσαν τώρα να κρατοῦν μάνιχερ και να τὰ χρησιμοποιοῦν αποτελεσματικῶς ήτο ένα από τὰ πολλά θαύματα, πού επέδειξεν ή ελληνική άντοχή.

Τότε εις τò άκρον τής μαχομένης γραμμῆς έθέαθη ό στρατιώτης Μαυροδῆμος βγάζων από την τσέπην του χαρτί, φάκελον και μολύβι. Του ειχεν έλθει ή όρεξις να γράφη ένα γράμμα λίγων λεπτών· άπορροφημένος από τὰ γραφόμενά του κατήντησε να μην αντιλαμβάνεται ότι ειχεν αποκαλυφθῇ όλίγον εκ τής θέσεώς του και τò έχθρικόν πολυβόλον περνούσε δρεπάνι κατά μήκος τής γραμμῆς των προχωμάτων τους. "Ο Μαυροδῆμος έγραψε τò γράμμα του ήσυχα και άργά, ώσάν να εύρίσκετο

εἰς τὴν σειρὰν τῶν λαϊκῶν γραφείων τοῦ Ταχυδρομείου Ἀθηνῶν, τὸ ἐδιάβασε μὲ εὐχαριστημένην ὄψιν καὶ ἐπέγραψε τὸν φάκελον. Δὲν ἐπρόφθασε νὰ τὸν κλείσῃ καὶ ὅπως εὕρισκετο γονατιστὸς ἐκλινεν αἰφνιδίως τὸ κεφάλι πρὸς τὸ στῆθος, ἀκούμπησε μὲ τὸ πλευρὸν εἰς τὰς πέτρας, αἱ ὁποῖαι ὠρθοῦντο δεξιὰ του, ἐκρέμασε τὰ χέρια κατὰ μῆκος τοῦ κορμοῦ καὶ παρουσίασε τὸ θέαμα ἀνθρώπου γονατισμένου καὶ καταληφθέντος ἑξαφνα ἀπὸ ὕπνου. Ὁ εὕρισκόμενος πλησίον του ἐσύρθη μέχρι τῆς θέσεώς του. Ὁ Μαυροδῆμος εἶχε φονευθῇ. Τὸ χιτῶνίον του, αἱματωμένον ἐμπρός, ἐμαρτύρει ὅτι ἡ σφαῖρα τὸν εἶχεν εὔρει κατάκαρδα. Ἐμπρός του ὑπῆρχε λοφίσκος ἀπὸ κάλυκας καὶ τὸ γράμμα ἀνοικτόν, ἀπευθυνόμενον εἰς τὸν πατέρα του :

«Ὅσον διὰ τὴν ζωὴν μου μὴν ἀνησυχῆς, πατέρα, τοῦ ἔγραφεν· εὕρισκομαι πάντοτε εἰς μέρος ἀσφαλέςτατον καὶ δὲν διατρέχω κανέναν κίνδυνον. Περνῶ ὥραϊα καὶ θὰ ἰδῇτε τὶ καλὰ θὰ εἴμαι, ὅταν θὰ ξαναγυρίσω».

Τὸ γράμμα αὐτὸ ἐστάλη εἰς τὸν πατέρα τοῦ καλοῦ παλληκαριοῦ, ποῦ δὲν ἤθελε ν' ἀνησυχῇ τὴν οἰκογένειάν του μὲ περιγραφὰς μαχῶν καὶ ἥρωισμῶν. Καὶ ὑπὸ τὴν ἐπιστολὴν ἐγνωστοποιήθη ὁ θάνατός του ὁ εὐγενέστερος ἀποχαιρετισμὸς ἑνὸς ἥρωος υἱοῦ.

Δ. Κόκκινος

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΜΟΥ, ΦΤΕΡΟΥΓΙΣΕ

Τώρα ποῦ τόσο σ' ἐνοιῶσα χαρούμενο γιὰ νὰ 'σαι,
τραγουδί μου, φτερούγισε καὶ στὸ χωριό μου φτάσε.
Φτάσε, ὁ σκοπὸς μαγιάτικος νὰ μοῦ καλημερίσῃ
τὸ φτωχικὸ σπιτάκι μας μὲ τὴν παλιά του βρύση.

Πάρε ἀπ' τὰ δάση, ὡς θὰ περνᾷς, τοῦ πεύκου δλα τὰ μύρα
καὶ πῆγαινέ τα, σκόρπα τα μέσ' στὴν αὐλὴ πλημμύρα,
ζωὴ καινούργια οἱ γλάστρες μας νὰ πάρουν, ποῦ ποιδὲς ξέρει,
ἂν βρέθηκε ἓνα σπλαχνικὸ νὰ τίς ποτίζῃ χέρι.

Κι ἂν δῆς γυρτὴ στὴν πόρτα μας μιὰν ἀκακία ν' ἀνθίξῃ,
βάλ' τὴ χαρὰ μου ἀπάνω της, ἀνθὸς κι αὐτὴ ν' ἀσπρίξῃ.
Κι ἂν, δίχως νὰ τὸ νοιώσωμε, πῆρες μαζί ἕνα δάκρυ,
δροσοῦλα ἃς πέσῃ ἀθόρυβη καὶ κεῖνο σὲ μιὰν ἄκρη.

Στὸ χαμηλὸ μπαλκόνι μας ἂν βρῆς τοῦ Μάη στεφάνι,
μιὰ πεταλοῦδα γίνε του καὶ στόλισέ το. Φτάνει.
Κι ἂν μιὰ χελιδονοφωλιά στὴ στέγη συναντήσης,
γίνου πουλι καὶ κάθισε καὶ σὺ νὰ τραγουδήσης.

« Γαλάζιες ρίμες »

Σπ. Σπεράντσας

Η ΣΗΜΑΙΑ ΕΝΟΣ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

Εἶχαν πολεμήσει οἱ φαντάροι τῶν ὀχυρῶν τοῦ Ροῦπελ τέσσερα μερόνυχτα χωρὶς στιγμή νὰ σταματήσουν. Εἶχαν κατανικήσει ὅλες τὶς ἐπιθέσεις τῶν Γερμανῶν, ὅταν κατὰ τὶς τέσσερες τὸ ἀπόγευμα τῆς 9 Ἀπριλίου 1941 οἱ Γερμανοὶ — μετὰ τὴν διάσπασιν τοῦ σερβικοῦ μετώπου καὶ τὴν κατάληψιν τῆς Θεσσαλονίκης — ἔστειλαν μπροστὰ σὲ κάθε φρούριο ἀπὸ ἕνα τάνκς νὰ γυροφέρνῃ σιγὰ κρατώντας λευκὴ σημαία.

Οἱ Ἕλληνες δὲν τὰ πυροβόλησαν, παρὰ τὰ ἄφησαν νὰ πλησιάσουν, γιὰτὶ τὰ ἔβλεπαν νὰ κουνοῦν ἐπιδεικτικὰ τὴν ἄσπρη τους παντιέρα.

Ἀπὸ τὰ τάνκς κατεβαίνουν σὲ λίγο κήρυκες, ποὺ ἀπαιτοῦν τὴν παράδοσι τῶν ὀχυρῶν, ἐπειδὴ ὁ Ἕλλην διοικητὴς εἶχε συνθηκολογήσει στὴ Θεσσαλονίκη.

Ἀξιωματικοὶ καὶ φαντάροι δὲν μποροῦν νὰ πιστέψουν τ' αὐτιά τους. Ἀπὸ τὴν καύχησι, ποὺ εἶχαν γιὰ τὴν ἥρωικὴ ἀντίστασί τους, ὡς τὴν καταστροφὴ, ποὺ τώρα μαθαίνουν, εἶναι δρόμος ποὺ δὲ δρασκελίζεται σὲ μιὰ στιγμή.

Ὡς τώρα αὐτοὶ ἔδερναν τὸ Γερμανό, ὅχι μόνο πίσω ἀπὸ τὶς πολεμίστρες, ἀλλὰ κι ἔξω στ' ἀνοιχτά, στῆθος μὲ στῆθος. Πῶς νὰ παραδώσουν φρούρια, σπίτια, πατρίδα χωρὶς νὰ νικηθοῦν ;

Σὲ λίγο τοὺς ἔρχεται γραπτὴ ἢ διαταγὴ τοῦ στρατηγοῦ τους νὰ παραδώσουν τὰ ὀχυρά. Τότε ξεσπάει μαύρη ἀπελπισία. Ἄλλοι κλαῖνε δυνατά, ἄλλοι ἀγκαλιάζουν καὶ φιλοῦν τὰ πολυβόλα μὲ πάθος, τόσο αὐθόρμητα, ποὺ σφίγγει τὴν καρδιά ὅσων τοὺς βλέπουν.

Ὡστόσο ὑπακούουν στὴ γραπτὴ διαταγὴ τοῦ στρατηγοῦ τους, παραδίδουν τὰ ὄχυρά καὶ ἀναχωροῦν μὲ κατεύθυνσι πρὸς τὰς Σέρρας.

Καθὼς προχωροῦν πρὸς τὰς Σέρρας, βλέπουν ἐπάνω σ' ἓνα λοφάκι μαζεμένους φαντάρους καὶ καπνὸ ν' ἀνεμίζεται στὸν καθάριον οὐρανόν. Ἐπειδὴ ἡ δυστυχία ἀδερφώνει τοὺς ἀνθρώπους, τραβᾷ ἡ φάλαγγα ὁλόσις πρὸς τὸν ὄμιλο ἐκεῖνο.

Σὰν ἀνέβηκαν στὴν κορφή τοῦ λόφου, εἶδαν ἑτοιμὴ θρακιά.

Ἐκεῖ γῦρο στὴ φωτιά εἶναι συγκεντρωμένο ἓνα τμήμα τοῦ 26ου συντάγματος, ποὺ ὑπερασπιζόταν τὸ φρούριο Λίσσε καὶ εἶχε τσακίσει ὁλόκληρη μεραρχία Ἀλπίνων.

Νὰ ὁ διοικητὴς περιστοιχισμένος ἀπὸ τοὺς βαθμοφόρους. Νὰ ὁ ἀρχιμανδρίτης, ποὺ βάζει τὰ ἱερὰ ἄμφια.

— Θὰ λειτουργηθοῦμε, λέει κάποιος· καὶ ἡ ἰδέα πὼς θὰ ἐπικοινωνήσουν μὲ τὰ θεῖα τοὺς παρηγορεῖ.

Βγάζουν τὰ πλήχηά τους, σταυροκοποιοῦνται κι ἀκοῦνε μὲ κατάνυξι τίς εὐχὲς ποὺ ἀρχίζει νὰ ψάλλῃ ὁ παπᾶς. Ὅστερα προβάλλει στὸ κέντρον ὁ ὑπασπιστὴς κρατώντας τὴ σημαία τοῦ συντάγματος.

Τὴν ξεσκεπάζει καὶ τὴν ἀφήνει ἐλεύθερη στὸ ἐλαφρὸ ἀεράκι, ἀτίμητο μνημεῖο δοξασμένων ἀγώνων.

Αὕτῃ εἶναι ἡ σημαία, ἡ ἴδια, ποὺ τὸν Αὐγουστο τοῦ 1922, ὅταν τὸ 26ον σύνταγμα κυκλώθηκε στὴν κοιλάδα τοῦ Ἀλῆ - Βερὰν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τὴν ἄρπαξεν ὁ τότε συνταγματάρχης του καὶ παρασύροντας τοὺς λεβέντες του σὲ παράφορη ἐξοδὸ κατῴρθωσε νὰ διασπάσῃ τὸν τουρκικὸ κλοιὸ καὶ νὰ σώσῃ τὸ σύνταγμα του, χωρὶς, ὅμως, ὁ ἴδιος νὰ ἐπιζήσῃ ἀπὸ τὸ θρυλικὸ κατόρθωμα, γιατί, ὅπως ἡ σημαία του, ἔτσι κι αὐτὸς εἶχε κατατρυπηθῇ ἀπὸ σφαῖρες καὶ ξεψύχησε κρατώντας στὰ χέρια του αὐτὸ τὸ κουρελιασμένο πανί.

— Προσοχή ! διατάζει ὁ διοικητής.

Οἱ φαντάροι τεντώνουν τὰ κουρασμένα κορμιά τους, οἱ ἀξιωματικοὶ κάνουν τὸ σχῆμα. Ὁ ὑπασπιστὴς τότε κατεβάζει τὸ ἱερὸ λάβαρο στὴ φωτιά ἐνῶ ὁ παπᾶς εὐλογεῖ αὐτὸν τὸν ὑπερήφανο πολεμικὸν ὁδηγόν. Τὸ μετὰξι ἀργεῖ νὰ καῇ, γίνεται στάχτη σιγά, πολὺ σιγά.

Τὸ θέαμα τῆς γαλανόλευκης, ποὺ ἐξαφανίζεται, κάνει τοὺς παρόντας νὰ ριγῇσιν. Οὐτε ἓνας ἀξιωματικὸς δὲν ἔμεινεν ἀδάκρυτος. Οἱ φαντάροι καθὼς ἀντικρῦζουν τοὺς φρουράρχους τους, ψημένους πολε-

μιστές νά κλαῖνε, τοὺς θαυμάζουν ἀκόμη περισσότερο καὶ ξεσπᾶν τὰ παιδιάτικα στόματά τους σὲ λυγμοὺς κι ἀναφιλυτά.

Μὰ τὸ κλάμμα τὸ διακόπτει ὁ ἀρχιμανδρίτης.

— Σηκῶστε τὸ χέρι νά ὀρκισθῆτε, τοὺς λέει.

Τὸν ὑπακούουν, κι ἐκεῖνος ἀρχίζει :

— ‘Ορκίζομαι...

— ‘Ορκίζομαι...

— “Οτι δὲν θὰ ἡσυχάσω...

— “Οτι δὲν θὰ ἡσυχάσω...

— “Οτι θὰ δώσω τὸ αἷμα μου...

— “Οτι θὰ δώσω τὸ αἷμα μου...

— Διὰ νὰ ἐκδικηθῶ καὶ νὰ ἐλευθερώσω τὴν πατρίδα...

— Διὰ νὰ ἐκδικηθῶ καὶ νὰ ἐλευθερώσω τὴν πατρίδα! βροντοφωνοῦν ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶτες.

‘Ο ὄρκος αὐτὸς φουσκώνει ἀπὸ νέα ὄνειρα τὶς πονεμένες τους καρδιές. Κι ὅταν ξαναπαίρνουν τὸ δρόμο τῶν Σερρῶν, αἰσθάνονται σὰν ζωογονημένοι. Τώρα ἔχει βρῆ πάλι σκοπὸ ἡ ζωὴ τους.

Χρ. Ζαλοκώστας

ΤΟ ΑΤΙΜΗΤΟ ΜΟΥ ΦΥΛΑΧΤΟ

‘Αν κάποτε ξενιτευτῶ, γιὰ μένα

λίγο σὰς χῶμα θησαυρός, ὡ μέρη ἀγαπημένα.

‘Απὸ τὸ χῶμα τῆς κορφοῦλας τοῦ βουνοῦ

τοῦ ἀντικρινοῦ

κι ἀπὸ τὴν ἄμμο τοῦ γιαιλοῦ λίγα σπυριά ἔχω πάρει

καὶ τὰ ‘κλεισα σὲ φυλαχτό, σὰν τὸ μαργαριτάρι.

‘Αν κάποτε ξενιτευτῶ,

τὸ ἀτίμητό μου φυλαχτό

στὸν κόρφο μου δυὸ μυρωδιές θὰ χύνη,

ποὺ δὲ θὰ βρίσκω ἄλλοῦ :

μοσκοβολιὰ τοῦ θυμαριοῦ ἀπ’ τὴν κορφοῦλα ἐκεῖνη,

καὶ μιὰ ἄλλη τοῦ καθάρου μου γιαιλοῦ.

« Ὅταν φεύγουν οἱ ὧρες »

Στ. Σπεράντσας

3. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΣ ΒΙΟΣ

ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΜΟΥ

Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴν αὐλὴ
τὸ κοινότερο χορτάρι
γίνεται τὸ πιὸ ὁμορφο
τοῦ Μαγιοῦ λουλούδι.

Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴν αὐλὴ
τὸ χειρότερο πουλὶ
λέει τὸ πιὸ γλυκὸ τραγούδι..

Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴν αὐλὴ
καὶ τοῦ φεγγαριοῦ τὰ χάρδια
μάγισσες τίς κάνουνε
τίς γριές μουριές τὰ βράδια !

Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴν αὐλὴ
μιὰ βρυσούλα μοῦ μιλεῖ
γιὰ δροσιές, γιὰ δίψες.

Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴν αὐλὴ
τὴν ἀγάπη κάποιο χέρι
ἔσπειρε καὶ τάγισε
τῆς ψυχῆς τὸ περιστέρι.

« Πρωινὸ ξεκίνημα »

Γ. Ἀθάνας

Η ΣΤΑΧΟΜΑΖΩΧΤΡΑ

Μεγάλην ἐξέφρασεν ἔκπληξιν ἡ γειτόνισσα, τὸ Ζερμπινιώ, διότι εἶδε τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων τοῦ 187... τὴν θεία - Ἀχτίτσα νὰ φορῇ καινουργῇ μανδύην καὶ τὸν Γέρο καὶ τὴν Πατρώνα, τὰ δυὸ ἐγγονάκια τῆς, μὲ καθαρά ὑποκαμισάκια καὶ μὲ νέα πέδιλα.

Τοῦτο δὲ διότι ἦτο γνωστότατον ὅτι ἡ θεία - Ἀχτίτσα ἦτο ἔρημος καὶ χήρα καὶ ἀνέτρεφε τὰ δυὸ ὀρφανὰ ἐγγονάκια τῆς μετερχομένη ποι-κίλα ἐπαγγέλματα. Ἡ γειτόνισσα, τὸ Ζερμπινιώ, ἔστενοχωρεῖτο πολὺ διὰ τὰς στερήσεις τῆς γραίας καὶ τῶν δύο ὀρφανῶν· ἀλλὰ μήπως ἦτο καὶ αὕτῃ πλουσία, διὰ νὰ ἔλθῃ εἰς αὐτοὺς ἀρωγὸς καὶ παρήγορος ;

Τὰ δύο παιδιά τῆς Ἀχτίτσας ἐπνίγησαν, βυθισθείσης τῆς βρατσέρας κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦ ἔτους 186... Ἡ βρατσέρα ἐκείνη ἐχάθη αὐτανδρός. Ὁ τρίτος γιὸς τῆς ἐξενιτεύθη καὶ εὗρίσκετο, ἔλεγαν, εἰς τὴν Ἀμερικὴν. Πέτρα ἔρριξε πίσω του. Μήπως τὸν εἶδε; Μήπως τὸν ἤκουσεν; Ἄλλοι πάλιν πατριῶτες εἶπαν ὅτι ἐνυμφεύθη εἰς ἐκεῖνα τὰ χῶματα, κι ἐπῆρε, λέει, μιὰ φράγκα, πού δὲν ἤξευρε νὰ μιλήσῃ ρωμεῖκα. Μὴ χειρότερα! τί νὰ πῇ κανεῖς! Ἡμπορεῖ νὰ καταρασθῇ τὸ παιδί του, τὰ σωθικά του, τὰ σπλάχνα του;

Ἡ κόρη τῆς ἀπέθανεν εἰς τὸν δεύτερον τοκετόν, καὶ ἀφῆκεν εἰς αὐτὴν τὰ δύο ὀρφανὰ κληρονομίαν. Ὁ γαμβρός τῆς ἐξοῦσεν ἀκόμα, μὰ τί νοικοκύρης! Τὸ πρόκοψε, ἀλήθεια! Χαρτοπαίκτης, μέθυσος. Εἶχεν ἐγκαταλείψει καὶ τὸ χωριὶ καὶ τὰ παιδιά του. Τί νὰ κάμῃ; Ἐβαλε τὰ δυνατὰ τῆς κι ἐπροσπαθοῦσε ὅπως ὅπως νὰ ζήσῃ τὰ δύο ὀρφανά. Τί ἀξιολύπητα, τὰ καημένα! Κατὰ τὰς διαφόρους ὥρας τοῦ ἔτους ἐβοτάνιζεν, ἐξενοδοῦλευν. Ἐμάζευσεν κούμαρα κι ἐβγάζε ρακὴν. Μερικὰ στέμφυλα ἀπ' ἐδῶ, ἀραβόσιτος ἀπ' ἐκεῖ, ὅλα τὰ ἐχρησιμοποῖει.

Ἀλλὰ τὸ πρῶτιστον εἰσόδημα τῆς θείας - Ἀχτίτσας προήρχετο ἐκ τοῦ σταχομαζώματος. Τὸν Ἰούνιον, κατ' ἔτος, ἐπεβίβάζετο εἰς πλοῖον καὶ διεπεραιώνετο εἰς Εὐβοίαν. Ἐκεῖ, μετ' ἄλλων πτωχῶν γυναικῶν, ἡσχολεῖτο νὰ συλλέγῃ τὰ στάχυα, ἅτινα ἐπιπτον ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν θεριστῶν, ἀπὸ τὰ φορτώματα καὶ ἀπὸ τὰ κάρρα. Κατ' ἔτος οἱ χωρικοὶ τῆς Εὐβοίας καὶ τὰ χωριατόπουλα ἔρριπτον κατὰ πρόσωπον αὐτῆς τὸ σκῶμμα:

— Νὰ ἡ σταχομαζώχτρα! μᾶς ἤρθε πάλιν ἡ φουστάνα.

Ἄλλ' αὕτη ἔκυπτεν ὑπομονητικὴ, σιωπηλὴ, συνέλεγε τὰ ψιχία ἐκεῖνα τῆς πλουσίας συγκομιδῆς τοῦ τόπου, ἀπῆρτιζε τρεῖς ἢ τέσσαρας σάκκους, ὀλόκληρον ἐτησίαν ἐσοδεῖαν δι' ἑαυτὴν καὶ διὰ τὰ δύο ὀρφανά, τὰ ὅποια εἶχεν ἐμπιστευθῇ εἰς τὰς φροντίδας τῆς Ζερμπινιώως καὶ ἐπέστρεφεν εἰς τὸ παραθαλάσσιον χωρίον τῆς.

Πλὴν ἐφέτος, δηλ. τὸ ἔτος ἐκεῖνο, ἀφορία εἶχε μαστίσει τὴν Εὐβοίαν. Ἀφορία εἰς τὸν ἐλαιῶνα τῆς μικρᾶς νήσου, ὅπου κατῴκει ἡ θεία - Ἀχτίτσα. Ἀφορία εἰς τὰς ἀμπέλους καὶ εἰς τοὺς ἀραβόσιτους, ἀφορία σχεδὸν καὶ εἰς αὐτὰ τὰ κούμαρα, ἀφορία πανταχοῦ.

Ἐπειτα, ἐπεὶ οὐδὲν κακὸν ἔρχεται μόνον, βαρὺς χειμὼν ἐνέσκηφεν εἰς τὰ βορειότερα ἐκεῖνα μέρη. Ἀπὸ τοῦ Νοεμβρίου μηνός,

χωρίς σχεδόν νὰ πνεύσῃ νότος καὶ νὰ πέσῃ βροχή, ἤρchiσε νὰ χιονίζῃ. Ἐνίοτε ἔπνεε ξηρὸς βορρᾶς καὶ ἔσφιγγεν ἔτι μᾶλλον τὰ χιόνια, τὰ ὁποῖα δὲν ἔλειωναν εἰς τὰ βουνά. Περί τὰ μέσα Δεκεμβρίου μόλις ἐπῆλθε μικρὰ διακοπὴ εἰς τὰ χιόνια καὶ ἐφάνησαν δειλαὶ τινες ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου. Τὴν ἐπαύριον ὁ χειμὼν ἐγένεν ἀγριώτερος. Μέχρι τῶν Χριστουγέννων οὐδεμία γωνία οὐρανοῦ ὁρατὴ, οὐδεμία ἀκτὶς ἡλίου.

Τὴν ἐσπέραν τῆς 23, ὁ Γέρος εἶχεν ἔλθει ἀπὸ τὸ σχολεῖον περιχαρής, διότι ἀπὸ τῆς αὐριον ἔπαυον τὰ μαθήματα. Πρὶν ξεκρεμάσῃ τὸν « φύλακα » ἀπὸ τῆς μασχάλῃς του, ὁ Γέρος, πεινασμένος, ἤνοιξε τὸ δουλάπι, ἀλλ' οὐδὲ ψιχίον ἄρτου εὔρεν ἐκεῖ.

Ἡ γραῖα εἶχεν ἐξέλθει ἴσως πρὸς ζήτησιν ἄρτου. Ἡ ἀτυχὴς Πατρὼνα ἐκάθητο ζαρωμένη πλησίον τῆς ἐστίας, ἀλλ' ἡ ἐστία ἦτο σβεστή. Ἐσκάλιζε τὴν στάκτην, διότι ἐνόμιζεν ἐν τῇ παιδικῇ ἀφελείᾳ τῆς (ἦτο μόλις τετραετὴς τὸ πτωχὸν κοράσιον), ὅτι ἡ ἐστία εἶχε πάντοτε τὴν ιδιότητά νὰ θερμαίνει καὶ ἄς μὴ καίῃ. Ἀλλ' ἡ στάκτῃ ἦτον ὑγρὰ. Σταγόνες ὕδατος εἶχον ρεῦσαι διὰ τῆς καπνοδόχου.

Ὁ Γέρος, ὅστις ἦτο ἑπταετής μόλις, ἔτοιμος νὰ κλαύσῃ, διότι δὲν εὔρισκε ψιχίον τι διὰ νὰ χορτάσῃ, ἤνοιξε τὸ μόνον παράθυρον, τὸ ὁποῖον εἶχε μῆκος τριῶν σπιθαμῶν. Ὁ οἰκίσκος ὅλος εἶχεν ὕψος δύο ἴσως ὀργυῶν ἀπὸ τοῦ ἐδάφους μέχρι τῆς ὀροφῆς.

Ὁ Γέρος ἀνεβίβασε σκαμνίον ἐπὶ τοῦ παραθύρου, ἀνέβη ἐπὶ τοῦ σκαμνίου, ἐστηρίχθη διὰ τῆς ἀριστερᾶς ἐπὶ τοῦ παραθυροφύλλου ἀνοικτοῦ, ἐστυλώθη μετὰ τόλμης πρὸς τὴν ὀροφὴν, ὕψωσε τὴν δεξιὰν καὶ ἀπέσπασεν ἐν κρύσταλλον, τὸ ὁποῖον ἐκόσμηι τὴν στέγην. Ἦρchiσε νὰ τὸ γλείφῃ βραδέως καὶ ἡδονικῶς καὶ ἔδιδε καὶ εἰς τὴν Πατρὼναν νὰ φάγῃ. Ἐπείνων τὰ κακόμοιρα.

Ἡ γραῖα Ἀχτίτσα ἐπανῆλθε μετ' ὀλίγον καὶ ἔφερε πρᾶγμα τι τυλιγμένον εἰς τὸν κόλπον τῆς. Ὁ Γέρος, ὅστις ἐγνώριζεν ἐκ τῆς παιδικῆς του πείρας ὅτι ποτὲ ἄνευ αἰτίας δὲν ἐφούσκωναν οἱ κόλποι τῆς μάμμης του, ἔτρεξεν εἰς τὸ στῆθος τῆς, ἐνέβαλε τὴν χεῖρα καὶ ἀφῆκε κραυγὴν χαρᾶς. Τεμάχιον ἄρτου εἶχεν « οἰκονομήσει » καὶ τὴν ἐσπέραν ἐκείνην ἡ καλὴ, καίτοι ὀλίγον αὐστηρά, μάμμη, τίς οἶδεν ἀντὶ ποίων ἐξευτελισμῶν καὶ διὰ πόσων ἐκλιπαρήσεων !

Καὶ τί δὲν ᾔθελεν ὑποστῆ, πρὸ ποίας θυσίας ἡδύνατο νὰ ὑπισθο-

δρομήση διὰ τὴν ἀγάπην τῶν δύο τούτων παιδίων, τὰ ὅποια ἦσαν δις παιδία δι' αὐτήν, καθόσον ἦσαν τέκνα τοῦ τέκνου της !

Ἐν τούτοις δὲν ἤθελε νὰ δεικνύῃ εἰς αὐτὰ μεγάλην ἀδυναμίαν. Ἐκάλει τὸν ἄρρενα « Γέρον », διότι εἶχε τὸ ὄνομα τοῦ ἀληθοῦς γέρου της, τοῦ μακαρίτου μαρμπα-Μιχαλιοῦ, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα τῆς ἐπὶ νὰ ἀκούσῃ ἢ νὰ προφέρῃ. Τὸ ταλαίπωρον θῆλυ τὸ ἐκάλει « Πατρῶναν » θωπευτικῶς, διότι δὲν ἐπεθύμει νὰ ἀκούσῃ τὸ Ἀργυρώ, τὸ ὄνομα τῆς κόρης της, τὸ ὁποῖον ἐδόθη ὡς κληρονομία εἰς τὸ ὄρφανόν, λεχοῦς θανούσης ἐκείνης.

Ἡ ταλαίπωρος γραῖα ἔστρωσε διὰ τὰ δύο ὄρφανά, ἓνα κοιμηθῶσιν. Ἐπειτα κατεκλίθη καὶ αὐτὴ πλησίον των καὶ τοὺς εἶπε νὰ φύσῃσιν ὑποκάτω τοῦ σκεπασμάτός των, διὰ νὰ ζεσταθοῦν.

Τὸ πρῶν, μετὰ τὴν λειτουργίαν (ἦτο παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων) ὁ παπα - Δημήτρης, ὁ ἐνορίτης της, παρουσιάσθη αἴφνης εἰς τὴν θύραν τοῦ πενιχροῦ οἰκίσκου.

— Καλῶς τὰ ἐδέχθης, τῆς εἶπε μειδιῶν.

« Καλῶς τὰ ἐδέχθῃ » αὐτὴ ! Καὶ ἀπὸ ποῖον ἐπερίμενε τίποτε ;

— Ἐλαβα ἓνα γράμμα διὰ σέ, Ἀχτίτσα, προσέθεσεν ὁ γέρων ἱερεὺς, τινάσσων τὸ χιόνι ἀπὸ τὸ ράσον καὶ τὸ σάλι του.

— Ὅριστε, δέσποτα. Καὶ μὴ γάρ ἔχω τὴ φωτιά, ἐψιθύρισε πρὸς ἑαυτήν, ἢ τὸ γλυκὸ καὶ τὸ ρακὶ νὰ τὸν φιλέψω ;

Ὁ ἱερεὺς εἰσῆλθεν εἰς τὸν πενιχρὸν οἰκίσκον καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ скаμνίου. Ἠρεύνησε δὲ εἰς τὸν κόλπον του καὶ ἐξήγαγε μέγαν φάκελον μὲ πολλὰς καὶ ποικίλας σφραγίδας καὶ γραμματόσημα.

— Γράμμα εἶπες, παπᾶ ; ἐπανελάβεν ἡ Ἀχτίτσα, ἡ ὁποία μόλις τότε ἤρχισε νὰ ἐνοῶν τί τῆς ἔλεγεν ὁ ἱερεὺς.

— Ἀπόψε ἔφθασε τὸ βαπόρι, ἐπανελάβεν ὁ ἐφημέριος· ἐμένα μοῦ τὸ ἔφεραν τώρα, μόλις ἐβγαίνα ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν. Καὶ ἀμέσως ἐξήγαγεν ἐκ τοῦ φακέλου διπλωμένον χαρτίον.

— Εἶδεν ὁ Θεὸς τὸν πόνον σου καὶ σοῦ στέλλει μικρὰν βοήθειαν, εἶπεν ὁ ἀγαθὸς ἱερεὺς. Ὁ γιὺς σου σοῦ γράφει ἀπὸ τὴν Ἀμερικήν.

— Ἀπὸ τὴν Ἀμέρικαν ; ὁ Γιάννης ! Ὁ Γιάννης μὲ θυμῆθηκεν ; ἀνέκραξε περιχαρὴς καὶ ἔκαμε τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ ἢ γραῖα.

Καὶ ἔπειτα προσέθεσε : « Δόξα σοι ὁ Θεὸς ! ».

Ὁ ἱερεὺς ἔβαλε τὰ γυαλιά του καὶ ἤρχισε μετὰ δυσκολίας νὰ ἀναγινώσκη :

« Παπα - Δημήτρη, τὸ χέρι σου φιλῶ. Πρῶτον ἐρωτῶ διὰ τὸ αἷσιον κλπ. κλπ. Ἐγὼ λείπω πολλὰ χρόνια καὶ δὲν ἤξεύρω αὐτοῦ τί γίνονται, οὔτε ἂν ζοῦν ἢ ἀπέθαναν.

» Εἶμαι εἰς μακρινὸν μέρος, πολὺ βαθιὰ εἰς τὸν Παναμᾶ, καὶ δὲν ἔχω καμμίαν συγκοινωνίαν μὲ ἄλλους πατριῶτες, ποὺ εὐρίσκονται εἰς τὴν Ἀμερικὴν. Πρὸ τριῶν χρόνων ἀντάμωσα τὸν (δεῖνα) καὶ τὸν (δεῖνα), ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ἔλειπαν χρόνους πολλοὺς καὶ δὲν ἤξευραν τί γίνεται εἰς τὸ στίτι μας.

» Ἐὰν ζῇ ὁ πατέρας ἢ ἡ μητέρα μου, εἰπέ τους νὰ μὲ συγχωρήσουν, διότι διὰ καλὸ πάντα πασχίζει ὁ ἄνθρωπος καὶ εἰς κακὸ πολλές φορές βγαίνει. Ἐγὼ ἀρρώστησα δύο φορές ἀπὸ κακὰς ἀσθένειες τοῦ τόπου καὶ ἔκαμα πολὺν καιρὸν εἰς τὰ σπιτάλια. Τὰ ὅ,τι εἶχα καὶ δὲν εἶχα ἐπὶ γαν καὶ μόλις ἐγλύττωσα τὴν ζωὴν μου. Τώρα ὑγεία ἔχω καὶ ἄλλο καλύτερον δὲν ζητῶ παρὰ νὰ πιάσω ὀλίγα χρήματα, νὰ ἔλθω εἰς τὴν πατρίδα, ἂν προφθάσω τοὺς γονεῖς μου νὰ μ' εὐλογήσουν. Καὶ νὰ μὴ ἔχουν παράπονον εἰς ἐμέ, διότι ἔτσι θέλει ὁ Θεὸς καὶ δὲν ἤμποροῦμε ἑμεῖς νὰ πᾶμε κόντρα. Καὶ νὰ μὴ βαρυγνωμοῦν, διότι, ἂν δὲν εἶναι θέλημα Θεοῦ, δὲν μπορεῖ ἄνθρωπος νὰ προκόψῃ.

» Σοῦ στέλλω ἐδῶ ἐσωκλείστως ἓνα συνάλλαγμα ἐπ' ὀνόματί σου, νὰ ὑπογράψῃς ἢ ἀγιωσύνη σου, καὶ νὰ φροντίσουν νὰ τὸ ἐξαργυρώσουν ὁ πατέρας ἢ ἡ μητέρα, ἂν ζοῦν. Καὶ ἂν, ὁ μὴ γένοιτο, εἶναι ἀποθαμμένοι, νὰ τὸ ἐξαργυρώσῃς ἢ ἀγιωσύνη σου, νὰ δώσῃς εἰς κανένα ἀδελφόν μου, ἂν εἶναι αὐτοῦ, ἢ εἰς κανένα ἀνίψι μου καὶ εἰς ἄλλα πτωχὰ καὶ νὰ κρατήσῃς καὶ ἡ ἀγιωσύνη σου, ἂν οἱ γονεῖς μου εἶναι ἀποθαμμένοι, ἐν μέρος τοῦ ποσοῦ αὐτοῦ διὰ τὰ σαρρανταλείτουργα »...

Μεγάλῃ ἦτο ἡ χαρὰ τῆς Ἀχτίτσας, διότι ἔλαβε μετὰ τόσα ἔτη εἰδήσεις περὶ τοῦ υἱοῦ της. Ὁ σπινθὴρ τῆς μητρικῆς στοργῆς ἔλαμψεν εἰς τὸ πρόσωπόν της. Τὰ δύο παιδιὰ, ἂν καὶ δὲν ἐννόουν περὶ τίνος ἐπρόκειτο, ὅταν εἶδον τὴν χαρὰν τῆς μάμμης των, ἤρχισαν νὰ χοροπηδῶσιν.

Ἡ γραῖα Ἀχτίτσα ἔλαβε τὸ ἀποσταλὲν παρὰ τοῦ υἱοῦ της γραμμάτιον καὶ μετέβη εἰς τὸ μαγαζὶ τοῦ κυρ - Μαργαρίτη, ὅστις ἦτο καὶ τοκιστὴς καὶ προεξοφλητής.

Ὁ κυρ - Μαργαρίτης ἔλαβε τὸ γραμματίον, κατεβίβασε μέχρις ὀφρύων τὴν σκούριαν του, ἔβαλε τὰ γυαλιά του καὶ ἤρχισε νὰ ἐξετάζη διὰ μακρῶν τὸ γραμματίον.

— Ἐρχεται ἀπ' τὴν Ἀμέρिका ; εἶπε. Σ' ἐνθυμήθηκε, βλέπω, ὁ γυιὸς σου. Μπράβο, χαίρομαι.

Βεβαιωθείς διὰ τὴν γνησιότητα τοῦ γραμματίου ἤνοιξε τὸ χρηματοφυλάκιον καὶ ἐμέτρησεν εἰς τὴν τρέμουσαν χεῖρα τῆς θείας - Ἀχτίτσας ἑννέα στυλποτάτας ἀγγλικὰς λίρας.

Καὶ ἰδοὺ διατὶ ἡ πτωχὴ γραῖα ἐφόρει τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων καινουργῇ μανδήλαν, τὰ δὲ δύο ὄρφανὰ εἶχον καθαρά ὑποκαμισάκια διὰ τὰ ἰσχνὰ μέλη των καὶ θερμὴν ὑπόδεσιν διὰ τοὺς παγωμένους πόδας των.

« Χριστουγεννιάτικα διηγήματα »

Ἀλ. Παπαδιαμάντης

ΜΗΤΡΙΚΗ ΑΥΤΑΠΑΡΝΗΣΙΣ

Ἦτο καθ' ἣν ἐποχὴν ἡ μήτηρ μας εἰργάζετο, διὰ νὰ θρέψῃ τὴν θετὴν ἀδελφὴν, καθὼς καὶ ἡμᾶς. Ἐγὼ τὴν συνώδευον κατὰ τὰς διακοπὰς τῶν μαθημάτων, παίζων πλησίον αὐτῆς, ἐνῷ ἐκείνη ἔσκαπτε ἢ ἐξεβοτάνιζε Μίαν ἡμέραν διακόψαντες τὴν ἐργασίαν ἐπεστρέφομεν ἀπὸ τοὺς ἀγροὺς φεύγοντες τὸν ἀφόρητον καύσωνα, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ὀλίγον ελειψε νὰ λιποθυμήσῃ ἡ μήτηρ μου. Καθ' ὁδὸν κατελήφθημεν ὑπὸ ραγδαιοτάτης βροχῆς, ἐξ ἐκείνων αἵτινες συμβαίνουνσι παρ' ἡμῖν συνήθως μετὰ προηγηθεῖσαν ζέστην ἢ λαύραν, καθὼς τὴν ὀνομάζουν οἱ συντοπιῖται μου. Δὲν ἤμεθα πλέον πολὺ μακρὰν τοῦ χωρίου, ἀλλ' ἔπρεπε νὰ διαβῶμεν ἓνα χεῖμαρρον, ὅστις πλημμυρῆσας ἐκατέβαινε ὀρμητικώτατος. Ἡ μήτηρ μου ἠθέλησε νὰ μὲ σηκώσῃ εἰς τὸν ὠμόν της. Ἀλλ' ἐγὼ ἀπεποιήθην.

— Εἶσαι ἀδύνατη, τῆς εἶπον. Θὰ μὲ ρίψῃς μέσ' στὸν ποταμό.

Καὶ ἐσῆκωσα τὰ φορέματά μου καὶ εἰσῆλθον δρομαίως εἰς τὸ ρεῦμα, πρὶν ἐκείνη προφθάσῃ νὰ μὲ κρατήσῃ. Εἶχον ἐμπιστευθῇ εἰς τὰς δυνάμεις μου πλέον ἢ ὅ,τι ἔπρεπε. Διότι πρὶν σκεφθῶ νὰ ὑποχωρήσω, τὰ γόνατά μου ἐλύγισαν, οἱ πόδες μου ἔχασαν τὸ στήριγμά των καὶ ἀνατραπείς παρεσύρθην ὑπὸ τοῦ χειμάρρου ὡς κέλφος καρύου.

Μία σπαρακτικὴ κραυγὴ φρίκης εἶναι πᾶν ὅ,τι ἐνθυμοῦμαι ἐκ

τῶν μετὰ ταῦτα. Ἦτον ἡ φωνὴ τῆς μητρός μου, ἥτις ἐρρίφθη εἰς τὰ ρεύματα, διὰ νὰ με σώσῃ.

Πῶς δὲν ἔγινα αἰτία νὰ πνιγῇ καὶ ἐκείνη μετ' ἐμοῦ εἶναι θαῦμα. Διότι ὁ χεῖμαρρος ἐκεῖνος ἔχει κακὴν φήμην παρ' ἡμῖν. Καὶ ὅταν λέγουν περὶ τινος « τὸν ἐπῆρε τὸ ποτάμι », ἐννοοῦν ὅτι ἐπνίγη εἰς αὐτὸν τοῦτον τὸν χεῖμαρρον.

Καί, ὅμως, ἡ μήτηρ μου, κατάκοπος καθὼς ἦτο, βεβαρημένη ἀπὸ ἐπαρχιακὰ φορέματα, ἱκανὰ νὰ πνίξουν καὶ τὸν δεξιώτερον κολυμβητήν, δὲν ἐδίστασε νὰ ἐκθέσῃ τὴν ζωὴν αὐτῆς εἰς κίνδυνον. Ἐπρόκειτο νὰ με σώσῃ.

Ὅταν ἐφθασεν εἰς τὸν οἶκον καὶ με ἀπέθεσε χαμαὶ ἀπὸ τὸν ὄμον της, ἤμην ἀκόμη παραζαλισμένος. Διὰ τοῦτο, ἀντὶ νὰ αἰτιαθῶ τὴν ἀπρονοησίαν μου διὰ τὸ συμβάν, ἀπέδωκα αὐτὸ εἰς τὰς ἐργασίας τῆς μητρός μου.

— Μὴ δουλεύῃς πιά, μάννα τῆς εἶπον, ἐνῶ ἐκείνη με ἐνέδυσεν στεγνὰ φορέματα.

— Ἀμ' ποιὸς θὰ μᾶς θρέψῃ, παιδί μου, σὰν δὲν δουλεύω ἐγώ ; ἠρώτησεν ἐκείνη στενάζουσα.

— Ἐγώ, μάννα ! ἐγώ ! τῆς ἀπῆντησα τότε μετὰ παιδικοῦ στόμφου.

— Καὶ τὴν μικρὴν ἀδελφούλα σου ;

— Κι ἐκείνην ἐγώ !

Ἡ μήτηρ ἐμειδίασεν ἀκουσίως διὰ τὴν ἐπιβλητικὴν στάσιν, τὴν ὁποίαν ἔλαβον προφέρων τὴν διαβεβαίωσιν ταύτην. Ἐπειτα διέκοψε τὴν ὁμιλίαν ἐπειποῦσα :

— Ἀμ' θρέψε δὰ πρῶτα τὸν ἑαυτὸν σου καὶ ὕστερα βλέπουμε.

Ἡ μήτηρ βεβαίως οὐδ' ἐσημείωσε καὶ τὴν ὑπόσχεσιν ἐκείνην. Ἐγώ, ὅμως, ἐνθυμούμην πάντοτε ὅτι ἡ αὐταπάρνησίς της μοὶ ἐχάρισε διὰ δευτέραν φορὰν τὴν ζωὴν, τὴν ὁποίαν τῆς ὥφειλον. Διὰ τοῦτο εἶχον τὴν ὑπόσχεσιν ἐκείνην ἐπὶ τῆς καρδίας μου καὶ ὅσον ἐμεγάλωνα, τόσον σπουδαιότερον ἐνόμιζα τὸν ἑαυτὸν μου ὑποχρεωμένον πρὸς ἐκπλήρωσίν της.

— Μὴ κλαίγῃς, μητέρα, τῆς εἶπον ἀναχωρῶν. Ἐγώ πηγαίνω πιά νὰ κάμω παρὰδες. Ἐννοία σου ! Ἀπὸ τώρα καὶ πέρα θὰ σὲ θρέφω καὶ σένα καὶ τὴν ἀδελφούλα μας. Ἀλλ' ἀκούεις ; Δὲν θέλω πιά νὰ δουλεύῃς.

Ἡ καημένη ἡ μήτηρ μου δὲν ἐπίστευεν εἰς τοὺς λόγους μου. Καί, ὅμως, ἐφυγα καὶ εἰργάσθην εἰς τὰ ξένα τόσον πολὺ, ὥστε ἐξεπλήρωσα με ἀκρίβειαν τὴν παιδικὴν μου ἐκείνην ὑπόσχεσιν.

Γ. Βιζυηνός

ΣΥΖΥΓΟΥ ΕΓΚΑΡΤΕΡΗΣΕΙΣ

(Ὁ στρατιωτικὸς σύζυγος Γεώργιος Δορίδης καταστρέφεται οικονομικῶς ἀπὸ τὴν χαρτοπαιξίαν καὶ καταλήγει εἰς ἀπόγνωσιν. Εἶναι ἔτοιμος νὰ προβῇ εἰς ἀπονενοημένον διὰβημα. Ἡ καλὴ του σύζυγος τὸν ἐνθαρρύνει καὶ τὸν συγκρατεῖ εἰς τὴν κακὴν ὥραν... Ἐνα τυχερὸν λαχεῖον ἐπάνω εἰς τὴν κρίσιμον ὥραν ἔσωσε τὴν κατάστασιν καὶ διεφύλαξε τὴν ὑπόληψιν τοῦ Γεώργη).

« Μὴν ἀνησυχῆς διὰ τίποτα, Γεώργη μου », τοῦ ἔλεγε. « Θὰ πεινάσουμε, θὰ στερηθοῦμε ἴσως γιὰ καιρὸν, ἀλλὰ θὰ σηκωθοῦμε πάλιν ὀρθοί. Εἶδες ἐκεῖ ; Εἴμαστε ὅλοι γεροί· δοξασμένοι νὰ εἶναι ὁ Θεός. Λοιπὸν ξερὸ ψωμί, ὀλίγο προσφαί καὶ τὸ κέρδος θὰ εἶναι διπλό. Θὰ μοῦ μένη ὅλη ἡ ἡμέρα γιὰ τὸ βελόνι, μὰ ὅλη. Ὅσο γιὰ τὴ νύχτα, εἶναι καὶ ἄλλες δουλειές νὰ μὴ κουράζωνται τὰ μάτια. Τὰ βλέπεις αὐτὰ τὰ χέρια, Γεώργη μου ; Δὲν τὰ τρομάζει καμμιὰ δουλειά. Θὰ δουλέψω γερά· νὰ ἰδῆς. Καὶ ποῦ εἶσαι ἀκόμη ! Σὲ τρία χρόνια θὰ δουλέψῃ καὶ τὸ βελόνι τῶν κοριτσιῶν μας. Μὰ ἐκάηκε τὸ σπίτι μας ; μὰ ἔγινεν ὅλο στάχτη ; τίποτε δὲν ἀπέμεινε ; Πάλι τὰ θεμέλια, ἡ γῆς μένουν· ἡ δουλειά, ἡ οἰκονομία. Θὰ τὸ σηκώσουμε πάλι τὸ σπιτάκι μας· νὰ ἰδῆς. Θὰ τὸ ξαναχτίσουμε καὶ ἄς ματώνουν τὰ δάχτυλά μας· καὶ ἄς πέφτουν τὰ νύχια μας. Τότε θὰ τὸ πονοῦμε πιὸ πολὺ· τότε θὰ εἶναι πιὸ γλυκειά· ἡ εὐτυχία, γιατί πρῶτα τὴν εἶχαμε, ἔτσι νὰ ποῦμε, χάρισμα καὶ δὲν τὴν ψηφούσαμε. Νὰ δῆς, Γεώργη μου, σὲ τρία χρόνια τὸ πολὺ, αὐτὰ τὰ χρέη, ποῦ σοῦ τσιτσιρίζουν τὴν καρδιά, θὰ τὰ πληρώσουμε ὅλα, ὡς στὸ λεπτό· δὲν θέλουμε νὰ μᾶς χαρίσῃ κανένας τίποτα· καὶ ἔπειτα θὰ ἀρχίσουμε νὰ βάνουμε κατὰ μέρος πάλι γιὰ τὰ κορίτσια μας. Ἐγὼ γιὰ χρόνια δὲν θέλω ἔξοδο γιὰ ροῦχα. Δὲν θὰ βγαίνω· ὅσο γιὰ τὴν ἐκκλησίαν, ὁ Μεγαλοδύναμος θὰ καταδεχθῇ νὰ ἀκούῃ ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὸ σπίτι τὴν ταπεινὴ μου παράκλησι, ὅταν θὰ τοῦ ζητῶ ὑγεία καὶ θάρρος. Ἀλλὰ τὴ στέρησι, τὴ φτώχεια νὰ τὴν δεχθῆς παλληκαρίσια, μὲ τὸ στῆθος μπρός, μὲ τὴ χαρὰ στὴν καρδιά καὶ μὲ τὸ γέλιο στὸ στόμα. Ἐσὺ δὲν μοῦ ἔλεγες πὼς ἔτσι ἀντίκρυζες πάντα τὸ στόμα τοῦ τουφεκιοῦ ; Τί νομίζεις ; Μιὰ παντοτινὴ μάχη εἶναι καὶ ἡ ζωὴ, Γεώργη μου ».

Ἐλάλει μετὰ τόσου σθένους, ὥστε ἤθελέ τις νομίσαι ὅτι τὴν στιγμὴν ἐκείνην τῆς τελείας τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἀποκαρτερήσεως ἡ γυνὴ τοῦ στρατιώτου εἶχε λάβει ἀνὰ χεῖρας τὴν σάλπιγγα σαλπίζουσα ἥρωικὴν κατὰ τῆς συμφορᾶς ἐπέλασιν.

Καὶ οἱ λόγοι τῆς ἐξήρχοντο τοῦ στόματός της, ὡς χεῖμαρρος. Ἦσαν τραχεῖς, ἀσύνδετοι, ἀκαλαίσθητοι, ἀλλὰ στιβαροί, στερεοὶ καὶ ὑγιεῖς.

Ὁ δὲ Γεώργης ἐκυριεύετο κατὰ μικρὸν ὑπὸ τῶν παραμυθητικῶν τούτων λόγων. Ἐδέχετο σταγόνα πρὸς σταγόνα τὴν δρόσον των, ὡς ὁ θνήσκων ἐκ δίψης εἰς αὐχμηρὰν ἔρημον ! Ἐλησμονήσῃ πρὸς στιγμὴν τὴν πραγματικότητά καὶ ὕψωσε δειλὸν τὸ βλέμμα πρὸς τὴν ἐλπίδα !

« Ὁ διαχειριστὴς τοῦ συντάγματος »

Ἐμμ. Λυκούδης

ΤΗΣ ΚΟΚΚΩΝΑΣ ΤΟ ΣΠΙΤΙ

Δὲν ἦτον δρόμος πλέον περαστικὸς εἰς ὅλον τὸ χωρίον. Ἀδύνατον νὰ μὴν ἐπερνοῦσε κανεὶς ἀπ' ἐκεῖ, ὅστις θὰ ἀνέβαιnen εἰς τὴν ἐπάνω ἐνορίαν ἢ ὅστις θὰ κατέβαιnen εἰς τὴν κάτω. Λιθόστρωτον ἀνηφορικὸν ἀπὸ κάτω ἀπ' τῆς Σταματρίζαινας τὸ σπῖτι ἕως ἐπάνω εἰς τὸν ναὸν τῆς Παναγίας τῆς Σαλονικιάς. Χίλια βήματα, κάθε βῆμα καὶ ἄσθμα. Ἐφούσκωνεν, ἐκοντανάσαινε κανεὶς διὰ νὰ ἀναβῇ, ἐγλιστροῦσε διὰ νὰ καταβῇ !

Ἄμα ἐπάτει τις εἰς τὸ λιθόστρωτον, ἀφοῦ ἄφηνεν ὀπίσω του τὸ μαγαζὶ τοῦ Καψοσπύρου, τὸ σπῖτι τοῦ Καφτάνη καὶ τὸ παλιόσπιτον τοῦ γερο - Παγούρη μὲ τὴν τοιχογυρισμένην αὐλήν, εὐρίσκετο ἀπέναντι εἰς τὸ σπῖτι τοῦ Χατζή - Παντελῆ μὲ τὸν αὐλόγυρον σύρριζα εἰς τὸν βράχον. Κάτω ἔχασκε μέγας κρημνός, μονότονος, προκαλῶν σκοτοδίνην, σημειούμενος ἀπὸ ὀλίγους ἔρποντας θάμνους ἐδῶ κι ἐκεῖ, οἱ ὅποιοι θὰ ἐφαίνοντο εἰς τὸ σκότος τῆς νυκτὸς ἐκείνης ὡς νὰ ἦσαν κωκοποιοὶ ψηλαφῶντες καὶ ἀναρριχώμενοι ἢ καὶ καλλικάντζαροι ἐλλοχεύοντες καὶ караδοκοῦντες ὡς νὰ ἔλθῃ ἡ ὥρα νὰ εἰσβάλλουν εἰς τὰς οἰκίας διὰ τῶν καπνοδόχων. Τὸ κύμα ὑποκάπως ἐφλοίσβιζεν εἰς τὰ κράσπεδα τοῦ κρημνοῦ, ὡς ἀκούραστος βορρᾶς φυσῶν ἀπὸ προχθές, μαλακώσας τὴν ἐσπέραν ταύτην, ἐξήπλωνε τὰς ἀποθαλασσιές του ἕως τὸν μεσημβρινὸν τοῦτον μικρὸν λιμένα, ὁ παγκρατὴς χιονόμαλλος βασιλεὺς τοῦ χειμῶνος.

Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τοῦ δρόμου, ἀριστερὰ εἰς τὸν ἀνερχόμενον, δίπλα εἰς τὸ σπῖτι τοῦ γερο - Παγούρη καὶ ἀντικρύζουσα μὲ τὸ τοῦ Χατζῆ - Παντελῆ, ὑψοῦτο ἀτελειώτος οἰκοδομή, μὲ τέσσαρας τοίχους ὀρθοῦς μέχρι τοῦ πατώματος, μὲ τὰς ξυλῶσεις χασκούσας ἕως τῆς ὀροφῆς, μὲ

τὴν στέγην καταρρέουσιν, μὲ φαιούς καὶ φθειρομένους τοὺς τοίχους, τὴν ὁποίαν ἡ ἐγκατάλειψις, ὁ ἄνεμος καὶ ἡ βροχὴ εἶχον καταστήσει ἐρείπιον καὶ χάλασμα. Τὰ παιδιά ὅσα κατήρχοντο τὴν μεσημβρίαν ἀπὸ τὸ ἐν σχολεῖον καὶ ὅσα ἀνέρχοντο τὴν ἐσπέραν ἀπὸ τὸ ἄλλο, διὰ τὸ νὰ ἀφήσωσι τὰ βιβλία εἰς τὴν οἰκίαν, κλέψωσι τεμάχιον ἄρτου ἀπὸ τὸ ἐρμάριον καὶ τρέξωσιν ἀκράτητα, διὰ τὸ νὰ παίξωσιν εἰς τὸν αἰγιαλόν, τῆς ἐρριπτὸν ἀφθόνους πέτρας, διὰ τὸ νὰ τὴν ἐκδικηθῶσι τὴν ἡμέραν δι' ὅσον τρόπον τοὺς ἐπροξένοι, ὅταν ἐτύχαινε νὰ περάσωσιν.

Οἱ παπᾶδες, ὅταν ἐπέστρεφαν τὴν παραμονὴν τῶν Φώτων ἐν σώματι ἀπὸ τὴν οἰκίαν τοῦ δημάρχου μὲ τοὺς σταυροὺς καὶ τὰς φωτιστήρας των, ἀγιάζοντες οἰκίας, δρόμους καὶ μαγαζιά καὶ διώκοντες τοὺς καλλικαντζάρους, ἐλησμόνουν νὰ ρίψωσι μικρὰν σταγόνα ἁγιασμοῦ καὶ εἰς τὴν ἄτυχον ἐγκαταλειμμένην οἰκίαν, τὴν ὁποίαν δὲν εἶχε χαρῇ ὁ οἰκοκύρης, ὅστις τὴν ἔκτισε, καὶ ἥτις δὲν εἶχεν ἀξιωθῇ ν' ἀπολαύσῃ τὴν οἰκοκυράν της. Τοιαύτη οἰκία ἐπόμενον ἦτο νὰ γίνῃ κατοικητήριον τῶν φαντασμάτων, ἄσυλον ἴσως τῶν βρυκολάκων, καὶ ἴσως ὀρμητήριον καὶ τόπος συγκεντρώσεως τῶν τυράννων τῆς ὥρας ταύτης, τῶν καλλικαντζάρων.

Δὲν εἶχεν ἀξιωθῇ ν' ἀπολαύσῃ τὴν οἰκοκυράν της. Ὁ καπετὰν Γιαννάκος ὁ Συρμαῆς, ἀνὴρ αἰσθηματικὸς καὶ γενναῖος, «μερακλῆς» ὅσον κανεὶς ἄλλος ἐκ τῶν συγχρόνων του, εἶχε γνωρίσει εἰς τὸ Σταυροδρόμι τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὴν Κοκκώνα Ἀννίκαν, ὠραίαν, ὑψηλὴν, μὲ χρυσόξανθα μαλλιά, λευκὴν καὶ μὲ χαρακτῆρας λεπτοτάτους. Ὁ πλοίαρχος ἡρραβωνίσθη ἐν τῇ βασιλευούσῃ καὶ κατῆλθε μὲ τὸ καράβι εἰς τὴν πατρίδα, ὅπου παρήγγειλε νὰ τοῦ κτίσουν, μὲ σχέδιον κομψὸ καὶ ἀσύνηθες ἕως τότε εἰς τὴν πολίχνην, τὴν μικρὰν ὠραίαν οἰκίαν, σκοπεύων μὲ τὸ πρῶτον ταξίδιον νὰ φέρῃ ἐπιπλα ἀπὸ τὴν Βενετίαν, διὰ νὰ εὐπρεπίσῃ, νὰ στολίσῃ τὴν νεόκτιστον οἰκίαν καὶ τὴν κάμῃ ἀξίαν τῆς ἀβραῆς Κοκκώνας, τὴν ὁποίαν ἐμελέτα νὰ φέρῃ ἀπὸ τὴν Πόλιν.

Ἀλλ' ἡ οἰκία δὲν ἐμελλε νὰ τελειώσῃ καὶ ἡ Κοκκώνα δὲν ἐμελλε νὰ κατέλθῃ. Ἡ Κοκκώνα, ὀκτῶ μῆνας μετὰ τὴν μνηστείαν, ἀπέθνησκε φθισικὴ εἰς τὸ Σταυροδρόμι, καὶ ἡ οἰκία ἔμεινεν ἀτελείωτος, ἔρημη καὶ ἄχαρη ἀνὰ τὸν λιθόστρωτον ἀνηφορικὸν δρόμον, σιμὰ εἰς τὸν κρημνῶδη οὐράχον. Ὡς ἀόριστος δὲ ἐπιγραφὴ ἐπὶ τοῦ μετώπου τῆς καταρρεούσης ἱκίας, ὡς ἀόριστος τραγικὴ εἰρωνεία ἐπὶ τῆς τύχης της, ἔμενε τὸς δνομα «Τῆς Κοκκώνας τὸ σπῖτι».

Τὴν ἐσπέραν ἐκείνην, παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων τοῦ 185..., δύο παιδάκια κατήρχοντο μὲ ζωηρά βήματα τὸ λιθόστρωτον καὶ οἱ πόδες των, ἀσυνήθιστοι εἰς τὰ πέδιλα, τὰ ὁποῖα εἶχον φορέσει ἴσως ἐκτάκτως τὴν ἐσπέραν ἐκείνην, ἔκαμνον μέγα κρότον ἐπὶ τῶν πλακῶν τοῦ ἐδάφους. Ἀμφοτέροι ἐκράτουν ἐλαφρὰς ράβδους. Ὁ εἰς ἐκράτει φανὸν μὲ τὴν ἄλλην χεῖρα. Ἦτο ἐβδόμη ὥρα. Νυξ ἀστροφεγγὴς καὶ ψυχρά. Σφοδρὸς ἄνεμος κατήρχετο παγετώδης ἀπὸ τὰ χιονισμένα βουνά. Ὁ ἄνεμος ἔκαμνε τὰ σφικτοκλεισμένα παράθυρα καὶ τὰς κλειδομανδαλωμένους θύρας νὰ στενάζωσιν ὑπὸ τὴν ψυχρὰν πνύην του. Τὰ παιδιά ἐμάλλωναν ὡς δύο γνήσιοι φίλοι.

— Ἐγὼ εἶδα π' σοῦ ἔδωκε ἓνα εἰκοσιπενταράκι, βρε Ἀγγελῆ, ἔλεγε τὸ ἓν.

— Ὅχι μὰ τὸ θεριό, ἔλεγε τὸ ἄλλο, μιὰ πεντάρα μοῦ ἔδωκε. Νὰ τηνε.

Καὶ ἐδείκνυε μεταξὺ τῶν δακτύλων του μίαν πεντάραν.

— Ὅχι, ἐπέμενε τὸ ἄλλο, τὸ ὁποῖον ἐκράτει τὸ φανάριον. Τὸ εἶδα ἐγὼ ποῦ ἦταν εἰκοσιπενταράκι· δὲ μὲ γελᾷς.

— Ὅχι, βρε Νάσο. Μιὰ πεντάρα, σοῦ λέω.

— Μ' ἀφήνεις νὰ σὲ ψάξω;

— Θὰ σ' πέση τὸ φανάρι.

Διὰ μιᾶς ὁ Νάσος ἄφησε τὸ φανάρι κατὰ γῆς καὶ ἡτοιμάζετο νὰ ψάξῃ τὸν Ἀγγελῆν. Εἶχον λάβει τὸ μέτρον, ἐπειδὴ δὲν ἐνεπιστεύοντο ἀλλήλους (ἦσαν δεκαετῆς τὴν ἡλικίαν), εὐθὺς ἅμα κατήρχοντο ἀπὸ ἐκαστὴν τῶν οἰκιῶν, ὅπου ἀνέβαινον καὶ ἐτραγουδοῦσαν τὰ Χριστούγεννα, νὰ κάμνωσιν εὐθὺς μερίδιον πεντάρα καὶ πεντάρα καὶ κανεὶς ἐκ τῶν δύο νὰ μὴν εἶναι « κάσσα » μέχρι τέλους τῆς ἐπιχειρήσεως. Ἀλλὰ τὴν τελευταίαν φορὰν ὁ Νάσος εἶχεν ὑποπτευθῇ τὸν Ἀγγελῆν.

Ἐν τῇ θέρμῃ τῆς λογομαχίας των, εἶχον λησμονήσῃ ὅτι ἔφθασαν ἤδη εἰς τὸ στενὸν τοῦ λιθοστρώτου, τοῦ ἄγοντος εἰς τὴν ἐπάνω συνοικίαν, καὶ εὗρισκοντο ὑποκάτω εἰς τὸ σπῖτι τῆς Κοκκῶνας, ὅπου ἔβγαιναν φαντάσματα. Ἐκεῖ εἶχον σταματήσῃ, καὶ ὁ Νάσος ἤρchiσε νὰ ψάχνῃ τὸν Ἀγγελῆν. Ὁ Ἀγγελῆς, ἐνόσω ὁ ἄλλος ἠρεῦνα τὰ θυλάκια τῆς περισκελίδος του, ἴστατο ἀδιάφορος, ἀλλ' ἅμα ἡ χεὶρ ἀνῆλθε καὶ ἤρchiσε νὰ ψαύῃ τὸν κόλπον, ἐπίασεν ὁ ἴδιος τὸ γιλέκον τοῦ ἀριστερὰ πρὸς τὴν μέσσην καὶ τὸ ἐσφιγγε μὲ ὅλην τὴν δύναμίν του ἐμποδίζων τὴν χεῖρα τοῦ φίλου του νὰ φθάσῃ ἕως ἐκεῖ.

— Δὲν μ' ἀφήνεις νὰ σὲ ψάξω !

— Ἀφῆσέ με ! Δὲν ἔχω τίποτε.

— Εἶσαι ψεύτης !

ἽΟ Ἀγγελῆς ὑψωσεν ἀπειλητικὴν χεῖρα.

— Εἶσαι ψεύτης καὶ κλέφτης !

ἽΕλαφρὸς κόλαφος ἤκούσθη καὶ συγχρόνως φωνὴ παραδόξου ὄντος μελανοῦ τὴν ὄψιν, μὲ μαλλιά ἀνατσουτσουρωμένα, μὲ ἀλλόκοτα ράχη ὡς ἐνδυμασίαν, ἀντήχησε :

— Τί μαλλώνετε, βρέ ;

Τὰ δύο παιδιὰ ἀφῆκαν συγχρόνως διπλὴν πεπνιγμένην κραυγὴν καὶ ἐδοκίμασαν νὰ τραπῶσιν εἰς φυγὴν ἀφήνοντας τὸ φανάριον κατὰ γῆς. Ἀλλὰ τὸ παράδοξον ὃν μὲ τὸν πόδα ἀνέτρεψε τὸ φανάριον, τὸ ὅποιον ἐσβῆσεν εὐθὺς, καὶ μὲ τὰς δύο χεῖρας συνέλαβεν ἀπὸ τοὺς βραχίονας τὰ δύο τρέμοντα παιδιὰ.

— Ποιὸς εἶναι κάσσα, βρέ ;

Τὰ δύο παιδιὰ ἥσπαιρον καὶ ἐδοκίμαζον νὰ φύγουν.

— Μὴ φοβᾶσθε, δὲν σᾶς τρώω. Δώστε μου τοὺς παρᾶδες σας, γιὰ νὰ μὴ μαλλώσετε καὶ σκοτωθῆτε. Καλὰ ποὺ βρέθηκα καὶ σᾶς γλύτωσα.

ἽΕψαξε τίς τσέπες τῶν δύο παιδιῶν καὶ συγχρόνως τὰ ἔσυρε πρὸς τὴν θύραν τοῦ ἰσογείου τῆς κατηρειπωμένης οἰκίας, ὅποθεν εἶχεν ἐξέλθει, ὡς φαίνεται, τὸ παράδοξον ὄν. ἽΕκεῖ ἔβαλε τὸν Νάσον ὑπὸ κράτησιν ὀπισθεν τῆς θύρας, ὡχύρωσε τὸ ἀνοιγμα μὲ τὸ ἴδιον σῶμα του καὶ ἔψαξεν ἐν ἀνέσει, τὸν Ἀγγελῆν. Εὔρε δέκα πέντε ἢ εἴκοσι πεντάρες καὶ δεκάρες εἰς τὰ θυλάκιά του. Εἶτα ἔψαξε τὸν Νάσον, εὔρεν ἄλλα τόσα καὶ εἰς αὐτοῦ τὸ θυλάκιον. Ἀκολούθως ἀπέπεμψε τὰ δύο παιδιὰ.

— Πηγαίνετε τώρα καὶ μὴ φοβᾶσθε. Ἀλλη φορὰ νὰ μὴ μαλλώνετε.

ἽΟ Γιάννης ὁ Παλούκας δὲν εἶχε πῶς νὰ μεθύσῃ καὶ πῶς νὰ ἐορτάσῃ τὰ Χριστούγεννα ἐκείνην τὴν χρονιά. ἽΗτο συνήθως ἀεργος, καὶ οἱ τεμπέλικοι μικροδουλείες, τὰς ὁποίας ἐξετέλει κάποτε, κουβαλῶν νερὸ μὲ τὴν στάμναν ἐκ τῆς οἰκίας, πότε ὑπηρετῶν τοὺς κηπουροὺς, τοὺς ἁλωνιστὰς καὶ τοὺς ἐργάτας τῶν ἐλαιοτριβείων, πότε βοηθῶν τοὺς γριπάρηδες εἰς τὴν ἀνέλκυσιν τοῦ μακροῦ ἀτελειώτου γρίπου ἐπὶ τῆς μεγάλης ἄμμου εἰς τὸν αἰγιαλόν, δὲν τὸν εἶχαν « σηκώσει » κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο. Τί νὰ κάμῃ ; Πῶς νὰ περάσῃ τέτοια χρονιάρα μέρα ; Τί ἐσοφίσθῃ ;

Τῆς Κοκκῶνας τὸ σπῆτι, τὸ ὅποιον ἐφοβοῦντο τὰ παιδιὰ τῆς πολί-

χνης καὶ τὸ ὅποῖον δὲν ἀγίαζαν οἱ παπᾶδες, ὅταν κατήρχοντο ἀπὸ τὴν ἄνω συνοικίαν μὲ τοὺς σταυρούς, ἦτο κατάλληλος σταθμὸς διὰ νὰ κρυβῇ κανεὶς καὶ νὰ περάσῃ ὡς καλλικάντζαρος, ἐπειδὴ τὸ ἐκαλοῦσαν οἱ μέρες, ἀφοῦ μάλιστα χάριν τῶν ἡμερῶν αὐτῶν θὰ τὸ ἔκαμνε καὶ ὁ Παλούκας. Ἀπ' ἐκεῖ θὰ ἐπερνοῦσαν ὅλα τὰ παιδιὰ τῆς κάτω ἐνορίας, δηλαδὴ τὰ δύο τρίτα τῶν παιδιῶν τοῦ χωρίου, εἰς τὸ γύρισμά των ἀπὸ τὴν ἐπάνω ἐνορίαν, ὅτε θὰ εἶχαν ἱκανὰ κέρματα εἰς τὰ θυλάκιά των.

Ὁ Παλούκας δὲν ἐσκέφθη περισσότερον.

Ἐλαβε παλαιὸν σιδηροῦν τηγάνιον, ἐμουντζουρώθη ὅλος εἰς τὸ πρόσωπον — μετέθεσε δηλ. δύο μῆνας πρῶιμώτερον τὴν ἀποκριὰν — ἐφόρεσε παλαιὰ ράκη, τὰ ὅποια ἐπρομηθεύθη κάπου, καὶ ἀπελθὼν, ἅμα ἐνύκτωσεν, ἐξεκάρφωσεν ἀθορύβως τὰς παλαιὰς σανίδας, τὰς σχηματίζουσας χιαστὶ πρόχειρον φραγμὸν εἰς τὸ ἰσόγειον τῆς ἐρήμου οἰκίας τῆς Κοκκῶνας, καὶ ἐχώθη μέσα. Μίαν ὥραν ὕστερον κατῆλθε διὰ τοῦ λιθοστρώτου ἢ πρώτη συνωρίς τῶν ἀδόντων παιδιῶν, ὁ Νάσος καὶ ὁ Ἀγγελῆς. Εἶδομεν πῶς ἤλθαν βολικὰ τὰ πράγματα, καὶ πῶς ὁ Παλούκας κατάρθρωσε μάλιστα νὰ περάσῃ ὡς εἰρηνευτὴς μεταξὺ τῶν παιδιῶν ποὺ ἐμάλλωναν.

Ἀφοῦ ὁ Νάσος καὶ ὁ Ἀγγελῆς ἐτράπησαν εἰς φυγὴν αἰσθάνόμενοι φεῦγον τὸ ἔδαφος ὑπὸ τοὺς πόδας των, κατῆλθον ἄλλα παιδιὰ, εἶτα ἄλλα. Ὁ Παλούκας ἤκουσε μακρόθεν τὸν κρότον τῶν βημάτων των, τὰς εὐθύνους φωνὰς των καὶ ἐψιθύριζε :

— Μᾶς ἔρχεται ἄλλη ζυγιά.

Ἡ τελευταία ζυγιά, ἥτις κατῆλθε, συνίστατο ἀπὸ τὸν Στάμον καὶ ἀπὸ τὸν Ἀργύρην, δύο φρονίμους παῖδας. Οὗτοι δὲν ἐμάλλωναν, ἀλλ' ἐσχεδίαζαν μεγαλοφώνως τί νὰ κάμουν τὰ λεπτὰ ἐκεῖνα, ποὺ θὰ ἐμάζωναν ἐκεῖνην τὴν βραδιάν.

— Νὰ φτειάσωμε κι ἓνα σκερπανάκι, βρέ.

— Νὰ κόψουμε μιὰ λεύκα.

— Νὰ πάρουμε φλαμούρι, νὰ κάμουμε καράβι.

— Νὰ βγάλουμε ἀπὸ τὸν πεῦκο τ' Ἀλμπάνη τὴν καρίνα καὶ τὰ στραβόξυλα.

— Ἐσὺ θὰ εἶσαι μαραγκός, κι ἐγὼ πρωτομάστορας.

— Βρέ ! Καλῶς τοὺς μαστόρους, ἤκούσθη ἑξαφνα μία φωνή.

Ὁ Παλούκας εἶχεν ἐξορμήσει τρίτην ἢ τετάρτην φορὰν ἀπὸ τὴν

κρύπτην του. Ὁ Στάμος καὶ ὁ Ἀργύρης ἀφῆκαν πεπνιγμένην κραυγὴν καὶ ἠθέλησαν νὰ φύγουν. Ἀλλ' ὁ Παλούκας ἐφήρμοσε τὴν μέθοδόν του καὶ τοὺς ἐλήστευσε.

— Εἶναι ἄλλη ζυγιά ; ἠρώτησεν εἷτα.

Τὰ παιδιά τὸν ἐκοίταξαν μὲ ἀπλανῆ ὄμματα, ἀπολιθωμένα ἀπὸ τὸν φόβον. Ἀλλ' ὁ Στάμος, ὅστις ἦτο δωδεκαετής καὶ ξυπνητός, ἐνόησεν ἐν τῷ μεταξύ ὅτι δὲν ἦτο φάντασμα. Ὁ φόβος του ἐμετριάσθη καὶ μετέδωκε θάρρος καὶ εἰς τὸν Ἀργύρην.

— Εἶναι κι ἄλλη ζυγιά ; ἐπανέλαβεν ἀκαταλήπτως ὁ παράδοξος ἄνθρωπος.

— Τί ζυγιά ; ἠδυνήθη ν' ἀρθρώσῃ ὁ Στάμος.

— Εἶναι ἄλλα παιδιά νὰ κατεβοῦν ἀπ' τὸν ἐπάνω μαχαλᾶ ;

— Δὲν ξέρω, εἶπεν ὁ Στάμος.

Τὴν φορὰν ταύτην ὁ Παλούκας εἶχεν ὀλιγωρήσει νὰ σβήσῃ τὸν φανόν, διότι ἐκ τῆς μέχρι τοῦδε πείρας του ἐπέισθη, ὅτι δὲν θὰ τὸν ἀνεγνώριζαν τὰ παιδιά. Ἀλλ' ὁ Στάμος τὸν ἐκοίταξε τόσο καλὰ, ὥστε « ἐγύριζε μέσ' στὸ νοῦ του » ὅτι κάποιος ἦτο καὶ δὲν ἀπείχε πολὺ τοῦ νὰ τὸν ἀναγνώρισῃ.

— Πέστε μου, βρέ, ἂν εἶναι κι ἄλλη ζυγιά, ἐπέμεινεν ὁ Παλούκας.

Δὲν ξέρουμε, ἐπανέλαβεν ὁ Στάμος.

Τέλος ὁ Παλούκας ἀφῆκε τὰ παιδιά ἐλεύθερα.

Παρήλθον δέκα λεπτὰ τῆς ὥρας καὶ γενναῖον πετρουβόλημα ἤρchiσε νὰ δέρνη τὴν στέγην, τὰς ξυλώσεις καὶ τὰς δοκοὺς τοῦ ἀφανώτου πατώματος τῆς ἐρήμου οἰκίας. Πολλοὶ λίθοι μὲ ὑπόκωφον γδοῦπον, διερχόμενοι διὰ τῶν δοκῶν, καὶ ἄλλοι διὰ τῆς θύρας, ἐπιπτον εἰς τὸ ἔδαφος τοῦ ἰσογείου.

Στράτευμα παιδιῶν εἶχεν ἐξορμήσει ἀπὸ τὸ προαύλιον τοῦ ναοῦ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, τριακόσια ἢ τετρακόσια βήματα ἀπέχοντος, καὶ ἐξετέλει φοβερὰν ἐφοδὸν κατὰ τοῦ ἀσύλου τοῦ καλλικαντζάρου.

Τὰ πρῶτα ληστευθέντα παιδιά, ὁ Νάσος καὶ ὁ Ἀγγελῆς, ἀφοῦ ἐφθασαν ἀσθμαίνοντα εἰς τὴν μικρὰν πλατεῖαν τὴν ἐμπροσθεν τοῦ ναοῦ, μὴ ἔχοντα πλέον διὰ τί πρᾶγμα νὰ μαλλώσουν, ἔκαμαν ἀγάπην. Μετὰ φιλικωτάτην δὲ συζήτησιν ἐκ συμφώνου ἀπεφάνθησαν ὅτι τὸ παράδοξον ὄν, τὸ ὁποῖον τοὺς ἐπῆρε τὰ λεπτά, ἀφοῦ δὲν τοὺς ἐπῆρεν οὔτε τὴν φωνὴν οὔτε τὸν νοῦν των, θὰ εἰπῇ ὅτι δὲν ἦτο φάντασμα οὔτε βρυκόλακας,

καὶ ἀφοῦ δὲν ἐδοκίμασε νὰ τοὺς φάγῃ, θὰ εἴπῃ ὅτι δὲν ἦτο οὔτε καλλι-
κάντζαρος. Τί ἄλλο θὰ ἦτο λοιπόν;

Θὰ ἦτο ἄνθρωπος, χωρὶς ἄλλο.

Ἡ δευτέρα ζυγιά τῶν παιδιῶν ἐφθασε μετ' οὐ πολὺ, εἰτα ἡ τρίτη
καὶ ἡ τετάρτη. Ὅλα τὰ ὁμοιοπαθῆ παιδία δὲν ἤρρηξαν νὰ συνεννοηθοῦν
ὁμοῦ. Τέλος ὁ Στάμος, ὅστις ἦτο τελευταῖος μετὰ τοῦ Ἀργύρη, ἐπρό-
τεινε, καὶ ὅλοι ἐψήφισαν, νὰ ἐκτελέσωσι τακτικὴν νυκτερινὴν ἐφοδὸν
κατὰ τῆς οἰκίας.

Ὁ Παλούκας τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐδίσταζε καὶ εἶχεν ἀποφασίσει
πλέον ν' ἀποσυρθῇ, ἀφοῦ εἶχε κάμει ἀρκετὴν λείαν, ὅση θὰ ἤρκει διὰ νὰ
μεθύσῃ τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων, ὡς καὶ τὴν ἡμέραν τῆς Πανα-
γίας καὶ τὴν τοῦ Ἀγίου Στεφάνου ἀκόμη. Ἐνῶ δὲ ἦτο ἑτοιμος νὰ
φύγῃ καὶ πάλιν ἔμενεν, ἐπῆλθεν ἡ πρώτη πυκνὴ χάλαζα τῶν λίθων.

— Νά, μιὰ ζυγιά! ἐφώναξε φιλέκδικος ὁ Στάμος.

— Νά, μιὰ ζυγιά! ἐπανάλαβον ἐν χορῶ τὰ παιδία.

Πέντε δευτερόλεπτα πρότερον, ἂν ἀπεφάσιζεν ὁ Παλούκας νὰ
φύγῃ, θὰ ἦτο ἐκτὸς βολῆς. Δυστυχῶς ἦτο ἀργὰ τώρα.

Ἀπεφάσισε ν' ἀρπάξῃ μιὰν σανίδα καὶ μεταχειριζόμενος αὐτὴν
ὡς σπάθην ἅμα καὶ ὡς ἀσπίδα νὰ ἐκτελέσῃ ἐξοδὸν διασχίζων τὰς
τάξεις τοῦ ἐχθροῦ. Ἀλλὰ δευτέρα ραγδαιοτέρα χάλαζα λίθων τὸν ἐ-
καμε νὰ ὀπισθοδρομήσῃ μὲ δύο πληγὰς εἰς τὴν κνήμην καὶ εἰς τὸν
βραχίονα.

— Νά, κι ἄλλη ζυγιά! ἐφώναξεν ἀδιάλλακτος ὁ Στάμος.

— Νά, κι ἄλλη ζυγιά! ἠλάλαζαν τὰ παιδία.

Ὁ Παλούκας ἐκόλλησεν εἰς τὴν ἐσωτέραν γωνίαν τοῦ ἰσογείου,
στηρίξας τὰ νῶτα εἰς τὸν τεῖχον, ζαρωμένος ὑπὸ τινα δοκὸν τοῦ πα-
τώματος σύρριζα εἰς τὸν τεῖχον βαλμένην. Ἀλλὰ κι ἐκεῖ μέγας λίθος
κτυπήσας ἐπὶ τοῦ τοίχου ἐδόξευσε καὶ τὸν ἐπληξεν μετὰ μετρίας βίας
εἰς τὸν ὦμον.

— Βρέ! ἀπὸ σπόντα! ἐμαυρμούρισε γελῶν ἀκουσίως ὁ Παλούκας.

Εὐτυχῶς δι' αὐτόν, οἱ ἐχθροὶ δὲν ἀπεφάσισαν νὰ ἔλθωσιν ἕως τὴν
θύραν τοῦ ἰσογείου. Λεῖψανον φόβου ὑπῆρχεν ἀκόμη, φαίνεται, εἰς τὸ
βάθος τοῦ παιδικοῦ θράσους.

Τέλος, ἐπειδὴ ἡ μάχη παρετείνεται, ὁ Παλούκας, μετὰ φρόνιμον σκέ-
ψιν, ἀπεφάσισε ν' ἀναρριχηθῇ εἰς τὸν τοῖχον (ἐγνώριζε ποῦ ὑπῆρχαν
ὀπαὶ ἀπὸ τὰ ἱκρία καὶ τίς ξυλωσιὲς τῆς οἰκοδομῆς,) πατῶν ἀπὸ ὀπὴν εἰς

άπην. Τὸ ἔκαμε ταχέως καὶ ἐπιτυχῶς, καὶ ἀφοῦ ἐφθασεν εἰς τὸ πάτωμα, ἀόρατος εἰς τὸν ἐχθρὸν ὀπισθεν λειψάνου ξυλοτοίχου, ἀποφασιστικῶς ἐπήδησεν ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, ἐντὸς τοῦ ἐδάφους τῆς αὐλῆς τοῦ γέρο-Παγούρη.

Ἦταν ὡς δύο μπόγια ὑψηλά, ὄχι περισσότερον. Διότι τὸ ἔδαφος ἦτο ὑψηλότερον κατὰ τρεῖς ἢ τέσσαρας σπιθαμὰς ἔσωθεν τοῦ αὐλογύρου.

Ὁ Παλούκας ἔπεσε βαρὺς, ἐκτύπησεν εἰς τὸ γόνυ, ἀνετράπη, ἀνωρθώθη, ἔψαυσε τὰ μέλη του καί, βεβαιωθείς ὅτι δὲν τοῦ εἶχε σπάσει κανὲν κόκκαλον, ἐτράπη εἰς φυγὴν τρέχων πρὸς τὸ ἄλλο μέρος τοῦ αὐλογύρου, ὅπου ἤξευρεν ὅτι ὁ περίβολος ἐκλείετο ἀπὸ ἀπλοῦν φράκτην συγγενικῶν πρὸς αὐλὴν συγγενικῆς οἰκίας.

Ὁ γδοῦπος τῆς πτώσεώς του ἠκούσθη ἐκεῖθεν τοῦ τοίχου τῆς αὐλῆς.

Ὁ Στάμος ἐφώναζεν « ἐμπρός ! » καὶ δοκιμάσας τὸν μάνδαλον τῆς θύρας τοῦ αὐλογύρου εἶδεν ὅτι ἡ θύρα ἦτο ἀνοικτή. Εἰσώρμησε πρῶτος καὶ τὰ παιδιὰ τὸν ἠκολούθησαν.

Ἡ πτώσις τοῦ Παλούκα συνωδεύθη ἐκτὸς τοῦ γδοῦπου της καὶ ἀπὸ ἄλλον κρότον, κρότον μεταλλικόν. Λεπτὰ τοῦ εἶχαν πέσει ἀπὸ τὴν τσέπην.

Ὁ Παλούκας δὲν ἐγύρισεν ὀπίσω νὰ τὰ μαζέψῃ.

Ὁ Ἀγγελῆς, ἐν τῶν παιδιῶν, ἤκουσε ζωηρότατα τὸν μεταλλικὸν κρότον, ἀγροίκησε πολὺ καλὰ τὸ μέρος εἰς τὸ ὁποῖον εἶχον πέσει τὰ κέρματα καὶ κύφας ψηλαφῶν ἤρχισε νὰ τὰ μαζώνῃ μὲ τὴν φούχταν ἐνῶ τὰ ἄλλα παιδιὰ ἔτρεχαν κατόπιν τοῦ φεύγοντος Παλούκα ρίπτοντα λίθους καὶ κρᾶζοντα :

— Νά, κι ἄλλη ζυγιά ! Νά, κι ἄλλη ζυγιά !

Κρότος παραθύρου ἀνοιγομένου ἠκούσθη ἤδη εἰς τὸν οἰκίσκον τοῦ γέρο - Παγούρη, ὅστις ἀκούσας τὴν ἀκατανόητον ἔφοδον τὴν γενομένην τὴν νύκτα ἐκείνην εἰς τὸν αὐλογυρὸν τοῦ ἡνοῖξε τὸ παράθυρον καὶ ἡρώτα ἐκπληκτος :

— Τί εἶναι; Τί τρέχει;... Ποιὸς εἶναι;... Ποιοὶ εἰστε;... Ἐ! δὲν ἀκοῦτε ;

Ἐνῶ ὁ Ἀγγελῆς εἶχε μαζέψῃ ἤδη ὅλα τὰ λεπτὰ ὅσα ἡῦρε καὶ ἐφευγεν ὀπίσω διὰ τῆς μεσημβρινῆς θύρας, τὰ ἄλλα παιδιὰ κατεδίωκον πέραν τοῦ βορεινοῦ φράκτου εἰς τὸν βρόντο τὸν Παλούκαν, ὅστις εἶχε γίνει ἄφαντος ἤδη, ἐπαναλαμβάνοντα :

— Νά, κι ἄλλη ζυγιά ! Νά, κι ἄλλη ζυγιά !

ΑΠΟΧΩΡΙΣΜΟΣ

Φουρτούνιασεν ἡ θάλασσα καὶ βουρκωθῆκαν τὰ βουνά !
 Εἶναι βουβὰ τ' ἀηδόνια μας καὶ τὰ οὐράνια σκοτεινά,
 καὶ ἡ δόλια μου ματιὰ θολή,
 παιδί μου, ὦρα σου καλή !

Εἶν' ἡ καρδιά μου κρύσταλλο καὶ τὸ κορμί μου παγωνιά,
 σαλεύ' ὁ νοῦς μου σὰν δενδρί, πού στέκ' ἀντίκρυ στὸ χιονιά,
 καὶ εἶναι ξέβαθο πολύ,
 παιδί μου, ὦρα σου καλή !

Βοῖζει τὸ κεφάλι μου σὰν τοῦ χειμάρρου τὴ βοή !
 Ξηράθηκαν τὰ χεῖλη μου καὶ μοῦ ἐκόπηκ' ἡ πνοή
 σ' αὐτὸ τὸ ὕστερο φιλί,
 παιδί μου, ὦρα σου καλή !

Νὰ σὲ παιδέψ' ὁ Πλάστης μου, καταραμένη ξενιτειά !
 Μᾶς παίρνεις τὰ παιδάκια μας καὶ μᾶς ἀφήνεις στὴ φωτιά,
 καὶ πίνουμε τόση χολή,
 ὅταν τὰ λέμ' « ὦρα σου καλή ».

« Ἀττίδες Αὔραι »

Γ. Βιζυηνός

Τ Ο Π Α Ι Δ Ι

Φυσᾷ βοριάς, φυσᾷ θρακιᾷς, γεννιέται μπόρα φοβερή,
 μὲ παίρνουν, μάννα, σὰν φτερό, σὰν πεταλούδα τρυφερή,
 καὶ δὲν μπορῶ νὰ κρατηθῶ.
 Μάννα, μὴν κλαῖς, θὰ ξαναρθῶ,

Ὅσες γλυκάδες καὶ χαρὲς μᾶς περιχύν' ὁ ἐρχομός,
 τόσες πικράδες καὶ χολὲς μᾶς δίν' ὁ μαῦρος χωρισμός !
 Ὡχ ! Ἄς ἡμπόργα νὰ σταθῶ...
 Μάννα, μὴν κλαῖς, θὰ ξαναρθῶ.

Πλάκωσε γύρο καταχινιά, κι ήρθε στὰ χεῖλη μ' ἡ ψυχὴ !
 Δός με τὴν ἅγια σου δεξιὰ, δός με συντρόφισσαν εὐχὴ
 νὰ μὲ φυλάγῃ, μὴ χαθῶ.
 Μάννα, μὴν κλαῖς, θὰ ξαναρθῶ.

« Τὰ ποιήματα »

Ι. Βιζυηνός

ΝΑΝΟΥΡΙΣΜΑ

Ἵπνε, ποὺ παίρνεις τὰ μωρά, ἔλα πάρε καὶ τοῦτο,
 μικρὸ μικρὸ σοῦ τό 'φερα, μεγάλο δῶσε μού το,
 μεγάλο σὰν ψηλὸ βουνό, ἴσιο σὰν κυπαρίσσι,
 κι οἱ κλῶνοι του ν' ἀπλώνωνται σ' Ἀνατολὴ καὶ Δύσι !

Δημοτικόν

ΚΟΙΜΑΤΑΙ

Κοιμᾶται τὸ χρυσό μου τὸ πουλάκι,
 κι ἔχει κρυφὸ χαμόγελο γλυκὸ
 στὸ κόκκινό του ἐπάνω στοματάκι,
 φιλάκι τῶν ἀγγέλων μυστικό.

Κοιμᾶται γελαστό κι εὐτυχισμένο
 μέσ' στὴ ζεστὴ τῆς μάννας του ἀγκαλιά.
 Κοιμᾶται ἐν' ἀγγελάκι χορτασμένο
 μὲ τόσα χάδια, γέλια καὶ φιλιά.

Μὰ δὲν μπορεῖ γιὰ πάντα ἔτσι νὰ μείνῃ
 στὸν ξέγνοιο τῶν ἀγγέλων τὸ χορό.
 Μιὰ μέρα θὰ 'ρθῃ, ποὺ ἄντρας θὰ μοῦ γίνη
 καὶ μέσ' στὸν κόσμο θὰ 'μπῇ τὸ σκληρό.

Καὶ τότε θὰ 'ρθουν βάσανα καὶ πόθοι,
 παλμοὶ καὶ λύπες, ἔγνοιες καὶ δουλειά,
 χρυσᾶ καὶ τότε ὄνειρα θὰ νοιώθῃ
 σὰν τώρα σὲ μαννούλας ἀγκαλιά ;

Δέσποινα Παναγιά, γλυκειά Παρθένα,
σῶζε το, Ἐσύ, ἀπὸ κάθε συμφορά,
ὅπως κι Ἐσύ, τὸ ἔχω, Παρθένα μου, ἓνα,
μόνη μου ἐλπίδα, μόνη μου χαρά.

Κάμε το τὸ ταξίδι νὰ περάση
τοῦ κόσμου αὐτοῦ καλόκαρδο κι ἀγνό,
νὰ ζήση εὐτυχισμένο, νὰ γεράση
καὶ νὰ τὸ ξαναβρῶ στὸν οὐρανό.

Κοιμοῦ, μικρό μου, ἄθῳ μου πουλάκι.
Μακάρι ἓνα χαμόγελο γλυκὸ
στὸν ὕπνο πάντα νὰ ἔχης στὸ χεῖλάκι,
φιλάκι τῶν ἀγγέλων μυστικό.

N. Χατζιδάκης

ΝΑ ΗΜΟΥΝΑ ΠΑΠΠΟΥΣ

« Ἄχ ! ἔλεγε ὁ Κοκκός,
παπποῦς νὰ ἦμουν τώρα,
νὰ κάνω τὸν σοφό,
νὰ βήχω, νὰ ρουφῶ
ταμπάκο κάθε ὥρα !

Νὰ ἔχω ἄσπρα γένεια,
ποτὲ νὰ μὴ διαβάζω,
σχολεῖο νὰ μὴν πηγαίνω,
στὸ σπίτι μου νὰ μένω
καὶ ὅλο νὰ νυστάζω.

Νὰ παίζω ὅλη μέρα
μὲ ἓνα κομπολόγι,
νὰ μὴν μοῦ λέν : δουλειά
καὶ νὰ φορῶ γυαλιά,
καὶ νὰ ἔχω καὶ ρολόγι.

Νά λέω παραμύθια
 ἀπάνω ἀπὸ τὸ στρῶμα,
 καὶ ὅλοι στὴ μιλιὰ μου
 νὰ στέκουν ἐμπροστά μου
 μὲ ἀνοικτὸ τὸ στόμα.

Νά μοῦ φιλοῦν τὸ χέρι,
 εὐχές πολλές νὰ δίνω,
 καὶ σ' ὅλους σεβαστός,
 νὰ τρώγω καὶ νὰ πίνω.

Νά 'χω καὶ μιὰ μαγκούρα
 νὰ κάνω τὸν κακὸ,
 κι ἅμα θυμὸς μὲ πάρη,
 ν' ἀρχίσω στὸ στυλιάρι
 καὶ τὸν τρελλὸ - Κοκκὸ ».

Αὐτὰ καὶ ἄλλα λέει
 μὲ γνῶσι παιδική.
 Μὰ ὁ Κοκκὸς δὲν ξέρει
 πὼς θέλουν ὅλ' οἱ γέροι
 νὰ γίνουμε Κοκκοί.

« Ἀπαντα »

Γ. Σουρῆς

ΑΘΩΟΙ ΦΟΒΟΙ

— Θέλω τὴ μάννα.

— Ἐπέταξε καὶ στ' ἄστρα πάει νὰ ζήσει.

— Πὼς τόσο μάκρος ἄρρωστη δυνήθηκε νὰ σχίση;

— Ἐχουν φτεροῦγες οἱ ψυχές.

— Γιατὶ δὲν τίς ἀπλώνει

τότε ἡ δική μας, μὴν αὐτὴ τρέξη στ' ἀστέρια μόνη;

— Δὲν εἶναι μόνη. Γύρο της φτεροκοποῦν ἀγγέλοι.

— Ἄν ἀγγελὸ της μ' ἔλεγε, κοντά της θὰ μὲ θέλῃ.

— ὦ, δίχως κάλεσμα Θεοῦ ψηλὰ κανεὶς δὲν πάει.

Κοιμήσου τώρα ἡσύχασε.

— Καὶ ποιός μοῦ τραγουδάει;

— Ἐγώ, πουλάκι μου.

— Ἐσὺ κλαῖς.

— Ὅχι, σὲ μὲ ἀπιθώσου.

« Ζάχαρη νά 'ναι ὁ ὕπνος σου καὶ μέλι τ' ὄνειρό σου ».

— Νυστάζω. Ἀπὸ τὸ πλάγι μου καθόλου μὴ σπαράξης.

Δός μου τὸ χέρι. Σκιαζομαι μήπως καὶ σὺ πετάξης.

« Ποιητικὰ ἔργα »

Γερ. Μαρκοράς

Η ΑΔΕΛΦΙΚΗ ΑΓΑΠΗ

Ἀνάθεμά τον ποὺ τὸ εἶπῃ : « Τ' ἀδέρφια δὲν πονιοῦνται ».

Τ' ἀδέρφια σχίζουν τὰ βουνὰ καὶ δέντρα ξερριζώνουν.

Τ' ἀδέρφια ἐκυνηγῆσανε κι ἐνίκησαν τὸ Χάρο.

Δυὸ ἀδέρφια εἶχαν ἀδερφή στὸν κόσμο ξακουσμένη,

τῇ φθόναγεν ἡ γειτονιά, τῇ ζήλευεν ἡ χώρα,

τῇ ζήλεψε κι ὁ Χάροντας καὶ θέλει νὰ τὴν πάρῃ.

Στὸ σπίτι τρέχει καὶ βροντᾷ σὰν νὰ 'ταν νοικοκύρης :

— Ἀνοιξε, κόρη, γιὰ νὰ μπῶ, 'τοιμάσου νὰ σὲ πάρω,
τί ἐγὼ εἶμ' ὁ γυιὸς τῆς μαύρης γῆς, τς ἀραχνιασμένης πέτρας.

— Ἄσε με, Χάροντ', ἄσε με, σήμερα μὴ μὲ πάρῃς,
ταχιὰ Σαββάτο νὰ λουστῶ, τὴν Κυριακὴ ν' ἀλλάξω,
καὶ τῇ Δευτέρᾳ τὸ ταχὺ ἔρχομαι μοναχὴ μου.

Ἀπ' τὰ μαλλιά τὴν ἄρπαξε κι ἡ κόρη κλαίει καὶ σκούζει·
νά καὶ τ' ἀδέρφια ποὺ 'φτασαν ψηλὰ ἀπ' τὸ κορφοβούνι·
τὸ Χάροντα κυνήγησαν καὶ γλύτωσαν τὴν κόρη.

Δημοτικὸν

ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΙΚΑ ΤΗΣ ΑΔΕΡΦΗΣ

Με τὸ γλυκὸ φθινόπωρο ἄραξαν γιὰ λίγες μέρες στ' ὁμορφὸ νησί τὰ καράβια καὶ πάλι ἔκαναν πανιὰ γιὰ τὰ ταξίδια τὰ μακρινά. "Ὅλο τὸ νησί στὸ πόδι, ἄλλοι στὸ ἀκρογιάλι κι ἄλλοι στὰ λιακωτά. Κουνοῦν τ' ἄσπρα μαντήλια καὶ φωνάζουν :

— Στὸ καλὸ! Στὸ καλὸ!

Τελευταία ἔμειναν ἡ γολέττα τοῦ καπετὰν Παλιούρα, ἡ « Βαγγελίστρα ». Οἱ ναῦτες καὶ τὸ ναυτόπουλο εἶναι στὴ θέσι τους, μὰ ὁ καπετάνιος ἀργεῖ. Θέλει ν' ἀκούσῃ λίγο ἀκόμη τὰ βιολιά καὶ νὰ κεράσῃ μιὰ φορὰ ἀκόμη τοὺς φίλους του. Τέλος μπαίνει κι αὐτός, καὶ ἡ γολέττα κίνησε.

Τὸ ναυτόπουλο ρίχνει μιὰ ματιὰ σ' ἓνα χαμηλὸ σπιτάκι ἀπάνω στὸ βράχο. Στὸ λιακωτὸ εἶναι ἡ μάννα του, χήρα μαυροντυμένη, καὶ τὸ μικρὸ του τὸ ἀδερφάκι. Κουνοῦν τὰ μαντήλια τους. Βγάζει κι αὐτὸς τὸ μαντήλι του, τοὺς χαιρετᾷ καὶ ρίχνεται γρήγορα στὴ δουλειά. Λύνει τὰ πανιά καὶ βοηθᾷ νὰ σηκώσουν τὴν ἄγκυρα.

Τὴν ὥρα ποὺ βασιλεύει ὁ ἥλιος χανόταν σιγὰ σιγὰ καὶ ἡ « Βαγγελίστρα » στὸν ὀρίζοντα. Τὸ ναυτόπουλο ἀνεβασμένο στὸ ψηλὸ κατάρτι βλέπει γιὰ τελευταία φορὰ τὸ νησάκι, ποὺ χρυσώνεται ἀπὸ τὸ ἀντιφέγγισμα τοῦ ἡλίου: Ψηλὰ στὴν κορυφὴ ἀσπρίζει τὸ ἐκκλησάκι τοῦ Προφήτη 'Ηλία. 'Εκεῖ θὰ πηγαίνει ταχτικά ἡ μάννα του ν' ἀνάβῃ τὰ καντήλια καὶ ν' ἀγναντεύῃ τὴ θάλασσα. Ν' ἀγναντεύῃ τότε θὰ γυρίσῃ ἡ « Βαγγελίστρα » μὲ τὸ γυιὸ της, ποὺ θὰ φέρῃ τὴν προῖκα νὰ παντρέψῃ τὴν ἀδερφή του!...

'Ἦρθε τοῦ 'Αγίου Νικολάου καὶ ἡ « Βαγγελίστρα » δὲ φάνηκε. Οὔτε τὰ Χριστούγεννα οὔτε τὰ Φῶτα, ποὺ βαφτίζονται τὰ νερά. "Ενα γράμμα ἦρθε γιὰ τὴ μητέρα του τὴ χαροκαμένη. Τῆς γράφει τὸ ναυτόπουλο ἀπὸ τὴν Πόλῃ πῶς ἐμποδίστηκε, γιὰτὶ βρῆκαν δουλειά. Νὰ μὴν ἔχῃ, ὅμως, φόβο, γιὰτὶ τὸ καράβι εἶναι καλοτάξιδο καὶ δὲ φοβᾶται τίς φουρτοῦνες. Τώρα θὰ πᾶνε στὴ Μασσαλία κι ἀπὸ κεῖ τὴ Λαμπρὴ, πρῶτα ὁ Θεός, θὰ εἶναι στὴν ἀγκαλιά της. 'Εκεῖ στὴ Μασσαλία θὰ ψωνίσῃ καὶ τὰ προικιά.

Ξημερώνει τὸ Μεγάλον Σάββατο καὶ ἡ « Βαγγελίστρα » εἶναι ἔξω ἀπὸ τὸ νησί. Μὰ νὰ πιάσῃ στὸ λιμάνι δὲ μπορεῖ. "Ὡς ἐδῶ πῆγῃ πρίμος ὁ καιρός. Τώρα ἄλλαξε κι ἔγινε βοριᾶς καραβοπνίχτης. Βουὰ εἶναι τὰ κύ-

ματα και τὸ καράβι παιγνίδι τῶν κυμάτων. Σκισμένα τὰ πανιά, σπασμένα τὰ κατάρτια, κι εἶναι βαθὺ τὸ σκοτάδι και οἱ ξέρες κοντὰ του.

— Γιὰ τὸ Θεό! λέει ὁ καπετάνιος θυμωμένος, ἔξω ἀπὸ τὸ νησί μας και νὰ χαθοῦμε!

— Μάννα μου! συλλογίζεται τὸ ναυτόπουλο. Ἀντὶ νὰ βγάλῃς τὰ μαῦρα θὰ βάλῃς κι ἄλλα γιὰ μένα!...

Οἱ θαλασσινοί, ὅταν νοιώσουν τὸν κίνδυνο, γίνονται ἄλλοι ἄνθρωποι. Ὁ καπετὰν Παλιούρας θύμωσε μὲ τὸ βοριᾶ.

— Ἔ, γιὰ τὸ Θεό! εἶπε πάλι. Ἐξω ἀπὸ τὸ νησί μας νὰ χαθοῦμε!

Ἀποφάσισε νὰ παλέψῃ και νὰ νικήσῃ. Εἶπε στοὺς ναῦτες νὰ πιᾶσουν τίς θέσεις τους στὸ κατάρτιωμα, πρόσταξε τὸ ναυτόπουλο ν' ἀνεβῇ στὸ κατάρτι και νὰ κοιτάξῃ ἄγρυπνα, κι ἐκεῖνος χούφτωσε μὲ τὸ δυνατό του χέρι τὸ τιμόνι.

— Μάινα πανιά! πρόσταξε.

Ἰδρωσαν οἱ ναῦτες γιὰ νὰ κάμουν τὸ θέλημα τοῦ καπετάνιου. Ἰδρωσε κι ὁ καπετάνιος γιὰ νὰ ὀρθοπλωρίσῃ τὴ γολέττα στὸν ἄνεμο. Τὸ ναυτόπουλο στὸ ψηλὸ κατάρτι νοιώθει τὸν ἄνεμο νὰ τοῦ βελονιάξῃ τὰ χέρια, και πολλὲς φορὲς τὸ κύμα τοῦ μπατσίσει τὸ πρόσωπο. Τὰ μάτια του πονοῦν και δακρύζουν, μὰ ποῦ νὰ τὰ κλείσῃ. Κοιτάζει μέσα στὸ σκοτάδι και φωνάζει κάθε τόσο δυνατὰ:

— Ξέρα δεξιά!... Ξέρα ἀριστερά μας.

Ἀκούει ὁ καπετάνιος, γυρίζει τὸ τιμόνι κι ἡ γολέττα ἀλλάζει τὸ δρόμο της.

Πήγαινε δεξιά, ἀριστερά γυρίζει.

Πήγαινε ἀριστερά, δεξιά ἀργοπλέει.

Ἔτσι παιδεύτηκε γιὰ ὥρες τὸ πλήρωμα. Ἡ γολέττα, σὰν πουλάρι ἀπολυμένο στὸν κάμπο, γυρίζει ἀδιάκοπα στὴ σκοτεινὴ και ἀγριεμένη θάλασσα. Οἱ ὥρες φαίνονται χρόνος!

Τέλος πῆρε νὰ γλυκοχαράξῃ, και φάνηκε σὰ μαῦρος ὄγκος τὸ νησί ἐμπρὸς στὸ σταχτόμαυρον ὀρίζοντα. Ὁ καπετάνιος μάντεψε τὸ πατρικὸ του λιμάνι και γύρισε κατὰ κεῖ τὴν πλώρη τῆς «Βαγγελίστρας».

Τὴν ὥρα ποὺ ἔβγαιναν οἱ Ἐπιτάφιοι ἀπὸ τίς ἐκκλησίες, ἔμπαινε και ἡ γολέττα στὸ λιμάνι.

— Ἦρθα, μάννα μου! παράγγειλε τὸ ναυτόπουλο, μόλις ἔρριξε τὴν ἄγκυρα..

Τὴν νύχτα, στὴν Ἀνάστασι, πῆγε τὸ ναυτόπουλο μὲ τοὺς δικούς του

στην ἐκκλησία. Ἐφαγαν, ἅμα γύρισαν, καὶ ξαπλώθηκε νὰ κοιμηθῇ.
Ἦταν τόσο κουρασμένο !

Τὸ μεσημέρι ντύθηκε καὶ πῆγε στὴν Ἀγάπη. Ἀντιλαλοῦν τὰ σήμαντρα καὶ σημαίνουν οἱ καμπάνες. Ὅλο τὸ νησί μοσκοβολᾷ σὰν ἐκκλησιάκι.

— Χριστὸς ἀνέστη !

— Ἀληθῶς ἀνέστη !

Ἀπὸ κεῖ πηγαίνουν στὸ χοροστάσι. Χορεύουν οἱ λυγερὲς μὲ τὰ κίτρινα φακιλία καὶ τὰ λαμπρὰ ροῦχα τους, χορεύουν καὶ οἱ λεβέντες μὲ τὰ πλεχτὰ ζωνάρια τους. Χόρεψε κι ἡ ἀδερφή του τὸ συρτὸ κι ὕστερα τὸν καλαματιανὸ μὲ τὸν ἀρραβωνιαστικὸ της. Τὸ ναυτόπουλο κοιτάζει καὶ καμαρώνει.

Τὴν Κυριακὴ τοῦ Θωμᾶ πάντρεψε τὴν ἀδερφή του τὸ ναυτόπουλο.

Ἦλιος ἦταν προξενητής,
αὐγερινὸς στεφανωτής.
Χαρὰ στὴ μάννα τοῦ γαμπροῦ
καὶ σ' ὅλο τὸ πεθερικὸ,
ὅπου θὰ πάρουν τέτοια νιά,
ὁμορφη καὶ νοικοκυρά,
χρυσὸ καμάρι τοῦ σπιτιοῦ,
βασίλισσα τῆς γειτονιᾶς.

Ἐπειτα ἦρθε ὁ γαμπρός, πῆγαν στὴν ἐκκλησία κι ὁ καπετὰν Παλιούρας ἄλλαξε τὰ στέφανα.

— Καὶ στὰ δικά σου, Στάμο, εὐχήθηκε στὸ ναυτόπουλο ὁ καπετάνιος.

— Εὐχαριστῶ, μὰ τὰ δικά μου ἀργοῦν ἀκόμη !

Ἦθελε νὰ εἰπῇ :

— Νὰ μεγαλώσω κι ὁ ἀδερφός μου, νὰ χτίσουμε δικό μας καράβι, νὰ γίνω καπετάνιος καὶ τότε...

Περιοδικὸ «Νεοελληνικὴ ἀγωγή»

Ἄνδρ. Κακαβίτσας

ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΙΣ

Μιά μάννα είχε τέσσερα παιδάκια καμωμένα,
τέσσερα παιδιά.

Και τά 'ζησε, τ' ανάθρεψε, τὰ προίκισ' ἓνα ἓνα
μ' εὐθυμη καρδιά.

Και βρῆκε και τὰ πάντρεψε σ' ἀνθρώπους μὲ κεφάλι,
μὲ νοικοκυριό.

Και κεῖνα σπιτωθήκανε και γίνανε μεγάλοι
μέσα στὸ χωριό.

Μὰ τῆς γριᾶς τῆς μάννας των τῆς ἔδωκεν ἡ Μοῖρα
ἄσχημην εὐχή.

Και πέθανεν ὁ γέρος της ! Κι ἀπόμειν' αὐτὴ χήρα,
χήρα και φτωχή.

Κι αὐτὸ σὰν νὰ μὴν ἔφθανεν, ἀρρώστησε μιὰ μέρα,
μιὰ κακὴ βραδιά !

Φωνάζει ξένον ἄνθρωπο, μηνᾶ μ' αὐτόνε πέρα
νά 'ρθουν τὰ παιδιά.

— Νὰ πᾶς νὰ πῆς τοῦ γιούκα μου νὰ 'ρθῇ νὰ μὲ κοιτάξῃ,
και δὲν ἤμπορῶ.

Πῆγε και ἔλθε και λαλεῖ : « Τ' ἀμπέλι του θὰ φράξῃ !
Δὲν ἔχει καιρό ! ».

— Οἱ βᾶται νὰ φυτρώσουνε στὸ σῶμά του, εἶπε κείνη,
γιὰ παντοτινά !

Και ἀπὸ τότε ὁ κακογιὸς σκαντζόχοιρος ἐγίνη,
φεύγει στὰ βουνά.

— Νὰ πᾶς νὰ πῆς τῆς κόρης μου νὰ 'ρθῇ νὰ μὲ κοιτάξῃ,
και δὲν ἤμπορῶ.

Πῆγε και ἔλθε και λαλεῖ : « Ὑφαίνει τὸ μετάξι !
Δὲν ἔχει καιρό ! ».

- Νὰ ὑφαίνῃ καὶ νὰ διάζεται καὶ νὰ 'ναι, εἶπε κείνη,
 μὲ χωρὶς πανί !
Καὶ ἀπὸ τότε ἡ ἄπονη ἀράχνη ἔχει γίνει,
 ματαιοπονεῖ !
- Νὰ πᾶς στὴν ἄλλη κόρη μου νὰ 'ρθῇ νὰ μὲ κοιτάξῃ,
 καὶ δὲν ἤμπορῶ.
Πῆγε καὶ ἦλθε καὶ λαλεῖ : « Θὰ πλύνῃ καὶ θ' ἀλλάξῃ !
 Δὲν ἔχει καιρό ! ».
- 'Η σκάφη πὰ 'στὴ ράχη τῆς νὰ γείρῃ, εἶπε κείνη,
 ἅπλут' ἀλλαγή !
Καὶ ἀπὸ τότε ἡ ἄπονη χελώνα ἔχει γίνει,
 σέρνεται στὴ γῆ !
- Νὰ πᾶς στὴν τρίτη κόρη μου νὰ 'ρθῇ νὰ μὲ κοιτάξῃ,
 καὶ δὲν ἤμπορῶ.
Πρὶν ἐπιστρέψῃ καὶ τῆς πῇ, ἡ κόρη εἶχε προφτάξῃ !
 Εἶχε αὐτὴ καιρό ;
- Γιατί στὰ χέρια, κόρη μου, στὰ δάχτυλα ζυμάρι
 κι ἄλευρα ἐδῶ ;
- 'Εζύμωνα, μαννούλα μου, μὰ εἶδῃσι ἔχω πάρει
 κι ἤρθα νὰ σὲ ἰδῶ.
- 'Ανθόσκονη τ' ἀλεύρι σου κι ἡ σκάφη σου κυψέλη.
 Βρῆκες τὸν καιρό !
"Ὅσο θὰ ζῆς νὰ γίνεται ὅ,τι κι ἂν πιάνῃς μέλι,
 μέλι γλυκερό !
- Λαλεῖ καὶ μὲ χαμόγελο ἀποκοιμιέται ἐκείνη
 γιὰ παντοτινά !
Καὶ ἀπὸ τότε μέλισσα ἡ κόρη τῆς ἐρίνη
 καὶ καλοπερνᾷ.

4. ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

ΕΣΠΕΡΙΝΟΣ

Ἐξαφν' ἀπ' τὸ χωριὸ κεῖ πέρα
τοῦ ἑσπερινοῦ τὸ σήμαντρον ἀργολαεῖ,
πάλλει ἡ φωνή του μέσ' στὸν βραδινὸν ἀέρα,
ὡσὰν ὑπόμνησις στὸν κόσμον ὑψηλή.

Εἰρήνης πνεῦμα ἀπλώνεται στὴ γῆ,
τ' ἄνθη συγκλείνουνε τὰ πέταλά των,
παύουνε τὰ πουλάκια τ' ἄσματά των,
ἅγια βασιλεύει γύρωθε σιγὴ !

Ὅλη τῆς πλάσεως ἡ γαλήνη ἡ εὐλογημένη,
ποῦ πνέει μέσ' ἀπ' τὸν ἦχο τῶν κωδῶνων,
σὰν ἀπ' τὰ βάθη χριστιανικῶν αἰώνων
μέσ' στὴν ψυχὴ μου κατεβαίνει.

« Τρεῖς δυνάμεις »

Ἀρ. Προβελέγγιος

ΑΡΑΤΕ ΠΥΛΑΣ

Ὁ μπαρμπα-Κώστας, ἕως 65 ἐτῶν γέρων, ἄγαμος κι ἐν τῷ παρελθόντι κι ἐν τῷ μέλλοντι πλέον, εἶχε προσληφθῇ ἀπὸ 15 ἐτῶν ὡς ὑπηρέτης ἐν τῷ ναύτικῳ τῆς κωμοπόλεως, ὡς ἐκκλησιάρχης κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν πόλεων, ὡς κανδηλανάπτης κατὰ τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ. Ἦξευρε καὶ ὀλίγα γραμματάκια. Ἦτο μέτριος τὸ ἀνάστημα.

Κατ' ἀρχὰς εἶχεν ἐπιδοθῇ εἰς τὸ ναυτικὸν στάδιον ἀκολουθῶν τὸ γενικὸν ρεῦμα τῶν κατοίκων τῆς θαλασσινῆς πολίχνης. Διὰ δὲ τῆς φιλοπονίας του κατῳρῶθωσεν ν' ἀποκτήσῃ καὶ μικρὰν λέμβον, ἀγοράσας αὐτὴν ἀντὶ εὐτελοῦς ποσοῦ, ἡμισύντριμμα ἀπὸ τινος ναυαγῆσαντος ὀλλανδικοῦ ἱστιοφόρου, εἰς τὴν διάσωσιν τῶν ναυαγίων τοῦ ὁποιοῦ εἰργάσθη, ἀνακαλύψας καὶ ἓνα κασκέτο ὀλλανδικὸν καὶ μίαν πίπαν. Ἀντὶ δὲ τῶν ὀλίγων μισθῶν του ἔλαβε τὴν χαλασμένην ἐκείνην λέμβον, τὴν σκαμπαβίαν, ὡς τὴν ὀνόμαζεν. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο κατεσκευασμένος κατὰ τὴν παροιμίαν « πολυτεχνίτης καὶ ρημοσπίτης », μόνος του ἐπιδιῶρθωσεν τὴν λέμβον, χάρισας τὴν πίπαν εἰς τὸν δεσμοφύλακα, ὅστις τὸν ἄφησε νὰ κόψῃ κρυφὰ ἐκ τοῦ δάσους δύο πεῦκα, καὶ ἐκράτησεν αὐτὸς μόνον τὸ

κασκέτο, τὸ ὁποῖον ἐφόρει πάντοτε, ἐπονομασθεὶς διὰ τοῦτο « Ὀλλανδέζος ».

Πλὴν δὲν ἦτο διόλου τυχερὸς ὡς κυβερνήτης. Περισσότερον τυχερὸς ἦτο, ὅταν δὲν εἶχε τίποτε. Πρέπει νὰ ἐναυάγησε πεντάκις μὲ τὴν σκαμπαβίαν του ἐκεῖνην, πότε εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς νήσου μεταφέρων τὸν Ἰουῖον θημωνίας σίτου ἀπὸ ἐνὸς ὄρμου εἰς ἕτερον, πότε εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Εὐβοίας τὸν Αὐγουστον, ὅτε συνήθιζε νὰ μεταφέρῃ εἰς Λοκρίδα τοὺς μελισσᾶδες τῆς νήσου.

— «Ὁλο μέσ' στὸ κλοκαῖρι πέφτεις ὄξω, καημένε Ὀλλανδέζο, τῷ παρετήρουν οἱ κάτοικοι φιλοσκώμμονες πάντοτε.

— «Ἐλα ντέ ! ἀπῆντα ὁ θαλασσοπνιγμένος ναύτης, ὅστις μετὰ τὸ ναυάγιον ἀνῆρχετο τὸν ἀνήφορον τῆς ἀγορᾶς ὑψηλὰ κρατῶν τὴν κεφαλὴν, ὡς νὰ ὑπερηφανεύετο, διότι κατῶρθωσε νὰ ναυαγῇ καὶ νὰ διασώζεται.

Τέλος νύκτα τινὰ τοῦ χειμῶνος μεταφέρων ξύλα ἀπὸ τῆς Κεχρεᾶς καὶ συναντήσας τρικυμίαν κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν του, μόλις ἔσωσε τὴν ζωὴν του καὶ τὸ κασκέτο του τὸ ὀλλανδικὸν ριφθεὶς ἔξω εἰς τοὺς βράχους τοῦ Μικροῦ Ἀσέληνου, ἀποτόμου καὶ ἀλιμένου ἀκτῆς, ὅπου ἡ σκαμπαβία διελύθη εἰς τὰ ἐξ ὧν συνετέθη. Καὶ τὰ μὲν καρφιὰ ἐβυθίσθησαν εἰς τὸν βαθὺν πυθμένα, αἱ δὲ σανίδες διεσπάρησαν εἰς τὸ πέλαγος μεταβληθεῖσαι εἰς γιалоξύλα. Καὶ τότε πλέον ἀνέβη τὸν ἀνήφορον τῆς ἀγορᾶς χωρὶς νὰ ἔχη ὑψηλὰ τὴν κεφαλὴν του ὁ ἀφελὴς ναυαγός. Εἶχε σύρει τὸ κασκέτο του μέχρι τῶν ὠτων καὶ ἀνέβαινε χωρὶς νὰ βλέπῃ σχεδόν, προσκρούων εἰς τὰ λιθάρια καὶ τὰ καλδερῖμια. Τοῦ ἦλθεν ὡς ἐντροπὴ καὶ ἔκτοτε δὲν ἐπάτησεν εἰς τὴν θάλασσαν, ἀλλ' ἀφιερῶθη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς ἐκκλησίας, ἀποκτῆσας τὴν ἀγάπην τῶν ἐφημερίων, τῶν ἐπιτρόπων καὶ τῶν ἐνοριτῶν. Ἰδίως, ὅμως, τὸν ἠγάπησαν τὰ μικρὰ παιδιὰ, διότι τόσον καλὰ, μὲ τόσῃ τάξει ἐμοίραζε πρὸς αὐτὰ τὰ κόλλυβα ὁ « Ὀλλαντέζος », ὥστε ἐπαιρναν ὅλα μὲ ἡσυχίαν. Καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὸν ἐσέβοντο τηροῦντα σιωπὴν ἀπόλυτον ἐν τῷ ναῷ. Καὶ τὸν ἐβλεπες ἐκεῖ τὸν μπαρμπα-Κώσταν μὲ τὸ ὀλλανδικὸν κασκέτο του ἐν μέσῳ τῶν παιδιῶν ὡς ἀπόμαχον πλοίαρχον διατάσσοντα ἐν τάξει τὰ πάντα. Καὶ μήπως δὲν ἦτο ἀπόμαχος πλοίαρχος; Καὶ μήπως δὲν « ἤπιε τὴν θάλασσαν μὲ τὴν κουτάλαν », ὡς λέγουσι; Τί τάχα νὰ ταξιδεύῃ τις εἰς τοὺς φοβεροὺς ὠκεανούς ἢ εἰς τὰ κοιμώμενα παράλια τοῦ Μαλιακοῦ; Τί τάχα νὰ ναυαγήσῃ τις εἰς τὸν Εὐξείνιον Πόντον

ἢ εἰς τὴν εἰρηνικὴν ἀκτὴν τοῦ Παγασητικοῦ; Τὸ ναύαγιον εἶναι πάντοτε ναύαγιον καὶ ὁ ἄνθρωπος πνίγεται ὁμοίως εἴτε εἰς τὸ πέλαγος εἴτε εἰς τὸν λιμένα. Καὶ εἰς μίαν χούφτα νερὸ ἀκόμη.

Ὁ μπαρμπα-Κώστας κατέστη εἰδικός, ὅμως, εἰς μίαν ὑπηρεσίαν σπουδαίαν τῆς ἐκκλησίας, διὰ τὴν ὁποίαν ἡγαπᾶτο ἀπὸ ὁλόκληρον τὴν πολίτνην Ὑπεκρίνετο θαυμάσια τὸν Ἅδην τὸ Μέγα Σάββατον κατὰ τὴν ἐπάνοδον τοῦ Ἐπιταφίου.

Εἶναι συνήθεια ἀρχαιοτάτη εἰς τὴν νῆσον, ἀφοῦ ὁ Ἐπιτάφιος ἐν λιτανείᾳ περιέλθῃ ἐν ὥραίῳ πανοράματι τὴν ἐνορίαν ὅλην, κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν νὰ κλείωνται αἱ πύλαι τοῦ ναοῦ καὶ νὰ μὴ ἐπιτρέπηται ἡ εἰς αὐτὸν εἰσόδος τοῦ Ἐπιταφίου. Παρίσταται κατὰ τρόπον παράδοξον ἡ σκηνὴ τῆς εἰς Ἄδου καταβάσεως τοῦ Σωτῆρος, ὡς φέρεται τοῦτο ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ παραδόσει. Τότε ὁ πρῶτος τῶν ἐφημερίων προσεγγίζων εἰς τὰς πύλας κελεύει ἐπιτακτικῶς κρούων αὐτὰς καὶ κράζων : « Ἄρατε πύλας οἱ ἄρχοντες ὑμῶν καὶ ἐπάρθητε πύλαι αἰώνιοι, καὶ εἰσελεύσεται ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης ! ».

Ὁ δὲ ἔσωθεν τῶν κεκλεισμένων πυλῶν παρὰ τὰ κλειῖθρα ὑποκρινόμενος τὸν Ἅδην ἐρωτᾷ αὐθαδῶς : « Τίς ἐστὶν οὗτος ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης ; ».

Εἰς ταύτην λοιπὸν τὴν παράστασιν κατέστη εἰδικώτατος ὁ μπαρμπα-Κώστας. Ὑπεκρίνετο τόσον ἐπιτυχῶς τὸ πρόσωπον τοῦ ἀνάρτου Ἄδου, τοῦ μὴ θέλοντος νὰ ἀναγνωρίσῃ Δεσπότην καὶ Κύριον ἀνώτερόν του, ὥστε τρόμος κατελάμβανε τὸ πλῆθος, ὅτε ἤκουε τὰς τρομερὰς ἐκείνας ἐρωτήσεις του : « Τίς ἐστὶν οὗτος ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης ; ».

Ἐτόνιζε τὰς λέξεις κατ' ἰδίον τινὰ τρόπον πολὺ τρομακτικόν. Ἐκίνει τὴν κεφαλὴν του ἔσωθεν, ἡγρίευσεν τοὺς ὀφθαλμούς του, αἱ τρίχες τῆς κόμης του ἀνεσουσουρώνοντο, καθὼς τὸν περιέγραφον ὅσοι ἔμενον ἔνδον νὰ τὸν θαυμάσουν κατὰ τὴν θαυμασίαν ὑπόκρισιν, ὅλον τὸ σῶμα του ἔτρεμε καὶ ἐν γένει ἐπαθαίνετο, ὡς νὰ ἦτο αὐτὸς ὁ Ἅδης ἀληθῶς μὲ τὴν σατανικὴν ἐπὶ τοῦ κόσμου δύναμιν προαισθανόμενος προσεγγίζον τὸ τέλος του.

Καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, τὸ Μέγα Σάββατον, τὴν αὐγὴν, ὁ μπαρμπα-Κώστας ἦτο εἰς τὴν θέσιν του ὑπερήφανος διὰ τὸ πρόσωπον τὸ φοβερόν ὅπου ἤθελεν ὑποκριθῇ. Καθήμενος πρὸ τῶν πυλῶν τοῦ κενοῦ πλὴν καταφωτίστου ναοῦ, ἀνέμενε τὴν ἐπάνοδον τοῦ Ἐπιταφίου ἔχων ὕψος ἐπίσημον κυριάρχου. Δὲν ἦτο πλέον ὁ πτωχὸς κανδηλανάπτης μὲ τὴν

κεφαλὴν κάτω. "Ιστατο ἀσκεπὴς ἐπὶ τοῦ μαρμαρίνου κατωφλίου, ὡς εἰ ἔλεγεν : « Ἐγώ ! δὲν δέχομαι κανένα μέσα, οὔτε τὸν Βασιλέα ».

Ἰδοὺ ! ἀκούονται μακρόθεν ψαλμῳδαὶ γλυκύταται καὶ τρυφεραὶ ὡς κλαυθοὶ, ὡς θρήνοι : « Δὸς μοι τοῦτον τὸν ξένον !... ». Ψάλλουσι τὸ πομπικὸν ᾄσμα : « Τὸν ἥλιον κρύψαντα », τὸ ἐξόδιον μέρος, τὸ τρυφερόν ἐκεῖνο τροπάριον, τὸ ὁποῖον συγκινεῖ καὶ τὰ ἄψυχα : « Δὸς μοι τοῦτον τὸν ξένον !... ».

Ὁ Ἰωσήφ παρακαλεῖ τὸν Πιλάτον, ἵνα ἐπιτρέψῃ αὐτῷ νὰ θάψῃ « τὸν ξένον Ἰησοῦν καὶ ὠνειδισμένον... ». Ψάλλουσιν οἱ μελίφθογοι ψάλται ἀκολουθοῦντες τὴν λιτανεῖαν τοῦ Ἐπιταφίου καὶ ὑπηχεῖ ὁ λαὸς ὡς δι' ἐνὸς στόματος :

« Δὸς μοι τοῦτον τὸν ξένον !... ».

Ὡ πατρίς μου μικρά, πόσον μεγάλη εἶσαι ἐν τῇ θρησκείᾳ σου ! Ἡ μελωδία γλυκυτάτη ὅλον ἐν προσεγγίζει. Ὅπισθεν οἰκιῶν νεφέλαι φωτειναὶ ἀπὸ τῶν καιομένων λαμπάδων ἀναβαίνουνσι πρὸς τὸ στερέωμα. Ἡ εὐωδία τῶν θυμιαμάτων, τὰ ὁποῖα καίονται κατὰ τὴν δίοδον τοῦ Ἐπιταφίου ἀπὸ τὰς οἰκίας ὁλας, φθάνει ἀπὸ μακρὰν ὡς ἄρωμα αὐτῆς τῆς νυκτὸς ἀνέκφραστον :

« Δὸς μοι τοῦτον τὸν ξένον !... ».

- Πρέπει νὰ ἰδῇτε τὴν λιτανεῖαν τοῦ Ἐπιταφίου κατὰ τὴν αὐγὴν, ὅτε δὲν εἶναι οὔτε ἡμέρα οὔτε νύξ, ἢ μᾶλλον μὲ ὀλίγην ἡμέραν καὶ πολλὴν νύκτα, μὲ ὀλίγον φῶς καὶ μὲ πολλὰ ἄστρα, καμμιὰ φορὰ μὲ σελήνην λευκίφωτον, ὅτε τὸ θέαμα γίνεται ὑπερκατανυκτικόν, μὲ ὀλίγας ἀηδόνας καὶ πολλὰ πρωινὰ πουλιῶν χαιρετίσματα, μὲ ὀλίγον εὐωδιάζοντα ἄρωμα πρωινὸν ἀέρα καὶ μὲ πολὺ θυμίαμα καὶ κάτω τὸ κύμα μελανόφαιον, ἐφ' οὗ ν' ἀντανακλῶνται τῶν ἱερῶν λαμπάδων αἱ χρυσαὶ λάμπεις !

Ἰδοὺ ! Ἡ ἱερὰ λιτανεῖα προσεγγίζει ἤδη εἰς τὸν ναόν. Προηγούνται τὰ ἐξαπτέρυγα καὶ ὁ μέγας ξύλινος Ἅγιος Σταυρός. Εἶτα ὁ κληρὸς μὲ χρυσᾶ βυζαντινὰ ἄμφια, θαῦμα ὑφαντικῆς καὶ ποικιλικῆς ἐξάισιον. Καὶ εἶτα τὸ ἱερὸν Κουβούκλιον. Τί εὐμορφον λεπτούργημα ! Ὡς νὰ ἦτο ἐξωγραφισμένον. Τετράγωνον ὀρθογώνιον ἐπὶ τεσσάρων ποδῶν ἐρειδόμενον, ἐφ' οὗ ἐναποτίθεται ὁ Ἐπιτάφιος ραντισμένος διὰ φύλλων ρόδου, βιολέττας καὶ δενδρολιβάνου. Καὶ ἄνωθεν αὐτοῦ διὰ τεσσάρων κιονίσκων ἐπιβαστάζεται ὁ θολίσκος αὐτοῦ ὡς θόλος ναύσκου.

Βαστάζεται ὑπὸ τεσσάρων ναυτῶν μετὰ σεβασμοῦ καὶ κατανύξεως,

καὶ περιστοιχίζεται παρ' ἄλλων ναυτῶν, ἐτοίμων ἐκεῖ πλησίον ν' ἀρπάσωσιν εἴτα τὰς λαμπάδας του, φυλακτῆρια ἐν ταῖς τρικυμίαις. Κι ἐνῶ βαδίζουν οἱ βασιτάζοντες, σείεται τὸ Κουβούκλιον καὶ τὰ λοιπὰ χρυσᾶ καὶ ἄνθινα στολίσματα. Ὅπισθεν ἀκολουθεῖ ἐν μακρᾷ γραμμῇ τὸ πλήθος λαμπαδηφόρον ἀποτελοῦν ἐν εὐλαβείᾳ καὶ κατανύξει ἓνα φωτεινὸν ὥραϊον ρεῦμα μ' ἐλαφρῶς παίζοντα τὰ κύματά του.

Ποσάκις δακρύων ἐξ ἀγνώστου χαρᾶς ἔμεινα κρυφὰ εἰς τὴν γωνίαν ἐκεῖ κάτω ἀκίνητος, ὡς ὁ φιλόργυρος ὁ φοβούμενος μὴ κλέψωσι τὸν θησαυρὸν του, ἔμεινα νὰ βλέπω κρυφὰ κρυφὰ τὴν τρυφερὰν αὐτὴν τοῦ Ἐπιταφίου πομπὴν κατερχομένην ἀπὸ τὸν ἀνήφορον, εἰσπνέων βαθέως ἐν ἄσθματι, ὡς ἐντὸς κήπου ἀνθέων, ὡς νὰ ἤθελον νὰ ροφήσω διὰ μιᾶς ὅλην ἐκείνην τὴν μαρμαρυγὴν, ὡς νὰ ἤθελον νὰ χορτάσω ὅλην ἐκείνην τὴν ἀχόρταστον μαγείαν !

Ἦδη ὁ μπαρμπα-Κώστας ἔκλεισε τὰς πύλας τοῦ ναοῦ. Ἡ λιτανεία ἔσθη πρὸ αὐτοῦ ἐν τῇ μικρᾷ πλατείᾳ. Καὶ ὁ Ἐπιτάφιος ἔσθη ὡσαύτως, πλὴν κρατεῖται ὑψηλὰ πολὺ ἀπὸ τοῦ ἐδάφους ἐπιτηδεύως, μὴ γίνῃ προπετὴς διαρπαγὴ τῶν λαμπάδων ἀκαίρως. Ὅπισω δὲ εἰς δύο γραμμὰς ἔνθεν καὶ ἔνθεν μὲ τὰς λαμπάδας ἀναμμένας ἴστανται ἐν σιγῇ οἱ ἄνδρες χωριστὰ καὶ χωριστὰ αἱ γυναῖκες. Τὸ ἄσμα ἔπαυεν.

Ὁ γέρον Οἰκονόμος τότε ἀργὰ ἀργὰ πλὴν μετὰ δυνάμεως ἱκανῆς —τοὺς εἶχε ζωηρεύσει ὅλους τόσα χρόνια ὁ ζωηρὸς τρόπος τοῦ μπαρμπα-Κώστα— κελεύει :

— « Ἀρατε πύλας οἱ ἄρχοντες ὑμῶν καὶ ἐπάρθητε πύλαι αἰώνιοι καὶ εἰσελεύσεται ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης ! ».

Καὶ πάραυτα ἀκούεται ἔσωθεν φωνὴ τραχεῖα καὶ ἡχηρά, ὡς ὅταν φωνάζουν διὰ τῆς κογχύλης οἱ ἄλιεῖς, αὐθάδης φωνή :

— « Τίς ἐστὶν οὗτος ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης ; ».

Τόσον δὲ ζωηρά, ὥστε ποτὲ δὲν τὸ ἐνεθυμοῦντο οἱ ἄνθρωποι. Τινὲς μάλιστα ἐψιθύρισαν δειλά :

— Ἐχει ὄρεξιν ἐφέτος ὁ Ὀλλαντέζος.

Τότε τινές, ἰδίως ἐκ τῶν ναυτῶν, ἐκπλαγέντες ἀπὸ τὴν προπετῇ πρόκλησιν ἤρχισαν νὰ ἐτοιμάζουν τὰς χονδράς ἐξ ἐλαίας ράβδους των, νομίσαντες ὅτι θ' ἀρχίσῃ ἀληθὴς πάλῃ πρὸς ἐκβίασιν τῆς εἰσόδου. Καὶ ὁ ἱερεὺς τὴν τρίτην φορὰν ἐμπνευσθεὶς καὶ αὐτὸς ἐκ τῆς ἐμπνεύσεως τοῦ ἀγαθοῦ κανδηλανάπτου ἐκραύγαζεν ἐπιτακτικώτερον τὸ « Ἀρατε... », ὡς νὰ ἤθελε νὰ κατανικήσῃ καὶ τὴν τελευταίαν ἀντίστασιν τοῦ ζωηροῦ

ἀδάρχου, καὶ συγχρόνως ὤθησε μετὰ δυνάμεως ἀσυνήθους τὰς πύλας διὰ χειρῶν καὶ ποδῶν ἐπιδοκιμάζοντος τοῦ πλήθους. Καὶ πάραυτα ἀνεῳχθήσαν πέρα πέρα μετὰ πατάγου φοβεροῦ αἱ πύλαι καὶ κρότου μὴ ἀκουσθέντος ἄλλοτε. Κι ἔλαμψαν, ἰδοῦ, οἱ ἀναμμένοι τοῦ ναοῦ πολυέλαιοι. Ὁ δὲ ἱερεὺς ψάλλων τὸ «Ὁ Μονογενὴς Υἱὸς...» ἤτοιμάζετο νὰ εἰσέλθῃ, ὅτε ἐξαίφνης καὶ σύγχρόνως κραυγαὶ ἠκούσθησαν, κραυγαὶ ὡς ἀπὸ δυστυχήματος ἀνελπίστου.

Ὁ μπαρμπα-Κώστας, ἀφιερωθεὶς ἐν τῇ προσφιλεῖ του ἀπομιμήσει, ἐλησμόνησε μετὰ τὴν τρίτην ἐρώτησιν νὰ παραμερίσῃ εἰς τὰ πλάγια καὶ τὰ φύλλα τῆς βαρεῖας πύλης βιαίως ἀνοιγέντα τὸν ἐκτύπησαν εἰς τὰς σιαγόνας, διότι ὑπεκρίνετο ἐγγὺς τῆς ὁπῆς τῆς κλειδῆς, καὶ τὸν ἔρριψαν κάτω εἰς τὰς πλάκας βροντήσαντα ὡς κόρμον δρυὸς καταπεσοῦσης ὑπὸ καταιγίδος. Εὐτυχῶς τὸ πάθημα δὲν ἦτο σοβαρώτερον. Ὁ μπαρμπα-Κώστας ἦτο γερὸ κόκκαλο, πέντε φοράς θαλασσοπνιγμένος. Ἡ ἱερὰ τελετὴ ἐξηκολούθησεν ἐν τάξει καὶ ἔληξεν ὡσαύτως ἐν τάξει. Καὶ αὕτῃ ἡ διαρπαγὴ τῶν λαμπάδων ἐγένετο ὑπὸ τῶν ναυτῶν ἐν «τακτικῇ ἀταξίᾳ». Πλὴν τοὺς νησιώτας κατελύπησε τὸ ἀπρόοπτον πάθημα τοῦ μπαρμπα-Κώστας, ὅστις ἀφοῦ ἔτυχεν ἐκεῖ τῶν πρώτων περιποιήσεων καὶ κατόπιν ἐν τῷ οἰκίσκῳ του, ὑπομείνας ἀφορήτους τῷ ὄντι πόνους καὶ τυχῶν συντονωτάτης ἱατρικῆς περιθάλψεως ἐκ μέρους τῶν ἐπιτρόπων, ὅμως, ἔκειτο τὴν ἡμέραν τῆς Ἀναστάσεως ἰονδῶν ἀκόμῃ καὶ ἄνευ ὀδόντων πλέον. Ἐν τῇ καταπτώσει ἔχασε καὶ τὰς δύο σειράς τῶν ὀδόντων του. Καὶ ἐλυπεῖτο πλέον ὁ πτωχὸς καὶ ἐπόνει ὄχι τόσον διὰ τὴν ἀπώλειαν τῶν ὀδόντων, ὅσον διότι δὲν θὰ ὑπεκρίνετο πλέον τὸν Ἀδην, διότι ἡ ἔλλειψις τῶν ὀδόντων θὰ ἡλάττωνε κωμικῶς τὰς πρώτης δυνάμεως τραγικὰς ἐρωτήσεις του.

— Κι ἐδῶ ἐναυάγηθα !

Ἐλεγε νωδῶς μετὰ ταῦτα παραπονούμενος διὰ τὴν τύχην του ὁ ἀγαθὸς μπαρμπα-Κώστας ὁ Ὀλλαντέζος, ἀπλοῦς κανδηλανάπτης πλέον τοῦ ναοῦ, φέρων καταφανῆ τὰ διπλᾶ σημεῖα τῶν διπλῶν ναυαγίων, τὸ ὀλλανδικόν του κασχέτο καὶ τὰς ἄνευ ὀδόντων σιαγόνας. Ἀλλ' ἀντὶ τῆς καλύβης του πλέον ἐκατοικοῦσεν εἰς ἕνα πολὺ εὐμορφον κελλίον, ὁποῦ τοῦ ἔκτισαν οἱ ἐπίτροποι ἐντὸς τοῦ κηφαρίου τοῦ ναοῦ καὶ ὅπου διῆλθε τὰ γηρατεῖα του ἀγαπώμενος ἀπὸ ὅλους.

« Διηγήματα »

Ἄλ. Μωραϊτίδης

Η ΚΑΜΠΑΝΑ

Ὁ ἥλιος γέρνει στὸ βουνὸ
καὶ χάνεται καὶ σβήνει
κι ὀπίσω του τ' ὀλόχρυσο
τὸ πέρασμά του ἀφήνει...

Χτυπάει ἡ καμπάνα τοῦ χωριοῦ
ἀπ' τοῦ βουνοῦ τὰ πόδια,
ὁ ζευγολάτης στάθηκε
καὶ σαλαγάζει τὰ βόδια.

Γυρίζει, ἀκούει τὸν ἀχό,
τρεμουλιαστὰ ποὺ φτάνει,
στέκει..., κοιτάζω τὸ χωριὸ
καὶ τὸ σταυρὸ του κάνει.

« Ἀνοιχτὰ μυστικά »

Ἄλ. Φωτιάδης

ΤΟ ΕΙΚΟΝΙΣΜΑ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ

Τὸ χωρίον ὅλον εἰς τὴν προσέγγισιν τῶν ἐχθρῶν, μὴ ἔχον δυνάμεις διὰ νὰ ἀντισταθῇ, ἔκρινε φρόνιμον καὶ ἐπιβαλλόμενον ὑπὸ τῆς ἀνάγκης νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰς οἰκίας καὶ νὰ σπεύσῃ πρὸς τὸ σπήλαιον, τὸ ὁποῖον πολλὰκις ὑπῆρξεν ἡ σωτηρία του, ἀπὸ τινων δὲ ἡμερῶν ἡ μόνη μετὰ τὸν Θεὸν ἐλπίς καὶ καταφυγή του.

Ἐκεῖθεν οὐδεὶς φόβος. Ζωοτροφίας εἶχον μετακομίσει ἤδη ἱκανάς, πέντε δὲ μόνον ἄνδρες ἤρκουν, ὅπως ὑπερασπίσουν ἐν ἀνάγκῃ τὴν μικρὰν καὶ χαμηλὴν ὀπὴν, ἡ ὁποία, κρυμμένη ἐντὸς τῶν βράχων, ἐχρησίμευεν ὥς ἡ μόνη εἴσοδος.

Ἐκατοντάς ἀνθρώπων εὐρίσκετο ἤδη εἰς τὸν δρόμον. Προηγούντο αἱ μητέρες φέρουσαι τὰ βρέφη των, γραῖαι κρατοῦσαι μικρὰ δέματα ἐνδυμάτων τῆς πρώτης ἀνάγκης. Ἦκολούθουν δὲ οἱ ἄνδρες καὶ οἱ παῖδες ἐγείροντες ὀγκώδη φορτία ἐφαπλωμάτων ἢ ἄλλων πολυτίμων διὰ τὴν περίστασιν εἰδῶν. Ὁ φόβος, ὅμως, συνήνωνεν ὅλους εἰς ἓνα ὅμιλον πυκνόν. Ἄν ἐκ τῆς καμπῆς τῆς ὁδοῦ παρουσιάζοντο ἐχθροί, ἀλλοίμονον...

Τὸ σπήλαιον ἀπέῤῃχε τοῦ χωρίου ἐν τέταρτον περίπου· ἀλλ' ἐν τέταρτον ἐπίσης ἀπέῤῃχον τοῦ χωρίου οἱ ἐχθροί.

Πότε καὶ πότε, ἐνῶ τὰ σώματα ἐφέροντο ταχέως πρὸς τὰ ἐμπρός, αἱ κεφαλαὶ ἐστρέφοντο πρὸς στιγμὴν πρὸς τὰ ὀπίσω. Ἐπόθουν οἱ ὀφθαλμοὶ νὰ ἴδουν ἅπαξ ἔτι, νὰ ἀποχαιρετίσουν διὰ παντός ἴσως τοὺς ἐγκαταλειπομένους προσφιλεῖς οἴκους. Ποῖος ἐγνώριζεν, ἂν θὰ τοὺς ἐπανεβλέπον πλέον. Καὶ ἄλλοτε μόνον ἐρείπια πυρίκαυστα ἐπανεῦρον. Οἱ ὀφθαλμοὶ ἐδάκρυον εἰς τὴν θεὰν ἐκείνην τὴν θλιβεράν καὶ τὰ χεῖλη ἡμιανοίγοντο, ἵνα προφέρουν ἀκαταλήπτους συλλαβάς.

Εἶχον διανύσει ἤδη τὸ ἥμισυ καὶ πλέον τῆς ὁδοῦ. Δὲν ἀπεῖχον ἢ ἑκατοντάδας τινὰς βημάτων ἀπὸ τὸ καταφύγιον. Ἦδη θὰ παρέκαμπτον τὸν λόφον, ὁ ὅποιος θὰ ἀπέκρυπτεν ἀπ' αὐτοὺς τὴν θεὰν τοῦ χωρίου. Καὶ ἐστρέφοντο διὰ νὰ περιβάλλουν αὐτὸ μὲ τὰ τρυφερώτατα ἀποχαιρετιστήρια βλέμματα.

— "Αχ, τί ἔπαθα ! ἤκούσθη μία ἀνδρική φωνή.

"Οἱοι ἐστράφησαν. Ὡμίλει ὁ Ἐμανώλης, ὑψηλὸσωμος καὶ λεπτοκαμωμένος νέος, ἐν ἀπὸ τὰ παλληκάρια τοῦ χωριοῦ.

Αὐτοστιγμὴ μία τῶν προπορευομένων γυναικῶν ὤρμησε πρὸς αὐτὸν καὶ τὸν ἠρώτησεν ἀνήσυχος :

— Τί ἔπαθες, γυιέ μου ;

— Μάννα, ἀπεκρίθη μὲ φωνὴν τρέμουσαν, μάννα, ξέχασα τὸ 'κόνισμα τῆς Παναγιᾶς.

'Η γυνὴ ἐταράχθη, τὸ πρόσωπον αὐτῆς ὠχρίασε.

— Καὶ τώρα ; εἶπεν ὁ Μανώλης ἀτενίζων αὐτὴν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς. Τώρα θὰ γυρίσω νὰ τὸ φέρω !

'Η μήτηρ ὠχρίασε περισσότερο. Ὁ κίνδυνος ἦτο μέγας.

Κατ' αὐτὴν τὴν στιγμὴν οἱ ἐχθροὶ θὰ ἦσαν τόσον πλησίον τοῦ χωριοῦ, ὥστε αἱ σφαῖραι των δὲν θὰ ἐλυποῦντο τὸν υἱὸν τῆς.

— Γυιέ μου, μή, γυιέ μου, κατῶρθωσε ν' ἀρθρώσῃ ἱκετεύουσα αὐτὸν διὰ τῶν ὀφθαλμῶν.

— Θὰ γυρίσω, μάννα.

— Μή, γυιέ μου, μή ! ἐπανελάβε κλονιζομένη ἐπὶ τῶν ποδῶν τῆς ἡ δυστυχῆς γυνή.

— Μανώλη, εἶπε παρεμβαίνων ἓνας γέρων, ὅ,τι ἔγινε ἔγινε. Πᾶμε, θὰ σκοτώσῃς τὴ μάννα σου, ἂν γυρίσῃς.

'Ο Μανώλης ἀπεσπᾶσθη ἥρεμα ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ πρεσβύτου καὶ μὲ ἐπιβάλλουσιν καὶ συγκινητικὴν φωνὴν εἶπεν :

— 'Η μάννα μου εἶναι μάννα μου, μὰ ἡ Παναγία εἶναι Παναγία.

Καὶ ὡς ἠλεκτρισθεὶς ἀπὸ τοὺς ἰδικούς του λόγους ὥρμησε τρέχων πρὸς τὸ χωρίον, χωρὶς νὰ τολμήσῃ νὰ στρέψῃ ἐν ἀκόμῃ βλέμμα πρὸς τὴν μητέρα του. Ἐφοβεῖτο, μήπως, ὅ,τι δὲν ἴσχυσε τοῦ πρεσβύτου ἡ ἀπειλή, θὰ τὸ κατώρθωνον οἱ δακρυσμένοι ὀφθαλμοὶ της.

Ἡ μήτηρ ἀμίλητος παρηκολούθει διὰ τῶν ὁμμάτων της τὸν Μανώλην. Οὐδὲ λέξιν προέφερε πλέον. «Ὁλαι αἱ αἰσθήσεις συνεκεντρώθησαν εἰς τὴν ὄρασιν. Ὁ ὄμιλος τῶν φυγάδων κατ' ἀνάγκην ἐστάθη. Ἡ μήτηρ θ' ἀνέμενε τὸν υἱὸν της. Οἱ λοιποὶ θ' ἀνέμενον τὴν μητέρα καὶ τὸν υἱόν, ἀλλὰ καὶ μόνος ἂν ἦτο ὁ Μανώλης, θὰ τὸν ἀνέμενον, καί-ται δὲν ἦτο ὅλως ἀκίνδυνος ἡ στάσις.

Ἦδη ταχὺς ὡς χελιδὼν ὁ Μανώλης, διασκελίζων φράκτας, ὑπερπηδῶν λίθους, ἵνα συντάμῃ τὴν ἀπόστασιν, ἐπλησίαζεν εἰς τὸ τέρμα τοῦ δρόμου του, τοὺς πρώτους τοῦ χωρίου οἰκίσκους.

Ὀλίγον ἔτι καὶ θὰ τὸν ἔχανον ἀπὸ τὰ βλέμματά των κρυπτόμενον ὀπισθεν αὐτῶν.

Ἡ στιγμή ἦτο κρίσιμος δι' ὅλους. Φοβερά διὰ τὴν μητέρα. Εἰκοσι, δέκα, πέντε πηδήματα ἀκόμῃ καὶ δὲν θὰ τὸν βλέπῃ πλέον... Ὡὰ τὸν χάσῃ διὰ παντός...

Τὰ δάκρυα ἐγέμισαν καὶ πάλιν τοὺς ὀφθαλμούς της. Δὲν τὸν ἔβλεπε πλέον.

— Μανώλη μου ! ἔκραζεν ὀλοφυρομένη.

Οἱ ἔχθροί εἶχον εἰσέλθει ἤδη εἰς τὸ χωρίον καὶ ἐξήταζον τὰς πρώτας αὐτοῦ οἰκίας μὲ ὕβρεις καὶ βλασφημίας. Ἦλπιζον ὅτι θὰ εὕρισκον εἰς αὐτὸ καλὴν λείαν, ἀλλ' ἤδη ἔβλεπον ὅτι οὐδὲν σχεδὸν τοὺς εἶχον ἀφήσει οἱ Χριστιανοί.

Ὁ Μανώλης δὲν τοὺς ἔβλεπεν ἀκόμῃ. Ἦκουσε τὰς φωνάς των, ἀλλὰ δὲν ἐδεύλιασε.

Εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἰκίσκον, κατεβίβασεν ἀπὸ ἓνα καπνισμένον κοίλωμα τοῦ τοίχου τὸ εἰκόνισμα καὶ τὸ κατεφίλησεν εὐλαβῶς.

« Ἡ μάννα μου εἶναι μάννα, μὰ ἡ Παναγία εἶναι Παναγία ». Αὐτὰ δὲν εἶχεν εἰπῇ ; Καὶ θὰ ἄφηνε λοιπὸν τὴν Παναγίαν εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἀπίστων ; Αὐτὴ ἡ ἰδίᾳ ἡ μάννα του δὲν τοῦ εἶπε πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς των : « Μανώλη, τὰ μάτια σου τέσσερα, μὴν ξεχάσῃς τὸ εἰκόνισμα ! »;

Μετὰ τὴν ἀστραπιαίαν ταύτην σκέψιν ὁ Μανώλης ἠσπάσθη καὶ

πάλιν τὸ εἰκόνισμα. Ἦδη παρεκάλει τὴν Παναγίαν νὰ τὸν σώσῃ. Οἱ λόγοι τοῦ πρεσβύτου : « Θὰ σκοτώσῃς τὴ μάνα σου », ἐπανήλθον εἰς τὴν μνήμην του. Ἀλλὰ δὲν θὰ ἔβαζε τὸ χέρι της ἡ Παναγία ;

Στιγμαὶ μὲν παρήλθον, ἀφ' ὅτου ἡ μήτηρ τοῦ Μανώλη ἐκραγεῖσα εἰς ὀλοφυρμὸν ἐκραξε τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ της. Στιγμαὶ μὲν, ἀλλὰ χρόνος ἀτελεύτητος διὰ τὴν μὴ βλέπουσαν πλέον αὐτὸν μητέρα. Ἦκουε μόνῃ αὐτὴ τοὺς πυροβολισμοὺς χωρὶς νὰ τοὺς ἀκούουν οἱ ἄλλοι. Ἐβλεπε μαχαίρας ν' ἀστράπτουν, πληγὰς νὰ καταφέρωνται, αἷματα... χωρὶς νὰ βλέπουν οἱ ἄλλοι... Αἶφνης χαρμόσυνοι κραυγαὶ ἀντήχησαν πανταχόθεν. Ὁ Μανώλης ἐφάνη δρομαίως παρακάμπτων τὸν τελευταῖον τοῦ χωρίου οἰκίσκον. Ἡ μήτηρ ἐσφύγγισε τοὺς ὀφθαλμοὺς, διὰ νὰ βλέπῃ εὐκρινέστερον.

— Γεῖά σου, Μανώλη ! ἐφώναζαν ὅλοι.

— Ἡ Παναγία μαζί του, ηὐχήθη μεγαλοφώνως ἡ μήτηρ.

Καὶ ὁ Μανώλης ἔτρεχεν, ἤρχετο.

Ἀλλ' ἰδοὺ κάτι φοβερόν, φρίκη δι' ὅλους, κεραυνὸς διὰ τὴν μητέρα : δρομαῖοι παρουσιάζονται καταδιώκοντες αὐτὸν πέντε, δέκα, ἑκατὸν ἐχθροί.

Τὰ ὅπλα των ὅλα στρέφονται κατ' αὐτοῦ. Οἱ στίλβοντες σωλήνες των γίνονται μάχαιραι εἰς τὴν καρδίαν τῆς μητρὸς.

— Ἐχάθηκε ! κρᾶζει ἡ δυστυχής.

— Παναγία μου!...

Τὰ ὅπλα ἐκπυρσοκροτοῦν. Αἱ σφαῖραι τὸν περικυκλώνουν. Ὁ Μανώλης ὑπερπηδᾷ τὸν φράκτην, τὰ ξηρόκλαδα κινοῦνται, τὰ λιθάρια ἀναπηδοῦν. Ἀλλ' ὁ Μανώλης δὲν πίπτει, τρέχει, ἔρχεται. Οἱ ἐχθροὶ πληθύνονται ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν, νέοι σωλήνες ὅπλων ἀναφαίνονται, νέαι σφαῖραι ἐξακοντίζονται, βοή, ἀλαλαγμοὶ ἀντηχοῦν. Ἀλλ' ὁ Μανώλης δὲν πίπτει, τρέχει, ἔρχεται. Ἦλθε.

Τὸ εἰκόνισμα ἐσώθη ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν καὶ ἔσωσε τὸν Μανώλην ἀπὸ τὰς σφαῖράς των. Ἦτο ἀπλοῦν συνηθισμένον εἰκόνισμα. Ἐκτοτε, ὅμως, ἔγινε θαυματουργόν, διότι ἡ Παναγία ἀπέναντι τοιαύτης αὐταπαρνήσεως δὲν ἀπηξίωσε νὰ περιβάλλῃ αὐτὸ διὰ τῆς Ἀγίας Τῆς χάριτος.

ΣΤΗΝ ΠΑΝΑΓΙΑ

Στὴν ἔρημὴ σου ἔρχομαι καὶ πάλιν ἐκκλησίᾳ,
 ἀγαπημένη Παναγιά, γλωμὴ μου Παναγία !

Ἦρθα τὸν πόνο νὰ σοῦ πῶ, ποῦ ἔχω στὴν καρδιά μου.
 Δὲν ἔχω ἄλλον ἀπὸ σέ, τὸ ξεύρεις, Δέσποινά μου.
 Μάννα τοῦ κόσμου ! πρόφθασε· ἡ Χάρις Σου ἄς μὲ ράνη,
 μ' ἄρρώστησε ἡ Μαρία μου, φοβοῦμαι μὴ πεθάνῃ.
 Βασίλισσα τῶν οὐρανῶν, λευκὴ τοῦ κόσμου σκέπη,
 μονάχα τώρα ἡ χρυσῇ εἰκόνα Σου μὲ βλέπει.

Ὅχι, δὲν ἦλθε σήμερα, σὰν ἄλλοτε μ' ἐμένα
 ν' ἀνάψῃ τὰ κανδήλια Σου, καὶ κρέμονται σβησμένα.
 Ποιὸς θὰ σοῦ φέρῃ, Δέσποινα, στὴν ἐρημιὰ λιβάνι,
 ἂν ἴσως ἡ Μαρία μου, ἂν ἴσως ἀποθάνῃ ;

Ὅχι, δὲν πῆγα σὲ γιατρούς, γλυκειά μου Παναγία,
 ἦλθα σὲ Σένα νὰ τὸ πῶ νὰ γιάνῃς τὴ Μαρία.

Ἀχ ! σ' ἐξορκίζω στὴ ματιὰ τοῦ τέκνου Σου τὴν πρώτη,
 στὸ πρῶτο του χαμόγελο, στὴ σκεπτικὴ του νιότη.
 Σ' ὀρκίζω στὸ βαρὺ σταυρό, στ' ἀκάνθινο στεφάνι,
 νὰ γιάνῃς τὴ Μαρία μου, γιατί θὰ μοῦ πεθάνῃ.

Ἀχ ! κάμε μού τῃνε καλὰ, καλὴ μου Παναγία,
 λαμπάδα στὴν εἰκόνα Σου ν' ἀνάψω τὴν ἁγία.
 Μεγάλῃ σὰν τὸ σῶμα τῆς, λευκὴ σὰν τὴν ψυχὴ τῆς,
 ἐμπρός Σου ν' ἀκτινοβολῇ καθὼς οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς.

Ἀχ ! κάμε μού τῃνε καλὰ, ἡ Χάρις Σου ἄς τὴ γιάνῃ,
 δὲν θέλω ἡ Μαρία μου, δὲν θέλω νὰ πεθάνῃ !
 Ναί ! ἂν Σοῦ ἔφερα ποτὲ λουλούδια μυρωμένα,
 ἂν ἔχω τὴν εἰκόνα Σου κι ἐγὼ λιβανισμένα,
 ἂν τοῦ παιδιοῦ Σου ἔκλαψα τὰ πάθη, Παναγία,
 — κι ἔχετε ἓνα ὄνομα μαζί μὲ τὴ Μαρία —
 δός μου, ἄχ ! δός μου τῆς ζωῆς τὸ δροσερὸ βοτάνι
 νὰ δώσω τῆς Μαρίας μου μὴ τύχῃ καὶ πεθάνῃ !

Ἀχ. Παράσχος

ΝΥΧΤΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΗ

Τὴν ἅγια νύχτα τῇ Χριστουγεννιάτικῃ
 λυγρὸν τὰ πόδια
 καὶ προσκυνοῦν γονατιστὰ τῇ φάτνῃ τους
 τὰ ἄδολα βόδια

Κι ὁ ζευγολάτης ξάγρυπνος θαρῶντας τα
 σταυροκοπιέται,
 καὶ λέει μὲ πίστι ἀπ' τῆς ψυχῆς τ' ἀπόβαθα
 Χριστὸς γεννιέται.

Τὴν ἅγια νύχτα τῇ Χριστουγεννιάτικῃ
 κάποιοι ποιμένες
 ξυπνοῦν ἀπὸ φωνὲς ὕμνων μεσοῦρανες
 στὴ γῇ σταλμένες.

Κι ἀκούοντας τὰ « ὠσαννὰ » ἀπ' ἀγγέλων στόματα
 στὸ σκόρπιο ἀέρα,
 τὰ διαλαλοῦν σὲ χειμαδιὰ λιοφώτιστα
 μὲ τὴ φλογέρα.

Τὴν ἅγια νύχτα τῇ Χριστουγεννιάτικῃ
 — ποίος δὲν τὸ ξέρει; —
 τῶν Μάγων κάθε χρόνο τὰ μεσάνυχτα
 λάμπει τὸ ἀστέρι.

Κι ὅποιος τὸ βρῇ μέσ' στ' ἄλλα ἀστέρια ἀνάμεσα
 καὶ δὲν τὸ χάσῃ
 σὲ μιὰ ἄλλῃ Βηθλεὲμ ἀκολουθώντας το
 μπορεῖ νὰ φτάσῃ.

« Φευγάτα Χελιδόνια »

Γ. Δροσίνης

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

Εημέρωσαν Χριστούγεννα! Οί εκκλησιές σημαίνουν,
κουνιούνται τὰ καμπαναριά, καὶ οἱ φωνές, ποὺ βγαίνουν
ἀπ' τὸ βαθὺ καὶ διάπλατο κάθε καμπάνας στόμα,
μοιάζουν χερουβικούς ψαλμούς, σὰν ἀπ' τὸ οὐράνιο δῶμα.

Χιλιάδες τὰ Χριστούγεννα τὰ τραγουδοῦν ἀγγέλοι,
καὶ κάθε ἀχτίδα ἀπὸ ψηλά, ποὺ κάθε ἀστέρι στέλλει,
μοιάζει ἀγγελικὴ ματιά. Θρησκεία! γλυκειὰ μάννα,
τί ὁμορφὴ δίνεις ἐσὺ λαλιά καὶ στὴν καμπάνα,

καὶ πόσο ἐκείνη ἡ λαλιά σαλεύει τὴν καρδιά μας!
Πόσες ἐκεῖνος ὁ Σταυρὸς ἀπ' τὰ καμπαναριά μας
στὴν ἀντηλιάδα χύνοντας τόσες χρυσές ἀχτίδες
χύνει βαθιά μας, στὴν ψυχὴ, γλυκειές χρυσές ἐλπίδες!

Κι οἶδὺ ἐκεῖνες χαραυγές, ποὺ ἀγγέλοι κατεβαίνουν
μέσ' ἀπ' τὸν οὐρανὸ ψηλά κι ἔρχονται καὶ σημαίνουν
Χριστούγεννα κι 'Ανάστασι ὦ! τί μυστήριο χύνουν!
τί χαραυγοῦλες εἶν' αὐτές, πόση ζωὴ μᾶς δίνουν!

Εημέρωσαν Χριστούγεννα! Θύρες ὁλοῦθε ἀνοίγουν
κι ὁλοῦθε τώρα οἱ Χριστιανοὶ στὶς ἐκκλησιές μας σμίγουν!

«Ὁ καλόγηρος τῆς Κλεισούρας»

Κ. Κρυστάλλης

Ο ΑΙΝΕΙΑΣ ΚΑΙ Ο ΠΑΤΗΡ ΤΟΥ

Ὁ Αἰνείας ἦτο εἷς τῶν σημαντικωτέρων ἡρώων οἱ ὅποιοι μετὰ τοῦ Ἑκτορος γενναίως ὑπερῆσπισαν τὴν Τρωάδα κατὰ τὴν δεκαετῇ πολιορκίαν τῶν Ἑλλήνων. Διηγοῦνται δὲ ὅτι, ἀφοῦ ἐκυρίευσαν ἐπὶ τέλους τὴν Τρωάδα οἱ Ἕλληνες, εὐσπλαγχνισθέντες τὴν δυστυχίαν τῶν νικηθέντων ἐκήρυξαν ὅτι ἕκαστος αὐτῶν ἡδύνατο νὰ λάβῃ μεθ' ἑαυτοῦ ἓν τῶν πολυτιμοτέρων του καὶ ν' ἀναχωρήσῃ.

Ὁ Αἰνείας παραβλέψας πᾶν ἄλλο ἔλαβεν ἀνὰ χεῖρας τὸ ἄγαλμα

της ἑφεστίου θεότητός του, διὰ νὰ ἔχη αὐτὴν βοηθόν, καὶ ἡτοιμάζετο νὰ ἐξέλθῃ.

Ἄλλ' οἱ Ἕλληνες εὐχαριστηθέντες διὰ τὴν εὐσέβειαν τοῦ ἀνδρὸς ἐσυγχώρησαν τότε εἰς αὐτὸν νὰ λάβῃ καὶ δεῦτερον τῶν πολυτιμοτέρων ἀντικειμένων του. Ὁ δὲ Αἰνείας ἀγαπῶν μετὰ τὸν Θεὸν τὸν πατέρα του Ἀγχίσην, ὄντα ὑπέργηρων, ἀσθενῆ καὶ τυφλόν, ἔλαβεν ἀμέσως καὶ αὐτὸν ἐπὶ τῶν ὤμων του καὶ ἐκίνησε παραβλέψας πάντα ἄλλον θησαυρόν. Τόσον δὲ ἡὐχαριστήθησαν οἱ Ἕλληνες ἀπὸ τὴν ἀρετὴν ταύτην τοῦ Αἰνείου, ὥστε τῷ ἀπέδωκαν ἀμέσως ὅλην τὴν πολυτιμὴν του περιουσίαν, ἀποδείξαντες οὕτως ὅτι τοὺς εὐσεβεῖς καὶ φιλοστόργους υἱοὺς καὶ αὐτοὶ οἱ ἔχθροί των τιμοῦν καὶ σέβονται.

Μεταξὺ τῶν ἀρχαίων προγόνων μας οἱ Σπαρτιᾶται διεκρίνοντο διὰ τὸ πρὸς τοὺς γονεῖς καὶ ἐν γένει διὰ τὸ πρὸς τοὺς γέροντας σέβας των καὶ διὰ τοῦτο οἱ Σπαρτιᾶται ἦσαν καὶ περισσότερον παντὸς ἄλλου λαοῦ ἀφωσιωμένοι εἰς τὴν πατρίδα των.

Ἡ πρὸς τοὺς γονεῖς ἀγάπη εἶναι ἡ πρώτη ἀγάπη, τὴν ὁποῖαν ὁ ἄνθρωπος αἰσθάνεται ἐπὶ τῆς γῆς, εἶναι δὲ καὶ τὸ πρῶτον δεῖγμα τῆς ἀγαθῆς, τῆς εὐαισθήτου καὶ ἐναρέτου καρδίας. Ὁ ἀγαπῶν τοὺς γονεῖς του δύναται ν' ἀγαπήσῃ καὶ τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τοὺς συγγενεῖς καὶ τοὺς φίλους καὶ τοὺς συμπολίτας του καὶ τὴν κοινὴν μητέρα, τὴν πατρίδα. Ἄλλ' ὁ μὴ αἰσθανόμενος εὐγνωμοσύνην, σέβας καὶ ἀγάπην πρὸς τοὺς γεννήσαντας καὶ ἀναθρέψαντας αὐτὸν γονεῖς πῶς εἶναι ποτὲ δυνατόν ν' ἀγαπήσῃ ἄλλους, νὰ εὐγνωμονήσῃ πρὸς τοὺς εὐεργέτας, νὰ σεβασθῇ ἀνωτέρους καὶ ν' ἀφοσιωθῇ εἰς τὴν πατρίδα ;

« Γερουστάθης »

Α. Μελάς

ΕΙΣ ΤΟΝ ΓΟΛΓΟΘΑΝ

Ἦσουν βουνὸ καὶ ταπεινὸ καὶ στεῖρον
καὶ εἰς τὰ ἔρημα πλευρά σου γῦρο
μόλις ἐφύττωναν φτωχὰ χορτάρια.

Ἡ φρίκη στὴν κορφή σου τριγυροῦσε
καὶ πόδι καθαρὸ δὲν ἐπατοῦσε
τὰ αἱματοκυλισμένα σου λιθάρια.

Ἦσουν σπαρμένο με ληστῶν κρανία,
 βογγοῦσε θάνατος καὶ ἁμαρτία
 μέσ' στὸν ἀφωρισμένο σου ἀγέρα.

Μὰ φορτωμένος τὸ Σταυρὸ στὸν ὦμο
 ὡσάν ληστής, τὸν φοβερό σου δρόμο
 ἀνέβηκεν ὁ Λυτρωτὴς μιὰ μέρα.

Καὶ τ' οὐρανοῦ ἐγέλασε τὸ δῶμα
 ἐπάνω εἰς τὸ ἄχαρό σου χῶμα,
 καὶ ἀπὸ τὴν ὥραν ἄγιασες ἐκείνη,

γιατὶ με τοῦ Χριστοῦ μας τὸ μαρτύριο
 τὸ πιδ βαθὺ καὶ ὑψηλὸ μυστήριο
 σταῦψη σου, ὦ Γολγοθᾶ, ἐγίνη.

« Ποιήματα παλαιὰ καὶ νέα »

Ἄρ. Προβλεγγίμος

ΠΑΙΔΙΚΗ ΠΑΣΧΑΛΙΑ

Τὴν Μεγάλην Πέμπτην πρωί, ἀφοῦ ἐγύρισαν ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν,
 ὅπου εἶχον μεταλάβει ὅλοι, ἡ καλὴ καὶ προκομμένη μήτηρ ἀνασκουμπώ-
 νεται καὶ ἀρχίζει νὰ βάφῃ ἐν τῇ χύτρᾳ τὰ αὐγά.

Ἐπειτα ἤρχισαν νὰ ἔρχωνται εἰς τὴν θύραν ἀνὰ ζεύγη τὰ παιδιὰ
 τῆς πολίχνης με τὸν ὑψηλὸν καλάμιον σταυρόν, στεφανωμένον με
 ρόδα, δενδρολίβανον καὶ ποικιλόχροα ἀγριολούλουδα.

Ἐψαλλον δὲ τὸ ἄσμα :

Βλέπεις ἐκεῖνο τὸ βουνὸ πού φαίνεται ἀπὸ πέρα,
 ἐκεῖ σταυρῶσαν τὸ Χριστό, τῶν πάντων Βασιλέα.

.

Σῦρε, μητέρα μ', στὸ καλὸ καὶ στὴν καλὴ τὴν ὥρα,
 καὶ ἐμένα νὰ με καρτερῇς τὸ Σάββατο τὸ βράδυ,
 ὅταν σημαίνουν οἱ ἐκκλησιᾶς καὶ ψάλλουν οἱ παπᾶδες,
 τότε καὶ σύ, μαννούλα μου, νὰ ἔχῃς χαρὲς μεγάλες.

Καὶ τί χαρὲς μεγάλες, τῷ ὄντι, τί χαρὲς δι' ὅλα τὰ παιδιά. Καὶ ἡ καλὴ ἡ μήτηρ ἔδιδε προθυμότατα ἀνὰ δύο κόκκινα αὐτὰ εἰς ὅλα τὰ παιδιά !

Μετὰ ταῦτα ἡ μήτηρ ἤρχιζε νὰ ζυμώνῃ καὶ νὰ πλάθῃ ἀρκετὲς κουλοῦρες μετ' αὐτῶν διὰ τὸν σύζυγον, διὰ τὴν πενθεράν της, διὰ τὸν ἑαυτὸν της ὡς καὶ μικρὲς « κοκκῶνες » διὰ τὰ μικρὰ τέκνα της τὴν Μόρφω καὶ τὸν Εὐαγγελινόν καὶ διὰ τὰ πτωχὰ παιδιά τῆς γειτονιάς.

Καὶ ἐπειδὴ ὁ μικρὸς Εὐαγγελινὸς μετὰ τὸ μοῖρασμα ἔκλαιε λέγων ὅτι δὲν εἶναι ἀρκετὰ μεγάλη ἡ « κοκκῶνα » του, ἡ μήτηρ τοῦ ἔδιδεν ἄλλην, ἀλλ' αὐτὸς δὲν ἡμέρωνε. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι τὰς ἤθελε διὰ τὸν ἑαυτὸν του. Καὶ τότε ἡ μήτηρ τὸν ἐπαρηγόρει λέγουσα :

— Τὸ Σάββατο τὸ βράδυ θὰ ῥθῇ ἡ κουρούνα « κρὰ κρὰ ! », νὰ φέρῃ τὸ τυρὶ καὶ τὸ κρέας « τσί τσί ! », καὶ τότε νὰ ἰδῇς χαρὲς, σὰν ἀκούσης « κρὰ κρὰ ! » τὴν κουρούνα νὰ χτυπᾷ τὸ παραθύρι : « Πάρε, Βαγγελινέ, πάρε καὶ τὸ τσί τσί νὰ φᾶτε ».

Καὶ ὁ μικρὸς ἐφέλλιζε καὶ αὐτός. « Θὰ θῇ κουρούνα νὰ φέῃ τὰ τσί τσί » καὶ ἐνῶντων τὰς χεῖρας, δακτύλους μετὰξὺ δακτύλων κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῆς μητρός, ἐμιμεῖτο τὴν κίνησιν τῶν πτερῶν τῆς κουρούνας. Τὸ δὲ παιδίον τῆς γειτόνισσας ἐξαετές, ἀνιπτον, ρακένδυτον, καθισμένον εἰς μίαν γωνίαν μετὰ τὴν « κοκκῶνα » εἰς τὰ χέρια του, διεμαρτύρετο καὶ ἔλεγε :

— Ναί, θὰ ῥθῇ ἡ κουρούνα, ἄμ' δὲ θὰ ῥθῇ !

Καὶ τὴν Μεγάλην Παρασκευὴν, περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, ἡ μήτηρ ὠδήγησε τὰ δύο παιδιά εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Ἐκεῖ ἔκαμαν τρεῖς γονυκλισίας πρὸ τοῦ Κουβουκλίου καὶ ἡσπάσθησαν εὐλαβῶς τὸν Ἐπιτάφιον. Κατόπιν ἡσπάσθησαν τὸ ἀργυρόχρυσον Εὐαγγέλιον μετ' ἁγγελουδία καὶ τὸν Σταυρὸν (τί χαρά, τί δόξα !) καὶ ἐπέρασαν τρεῖς φορές ὑπὸ τὸν ὑψηλὸν καὶ μεγαλοπρεπῆ Ἐπιτάφιον.

Μικρὸν δὲ μετὰ τὰ μεσάνυχτα τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς ἡ μήτηρ ἐξύπνησε τὸν Εὐαγγελινόν καὶ τὴν Μόρφω, καὶ ἐνῶ ἐσήμαιναν διὰ μακρῶν οἱ κώδωνες, ἐπῆγαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὅπου ἐψάλῃ τὸ « ὦ γλυκὺ μου ἔαρ... » καὶ ἄλλα παθητικὰ ἄσματα.

Ἐπειτα οἱ πιστοὶ ὅλοι μετὰ ἀναμμένας λαμπάδας ἐξῆλθον εἰς τὸ ὑπαίθριον κάτω ἀπὸ τὸ φέγγος τῆς σελήνης, ἥτις ἐφθινεν, ἐνῶ ἡ αὐγὴ ἤρχισε πλέον νὰ λάμπῃ ροδίνῃ καὶ ξανθῇ.

Προπέμπουν καὶ ἀκολουθοῦν ὅλοι τὸν Ἐπιτάφιον μετὰ σειρὰς ἀναμ-

μένων κηρίων. Ἡ αὔρα ἐκίνει ἡρέμα τας φλόγας τῶν λαμπάδων, χωρὶς νὰ τὰς σβήνῃ, καὶ ἡ ἀνοιξις ἔστελνε τὰ ἐκλεκτότερα ἀρώματά της εἰς τὸν Παθόντα καὶ Ταφέντα, ὡσὰν νὰ ψάλλῃ καὶ αὐτὴ :

— « Ὁ γλυκύ μου ἔαρ, γλυκύτάτον μου τέκνον! ».

Τὰ δὲ παιδιὰ προπορευόμενα τῆς πομπῆς ἔκραζον μεγαλοφώνως :
— « Κύριε ἐλέησον, Κύριε ἐλέησον, Κύριε ἐλέησον » ! Καὶ ὁ Εὐαγγελινὸς ἐφέλλιζε μετὰ τῶν ἄλλων : « Κύριε ἔησον ! Κύριε ἔησον ! ».

Καὶ ὕστερον, ὅταν ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος τοῦ Μεγάλου Σχιββάτου, ὁ Εὐαγγελινὸς ἐξύπνησεν ἀπὸ τὰ βελάσματα τοῦ ἀρνίου, τὸ ὁποῖον ἤτοιμάζετο νὰ σφάξῃ διὰ τὴν οἰκογένειαν τοῦ καπετὰν Κομνιανοῦ ὁ γείτονας Νικόλαος, ὁ σύζυγος τῆς Μηλιᾶς.

Ὁ Εὐαγγελινὸς καὶ ἡ Μόρφω ἐξῆλθον εἰς τὸ προαύλιον. Τί ὠραῖον ! τί ἥρεμον ! τί λευκόμαλλον πού ἦτο τὸ ἀρνί. Καὶ πῶς ἐβέλαζε « μπε μπε » τὸ καημένο.

Τὴν ἐσπέραν ἔφερεν ὁ πατὴρ τὰς πασχαλινὰς λαμπάδας, ὠραίας, λεπτὰς, περιτέχνους. Τί χαρά, τί θρίαμβος ! Φαντασθῆτε ὠραίας μικρὰς λαμπάδας μὲ ἄνθη τεχνητά, μὲ χρυσόχαρτα.

Ὁ Εὐαγγελινὸς ἤθελε νὰ πάρῃ τὴν τῆς ἀδελφῆς του, λέγων ὅτι ἐκείνη εἶναι μεγαλυτέρα. Ἡ μήτηρ του τὴν ἔδωκεν, ἀλλ' ὁ μικρὸς τὴν ἔσπασεν, ἐκεῖ πού ἔπαιζε μὲ αὐτήν, ἔσπασε καὶ τὴν ἰδικήν του καὶ ὕστερον ἔβαλε τὰ κλάματα. Ὁ πατὴρ τοῦ ἠγόρασεν ἄλλην, ἀφοῦ τὸν ὑπεχρέωσε νὰ ὑποσχεθῇ ὅτι δὲν θὰ τὴν πιάσῃ εἰς τὴν χεῖρα ἕως τὰ μεσάνυχτα, ὅταν θὰ ὑπάγουν εἰς τὴν Ἀνάστασιν.

Ὁ μικρὸς ἀπεκοιμήθη κλαίων καὶ χαίρων.

Μετὰ τὰ μεσάνυχτα ἔγινεν ἡ Ἀνάστασις. Ἦστραψεν ὁ ναὸς ὅλος, ἦστραψε καὶ ἡ πλατεῖα ἀπὸ τὸ φῶς τῶν κηρίων. Τὰ παιδιὰ ἤρχισαν νὰ καίουν μετὰ κρότου σπέρτα καὶ μικρὰ πυροκρόταλα ἔξω εἰς τὸν πρόναον.

Ἄλλα μικρὰ παιδιὰ, ἀγοράκια καὶ παιδίσκαι τετραετεῖς, μὲ τὰς κομπᾶς ποικίλας λαμπάδας ἐτάχθησαν ἀνὰ τὸν χορόν, περὶ τὰ δύο ἀναλόγια καὶ παρὰ τὸ εἰκονοστάσιον καὶ ἤρχισαν νὰ θορυβῶσι, νὰ παίζωσι καὶ νὰ τσουγκρίζωσι τ' αὐτὰ των.

Μία παιδίσκη καὶ ἐν ἀγόρῃ πέντε ἐτῶν ἤρχισαν νὰ φιλονικῶσι περὶ τοῦ τίνος ἡ λαμπάδα ἦτο εὐμορφότερα.

— Ὅχι, ἡ δική μου ἡ λαμπάδα εἶναι καλύτερη.

— Ὅχι, ἡ δική μου.

— Ἐμένα ὁ πατέρας μ' τὴν ἐδιάλεξε καὶ εἶναι πιὸ καλὴ.

—'Εμένα ἡ μάνα μ' τὴν ἐστόλισε μοναχὴ τῆς.

— Καὶ ξέρεῖ νὰ κάνῃ λαμπάδες ἡ μάνα σ' ;

—'Οχι, δὲν ξέρεῖ ; Σὰν τὴ δική σ'.

— Τέτοια παλιολαμπάδα !

Καὶ ἐξηκολούθησεν ἡ φιλονικία των, ἕως οὗτου ἔσπασαν τὰς λαμπάδας των καὶ κατέληξαν εἰς κλάματα.

Τὸ ἀπόγευμα πάλιν, ἀφοῦ ἐψάλλῃ ἡ δευτέρα Ἀνάστασις καὶ ἐγένεν ἡ Ἀγάπη, ἐξῆλθον ὅλοι εἰς τὴν πλατεῖαν.

Ἵστερον ἡ μήτηρ ἔστρωσε τὴν τράπεζαν εἰς τὴν οἰκίαν καὶ παρέθεσε τὰ αὐγά τὰ κόκκινα, τὸ τυρὶ ποῦ εἶχε φέρεῖ ἡ κουρούνα, καὶ τὸ ἀρνὶ ψημένον. Τὰ παιδιὰ ἐστάθησαν εἰς τὴν τράπεζαν καὶ ἤρχισαν νὰ τσουγκρίζουν τ' αὐγά των.

Τί χαρά, τί ἀγαλλίας !

« Παιδικὴ Πασχαλιὰ »

Ἀλ. Παπαδιαμάντης

ΕΞΟΧΙΚΗ ΛΑΜΠΡΗ

Καλὰ τὸ ἔλεγεν ὁ μπαρμπα-Μηλῖός, ὅτι τὸ ἔτος ἐκεῖνο ἐκινδύνευον νὰ μείνουν οἱ ἄνθρωποι οἱ Χριστιανοί, οἱ ξωμερῖτες, τὴν ἡμέρα τοῦ Πάσχα ἀλειτούργητοι. Καὶ οὐδέποτε πρόρρησις ἔφθασε τόσον ἐγγὺς νὰ πληρωθῇ, ὅσον αὐτὴ· διότι δις ἐκινδύνευσε νὰ ἐπαληθεύσῃ, ἀλλ' εὐτυχῶς ὁ Θεὸς ἔδωκε καλὴν φώτισιν εἰς τοὺς ἀρμοδίους καὶ οἱ πτωχοὶ χωρικοί, οἱ γεωργοποιμένες τοῦ μέρους ἐκείνου, ἠξιώθησαν καὶ αὐτοὶ νὰ ἀκούσωσι τὸν καλὸν λόγον καὶ νὰ φάγωσι καὶ αὐτοὶ τὸ κόκκινον αὐγό.

Ὅλα αὐτά, διότι τὸ μὲν ταχύπλουν, αὐτὸ τὸ προκομμένον πλοῖον, τὸ ὅποιον ἐκτελεῖ δῆθεν τὴν συγκοινωνίαν μεταξὺ τῶν ἀτυχῶν νήσων καὶ τῆς ἀπέναντι ἀξένου ἀκτῆς, σχεδὸν τακτικῶς δις τοῦ ἔτους, ἦτοι κατὰ τις δύο ἀλλαξοκαιριές, τὸ φθινόπωρον καὶ τὸ ἔαρ, βυθίζεται καὶ συνήθως χάνεται αὐτανδρὸν· εἴτα γίνεται νέα δημοπρασία, καὶ εὕρισκεται τολμηρίας τις πτωχὸς κυβερνήτης, ὅστις δὲν σωφρονίζεται ἀπὸ τὸ πάθημα τοῦ προκατόχου του, ἀναλαμβάνων ἐκάστοτε τὸ κινδυνωδέστατον ἔργον· καὶ τὴν φορὰν ταύτην τὸ ταχύπλουν, λήγοντος τοῦ Μαρτίου, τοῦ ἀποχαιρετισμοῦ τοῦ χειμῶνος γενομένου, εἶχε βυθισθῇ. Ὁ δὲ παπα-Βαγγέλης, ὁ ἐφημέριος ἅμα καὶ ἡγούμενος καὶ μόνος ἀδελφὸς τοῦ μονδρῖου τοῦ Ἀγίου Ἀθανασίου, ἔχων κατ' εὐνοίαν τοῦ ἐπισκόπου καὶ

τὸ ἀξίωμα τοῦ ἐξάρχου καὶ τοῦ πνευματικοῦ τῶν ἀπέναντι χωρίων, καίτοι γέρων ἤδη, ἔπλεε τετράκις τοῦ ἔτους, ἦτοι κατὰ πᾶσαν τεσσαρακοστήν, εἰς τὰς ἀντίκρου ἐκτεινομένης ἀκτάς, ὅπως ἐξομολογήσῃ καὶ καταρτίσῃ πνευματικῶς τοὺς δυστυχεῖς ἐκείνους κατὰ τὴν Μεγάλην Τεσσαρακοστήν, καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ ἐγκαίρως εἰς τὴν μονὴν του, ὅπως ἐορτάσῃ τὸ Πάσχα. 'Αλλὰ κατ' ἐκεῖνο τὸ ἔτος τὸ ταχύπλουον εἶχε βυθισθῇ, ὡς εἵπομεν, ἡ συγκοινωνία ἐκόπη ἐπὶ τινὰς ἡμέρας καὶ οὕτως ὁ παππα-Βαγγέλῃς ἔμεινε ἀκουσίως ἡναγκασμένος νὰ ἐορτάσῃ τὸ Πάσχα πέραν τῆς πολυκυμάντου καὶ βορειοπλήκτου θαλάσσης, τὸ δὲ μικρὸν ποιμνιὸν του, οἱ γείτονες τοῦ 'Αγίου 'Αθανασίου, οἱ χωρικοὶ τῶν Καλυβιδῶν, ἐκινδύνουν νὰ μείνωσιν ἀλειτούργητοι.

Τινὲς εἶπον γνώμην νὰ παραλάβωσι τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα των καὶ νὰ κατέλθωσιν εἰς τὴν πολίχνην, ὅπως ἀκούσωσι τὴν 'Ανάστασιν καὶ λειτουργήσωσιν. 'Αλλ' ὁ μπαρμπα-Μηλῖός, ὅστις ἔκαμνε τὸν προεστὸν εἰς τὰ Καλύβια καὶ ἤθελε νὰ ἐορτάσῃ τὸ Πάσχα ὅπως αὐτὸς ἐννόει, καὶ ὁ μπαρμπ'-'Αναγνώστης, χωρικός, ὅστις « τὰ ἤξευρεν ἀπ' ἑξῶς ὅλα τὰ γράμματα τῆς Λαμπρῆς », ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο ν' ἀναγνώσῃ τίποτε « ἀπὸ μέσα » καὶ ἐπεθύμει νὰ ψάλλῃ τὸ « Σῶμα Χριστοῦ μεταλάβετε » —οἱ δύο οὗτοι ἐπέμειναν καὶ πολλοὶ ἠσπάσθησαν τὴν γνώμην των, ὅτι ἔπρεπε νὰ ἐκ παντὸς τρόπου νὰ πείσωσιν ἕνα τῶν ἐν τῇ πόλει ἐφημερίων ν' ἀνέλθῃ εἰς τὰ Καλύβια, νὰ τοὺς λειτουργήσῃ.

Ὁ καταλληλότερος δέ, κατὰ τὴν γνώμην πάντων, ἱερεὺς τῆς πόλεως ἦτον ὁ παπα-Κυριᾶκος, ὅστις δὲν ἦτο « ἀπὸ μεγάλο τζάκι », εἶχε μάλιστα καὶ συγγένειαν μὲ τινὰς τῶν ἐξωμεριτῶν καὶ τοὺς κατεδέχετο. Ὁ ἐφημέριος οὗτος, ὡς οἱ πλεῖστοι τοῦ γνησίου ἐλληνικοῦ κλήρου, ἦτο κατὰ πάντα ἄμεμπτος. Ὁ παπα-Κυριᾶκος ἐπεθύμει νὰ ὑπάγῃ μὲν νὰ κάμῃ 'Ανάστασιν εἰς τοὺς χωρικοὺς, διότι ἦτο ἀνοιχτόκαρδος καὶ ἤθελε νὰ χαρῇ καὶ αὐτὸς ὀλίγην 'Ανάστασιν καὶ ὀλίγην ἀνοιξιν, ἀλλὰ δὲν ἤθελε ν' ἀφήσῃ τὴν ἐνορίαν μὲ ἕνα μόνον ἱερέα τοιαύτην ἡμέραν.

'Αλλ' αὐτὸς ὁ παπα-Θοδωρῆς ὁ Σφοντύλας ὁ συνεφημέριός του, τὸν παρεκίνησε νὰ ὑπάγῃ εἰπὼν ὅτι καλὸν ἦτο νὰ μὴ χάσῃ καὶ τὸ εἰσόδημα τῶν Καλυβιδῶν, αἰνιττόμενος ὅτι, τὰ τε ἐκ τοῦ ἐνοριακοῦ ἔσοδα καὶ τὰ τῆς ἐξοχικῆς παροικίας, ἀμφότερα ἐξ Ἰσου θὰ τὰ ἐμοιράζοντο.

Τοῦτο ἐπείσει τὸν παπα-Κυριᾶκον νὰ ὑπάγῃ

'Ἡ πόλις ἦτο ἡδὴ ὑψηλὰ « τέσσαρες ὥρες νὰ φέξῃ », καὶ ὁ μπαρμπ'-'Αναγνώστης, ἀφοῦ ἐξύπνησε τὸν ἱερέα, κατασκευάσας πρόχειρον

σήμεντρον ἐκ στερεοῦ ξύλου καρυᾶς καὶ πλῆκτρον, περιήρχετο τὰ Καλύβια θορυβωδῶς κρούων, ὅπως ἐξεγείρῃ τοὺς χωρικοὺς.

Εἰσῆλθον εἰς τὸ μικρὸν ἐξωκκλήσιον τοῦ Ἀγίου Δημητρίου. Εἰς μετὰ τὸν ἄλλον προσήρχοντο οἱ χωρικοὶ μὲ τὰς χωρικὰς των καὶ μὲ τὰ καλὰ των ἐνδύματα.

Ὁ ἱερεὺς ἔβαλεν Εὐλογητόν.

Ὁ μπαρμπ'-Ἀναγνώστης ἤρχισε νὰ τὰ λέγῃ ὅλα ἀπ' ἔξω, τὴν προκαταρκτικὴν προσευχὴν καὶ τὸν «Κανόνα», τὸ «Κύματι θαλάσσης...».

Ὁ παπα-Κυριᾶκος προέκυπεν εἰς τὰ βημόθυρα ψάλλον τὸ «Δεῦτε λάβετε φῶς».

Ἦναψαν τὰς λαμπάδας καὶ ἐξῆλθον ὅλοι εἰς τὸ ὑπαιθρον ν' ἀκούσωσι τὴν Ἀνάστασιν. Γλυκεῖαν καὶ καταनुκτικὴν Ἀνάστασιν ἐν μέσῳ τῶν ἀνθούτων δένδρων, ὑπὸ ἐλαφρᾶς αὔρας σειομένων εὐωδῶν θάμνων καὶ τῶν λευκῶν ἀνθέων τῆς ἀγραμπελιᾶς.

Ψαλέντος τοῦ «Χριστὸς ἀνέστη» εἰσῆλθον πάντες εἰς τὸν ναόν. Θὰ ἦσαν τὸ πολὺ ἐβδομήκοντα ἄνθρωποι, ἄνδρες, γυναῖκες καὶ παῖδες.

Ὁ μπαρμπ'-Ἀναγνώστης ἤρχισε νὰ ψάλλῃ τὸν Κανόνα τοῦ Πάσχα, ὁ δὲ ἱερεὺς, ἅμα ἀντιψάλλον αὐτῷ ἐξ ἀνάγκης ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ Βήματος, ἐπροχώρησε καὶ ἀπετελείωσε τὴν λειτουργίαν.

Περὶ τὴν μεσημβρίαν, μετὰ τὴν δευτέραν Ἀνάστασιν, οἱ χωρικοὶ τὸ ἔστρωσαν ὑπὸ τὰς πλατάνους παρὰ τὴν δροσερὰν πηγὴν.

Ἡ δροσερὰ αὔρα ἐκίνει μετὰ θροῦ τοὺς κλῶνας τῶν δένδρων καὶ ὁ Φταμηνίτης μὲ τὴν λύραν τοῦ ἀντέδιδε φθόγγους λιγυροὺς.

Ὁ παπα-Κυριᾶκος προῆδρευε τοῦ συμποσίου. Περὶ τὴν δειλὴν εἶχεν ἀρχίσει ὁ χορὸς, χορὸς κλέφτικος. Καὶ ὁ παπα-Κυριᾶκος μετὰ τῆς παπαδιᾶς καὶ τοῦ υἱοῦ του Ζάχου ἀποχαιρετίσαντες τὴν συντροφίαν κατῆλθον εἰς τὴν πολίχνην.

(Ἀπόσπασμα)

Ἀλ. Παπαδιαμάντης

Η ΗΜΕΡΑ ΤΗΣ ΛΑΜΠΡΗΣ

Καθαρώτατον ἥλιο ἐπρομνηνοῦσε
τῆς αὐγῆς τὸ δροσᾶτο ὕστερο ἄστέρι,
σύγνεφο, καταχνιά, δὲν ἐπερνοῦσε
τ' οὐρανοῦ σὲ κανένα ἀπὸ τὰ μέρη·
καὶ ἀπὸ κεῖ κινημένο ἀργοφυσοῦσε
τόσο γλυκὸ στὸ πρόσωπο τ' ἄερι,
ποῦ λὲς καὶ λέει μέσ' στῆς καρδιᾶς τὰ φύλλα :
« Γλυκεῖα ἡ ζωὴ κι ὁ θάνατος μαυρίλα ».

Χριστὸς Ἀνέστη ! Νέοι, γέροι καὶ κόρες,
ὅλοι, μικροί, μεγάλοι, ἐτοιμαστῆτε·
μέσα στὲς ἐκκλησίες τὲς δαφνοφόρες
μὲ τὸ φῶς τῆς χαρᾶς συμμαζωχθῆτε·
ἀνοιξατε ἀγκαλιὰς εἰρηνοφόρες
ὀμπροστὰ στοὺς Ἀγίους καὶ φιληθῆτε·
φιληθῆτε γλυκὰ χεῖλη μὲ χεῖλη,
πέστε : « Χριστὸς Ἀνέστη ! », ἐχθροὶ καὶ φίλοι.

« Ὁ Λάμπρος » (ἀπόσπασμα)

Δ. Σολωμός

ΘΕΟΣ ΚΑΙ ΘΑΝΑΤΟΣ

Ὁ Θεὸς τὸν Θάνατον λυτρωτὴν τῶν πόνων
ἐπεμψεν εἰς ἄρρωστον ἄνδρα γεωπόνον,
νὰ τῷ δώσῃ ἄνεσιν τῶν δεινῶν καὶ κόπων
καὶ εἰς ἀναπαύσεως νὰ τὸν φέρῃ τόπον.

Ἐφθασεν ὁ Θάνατος κι ἐπὶ τῆς καλύβης
τοῦ πτωχοῦ ἐκάθισεν ὡς ἡ ὄρνις ἱβίς.
Στεναγμοὶ ἤκούοντο, οἰμωγαὶ καὶ θρῆνοι,
ὅλη κατεσείετο ἡ στέγη ἡ καλαμίνη.

Πέντε ἐξ ἀνήλικα καὶ ἀπὸ μητέρα
ὄρφανὰ τὸν θνήσκοντα ἔκλαιον πατέρα.
— Θνήσκεις, πάτερ ! ἔκραζον κύκλωθεν τῆς κλίνης,
καὶ ἡμᾶς τὰ ἔρημα, ἄχ, ποῦ μᾶς ἀφήνεις ;

Ἦκουσεν ὁ Θάνατος καὶ τὰ ἐλυπήθη,
οἰκτιρμὸν ἡσθάνθησαν τ' ἅπανά του στήθη.
Ἀπρακτος ἐπέστρεψεν εἰς τὸν Κύριόν του,
κι ἐν ταύτῳ φοβούμενος τὸν φρικτὸν θυμὸν του,

- ἄφωνος εἰς τ' οὐρανοῦ ἵστατο τὰς θύρας.
— Διατί, ὦ Θάνατε, μὲ κενὰς τὰς χεῖρας ;
— Διὰ τὰ παντέρημα τίς θὰ προνοήσῃ,
ὅταν καὶ ὁ μόνος των βοηθὸς τ' ἀφήσῃ ;
— Τρέξε, εἰπ' ὁ Ἄναρχος, τρέξε ν' ἀποσπάσῃς
λίθον ἀπὸ τ' ἄμετρα βάθῃ τῆς θαλάσσης !
Εἶπε, κι εἰς τὴν ἄβυσσον, δίχως νὰ βραδύνῃ,
ὡς βολὴς ὁ Θάνατος πίπτει μολυβδίνη.

- Καὶ εἰς τὰ οὐράνια μετὰ τάχους ἴσου
φέρει τὸν ζητούμενον λίθον τῆς ἀβύσσου.
— Θραῦσε τον ! Εἰς δάκτυλα δύο τὸν λαμβάνει,
τὸν συντρίβει κι ἔνδον του σκώληξ ζῶν ἐφάνη.

- Τότε ὁ Πανάγαθος ἔκραξεν ὑργίως,
καὶ ὁ θόλος ἔτρεμε τ' οὐρανοῦ ὁ κοῖλος :
— Τίς εἰς τὰ ἀνήλια βάθῃ, ἀποκρίσου,
συντηρεῖ τὸν σκώληκα τοῦτον τῆς ἀβύσσου ;

Τίς ὁμοῦ δι' ἅπαντα προνοεῖ τὰ ὄντα ;
Τίς γινώσκει μέλλοντα, πρότερα, παρόντα ;
Τίς ἐμοῦ, ὦ βέβηλε, κάλλιον γνωρίζει
ἢ ζῶν ἢ θάνατον πότε νὰ χαρίζῃ ;

Κι ἐν ταύτῳ τὸ σκῆπτρον του αἶρει ἡ δεξιὰ του,
δίδει εἰς τὸ μετάρφρενον μίαν τοῦ Θανάτου.

Ἦστραψε κι ἐβρόντησε, τὸν κατακωφαίνει,
καὶ κωφὸς ὁ Θάνατος ἀπὸ τότε μένει.

Μάταια τὰ ὦτα του ὁ κλαυθμὸς μας κρούει.
Δὲν ἀκούει δέησιν, θρήνους δὲν ἀκούει.

Ἰω. Καρασούτσας

5, ΚΟΙΝΟΝΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

(Οικονομικός — γεωργικός — ναυτικός)

ΚΟΥΠΙ ΚΑΙ ΤΙΜΟΝΙ

- ‘Ησυχάζ’ ἡ θάλασσα, τὸ κουπί θυμώνει,
στρέφεται περήφανο, λέγει στὸ τιμόνι :
— Σκλάβος ἀλευθέρωτος πάντοτε δουλεύω,
σέρνω βάρη ἀσήκωτα καὶ τὰ κουβαλῶ,
μανιωμένα κύματα σχίζω καὶ παλεύω,
βγαίνω στὸ γιאלό.

Κι ἐνῶ ‘γὼ μερόνυχτα στὴ δουλειά πεθαίνω,
ἐσὺ πάντα ξένοιαστο καὶ ξεκουρασμένο
ἀκουμπᾷς στὴν πρύμη σου, καὶ δουλειά σου μόνη
νὰ γυρίξης ἤσυχο καὶ καμαρωτό...
Φύγε, ξεφορτώσου με, ἄχρηστο τιμόνι,
εἶσαι περιττό !

Τρικυμία πλάκωσε καὶ τὸ κῦμ’ ἀφρίζει,
τὸ κουπί ἀνδρειεύεται, τὸν ἀγῶνα ἀρχίζει.
Μανιωμέν’ ἡ θάλασσα σὰν θεριὸ φουσκώνει
κι ἀψηφᾷ στὴ λύσσα τῆς χίλια δυὸ κουπιά...
Τὸ κουπί ραγίζεται : — Πρόφθασε, τιμόνι,
δὲν ἀντέχω πιά !

« ‘Αλάβαστρα »

‘Ιω. Πολέμης

ΕΙΣ ΤΗΝ ΟΔΟΝ ΑΔΡΙΑΝΟΥ

Οὔδεις εἰς τὰς ‘Αθήνας καὶ ὀλίγοι εἰς ἄλλας πόλεις ὑπάρχουσι δρόμοι μακρότεροι τοῦ ἐκτεινομένου ἀπὸ τὸν φανὸν τοῦ Διογέנוους μέχρι τοῦ Θησείου, ἐπωνύμου τοῦ ‘Αδριανοῦ. Κατὰ τὴν ποικιλίαν δὲν γνωρίζομεν ἐφάμιλλον αὐτοῦ κανένα. Πᾶν ὅ,τι θέλει καὶ πρὸ πάντων ὅσα δὲν θέλει εὑρίσκει τις εἰς τὴν ὁδὸν ‘Αδριανοῦ : ἑλληνικὰ καὶ ρωμαϊκὰ ἐρείπια· χάρβαλα τῆς τουρκοκρατίας, στρατῶνας, τζαμιά, δεσμοτήρια· κρεοπωλεῖα, μπαχαρικά, ὑπαίθρια τηγανιστήρια· ἀμαξοπηγεῖα, ἀγγειοπλαστεῖα, φοίνικας, πλατάνους, ὀρνιθῶνας· λύκεια, παρθενοτροφεῖα, δημοτικὰ σχολεῖα· σταύλους, σφαγεῖα· φαρμακοπωλεῖα, ἰατροὺς, φερετροποιούς· κυπαρίσσους καὶ ὅ,τι ἄλλο χρειάζεται ὁ ἄνθρωπος ἐφ’ ὅσον ζῇ καὶ ἀφοῦ πεθάνῃ.

Κατάλληλος πρὸς ἐπισκόπησιν πάντων τούτων ὥρα τοῦ ἔτους καὶ τῆς ἡμέρας εἶναι τὸ θέρος, περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου. ‘Εκεῖ διακρίνει τις εἰς τὸ βάθος αὐλῆς, ὅπισθεν κομποῦ κιγκλιδώματος, κατακόκκινον

ἄλσος ροδοδαφνῶν. Εἰς τὴν ἀντικρινὴν πρωταγωνιστεῖ μεγάλη μορῆα καὶ ἡ παρέκει οἰκία ἐπισκιάζεται ὑπὸ πυκνῆς ἀμπέλου. Εὐθύς ἔπειτα ἐκτείνεται εἰς μῆκος ὑπερεκατὸν βημάτων ὑψηλός, παχύς τοῖχος, τοῦ ὁποῦ μόνον τὸ χρῶμα κατῳρῶσεν ὁ χρόνος νὰ ἀμαυρώσῃ, χωρὶς νὰ δυνηθῇ οὔτε μίαν νὰ χαράξῃ ρωγμὴν ἢ καὶ ἀμυχὴν ἐπὶ τῆς σκληρᾶς του ἐπιφανείας. Ὑπεράνω αὐτοῦ δύναται τις νὰ θαυμάζῃ τὰς ὑψηλοτέρας κυπαρίσσους τῶν Ἀθηνῶν, πυκνὰ φυλλώματα πλατάνων καὶ ἀκακιῶν καὶ φοίνικα ἄξιον τῆς χώρας τῶν Φαραῶ. Τὸ σύνολον ἔχει τὴν σοβαρὰν μεγαλοπρέπειαν παλαιῶν μοναστηρίων.

Εἰς τὴν ὁδὸν Ἀδριανοῦ καὶ τὰς παρακειμένας στενωπούς πᾶσα αὐλὴ εἶναι μικροσκοπικὸν τεμάχιον ἐξοχῆς. Πλὴν τῶν δένδρων, τῆς ἀμπέλου, τῆς βρύσεως, τοῦ ὄνου, τῆς αἰγός, τῶν ὀρνίθων, τῶν χηνῶν καὶ τῶν παιδαρίων κοσμοῦσιν αὐτὴν περὶ τὸ ἐσπέρας φαιδρὰ ὅμιλοι γυναικῶν πάσης ἡλικίας, καθημένων εἰς τὰ σκαλοπάτια τῆς ἐσωτερικῆς κλίμακος ἢ ἐπὶ χαμηλῶν скаμνίων, ὑπὸ τὴν σκιὰν τῆς πλατάνου ἢ τῆς μορῆας. Αἱ γυναῖκες ξεκουράζονται, δροσίζονται, τρώγουν, φλυαροῦν καὶ καμαρώνουν τὸν δύοντα ἥλιον ἢ τὴν ἀνατέλλουσαν σελήνην συναθροιζόμεναι εἰς τὰ πεζοδρόμια· αἱ νοικοκυραὶ πράττουν ταῦτα ἐντὸς τῆς αὐλῆς τῆς οἰκίας των. Ἡ Πλάκα παρουσιάζει τὸ τελειότερον πρότυπον τῆς ἀθηναϊκῆς ταύτης οἰκοκυρᾶς, τῆς ἐχούσης τὸ «ἰδικόν της» καὶ περιοριζούσης τὰ ἐξοδά της εἰς τὸ ἥμισυ τῶν ἐσόδων, ὡσάκις ταῦτα ὑπερβαίνουν τὰ πρὸς λιτότατον βίον ἀναγκαῖα. Ἡ τοιαύτη αὐτάρκεια καὶ ἀσφάλεια τοῦ ἄρτου τῆς ἐπιούσης μεταδίδουν εἰς τὴν φυσιογνωμίαν τῶν καλῶν τούτων γυναικῶν ἰδιάζουσάν τινα ἑκφρασιν γαλήνης καὶ ἡρεμίας, δυσεύρετον εἰς τε τὰς πτωχικὰς καὶ τὰς ἀριστοκρατικὰς συνουκίας, ὅπου διεξάγεται ἀγριώτερος «περὶ ὑπάρξεως ἀγών». Αἱ γραῖαι Πλακιώτισσαι κάθηνται συνήθως μεμονωμέναι ἐκεῖ· ἀναπνέουν ἐν σιωπῇ μακαριότητι τὴν ἐσπερινὴν αὔραν, ἀναπαύονται ἀπὸ τοὺς κόπους τῆς ἡμέρας, τὸ μαγειρεῖον, τὸ ζύμωμα, τὸ ράψιμον, τὸ πλύσιμον ἢ καὶ τὸ σφουγγάρισμα. Οἱ κόποι οὗτοι ἔχουν τὸ πλεονέκτημα ν' αὐξάνουν τὴν ἡδονὴν τῆς ἐσπερινῆς ἀναπαύσεως εἰς βαθμὸν τοιοῦτον, ὥστε οὐδεμία ὑπάρχει ἀνάγκη νὰ εἶναι ὁ διαβάτης ψυχολόγος, διὰ νὰ τὴν διακρίνῃ ἐπὶ τοῦ προσώπου των καὶ νὰ τὴν ζηλεύσῃ ἐξ ὅλης καρδίας, ὅπως τὸ κηπάριον, τὴν βρύσιν, τὰς ὀρνίθας, τὴν ροδοδάφνην καὶ ὅσα ἄλλα χρυσώνουν εἰς τὰς αὐλὰς των αἱ ἀκτῖνες τοῦ δύοντος ἡλίου...

« Ἀττικοὶ περίπατοι »

Ἑμμ. Ροῖδης

ΤΟ ΧΩΡΙΟ ΜΑΣ

Τ' ἄσπρα σπιτάκια του ἓνα ἓνα,
σκόρπια, ἀσυντρόφευτα κι ἀνάρια
στή θάλασσα ἀντικρὺ ἀπλωμένα
σὰ μονοκόμματα λιθάρια.

Τ' ἄσπρα σπιτάκια του κρυμμένα
μέσα σὲ πράσινα κλωνάρια,
ἡλιόφωτα, χαριτωμένα,
μικρά, ἀσβεστόχριστα, καθάρια,

πρώτη φορά ὅποιος τὰ θωρεῖ
γλυκεῖα ἀνοιξιὰτικὴν ἡμέρα
ἀπ' τοῦ βουνοῦ τὴ ράχη πέρα,

κάτασπρα ἀρνάρια τὰ θαρρεῖ,
ποὺ βόσκουνε, σκόρπιο κοπάδι,
σὲ χλωροπράσινο λιβάδι.

Γ. Δροσίνης

ΤΟ ΧΩΡΙΟ

Μικρούλια, κατακαίνουργα,
γυρμένα στ' ἀκρογιάλι
θὰ πίστευες τὰ κύματα
πὼς μόλις τὰ ἔχαν βγάλει,
σὰ νὰ τὰ σάρωνε ἀπαλά
θαλασσινὴ φρεσκάδα,
φτωχὰ σπιτάκια χαμηλά,
γεμᾶτ' ἄσπράδα.

Καλοκαιριοῦ τὰ χρύσωνε
ἡμέρα ἡλιοκαμένη,
ἀλλὰ ψυχὴ δὲ θὰ ἔβλεπες
μέσ' στὸ χωριὸ νὰ μένη,
οὔτε τραγούδι οὔτε μιλιὰ
νὰ τρέχη στὸν ἄερα.
Ἐλειπαν ὅλοι στὴ δουλειά,
στὸν τρύγο πέρα.

Ποτάμι δὲν τὸ πότιζε,
 βαλανιδιές, πλατάνια
 δὲν ἔρριχναν τοῦ ἴσκιου τους
 σ' αὐτὸ τὴν περηφάνεια.
 Μονάχ' ἀπὸ καμμιὰ μεριά
 ξεμύτιζε μυρτούλα,
 ἄλλοῦ ροδιὰ καὶ λυγαριά,
 καὶ μιὰ βρυσούλα.

Ἀπ' τὸ βουνό, ποὺ ὑψώνονταν
 στὰ βάθη, ἀντικρινὰ του,
 θ' ἀγνάντευες στῆς θάλασσας
 τὴν ἄκρη τὴ θωριά του
 σὰ ροῦχα στὴ σειρὰ λευκά,
 πῶτυχε 'κεῖ ν' ἀπλώσουν
 κάποια χεράκια ἐργατικά,
 γιὰ νὰ στεγνώσουν.

Μικρούλι, κατακαίνουργο,
 γυρμένο στ' ἀκρογιάλι,
 βρέφος θὰ τὸ στοχάζοσυν
 μ' ὀλόξανθο κεφάλι,
 ὅπου γυρτὸ σὰν τὸ θωρῆ
 μὲ τὸ φιλὶ στὸ στόμα,
 πηγαίνει ὁ ὕπνος νὰ τὸ βρῇ
 καὶ μέρ' ἀκόμα.

Καὶ μόνο στὴ βασίλισσα
 τῆς ἐρημιᾶς γαλήνη
 ἢ θάλασσα ἡχολόγαε
 γλυκὰ γλυκὰ κι ἐκείνη :
 — Τὸ βρέφος σου τὸ χαρωπὸ
 κοιμίζεις, ὦ μητέρα,
 μὲ νανουρίσματος σκοπὸ
 νύχτα καὶ μέρα.

Κ. Παλαμάς

ΟΙ ΣΠΟΓΓΑΛΙΕΙΣ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

Αἱ πρῶται σκιαὶ τοῦ λυκόφωτος ἀπλώνονται εἰς τὰ σπιτάκια τῆς Ὑδρας. Ὁ ἥλιος — πελωρία αἱματόχρωμη σφαῖρα — ἐβύθισθη εἰς τὴν ὁμίχλην τοῦ ὀρίζοντος καὶ αἱ τελευταῖαι μελαγχολίαι τῶν χρωμάτων ἐχάθησαν σιγὰ σιγὰ, ὑποχωροῦσαι εἰς τὴν ἡμερον γαλήνην τῆς σκιάς.

Ἐν τούτοις, μ' ὅλον ὅτι ἡ ζωὴ τῆς φύσεως φαίνεται νὰ καταλαγιάζῃ, φωναί, τραγούδια καὶ βιολιά φθάνουν ἀπὸ παντοῦ τῆς κωμοπόλεως. Βρυασμὸς ἀσυνήθιστος γεμίζει τὰ ἀνηφορικά δρομάκια καὶ τὴν προκυμαίαν, ὅπου τὰ σπογγαλιευτικὰ καΐκια καὶ τεπόζιτα σαλεύονται ἐλαφρὰ εἰς τὸν νωχελῆ κυματισμὸν τῆς ἐσπέρας.

Ὅμιλοι ναυτικῶν, μορφαὶ χαρακωμέναι καὶ ψημέναι εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς θαλάσσης, ἀγκυριασμένοι συνοδεύουν μὲ βραχνὰ ξεφωνητὰ τὸ τραγούδι τοῦ συντρόφου των.

Εἶναι οἱ σπογγαλιεῖς, ποῦ ἐτοιμάζονται διὰ τὸ ταξίδι καὶ οἱ ὅποιοι ἀποχαιρετοῦν τὴν πατρίδα καὶ τὴν ζωὴν τῆς ξηρᾶς.

Ἄλλ' ἡ διασκέδασις αὐτῇ εἶναι πένθιμος, διότι κανεὶς δὲν εἶναι βέβαιος, ἂν θὰ ἐπανίδῃ τὸν Ὀκτώβριον τὰ βουνὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ τὸ ἀσβεστόχριστο σπιτάκι, ὅπου εἶδε τὸ φῶς.

Καὶ ἡ εἰκὼν ἐξακολουθεῖ.

Ἐδῶ κάποιος ἐφοπλιστὴς συμφωνεῖ ἓνα δῦτην. Δύο τρεῖς ροδάδες καὶ κουπᾶδες μετροῦν τὰ χρήματα, τὰ ὅποια ἔχουν πάρει. Καὶ εἰς τὴν γωνίαν τοῦ δρομίσκου ὁλόκληρος οἰκογένεια, σύζυγος, παιδιὰ, γέροι γονεῖς, ἀδελφία, συνοδεύουν εἰς τὴν παραλίαν τὸν ἀγαπημένον των, τοῦ ὁποίου τὸ καΐκι κάνει ἀπόψε πανιά.

Εἰς τὴν νεόβαφην καὶ νεοπαλαμισμένην βρατσέραν ὁ παπα-Πάμφιλος κρατῶν θυμιατὸν εἰς τὸ χέρι, ἀνάμεσα εἰς τοὺς ἀσκεπεῖς σπογγαλιεῖς, σκορπίζει γῦρο τὸν χαπνὸν τοῦ μοσχολιβανιοῦ.

« Κρίν-κράν ! Κρίν-κράν ! ».

Ἡ θαυματουργὸς εἰκὼν τῆς Παναγίας μεγαλοπρεπῶς ἐνθρονισμένη εἰς ἓνα κόρκωμα προεδρεύει τῆς τελετῆς, ἔχουσα ἐμπρὸς ἀργυροῦν δοχεῖον μὲ τὸν ἀγιασμόν.

« Ὑπερ εὐκρασίας ἀέρων, εὐφορίας τῶν καρπῶν τῆς γῆς καὶ καιρῶν εἰρηνικῶν... ».

Ὑψώνεται ἡ φωνὴ τοῦ γέρου παπᾶ μὲ τὸν χιονοστέφανον τῶν λευκῶν μαλλιδῶν καὶ τὴν πατριαρχικὴν γενειάδα.

« Ὑπὲρ πλεόντων, ὕδοιπορούντων, νασούντων, καμνόντων καὶ τῆς σωτηρίας αὐτῶν...».

« Ὑπὲρ τοῦ ἁγιασθῆναι τὸ ὕδωρ τοῦτο...».

Γύρο οἱ σπογγαλιεῖς, καπετάνιος, κουπαῖδες, ροδαῖδες, κυλαουζέρηδες στέκουν εὐλαβῶς μὲ σταυρωμένα χέρια προσέχοντες εἰς τὴν παράκλησιν.

Εἶναι μορφαὶ ἡλιοκαμένοι καὶ ἄρρενωπαί, κορμοὶ ψημένοι ἀπὸ τὴν ἄλμην τῆς θαλάσσης, λαιμοὶ ταύρειοι καὶ βραχίονες στρογγυλοὶ ἔχοντες τὴν ἀβρότητα σιδερένιων κοπάνων.

Ἦδη ὁ παπα-Πάμφιλος βουτῶν τὸ κλαδὶ τοῦ βασιλικοῦ εἰς τὸ διαβασμένο νερὸ ἀγιάζει τὸ σκάφος καὶ τὰ σκάφανδρα, ραντίζει τὰ ἄρμενα, τὰ μηχανοκάνικα καὶ τὰς ἀντλίας.

« Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν Σου καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν Σου...».

Ὅλοι σταυροκοποῦνται καὶ ἔρχονται νὰ ἰσπασθοῦν κατὰ σειρὰν τὸν σταυρόν, τὴν θαυματουργὸν εἰκόνα καὶ τὸ χερί τοῦ παπᾶ.

Ἐκεῖνος ραντίζει μὲ τὸν βρεγμένον βασιλικὸν τὰ χαρακωμένα μέτωπα καὶ δίδει ἔπειτα νὰ τοῦ φιλήσουν τὸ χερί.

— Καλὸ ταξίδι !... Καλὰ κέρδη !...

Ὁ διᾶκος παίρνει τότε εἰς τὰ χέρια τὴν εἰκόνα. Ἡ ἐξοδὸς τῆς ἀπὸ τὴν βρατσέρα χαιρετίζεται μὲ βροντεροὺς πυροβολισμοὺς ἐκ τῶν ὁποίων ἀντηχεῖ ὁ λιμήν. Ὁ ἱερεὺς προχωρεῖ εἰς ἄλλα σκάφη.

Ἡμέραν παρ' ἡμέραν τέσσαρα ἢ πέντε σκάφη κάνουν ἐξαφνα πανιὰ καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον χάνονται εἰς τὰ βάθη τοῦ ὀρίζοντος.

Ὁ σφουγγαρεὺς εἶναι τὸ ἀγαπημένον παιδί τῆς ἐλληνικῆς θαλάσσης, ἀπὸ τὰ παράλια τῆς Θράκης ἕως τοὺς τραχεῖς βράχους τοῦ Μαλέα, ἀπὸ τοὺς κόλπους τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἕως τὰς ἀκτὰς τοῦ Σαρωνικοῦ. Εἶναι ὁ μελαχροινὸς δαμαστής τοῦ κύματος καὶ ὁ ἐκβιαστής τῶν ὕγρων μυστικῶν του.

Ποία νῆσος τὸν εἶδε νὰ γεννηθῇ ;

Ἡ Αἴγινα ἄρ' αἶ γε, ἢ Ὑδρα, αἱ Σπέτσαι, ἢ Κάλυμνος, ἢ Σύμη ἢ τῆς Προποντίδος αἱ γαλαναὶ ἀκταί ;

Ἀδιάφορον !

Ὅπου καὶ ἂν εἶδε τὸ φῶς, τὸ κύμα τὸν ἐγέννησε, ἢ ἄλμη τοῦ τὸν ἐψῆσε καὶ ἡ μεγάλη του ζωὴ ἐπλασε τὴν ψυχὴν του. Ἐβύζασε νήπιον τὴν αἰθρίαν τῆς καὶ ἐπάλαισεν ἔφηβος μὲ τὴν ὀργὴν τῆς.

Παιδὶ τῆς θαλάσσης, ἔζησε πάντοτε εἰς αὐτὴν καὶ ἄλλην ζωὴν δὲν δύναται οὔτε νὰ φαντασθῇ οὔτε νὰ ζήσῃ. Εἰπέτε του νὰ φύγῃ ἀλλοῦ, νὰ γίνῃ γεωργός, ἔμπορος, τεχνίτης, ὅ,τι ἄλλο ἐπάγγελμα προσοδοφόρον καὶ ἀναπαυτικόν. Θὰ κουνήσῃ μὲ περιφρόνησιν τὸ κεφάλι καὶ θὰ γελάσῃ τὸ ἀγαθὸν τοῦ θαλασσινοῦ γέλιο.

— "Ε, δὲν ξέρετε σεῖς!... λέγει ἐκεῖνο τὸ γέλιο : Σᾶς χαρίζει ὅλα τὰ καλὰ σας, ὅλας τὰς ἀναπαύσεις, ὅλας τὰς ἀσφαλείας τῆς ἡσύχου ζωῆς. Ἐκεῖνος ἐννοεῖ τὴν ζωὴν μὲ τὰς μεγάλας συγκινήσεις.

Αὔριον θὰ κλεισθῇ εἰς τὴν βρατσέραν καὶ τὸ μαῖστράλι θὰ τὸν σπρώξῃ σιγὰ σιγὰ κάτω εἰς τὰ παράλια τῆς Ἀφρικῆς.

Βεγγάζη... Σφάζ... Τρίπολις !

Θ' ἀρχίσῃ πάλιν μῆνας ὀλοκλήρους εἰς τοὺς πυρωμένους ἐκεῖνους οὐρανοὺς τὸ παιγνίδι τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου, τὴν καθημερινὴν πάλην μὲ τὰ στοιχεῖα.

« Οἱ σπογγαλιεῖς τοῦ Αἰγαίου »

Ἀγγ. Τανάγρας

Η ΨΑΡΟΒΑΡΚΑ

Ἔρχετ' ἡ ψαρόβαρκα, ἔρχετ' ὀλοῖσια
πέρ' ἀπ' τὸν Ἀσπρόβραχο κι ἀπ' τὰ Πετρονήσια.

Σὰ νεράϊδα ἀφρόπλαστη, νύφη φτερωτὴ
τῇ χαϊδεύει ὁ μπάτης.

Μύρια πλούτη ἀτίμητα στὴν ποδιά κρατεῖ,
ζηλευτὰ προικιά της.

Ἔρχετ' ἡ ψαρόβαρκα χρυσοστολισμένη,
ἔρχετ' ἀσημόζωστη καὶ ροδοντυμένη,
τοῦ πελάου ἀρχόντισσα βεργολυγερὴ
μὲ πολλὰ καμάρια,

πλούτη καὶ στολίδια της ἔχει καὶ φορεῖ
τοῦ γιалоῦ τὰ ψάρια.

« Γαλήνη »

Γ. Δροσίνη;

Η ΒΑΡΚΟΥΛΑ

Ριγμένη στ' ἀκρογιάλι ἢ πλανεμένη
βαρκούλα, σὰν ἐρείπιο τοῦ χρόνου
ἐκοίτετ' ὥς τὰ χτῆς σκελετωμένη,
κομματί τῆς ζωῆς, ξεσκλίδι πόνου.

Ἀνέμοι στοὺς ἄρμους τοὺς ἀνοιγμένους
φυσώντας ἀπ' τὴν πλώρη ὥς τὴν πρύμη,
περνοῦν καὶ παίρνουν πόθους πεθαμένους,
περνοῦν σὰν ὄρνια τρώγοντας ἀγρίμι.

Τὰ κύματ' ἀπαλὰ εἴτε μανιασμένα
— φιλοῦνε τὴ βαρκούλα ἢ τὴ χτυπᾶνε —
τὰ μυστικά της παίρνουν νεκρωμένα
καὶ στὸν βυθὸ τὸν ἄφαντο τὰ πᾶνε.

Μὰ νά ! οἱ ξυλοκόποι τὴ χαλοῦνε !
Ὁ γερο-ναύτης εἶπε στὰ παιδιά του :
τὰ κόκκαλά του θέλει νὰ κλειστοῦνε
στὰ ξύλα, πού 'χαν κλείσει τὴν καρδιά του.

Καὶ τώρα νεκροκρέβατο στὸ μνημα
μέσα ἢ βαρκούλα ἀγνώριστη ἔτσι ἐθάφτη,
νὰ ταξιδεύη αἰώνια δίχως κῆμα
στὸ ἀτέλειωτο ταξίδι μὲ τὸ ναύτη.

Γιάννης Περγιαλῆτης

ΣΤΟ ΨΑΡΟΛΙΜΑΝΟ

Ὡ καλοθύμητες βραδινές ὥρες !
 πρὶν ἀναφτοῦν στὰ σπίτια τὰ λυχνάρια,
 δένονται στὸ μουράγιο σὰ μουλάρια
 βαρεῖες ἀπ' τὰ βρεγμένα δίχτυα οἱ πλωρές.

Κι ἀνάμεσα ἀπὸ ξάρτια καὶ κατάρτια
 ψαράδων ἀδερφές, γυναῖκες, κόρες,
 φέρνουν ὀρθοστημένες κανηφόρες
 τὰ ψαροκόφια γεμᾶτα ψάρια.

Στοῦ τηλεγράφου κελαηδοῦν τὰ τέλια
 δυὸ χελιδόνια. Οἱ πάπιες σκοῦν στὰ γέλια.
 Μιὰ χήνα τὰ λευκὰ φτερά της λούζει.

Κι ἡ θάλασσα, ποὺ τὴ χαϊδεύει ὁ μπάτης,
 κυλώντας ἀπαλὰ τὰ κύματά της
 μοσκοβολᾷ σὰ νιόκοπο καρπούζι.

Γ. Δροσίνης

ΣΤΗ ΦΟΥΡΤΟΥΝΑ

Μαῦρα τὰ βουνά,
 καταχνιὰ τὰ θάφτει,
 θύελλα περνᾷ
 καὶ βροντᾷ κι ἀστράφτει.

Γλᾶρος ποὺ πετᾷ
 φαγητὸ γυρεύει,
 βάρκα στ' ἀνοιχτά,
 ναύτης κινδυνεύει.

Ἄνεμος φυσᾷ,
 ἡ καλύβα τρίζει,
 ὁ γιालὸς λυσσᾷ
 καὶ βογγᾷ κι ἀφρίζει.

Ἄχ, παρακαλῶ,
 κάμε, Πλάστη, χάρι,
 σῶσε τὸν καλὸ,
 τὸ φτωχὸ βαρκάρη !

« Ἀθίδες αἶραι »

Γ. Βιζηνηδὸς

ΜΕ ΤΟ ΠΑΡΑΓΑΔΙ

Εἶναι ἀπὸ τὰ ἐλκυστικώτερα ψαρεύματα τὸ ψάρευμα τοῦ παραγαδιοῦ.

Ἐπὶ ἔτη ἡσυχολήθην εἰς τὸ ὠραῖον αὐτὸ ψάρεμα κατὰ τὰ διάφορα παράλια τῆς Ἑλλάδος. Ἄλλ' οἱ « καλὰδες » (τὰ ρυψίματα τοῦ παραγαδιοῦ), ποῦ ἔκαμα εἰς τὴν Σύρον, εἰς τὴν Κύθον καὶ ἄλλας νήσους, μοῦ ἀφῆκαν τὰς ζωηροτέρας ἀναμνήσεις.

Εἶχον δύο ἰδικὰ μου παραγάδια, τὰ ὅποια ἀνενέωσα ἐπανειλημμένως. Ἦσαν ὠραῖα παραγάδια, μὲ τριακόσια ἀγκίστρια ἕκαστον, καρφωμένα κυκλικῶς ἐπὶ φελλῶν εἰς τὸ χεῖλος δύο πανεριῶν, τὰ ὅποια ἐγέμιζεν ἡ μάννα τοῦ παραγαδιοῦ. Εἰς τὴν Σύρον εἶχον ἓνα τακτικὸν λεμβοῦχον, ἀφωσιωμένον ἄνθρωπον εἰς ἐμέ, ὅστις ἦτο παλαιὸς ναύτης καὶ μὲ ἐθεώρει ἀδελφικὸν φίλον. Αὐτὸς λοιπόν, ἅμα ἦτο νηνεμία καὶ ἐπετύγγανε καλὸν δόλωμα, ἤρχετο εἰς τὴν οἰκίαν μου, ἐλάμβανε τὰ παραγάδια, ἐδόλωνε τὰ ἐξακόσια ἀγκίστρια των καὶ μὲ ἐκάλει. Ἡ λέμβος του ἦτο μεγάλη, καὶ εἶχεν οὕτω τὸ πλεονέκτημα νὰ χωρῇ διὰ ψάρευμα ὁλόκληρον τὴν οἰκογένειάν μας, ὥς καὶ ἓνα δυὸ φίλους.

Ἐγνώριζε τοὺς ἐκεῖ βυθούς, ὥσάν νὰ ἦτο ὁ ἴδιος ψάρι. Καὶ μολονότι εἶχομεν ψαρεύσει πολλάκις, πάντοτε μοῦ ἐπανελάμβανε τὰς ὁδηγίας του.

Καὶ τώρα θὰ περιγράψω τὸ εὐτυχέστερον συριανὸν μου ψάρευμα τοῦ παραγαδιοῦ, ψάρευμα, τὸ ὅποῖον ἔκαμα μὲ τὴν οἰκογένειάν μου καὶ μὲ δύο προσκεκλημένους μου συναδέλφους.

Ἐξεκινήσαμεν ἀπὸ τὴν παραλίαν, τὸ « Νησάκι », τοῦ λιμένος τῆς Σύρου. Ἐγὼ ἤμην εἰς τὸ πηδάλιον, ἐκεῖνος εἰς τὰ κουπιά.

— Θώριε δῶ, ἀφεντικό, μοῦ λέγει, μὲ προσοχὴ τὴν πρώτη γραμμὴ στὸν Κάβο-Σκαλιὰ τοῦ νησιοῦ τοῦ Φαναριοῦ, καί, ἅμα φτάσωμε στὰ μισά, πάρε ἐπάνω τὸ τιμόνι κι ἄρχισε νὰ καλάρης τὸ παραγάδι. Ἀφοῦ καλάρης καμμιά ἑκατοστὴ ἀγκίστρια, νὰ γυρίσωμε πλώρη ἀντικρυζόντας τὴς Δῆλεις καὶ νὰ ρίξης τὸ ἀποδέλοιπο.

— Τὰ ξέρω, Γιώργη, τὰ ξέρω. Πόσες φορές θὰ τὰ ποῦμε ;

— Τὰ ξέρεις, ἀφεντικό, δὲ λέω ὄχι. Μὰ μὴ σοῦ κακοφαίνεται, καμμιά φορὰ ξεχνιέσαι, βόσκει ἄλλοῦ ὁ νοῦς σου, κι ἔτσι καλάρουμε τὸ παραγάδι ἐπάνω σὲ φυκιᾶδες καὶ ἄμμουδα καὶ προκόβουμε !

Ἄλλ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν τὸ παραγάδι ἔτυχεν εἰς τὰς καλυτέρας

θέσεις. Ἐκεῖ ὅπου ὑπῆρχον βράχοι καὶ τραγάνες καὶ ἀποχές, ὅπως τὸ ἀπέδειξε τὸ ἀποτέλεσμα.

Ἠρχίσαμεν τὸ ψάρευμα πρῶτὸν πολὺ, ἀπὸ τὴν αὐγὴν. Εἰς τὴν ἀρχὴν ἀνεσύραμεν χάνους, μεγάλους, ὅμως, κοκκινωποὺς χάνους. Εἶχον ἀρχίσει νὰ στενοχωροῦμαι καὶ νὰ γογγύζω, μήπως μόνον αὐτὸ θὰ εἶναι τὸ ψάρεμά μας, ἀλλ' ὁ μπάρμπα-Γιῶργης μὲ ν-ῆθύχασε :

— Μὴ γίνεσαι γκρινιάρης, ἀφεντικό. Δὲν βλέπεις ποὺ εἶναι χάνοι τῶν βράχων κοκκινοκίτρινοι ; Ἄν ἦταν ἀσπρουλιάρικοι, ἀμμουδίτες, τότε θὰ εἶχες δίκιο νὰ χολοσκᾶς, γιατί θὰ εἶχαμε πέσει σὲ ἀμμουδα. Ἄλλὰ τώρα ἔχε τὸ νοῦ σου, καὶ θὰ δῆς λιθρίνια.

Καὶ τῷ ὄντι μετ' ὀλίγον ἤρχισα νὰ αἰσθάνωμαι ἐλαφροὺς παλμοὺς εἰς τὴν χεῖρα ἀπὸ τὸ παραγάδι. Ἡξευρα τί σημαίνουν, καὶ ἔσκυφα. Εἰς βάθος μέγα ἐφαίνοντο ἀκολουθοῦντα τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο εἰς ἀπόστασιν ὀργυιῶν τρία μικρὰ ψάρια, τὰ ὅποια ἐλεύκαζον· ἐπλεον δὲ ἀκτινοειδῶς, κατὰ τὸ μῆκος τοῦ παράμαλλου, ὅπου ἦσαν ἀγκιστρωμένα. Ἐφ' ὅσον ἀνέσυρον τὸ παραγάδι, τόσον ἐμεγάλωνον· προσήγγιζον εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ὕδατος καὶ ἀπὸ τὴν ἀναπνοὴν των ἀνέβαινον φουσαλίδες. Μετ' ὀλίγον τὰ ἐξαγκίστρωνα. Ἦσαν ὠραῖα λιθρίνια σχεδὸν ἡμισείας ὀκτῶς, ἐρυθρόχρυσα, μὲ τὸν ἀνεκφράστου ὠραιότητος χρωματισμόν, ὁ ὁποῖος δευτερόλεπτα μόνον διαρκεῖ.

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης καὶ ἐφεξῆς χάνοι καὶ λιθρίνια ἀνεσύροντο συνεχῶς. Ἄλλ' ἔπειτα εἰς ἱκανὴν ἔκτασιν τ' ἀγκίστρια ἀνεσύροντο μὲ τὰ δολώματα ἄθικτα. Ἰδιοτροπίαί αὐταὶ τῶν πυθμένων ! Ἀλλοῦ συναντᾶτε πλῆθος ψαριῶν καὶ ἄλλου, μολονότι αἱ συνθῆκαι εἶναι εὐνοϊκαί, οὔτε ἐν. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἀκόρεστος, καὶ αὐτὴ ἡ σειρὰ τῶν ἀγκιστριῶν μὲ τὰ ἄθικτα δολώματα μὲ ἐστενοχῶρει. Ἀνεσύροντο ἤδη τὰ τελευταῖα ἀγκίστρια. Ὄταν ἐξαφνα ἠσθάνθην ἓνα τιναγμόν ἰσχυρόν καὶ παρ' ὀλίγον νὰ μοῦ φύγῃ τὸ παραγάδι ἀπὸ τὴν χεῖρα. Ὡς ἀπὸ τὸ βάρος ἐνόησα, θὰ ἦτο ἡ πέτρα, ἡ ὁποία δένεται εἰς τὸ τέλος τῆς μάννας, καὶ εἶχεν ἀνασυρθῇ ἀπὸ τὸν πυθμένα. Ἀφοῦ ἀνέσυρα μερικὰς ὀργυιάς, τὸ ἔδωσα τὸ παραγάδι εἰς τὸν λεμβοῦχον καὶ ἐπῆρα ἐγὼ τὰ κουπιά.

— Μεγάλο ψάρι, ἀφεντικό ! Θὰ εἶναι κανένα σκυλόψαρο, τὸ ὅποιον δὲν κατάρφερε νὰ κόψῃ τὸ παράμαλλο. Ἄν πέσαμε σὲ σκυλόψαρο, ὅτι πιάσαμε πιάσαμε. Δὲν ἔχει ἄλλο !

Καὶ εἶχε δίκαιον, διότι εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν ὁ ψαρῆς δου-

λεύει διὰ λογαριασμὸν τοῦ σκυλόψαρου, τὸ ὁποῖον ἀκολουθεῖ τὸ ἀνά-
συρμα καὶ τρώγει τὰ ἀγκιστρωμένα ψάρια. Τὸ πολὺ πολὺ ἀνασύρει τις
τότε μερικὰ κεφάλια λιθρινιῶν πρὸς παρηγορίαν. Διότι φαίνεται ὅτι
τὰ κεφάλια τῶν λιθρινιῶν δὲν ἀρέσουν εἰς τὰ σκυλόψαρα.

Ἄλλ' εἴχομεν ἀπατηθῇ. Μᾶς ἀνέμενε δὲ πολὺ εὐχάριστος ἐκπλη-
ξις, διότι μετ' ὀλίγον τὸ ψάρι διεφαίνετο εἰς μέγα βάθος. Ἔστειλε !
Δὲν ἦτο λοιπὸν σκυλόψαρο, τὸ ὁποῖον εἶναι βαθὺ φαίochρουν, ὥς νὰ
μισοπενθηφορῇ. Ὅταν ὑπελείποντο δύο ἢ τρεῖς ὀργυαὶ διὰ νὰ φθάσῃ
εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, μοῦ ἐφώναξεν ὁ βαρκάρης.

— Γὰ τὸ Θεό, μὴ ζητήσης νὰ τὴν ἀνεβάσῃς μὲ τὸ παράμαλλο
γιατὶ θὰ κοπῇ, ἅμα ξεενερίσῃ ἀπὸ τὸ βάρος τ' ἀχείλι της, καὶ θὰ τὴ
χάσουμε. Σιγὰ σιγὰ καὶ πρὶν ξεενερίσῃ θὰ βουτήξω τὸ χέρι μου μέσα
στὰ σπάραχνα, καὶ θὰ τὴν ἀνεβάσω στερεὰ πιασμένη ἀπὸ τὸ κεφάλι.
Ἄλλιῶς τὴν χάσαμε.

Καὶ αὐτὸ τὸ ψάρι, τὸ ὁποῖον προσηγόρευεν εἰς θηλυκὸν γένος,
ἦτο συναγρίς, συναγρίς πέντε ἕως ἑξ ὀκάδων, ἥτις μετ' ὀλίγον ἐσπαρ-
τάριζε μέσα εἰς τὴν κουπαστήν.

Μετὰ τὴν θαυμαστὴν αὐτὴν ἐπιτυχίαν ἀνεσύραμεν ἐπάνω σει-
ρὰν ἀπὸ χελιδονόψαρα. Εἶναι τοῦτο ψάρι, τὸ ὁποῖον πετᾷ ἐκτὸς τῆς
θαλάσσης, ὅταν καταδιώκεται, ὅχι ὑψηλά, ἀλλὰ παραλλήλως πρὸς τὴν
ἐπιφάνειαν εἰς μικρὸν ὕψος. Ἔχει πολὺ ἄσχημον κεφαλὴν, πλακωτὴν,
μὲ μεγάλα μάτια, ὁμοιάζουσιν πολὺ μὲ τὴν κεφαλὴν τῆς χελώνης.
Ἔχει λέπια σκληρά, χονδρὸν δέρμα καὶ πτερύγια ἀπὸ μεμβράνην
σχεδὸν διαφανῇ μὲ διάφορα χρώματα, πτερύγια, τὰ ὁποῖα μοιάζουν
εἰς τὸ σχῆμα τὰ πτερύγια τῆς νυκτερίδος.

Παράδοξα αὐτὰ τὰ ψάρια, τὰ ὁποῖα ἐβλεπον πρώτην φορὰν καὶ
μὲ πολλὴν περιέργειαν οἱ δύο προσκεκλημένοι συνάδελφοί μου. Εὐθύς
ὥς τὰ ἀνέσυρον, ὁ μπαρμπα - Γιώργης ἄφηκε ἀμέσως τὰ κουπιά,
ἀφίρει τὸ ἀγκίστριον μὲ πολλὴν προσοχὴν ἀπὸ τὰ χεῖλη των, καὶ τὰ
ἐρριπτεν ἐκ νέου εἰς τὴν θάλασσαν. Ἐγνώριζεν ὁ καλὸς ἄνθρωπος
ὅτι μοῦ ἦτο ἀδύνατον νὰ ὑποφέρω τοὺς σπαρακτικούς θρήνους αὐτοῦ
τοῦ ψαριοῦ. Διότι βογγᾷ καὶ στενάζει σπαρακτικῶς αὐτὸ τὸ ψάρι.

Τὸ τελευταῖον ψάρι, τὸ ὁποῖον ἐκρεμάτο εἰς ἀγκίστριον τοῦ
πρώτου παραγαδιοῦ, ἦτο μία ἐκπληξις. Εἶναι ψάρι, τὸ ὁποῖον ψα-
ρεύεται μὲ χονδρὰ παραγάδια τῆς νυκτὸς εἰς τὰ μεγαλύτερα βάθη,
ὅπου ψαρεύονται οἱ βακαλαοὶ καὶ οἱ βάλχοι, ψάρια συγγενῇ τῶν ρο-

φῶν καὶ πολλάκις μεγαλύτερα τούτων. Καὶ ἦτο τὸ ψάρι τοῦτο ὁ λεγόμενος « σάνπιερος » ἢ « χρυσόψαρο » εἰς ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος, ὅπου δὲν εἰσέδυσεν ἡ ἰταλικὴ ὀνομασία. Εἶναι λεπτὸν καὶ πλατύτατον, στακτοπράσινον, καὶ ἔχει τὸ ἰδιαιτερόν χαρακτηριστικόν, ὅτι φέρει καὶ ἀπὸ τὰς δύο πλευρὰς ἀπὸ μίαν μαύρην βοῦλλαν ὡς ἀποτύπωμα δακτύλων.

Ἄλλ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν καὶ τὸ δεύτερον παραγάδι μᾶς ἐχαροποίησε μὲ ψάρεμά τι ὄχι πολὺ σύνθηες. Ἀνέσυρον ἐν πράγμα βαρὺ ἐνόμιζε τις ὅτι εἶχε προσκολληθῇ πέτρα τῶν βυθῶν εἰς τι τῶν ἀγκιστριῶν τοῦτο συμβαίνει συχνά. Ἀνασύρει δηλ. τὸ παραγάδι λίθους μὲ ὠραίους χρωματισμούς, διατρήτους, στολισμένους μὲ ποικίλα ζῳόφυτα καὶ μὲ περιεργότατα φυτὰ τῆς ἐναλίου χλωρίδος ὄλων τῶν χρωμάτων.

Ἄλλὰ δὲν ἦτο λίθος. Διότι, ὅταν ἔπιασε τὸ παραγάδι ὁ μπαρμπα - Γιώργης μὲ τὴν πολὺ μεγαλυτέραν πείραν του, μοῦ εἶπε :

— Δὲν αἰσθάνθηκες, λοιπὸν, κανένα χτύπημα, ἀφεντικό ; διόλου ; Οὔτε τὸ χτύπημα ποὺ κάνει ὁ ἀστακός, χτυπώντας τὸ κόρμι του μὲ τὴν οὐρά ; Ἄλλὰ τῶρα δὲν ἀκούω καὶ ἐγὼ τίποτε. Μήπως ἠπατήθην ; Ἀσφαλῶς ἠπατήθην.

Καί, ὅμως, ἦτο πράγματι ἀστακός, πελώριος ἀστακός δύο ὀκάδων περίπου. Ἄλλ' εἶχε συμβῇ τὸ ἐξῆς, ἕνεκα τοῦ ὁποίου ὁ μπαρμπα - Γιώργης δὲν ἠσθάνετο πλέον τὰς παλμικὰς κινήσεις τῆς οὐρᾶς τοῦ ἀστακοῦ.

Ἐνῶ τὸν ἀνέσύρομεν, ὀκτάπους πρώτου μεγέθους τὸν εἶχεν ἐναγκαλισθῇ τὸν περιέσφιγγε καὶ τοῦ ἔθλιβε τὰ κόκκαλα μὲ τοὺς ἰσχυροὺς πλοκάμους του, ἵνα τὸν ἀπομυζήσῃ διὰ τῶν ἀπομυζητικῶν θηλῶν του.

Ἐννοεῖται ὅτι, ὅταν θὰ ἐφθάνεν ὁ ἀστακός εἰς τὴν ἐπιφάνειαν ὁ ὀκτάπους θὰ μᾶς ἀπεχαιρέτα.

Ἄλλ' ὁ μπαρμπα - Γιώργης ἦτο ἄνθρωπος προνοητικός. Πάντοτε κατὰ τὸ ψάρευμα εἶχε μαζὶ του καὶ τὴν ἀπόχην. Τὴν ἐβύθισε λοιπὸν μὲ προσοχὴν, καὶ ἐνῶ τὸ ἐνηγκαλισμένον σύμπλεγμα εὗρίσκετο μίαι ὀργυιὰν κάτω τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὕδατος, τὸ περιέκλεισεν εἰς τὸ δίκτυον τῆς ἀπόχης καὶ τὸ ἔρριπεν εἰς τὴν κουπαστήν.

Η ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΝΑΥΤΗ

Ξύπνα τὸ πέλαγο τὸ κοιμισμένο,
φύσα ἀγεράκι μου ἔσπερινό !
Μὲ χιόνι σήκωνε στεφανωμένο
τὸ κύμα, ἀγέρι μου, τὸ γαλανό !

Φύσα καὶ φτέρωνε τὸ καϊκάκι,
ἀφρὸς τὰ στήθη του νὰ τοῦ φιλᾷ,
ν' ἀνοίγῃ πίσω του βαθύ αὐλάκι,
νὰ φεύγουν πλάγι μας βουνὰ ψηλά.

Ἡ νύχτα ἀπλώνεται, τ' ἀστέρια σπέρνει
καὶ τρεμοσβήνουνε στὸν οὐρανό.
Τὸ. τρεχαντήρι μου μὲ χάρι γέρνει
τ' ἀγέρι ἥσυχο καὶ σιγανό.

Τὸ ἑφταδιάμαντο λαμπρὸ στεφάνι
τῆς Πούλιας πρόβαλε, φεγγοβολεῖ !
Τρέχε, δελφίνι μου, καὶ μᾶς προφτάνει
ἡ δροσοστόλιστη ἀνατολή !

Μέσ' ἀπ' τὰ κύματα σὲ φῶς λουσμένη
βγαίν' ἡ πατρίδα μου ! "Ω. τί χαρά !
Ἐκεῖ ἡ μαννούλα μου μὲ περιμένει,
θωρεῖ τὴ θάλασσα καὶ λαχταρᾷ.

Τρέξε στὰ πόδια της ! Ἀπ' τ' ἀκρογιάλι
ρίχνει ἀνήσυχη ἐδῶ ματιά.
Πές της πῶς μ' ἔφερες ὀπίσω πάλι
ἐσύ, ποῦ μ' ἔσυρες στὴν ξενιτειά.

« Ποιήματα »

Ἄρ. Προβιλέγγιος

ΤΟ ΑΛΩΝΙΣΜΑ

Αἱ θημωνιαὶ τοῦ θερισμοῦ ὑψώνονται δόλχυρσοι μίαν φορὰν τὸ ἔτος, τὸν μῆνα Ἀλωνάρην - Ἰούλιον, ὥσάν πύργοι εἰς τὸ ὑψηλὸν ὁροπέδιον τοῦ χωρίου. Ἐκεῖ ἐπάνω κάθε χωρικός ἔχει τὴν θημωνιάν του, πλησίον τῆς ὁποίας ὄλον τὸν μῆνα τοῦτον ἐργάζεται καὶ ζῇ. Τὰ ἀλώνια ἐδῶ καὶ ἐκεῖ λάμπουν στρωμένα, ἔτοιμα νὰ δεχθοῦν τὰ δεμάτια τῶν σπαρτῶν μὲ τὴν αὐγὴν, διὰ ν' ἀρχίσῃ τὸ ἀλώνισμα.

Καὶ ἐν παμμέγιστον, πέραν ἐκεῖ εἰς τὸ ἄκρον, τοῦ γερο - Δήμου, τοῦ πρωτογεωργοῦ καὶ πρωτοκτηματίου, μὲ τὴν αὐγὴν — πρῶτῃ πρῶτῃ — ἄρχισε τὸ ἀλώνισμα πρῶτον. Τέσσαρα ἄλογα πηδοῦν ἐπάνω εἰς τὰ λυμένα δεμάτια τοῦ σίτου καὶ τὰ διαλύουν καὶ συντρίβουν τὰ καρπερὰ των στάχυα.

Καὶ ὁ γερο - Δημὸς μαστίζει καὶ παρακινεῖ τὰ ἄλογά του εἰς τοὺς ἀτελευτήτους κύκλους των. Μέσα εἰς τὸ μεγάλο ἐκεῖνο πετράλωνον τρέχει λαχανιασμένος καὶ ἀλωνίζει, ἐνῶ οἱ παραγυιοὶ του παραστέκονται καὶ τὸν ὑπηρετοῦν.

Ἄ ! Ἄ ! ἀκούεται ἡ φωνὴ τοῦ πρώτῃ ὀπισθεν τῶν τεσσάρων ἀλόγων καὶ ἐξυπνᾷ τοὺς ἄλλους γεωργούς, ποὺ ἀκόμῃ κοιμῶνται. Ἡ κυρα-Δήμαйна, ὅπως καὶ εἰς ὅλα τῆς πάντοτε οἰκονόμος, σαρώνει μὲ ἓνα ἀγροτικὸν σάρωθρον τὰ στάχυα, ποὺ σκορπίζουν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ τὸ σιτάρι. Σαρώνει καὶ συνάμα μὲ τὸ σάρωθρόν της τὸ ἀκανθωτὸν διώκει τὰς ὀρνίθας καὶ τὰς χήνας, αἷτινες ὁμοῦν καὶ καταπίνουν δόλκληρα στάχυα.

Μετ' ὀλίγον ὅλα τὰ ἀλώνια ἐτέθησαν εἰς κίνησιν. Ὅλον τὸ ὁροπέδιον ἀντηγεῖ ἀπὸ τὰς ζωηρὰς κραυγὰς τῶν γεωργῶν, οἱ ὁποῖοι μαστίζουν τὰ ἄλογα.

Ἄ ! Ἄ ! ἀκούεται ἡ φωνὴ των.

Ἀλλὰ πρῶτος εἰς ὅλα ὁ γερο - Δημὸς, ὁ πρωτογεωργός· πρῶτος εἰς τὸ ἀλώνισμα, πρῶτος εἰς τὴν φωνήν. Αὐτὸς διακρίνεται εἰς τὸ ὑψηλὸν ἐκεῖνο ὁροπέδιον. Κοντὸς καὶ παχύς μὲ ἓνα πλατύγυρον σκιαδῖον, κατακόκκινος, μὲ ἀνοικτὰ τὰ στήθη ἀλωνίζει καὶ φωνάζει : Ἄ ! Ἄ ! Χωμένος μέσα εἰς τὰ λυμένα δεμάτια τῶν σταχύων μέχρι τῶν γονάτων παρπατεῖ καὶ πίπτει καὶ σηκώνεται καὶ ξαναπίπτει καὶ πάλιν σηκώνεται. Μόλις ἤμπορεῖ νὰ παρακολουθήσῃ τοὺς κύκλους τῶν ἀλόγων του, τὰ ὅποια ἐρεθίζει τὸ μαστίγιον καὶ ἡ αὐστηρὰ φωνὴ του.

— Τὰ ἐλέη τοῦ Θεοῦ, γυιέ μου !

Ἀκούεται παρέκει φωνὴ τρέμουσα γραίας, ἡ ὁποία βοηθεῖ τὸν υἱὸν τῆς τὸν Θανασὸν, ὅπου μόνος μ' ἓνα ἄλογον ἀλωνίζει τὴν μικρὰν τοῦ θημωνιάν. Ἀφοῦ κατεπάτησε καὶ ὁ ἴδιος μὲ τὰ πόδια τοῦ ὀπισθεν τοῦ ἀλόγου τὰ στάχια, σωρεύει τώρα τὸ ἀλώνισμα εἰς σωρὸν ὑψηλόν.

Ἄλλ' ὁ σωρὸς οὗτος φαίνεται ἀκόμη ὑψηλότερος εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς γραίας, ἡ ὁποία ὀνειρεύεται τὸν ἄρτον τῆς νέας ἐσοδείας. Ὀνειρεύεται καὶ συγκινεῖται μὲ τὴν σκέψιν, ὅτι θὰ φάγῃ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἄρτον ἀπὸ ἐφετεινὸν σιτάρι, ἄρτον μὲ τὸν ἰδρῶτα τοῦ υἱοῦ τῆς ποτισμένον, ἄρτον μὲ τὰς μητρικὰς τῆς εὐλογίας ψημένον, τὸν ἄρτον, ὅπου εἶπεν ὁ Θεός : « Μὲ τὸν ἰδρῶτα τοῦ προσώπου σου θὰ φάγῃς τὸν ἄρτον σου ».

— Τὰ ἐλέη τοῦ Θεοῦ, γυιέ μου !

Ὑψώθη ὁ ἥλιος ἕως δύο καλὰμια εἰς τὸν ὀρίζοντα. Καὶ ἰδοὺ ἔξαφνα ἐπῆρε τὸ δροσερὸν ἀεράκι, τὸ ὅποῖον τόσον ζωογονεῖ τὰς καρδίας τῶν γεωργῶν καὶ δροσίζει τὰ στήθη των. Αἱ κορυφαὶ τῶν πεύκων ἐσείσθησαν πρῶται εἰς χαιρετισμόν.

« Χαίρεται ὁ πεῦκος, χαίρεται.

Χαίρεται τὸν ἀέρα... »,

ἀρχίζει νὰ τραγουδῇ τότε μία συντροφιά χωρικῶν.

Ὁ ἥλιος ὑψώνεται εἰς τὸ κατακόρυφον.

Καὶ ὁ Ζέφυρος ὀλονὲν δυναμάνει καὶ διασκελίζει τὰ βουνά. Γλυκὺ ἀκούεται τὸ θρόισμα τῶν πεύκων, καὶ δροσίζει τὰς ψυχὰς τῶν γεωργῶν...

Ἐβράδυσεν. Ὁ γερο - Δῆμος ἐξέξεψε τὰ τέσσαρα ἀλογά του. Ἐλεύθερα τώρα, λυμένα, ξεχαλίζονται ἀπὸ τὸ κυκλικὸν ἀλώνισμα καὶ τρώγουν ἡρέμα νεοπατημένην καλὰμην. Καὶ ὁ γερο - Δῆμος ἀκουμβήσας εἰς μίαν ἀπομείναςαν θημωνιάν τοῦ ξεκουράζεται, ἵνα μετ' ὀλίγον φάγῃ τὸ δεῖπνόν του, ποὺ παρασκευάζει ἡ κυρά - Δήμαινα ἐκεῖ πλησίον.

« Μὲ τοῦ βοριά τὰ κύματα »

Ἄλ. Μωραϊτίδης

Ψ Ω Μ Ι

Καλόδεχτο τὸ φόρτωμα ποῦ θά 'ρθῇ ἀπὸ τὸ μύλο,
 πρωτόπλαστο, πρωτάλειστο, πρώτη χαρὰ τῆς σκάφης.
 Ζυμώνουν τ' ἀνασκουμπωτὰ τῆς πρωτονύφης χέρια
 καὶ πλάθουν τὰ πρωτόπλαστα ψωμιὰ μὲ τὶς παλάμες
 μέσ' στὴν καλοπελεκητὴ πινακωτὴ — προικιὸ τῆς.
 Τὸ φοῦρνο καίει, τεχνίτισσα στὸ φοῦρνο, ἡ γριά κυρούλα,
 ξανανιωμένη, ἀφήνοντας τὴ συντροφιά τῆς ρόκας.

“ὦ, βραδινὸ συμμαζεμα στὸ σπιτικὸ κατώφλι,
 καρτέρεμα ἀνυπόμονο τοῦ πυρωμένου φούρνου !
 Κι ὦ, μέθυσμα ἀπ' τὴ μυρωδιὰ πρώτου ψωμιοῦ ποῦ ἀχνίζει,
 κομμένο ἀπὸ τὸ γέροντα παπποῦ χωρὶς μαχαίρι
 καὶ μοιρασμένο στὰ παιδιά, στὶς νύφες καὶ στ' ἀγγόνια !

Καὶ σύ, θυσία τῶν ταπεινῶν στὴ θεία τὴν καλωσύνη,
 ση·δεμένο ἀνάμεσα μὲ τοῦ σταυροῦ τῇ βοῦλλα,
 καλοπλασμένο πρόσφορο, τῆς ἐκκλησιᾶς μεράδι,
 ποῦ θὰ κοπῆς τὴν Κυριακὴ μέσ' στ' ἀργυρὸ ἀρτοφόρι
 καὶ στ' ἅγιο δυσκοπώτερο μὲ τὸ κρασί θὰ σμίξης !

« Κλειστὰ Βλέφαρα »

Γ. Δροσίνης

Η ΘΗΜΩΝΙΑ

Ἐγὼ εἶμαι ἡ βλογημένη θημωνιά,
 ποῦ ἀπὸ χρυσᾶ πυργώνομαι δεμάτια.

Ἐνα μονάχα μένει τὴ χρονιά,
 νὰ μὲ ζηλεύουν κάστρα καὶ παλάτια.

Ἐγὼ εἶμαι ἡ βλογημένη θημωνιά.

Ἐμένα δὲ μὲ χτίζουν μὲ λιθάρια,
 μὲ χώματα, μὲ ξύλα, μὲ νερά.
 Μὲ στήνουν λυγερεῖς καὶ παλληκάρια
 μὲ στάχυα, μὲ τραγούδια, μὲ χαρά,
 κι ὁ ἰδρὼς μὲ ραίνει μὲ μαργαριτάρια.

Ἐγὼ εἶμαι τῶν ἀνθρώπων ἡ κυψέλη,
 ποὺ κρύβω τὴν ἀτίμητη τροφή,
 ποὺ κάθε χρόνο ἡ μάννα γῆ τοὺς στέλλει
 μέσ' ἀπ' τὰ σπλάχνα μὲ στοργή κρυφή,
 γλυκύτερην ἀκόμα κι ἀπ' τὸ μέλι.

Λάμπω σὰν ἥλιος, λάμπω σὰν φεγγάρι,
 καὶ σέρνω σκλάβα ἐμπρὸς μου τὴ ζωή,
 μὲ τὸ χρυσόξανθό μου τὸ σιτάρι,
 τοῦ λαχταροῦν ρηγάδες καὶ λαοὶ
 καὶ μὲ λατρεύουν σὰν προσκυνητάρι.

« Νέα ποιήματα »

Γ. Στρατήνης

ΟΙ ΔΥΟ ΜΙΚΡΟΙ

Εἰς τὴν γωνίαν τῆς ὁδοῦ δύο-μικροὶ ἴστανται. Ἡλιοκαῖ εἶναι τὰ πρόσωπά των καὶ τὰ ἐνδύματά των τετριμμένα. Ἀσκεπεῖς καὶ οἱ δύο καὶ ἡ δασεῖα κόμη των, ἄτακτος καὶ ἀκτένιστος, μόνη καλύπτει τὴν κεφαλὴν αὐτῶν. Ἀμφότεροι εἶναι τοῦ αὐτοῦ σχεδὸν ἀναστήματος καὶ μὲ ὁμοίομορφον περίπου τὴν πενιχρὰν περιβολήν, ἣν συμπληρῶνει καταπίπτουσα ἀπὸ τῆς ζώνης μέχρι τῶν γονάτων μικρὰ ποδιά.

Ὁ εἰς ἔκρατεῖ ἀνὰ χεῖρας τμῆμα χαρτίου κατερρακωμένον, κατεσπιλωμένον, ὑπομέλαν, ἐφ' οὗ διακρίνονται ἐξίτηλα τ' ἀποτυπώματα πληθὺς δακτύλων, ἐφ' ὧν διῆλθε. Καὶ ὁ ἄλλος, ὁ προστριβόμενος εἰς αὐτὸν μηρὸν πρὸν μηρὸν, ἀγκῶνα πρὸς ἀγκῶνα, κλίνει πλαγίως τὸ πρόσωπόν του ἐπὶ τοῦ χαρτίου καὶ ἀκροάζεται μετὰ προσοχῆς τῆς ἀναγνώσεως τοῦ γράμματος. Διότι εἶναι γράμμα, καὶ ὁ φάκελος αὐτοῦ ἐρριμμένος κεῖται πρὸ τῶν ποδῶν ἐπὶ τοῦ πεζοδρομίου. Εἶναι γράμμα δι' ἐπιτηδευμένων καλλιγραφικῶν χαρακτήρων γεγραμμένον μετ' ἐπιμελείας, μὲ εὐθείας τὰς σειράς, ὥς διὰ χάρακος θεθέντος ὑποκάτωθεν, ἴσως ἐπὶ τούτῳ, ὅπως τὰς σημειοῖ.

Καὶ ἀπευθύνεται, φαίνεται, πρὸς ἓνα τῶν μικρῶν, ἐκεῖνον ὅστις παρητρεῖ πλαγίως μετὰ προσοχῆς, ὥς προσπαθῶν νὰ μαντεύσῃ διὰ τοῦ βλέμματος τὴν ἄγνωστον αὐτῷ σημασίαν τῶν ἐπὶ τοῦ χάρτου σημείων.

ἄτινα τῷ ἀπαγγέλλει ὁ σύντροφός του, ὅστις εἶναι πλέον γραμματισμένος, εἰς ὃν, ὅπως ἐξάγεται, κατέφυγεν ἵνα τοῦ τὸ ἀναγνώσῃ.

Καὶ ἀναγινώσκει ὁ μικρὸς διερμηνεὺς πρᾶγματι :

Καλαμάτα 27 Φεβρουαρίου 1884

Παιδί μου Γιώργη,

Πρῶτον ἔρχομαι νὰ ἐρωτήσω διὰ τὴν καλὴν σου ὑγείαν καὶ δεῦτερον, ἂν ἐρωτᾷς καὶ δι' ἡμᾶς, καλῶς ὑγιαίνομεν.

Παιδί μου, σοῦ γράφω καὶ σοῦ λέω πῶς ἀφότου ἔφυγες εἶμαι εἰς μεγάλην ἀνησυχίαν καὶ λαχταρίζω νύκτα καὶ ἡμέραν κάθε ὥρα καὶ στιγμή πῶς νὰ βρίσκεσαι μοναχό σου σὲ τόσο μεγάλη πολιτεία, ποὺ χάνονται οἱ μεγάλοι καὶ ὄχι ἐσὶ δέκα χρόνων παιδί, καὶ τί νὰ γίνεσαι. Τὸ γράμμα σου ἔλαβα, ὅπου μοῦ ἔγραφες πῶς ὁ μπάρμπας σου ὁ Ἀντωνὴς ἐφρόντισε καὶ σ' ἔβαλε σ' ἓνα μαγαζί μὲ τριάντα δραχμὲς τὸ μῆνα. Ἐκαμα, παιδάκι μου, τὸ σταυρό μου κι ἐπαρκαλέσα τὸ Θεὸ μέρες νὰ μοῦ κόβῃ καὶ χρόνους νὰ σοῦ τίς δίνῃ. Ἐλαβα καὶ τὰ δύο τάλληρα, ποὺ μοῦ ἔστειλες ἀπὸ τὸ μισθό σου μὲ τὸν Παναγιώτη, καὶ σὲ εὐχήθηκα ἡ δυστυχισμένη. Πέτρα νὰ πιάνῃς καὶ μάλαμα νὰ γίνεσαι. Τώρα, ἀπὸ τότε ἔχω νὰ μάθω γιὰ σένα. Τί κάνεις, τί γίνεσαι, δὲν ξέρω. Ξημερώνει, βραδυάζει, μὲ τὴν ἔννοια σου ξυπνῶ. Ἡ ἀδελφὴ σου μοῦ λέει : « Μὰ μὴ στενοχωριέσαι, τί κάνεις ἔτσι, θ' ἀρρωστήσης, καημένη μητέρα ! ». Μὰ ἐμένα ὕπνος δὲν μοῦ πάει νὰ συλλογίζωμαι ὁλοένα ποῦ νὰ εἶσαι καὶ πῶς νὰ περνᾷς. Ὅσους ἔρχονται αὐτοῦ πηγαίνω καὶ τοὺς ρωτῶ γιὰ σένα, μὰ ἀραιὰ καὶ ποῦ νὰ βρῶ κανένα νὰ μοῦ πῇ πῶς σὲ εἶδεν. Ἡ ἀδελφὴ σου μοῦ λέει ἀπάλι : « Μὰ ποῦ νὰ τὸν ἰδοῦνε, μάννα, τόσοσ κόσμος ἐκεῖ πέρα... ». Μὰ ἐμένα μοῦ φαίνεται σὰν νὰ σ' ἔχω χαμένο καὶ σένα καὶ τὸν πατέρα σου... ».

Καὶ ἡ ἐπιστολὴ ἐξακολουθεῖ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τόνου καὶ δι' ἀναλόγων φράσεων, ἀνησυχίαν καὶ λύπην καὶ ἀγωνίαν ἐκδηλοῦσα. Προδήλως μητρὸς εἶναι τὸ κατερρακωμένον γράμμα, μητρὸς ἀγραμμάτου καὶ πτωχῆς — διὰ ξένης βέβαια χειρὸς γραφὲν — μητρὸς, ἥτις θὰ κατέφυγεν ἴσως καὶ αὕτῃ εἰς κανένα γραμματισμένον, διὰ νὰ τῆς τὸ γράψῃ ὑπαγορεύουσα αὐτῷ, ὅπως ὁ υἱὸς τώρα εἰς τὸν μικρὸν φίλον του κατέφυγε, διὰ νὰ τοῦ τὸ ἀναγνώσῃ. Καὶ ἡ ἀγωνία, ἣν ἐκφράζει, εἶναι ἡ ἀγωνία τῆς

χωρισμένης από τὸν υἱὸν τῆς αὐτόν, ὃν ἔστειλε, φαίνεται, μακρὰν εἰς τὴν μεγάλην πολιτείαν, περὶ ἧς ὁμιλεῖ, εἰς τὴν Ἀθήνα, εἰς τὴν πρωτεύουσαν, ἀναγκασθεῖσα πιθανῶς ὑπὸ τῆς δυστυχίας, διὰ τὰ εὖρη πόρον ζωῆς, καὶ ἀγνοεῖ ἔκτοτε τί γίνεται καὶ πονεῖ διὰ τὸν χωρισμὸν τοῦ.

Ὁ μικρὸς ἀναγινώσκει ἀργὰ ἀργὰ, πιστῶς, εὐσυνειδήτως, συλλαβιστά, ἀπομονῶν τὰς λέξεις, διαιρῶν αὐτὰς μίαν πρὸς μίαν, ὥς νὰ ταῖς ἀποδίδῃ ὑπέροχον ἔννοιαν. Καὶ ὁ ἄλλος ἀκούει ἐν σοβαρότητι, συγκινημένος κάπως, παρακολουθῶν τὸ βλέμμα τοῦ φίλου τοῦ φερόμενον ἐπὶ τῶν γραμμῶν, διαπορούμενος ἴσως καθ' ἑαυτὸν πῶς τ' ἄψυχα αὐτὰ στοιχεῖα τὰ κεχαραγμένα διὰ μελάνης ἐπὶ τοῦ χάρτου νὰ ἡμποροῦν νὰ τῷ φέρουν τὴν φωνὴν τῆς μάνας τοῦ, νὰ τῷ φανερώσουν τί σκέπτεται, νὰ τῷ μεταδώσουν πληροφορίας, νὰ τῷ διαβιβάξουν ἐρωτήσεις, ὥς νὰ τὴν ἔχῃ ἐμπροστὰ τοῦ καὶ νὰ τὴν ἀκούῃ τὴν ἰδίαν.

Πρὸ τριῶν μηνῶν τὴν ἀφῆκεν ἐκεῖ κάτω εἰς τὴν πατρίδα των, τὴν Καλαμάταν, καὶ ἔφυγε καὶ ἦλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας, πλησίον τοῦ θεῖου τοῦ Ἀντώνη, διὰ νὰ τὸν βάλῃ εἰς κανένα μαγαζὶ ἢ νὰ τὸν μάθῃ καμμίαν τέχνην. Καὶ ἔκτοτε πλανᾶται τὸ παιδίον ἀνά τὴν πρωτεύουσαν, ὑπὸ τὴν προστασίαν μὲν τοῦ θεοῦ τοῦ πάντοτε, ἀλλ' ἀφειμένον εἰς τὰς ἰδίας τοῦ δυνάμεις, ἐργαζόμενον ὅπως ζήσει, καὶ ἀμειβόμενον διὰ λογαριασμὸν τοῦ, ὑπρέτης εἰς ἓνα μαγαζὶ, εἰς τὸ ὁποῖον τὸν ἔβαλε, μικροσκοπικὸς παλαιστής τοῦ ἀγῶνος τῆς ζωῆς. Καὶ ἰδοὺ ὁποῦ ἡ πτωχὴ μητέρα τοῦ, τὴν ὁποίαν ἐνόμιζεν, ὅταν ἔφευγεν, ὅτι τὴν ἔχανε διὰ παντός, ἡ ἀπομείνασα ἐκεῖ εἰς τὸν τόπον των, χήρα μὲ τ' ἄλλα δυό της μικρά, ἀποφασίσασα νὰ τὸ ἐμπιστευθῇ ὥς εἰς ἄλλην μητέρα εἰς τὴν πρωτεύουσαν, εἰς τὴν Ἀθήνα, ὥς τὴν ὀνομάζει — ἰδοὺ ὁποῦ τοῦ γράφει τώρα — περίεργον! ὥς νὰ τοῦ ὁμιλῇ — ἀπὸ τὴν ἄκραν ἐκείνην τῆς Πελοποννήσου, ἀπὸ τὴν Μεσσηνίαν, διὰ νὰ τὸν ἐρωτήσῃ τί κάνει καὶ νὰ μάθῃ τί γίνεται!...

« Παιδί μου, λέγει ἡ ἐπιστολή, παιδί μου, νὰ ἔχῃς τὴν εὐχή μου, ν' ἀκοῦς τὸν μπάριμπα σου τὸν Ἀντώνη σὲ ὅ,τι καὶ ἂν σοῦ λέγῃ, σὰ νὰ εἶμαι ἐγὼ ἡ ἴδια. Νὰ κάνῃς τὴν δουλειά σου ἄξια καὶ τίμια καὶ νὰ γίνῃς καλὸς ἄνθρωπος, καὶ νὰ ἰδῶ καὶ ἐγὼ καὶ τ' ἀδελφία σου καλὸ ἀπὸ σένα, μὴ καὶ θέλῃσεν ὁ Θεὸς καὶ μᾶς πῆρε τὸν πατέρα σου καὶ μᾶς ἄφησε στοὺς πέντε δρόμους. Ν' ἀκοῦς τὸν ἀφεντικό σου καὶ νὰ κάνῃς ὅ,τι θελήματα σοῦ λέει. Τὰ λεπτὰ σου νὰ τὰ φυλάξῃς καὶ νὰ μὴν τὰ σκορπᾷς ἐδῶ κι ἐκεῖ καὶ ἅμα σοῦ περισσεύουν ἢ νὰ τὰ δίνῃς τοῦ μπάριμπα

σου νά σοῦ τὰ φυλάξῃ ἢ νά βρίσκῃς ἄνθρωπον πιστὸν ἀπὸ τοὺς πατριώ-
τας μας καὶ νά μοῦ τὰ στέλνῃς... Μοῦ εἶπαν πὼς αὐτοῦ εἶναι ἓνα σχο-
λεῖο γιὰ τὰ φτωχὰ παιδιά, τῶν Ἀπόρων, καὶ ἔγραψα καὶ εἰς τὸν μπάρ-
μπα σου νά σὲ βάλῃ καὶ ν' ἀρχίσῃς νά πηγαίνῃς, γιὰ νά μάθῃς καὶ λίγα
γράμματα, γιατί σήμερα ὅποιος δὲν ξέρει γράμματα χάνεται... ».

Τὸν συμβουλευεὶ δὲ οὕτω ἐπὶ μακρὸν ἐν ἀφελείᾳ, μετὰ πόνου ψυ-
χῆς, μετὰ κοινοτάτων, ἀλλὰ πλήρων ποιήσεως ἐν τῇ πεζότητί των ἐκ-
φράσεων μητρὸς ποθοῦσης νά ἴδῃ τὸ τέκνον της ἀποζῶν ἐκ τῆς ἐργα-
σίας του ἐν τιμῇ καὶ βοηθοῦν καὶ τὴν οἰκογένειάν του καὶ γινόμενον
ἄνδρα τέλειον καὶ ἀποκαθιστάμενον καὶ αὐτὸν καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν ἐν
εὐτυχίᾳ. Καὶ τῷ δίδει ἐπὶ πολὺ ὁδηγίας καὶ περὶ τῶν ἐλαχίστων καὶ τὸν
νουθετεῖ καὶ τὸν ποδηγετεῖ ἡ καλὴ ἐπαρχιώτις. Τὸν νουθετεῖ πὼς πρέπει
νά βαδίζῃ ἐν τῷ βίῳ, ἀπαρραλλάκτως, νομίζεις, ὅπως θὰ τὸν ἐποδηγέται,
ὅταν ἦτο βρέφος καὶ θὰ τοῦ ἐμάνθανε πὼς νά βαδίζῃ ἐπὶ τοῦ ψυχροῦ
ἐδάφους τοῦ ταπεινοῦ των οἰκίσκου.

Καὶ ὁ μικρὸς συγκινεῖται προδῆλως ἐπὶ μᾶλλον, ἐφ' ὅσον προβαίνει
ἡ ἀνάγνωσις, καὶ ἐπὶ τῆς φυσιογνωμίας του ἀποτυποῦται ἔκφρασις ἐνδο-
μύχου ψυχικῆς ἐργασίας, ἥτις τελεῖται, φαίνεται, ἐν αὐτῷ ὑπὸ τὴν ἐπὶ-
ρειαν τοῦ γράμματος, καὶ ἐνίοτε τὸ ὄμμα του πλέει διὰ μιᾶς ὑγρὸν εἰς
αἰφνίδιον δάκρυ.

Ὅμως ἀπὸ μιᾶς στιγμῆς ἀπροσδόκητον νέφος ἐσκίασε τοῦ παιδιοῦ
τὴν μορφήν. Τὰς παρεΐας του ἀνέρχεται παραδόξως βίαιον ἐρύθημα
καὶ λευκαίνονται τὰ χεῖλη του τρέμοντα. Οἱ ὀφθαλμοὶ του μεγεθύνονται
ἐν ἐκπλήξει καὶ σχεδὸν ἀνοίγει τὸ στόμα ἀποροῦν.

Προβαίνουσα λέγει ἡ ἐπιστολὴ :

« Παιδί μου Γιώργη, κάποιος ἀπὸ τοὺς πατριώτας ἦρθε ἀπ' αὐτοῦ
καὶ τὸν ἐρώτησα καὶ μοῦ εἶπε πὼς εἶσαι κακὸ παιδί καὶ δὲ δουλεύεις τα-
κτικὰ εἰς τὸ μαγαζὶ καὶ γυρίζεις μὲ τοὺς μπερμπάντες στὰ σοκάκια καὶ
ξοδεύεις τὰ λεπτὰ σου ὅπου τύχῃ. Ἐγώ, παιδί μου, δὲν τὸ πίστεψα, μὰ
κυτταξε καλὰ νά μὴν τύχῃ καὶ εἶναι ἀλήθεια, γιατί δὲν θέλω πιά νά σὲ
ξέρω γιὰ παιδί μου... ».

Εἶναι πραγματικῶς διάδοσις ἀνακοινωθεῖσα εἰς αὐτὴν ἡ εἰδησις ἢ
εἶναι τέχνασμα τῆς καλῆς μητρὸς ἐπιθυμούσης νά δοκιμάσῃ τὸν χαρα-
κτῆρα τοῦ παιδιοῦ ; Ἀδελφον. Ἀλλ' ἐκεῖνος, ἐφ' ὅσον προχωρεῖ ἡ ἀνά-
γνωσις, ἐπὶ τοσοῦτον κοκκινίζει ἐξ ἀγανακτήσεως καὶ ἐξαγριοῦται μὴ
συνεχόμενος πλέον :

- Ύεματα, ἀνακράζει αἴφνης ἐν ὀργῇ, εἶναι ψεύτης !
- Ποιός νᾶν' αὐτὸς τάχα ; λέγει διακόπτων τὴν ἀνάγνωσιν ἐρωτηματικῶς ὁ σύντροφός του.
- Τὸν ξέρω κι ἐγὼ τὸν ψεύτη ; ἀπαντᾷ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ὀργιζόμενος ὁ παῖς.
- « Σὲ φιλῶ. Ἡ μητέρα σου Ὑγγελική », ἐπανέλαβεν ὁ ἄλλος.
- Ἐτελείωσεν ἡ ἐπιστολή. Καὶ οἱ δυὸ μικροὶ ἀποχωρίζονται...
- Πότε θά ῥθης νὰ κάμουμε τὸ γράμμα ποῦ θὰ στείλω ; ἐρωτᾷ ὁ πρῶτος.
- Τὸ βράδυ νὰ μὲ περιμένῃς στὸ μαγαζί.
- Δίδουν τὰς χεῖρας, ἀποχαιρετίζονται ὡς μεγάλοι συμφωνοῦντες περὶ σπουδαίας τινὸς ὑποθέσεως. Καὶ ἐνῶ ὁ ἀναγνώστης τοῦ γράμματος ἀπέρχεται ἤδη, ὁ φίλος του ἴσεται ἀκόμη ἐπὶ μακρόν, διπλώνει μετὰ προσοχῆς τὸ ὑπομέλαν καὶ κατεσπιδωμένον χαρτίον, καί, ἐνῶ τὸ εἰσάγει εὐλαβῶς καὶ τὸ ἐναποθέτει εἰς τὸν κόλπον του :
- Ψεῦτες ! ὑποτονθορίζει ἐκ νέου μετὰ τῶν ὁδόντων τοῦ θυμωδῶς. Ψεῦτες !...

Περιοδικὸν « Ἑστία »

Μ. Μητσάκης

Ἡ ΩΡΑΙΟΤΕΡΑ ΑΠΟ ΟΛΑΣ ΤΑΣ ΦΟΡΕΣΙΑΣ

Ὁ Κώστας ἦτο δώδεκα ἐτῶν παιδί καὶ ἡγάπα πολὺ τοὺς γονεῖς του, τὰ γράμματα καὶ κάτι ἄλλο..., τὸ κολύμβημα.

Ὡ ! Πῶς τὸ ἡγάπα τὸ κολύμβημα !...

Ἡ μεγαλύτερα του εὐτυχία ἦτο νὰ σχίξῃ τὴν θάλασσαν ἀφῆνων ὀπίσω του ὕγρὸν αὐλάκι ὡσάν βαρκούλα ἢ νὰ ταλαντεύεται γλυκὰ γλυκὰ ἐπάνω εἰς τὸ γαλαζοπράσινον νερόν. Τοῦ ἤρεσκε νὰ παίξῃ σάν ψάρι μέσα εἰς τὸ ἥσυχον κύμα, νὰ γλιστρᾷ σάν δελφίνι, νὰ κάμνῃ μακροβουτία, νὰ βλέπῃ θολὰ, σάν ἀπὸ μέσα ἀπὸ γυαλί, τὸν βυθὸν κάτω τῆς θαλάσσης μὲ τὰ φύκια του, τὰ ὅποια ἐτραβοῦσε, διὰ νὰ προχωρῇ γρηγορώτερα. Νὰ παίρνῃ φόρα, νὰ βουτᾷ μὲ τὸ κεφάλι καὶ νὰ βγαίνει ἐπάνω ἀναπνέων μὲ ὅλην τὴν δύναμιν τῶν πνευμόνων του καὶ ἐπειτα νὰ ρίπτῃ τὴν ἄμμον, τὴν ὅποιαν ἔφερεν ἀπὸ κάτω μὲ τὴν φούκταν του.

Ἐπήγαινε βαθιά. Ὅταν ἦτο γαλήνη καὶ ἡ θάλασσα ὁμοιάζε μὲ

καθρέπτην, ἄλλον κρότον δὲν ἤκουεν ἐκεῖ μέσα εἰς τ' ἀνοικτὰ παρὰ τὸν κρότον τῶν χειρῶν του, μὲ τὰς ὁποίας ἐτάραζε τὴν θάλασσαν. Ὅταν ἦσαν κύματα, δὲν ἐφοβεῖτο. Ἡ θάλασσα σιγὰ σιγὰ τὸν εἶχε κάμει γενναῖον. Ἐπρωχωροῦσε χωρὶς φόβον κατεπάνω τους καὶ μὲ ἓνα τράβηγμα τῶν χειρῶν, πού τὸν ἐτίναζεν ὑψηλά, τὰ ἐπηδοῦσε, χωρὶς νὰ σπάσουν εἰς τὸ πρόσωπόν του καὶ νὰ σκεπάσῃ ὁ ἀφρὸς τὸ κεφάλι του. Καὶ πότε τὸν ἀνέβαζαν ὑψηλὰ ὑψηλά, πότε τὸν κατέβαζαν χαμηλὰ χαμηλὰ μεταξὺ δύο θαλασσίων τοίχων. Ἐκινοῦντο τὰ κύματα, ἐβούιζαν σὰν ζωντανὰ ὄντα, καί, ὅπως τὸν ἐσῆκωναν, τοῦ ἐφαίνοντο σὰν ἄλογα ἀτίθασα, τὰ ὁποῖα τὸν εἶχαν εἰς τὴν ράχιν των καὶ τὸν ἀνετίναζαν, διὰ νὰ τὸν κρημνίσουν, ἀλλ' αὐτὸς μὲ τὰ χέρια του πού τ' ἀνοιγόκλειε διηύθυνε τὰ ἀφρισμένα χαλινάρια των...

Τὴν ἡγάπα πολὺ τὴν θάλασσαν ὁ Κώστας. Τὸν ἐνανούριζε μὲ τὸν ἥσυχον φλοῖσβόν της, τοῦ ἐνέπνεε θάρρος μὲ τὸν ρόχθον τοῦ θυμοῦ της καὶ τὸν ἔκαμνε ν' ἀγαπᾷ τὸν κίνδυνον. Καὶ τί δροσερόν πού ἦτο τὸ ἀεράκι της, καὶ τί ὥραϊα πού ἐμοσχοβολοῦσαν τὰ φύκια της, πού ὁμοιάζαν σὰν πράσινα κεντήματα !

Μίαν Κυριακὴν ὁ Κώστας εἶχεν ὑπάγει πάλιν εἰς τὴν ἀκρογιαλιάν. Ἐφυσοῦσεν ἥσυχος μπάτης. Τί ὥραϊα ἡμέρα διὰ κολύμβημα !

Ὁ Κώστας παρετήρει μὲ ἀγάπην τὴν θάλασσαν. Μία φωνὴ τοῦ ἔλεγεν ἀπὸ μέσα του :

— Κολύμβη ! κολύμβη ! Τί ἔμορφη πού εἶναι ἡ θάλασσα ! Ἀκόμη στέκεσαι ;

Ἄλλ' ἄλλη φωνὴ τοῦ ἐψιθύριζε :

— Μὴ κολυμβᾷς, Κώστα, μὴ κολυμβᾷς ! Θυμήσου τί ὑπεσχέθης εἰς τὴν μητέρα σου !

Τὴν φωνὴν ταύτην ἐνόμιζεν ὁ Κώστας ὅτι ἤκουεν ἀπὸ τὴν καινούργιαν του φορεσιάν, τὴν ὁποίαν εἶχε πρωτοφορέσει τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Ἀλήθεια, πόσον κομψή, πόσον ὥραϊα φορεσιὰ ἦτο ἐκείνη ! Κάτασπρη, λινή. Τὴν εἶχε ράψει ἡ μητέρα του μὲ τὰ χέρια της καὶ εἶχε βάλει ἐπάνω της ὅλην τὴν καλαισθησίαν της καὶ ὅλην τὴν ἀγάπην, πού εἶχε διὰ τὸν υἱὸν της.

Μὲ τί καμάρι τὴν εἶχε φορέσει ὁ Κώστας ! Ἀπὸ τὴν αὐγὴν ἔκαμεν ἐπίσκεψιν εἰς τὴν μάμμην του. Ἐπειτα ἐπῆγεν εἰς τὰς θείας του.. Ἐπειτα εἰς ὄλους τοὺς συγγενεῖς, καὶ τοὺς μακρινούς ἀκόμη, οἱ ὁποῖοι ἠπόρησαν διὰ τὴν ἐκτακτον ἐκείνην τιμὴν. Καὶ ἀπὸ δλα τὰ στόματα,

εἴτε γεροντικά εἴτε νεανικά εἴτε παιδικά, μίαν φωνὴν ἤκουε : « Τὴ ὠραία φορεσιά ! ».

Πῶς ἦτο λοιπὸν δυνατὸν νὰ τὴν ἀποχωρισθῇ, νὰ τὴν ἀφήσῃ ἔξω εἰς τὴν ἀκρογιαλιάν, ἐπάνω εἰς τὰ χαλίκια, νὰ ἐμπιστευθῇ τὴν φύλαξιν τῆς εἰς ἄλλα παιδιὰ, καὶ αὐτὸς νὰ ὀλογυρνᾷ μέσα εἰς τὴν θάλασσαν γυμνός ;

— « Ὁχι ! εἶπε. Δὲν θὰ κολυμβήσω.

Καὶ ἐπειδὴ εἶχε θέλῃσιν καὶ δὲν μετέβαλλε τὰς ἀποφάσεις του, δὲν παρετήρει μὲ ζήλειαν ἐν παιδίον, τὸ ὁποῖον ἐκολύμβῃ ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἐκεῖ πλησίον. Εὗρῃκε μόνον τὰ πιὸ καθαρά πετραδάκια τῆς ἀκρογιαλιάς, ἐκάθισεν ἐκεῖ μὲ προσοχὴν καὶ ἐκντταζε τὰ πλοῖα, ποῦ ἦσαν ἀραγμένα μακράν, καὶ τὰς λέμβους, ποῦ ἦσαν δεμέναι ἀπὸ πίσω των.

Τί ἐσκέπτετο ὁ Κώστας ; Καὶ αὐτὸς δὲν τὸ ἤξευρε. Ἄφηνε τὰ σκέψεις του ἐλευθέρως νὰ περιφέρονται ἐπάνω εἰς τὴν θάλασσαν, ἔως τ' ἀντικρινὰ βουνά, τὰ ὁποῖα ὅταν ἦτο ὁμίχλη, ἐφαίνοντο τόσον μακράν καὶ τώρα, ἐπειδὴ ἦτο αἶθριος ὁ καιρὸς, ἐφαίνοντο ὡς νὰ ἐκινήθησαν ἀπὸ τὴν θέσιν των καὶ νὰ ἐπλησίασαν.

Ἐξαφνα, ὅμως, ὁ Κώστας ἀκούει φωνὰς πλησίον του, ὁ νοῦς του ἐπιστρέφει γρήγορα ἀπὸ τὸ μακρινὸν ταξιδιὸν του εἰς τὴν παραλίαν.

— « Ὁ Ἀντώνης τῆς Μήτηραινας πνίγεται ! Πάει ! Χάνεται !

Ἐκεῖ, ἐμπρὸς του, ἀρκετὰ βαθιὰ ὁ Κώστας, βλέπει δυὸ χέρια ποῦ κτυποῦν δυνατὰ τὴν θάλασσαν, ἀκούει μουγκρητὰ καὶ βλέπει ἓνα κεφάλιν νὰ βουλιάζῃ, νὰ χάνεται κάτω ἀπὸ τὸ νερόν. Ἦτο τὸ παιδίον, τὸ ὁποῖον ἐκολύμβῃ, ἐνῶ ὁ Κώστας ἐκάθητο εἰς τὴν ἀκρογιαλιάν. Τὸ δυστυχὲς εἶχε προχωρήσει βαθιά, καί, ἐπειδὴ δὲν ἤξευρε νὰ κολυμβᾷ καλὰ, ἀπέκαμεν εἰς τὸν δρόμον καὶ ἐπάλαυε μὲ τὰ κύματα. Μερικὰ παιδιὰ τὸ εἶχον ἴδει καὶ ἔβαλαν τὶς φωνές.

Ὁ Κώστας τινάζεται τότε ἐπάνω. Παρατηρεῖ τριγῦρο, ἀλλὰ κανὲν ἄλλο παιδίον δὲν εἶναι εἰς τὴν θάλασσαν. Καμμιὰ βάρκα δὲν περνᾷ.

Μετ' ὀλίγον φαίνεται πάλιν ἡ κεφαλὴ, ἀκούονται τὰ μουγκρητὰ καὶ τὰ δύο χέρια κτυποῦν μὲ ἀπελπισίαν τὴν θάλασσαν, ὡς νὰ θέλουν νὰ κρατηθοῦν εἰς τὴν ζωὴν ἀπὸ τὸ νερόν. Αὐτὸ, ὅμως, δὲν πιάνεται, δὲν κρατεῖται. Καὶ τὸ παιδί βουλιάζει...

Αἱ φωναὶ εἶχον ἀκουσθῇ μακρύτερα. Πέραν δύο ναῦται σπρώχνουν πρὸς τὴν θάλασσαν μίαν βάρκαν τραβηγμένην ἔξω εἰς τὴν ἀκρογιαλιάν, καὶ εἰς ἄλλος τρέχει νὰ πάρῃ τὰ κουπιὰ ἀπὸ ἓνα μαγαζί. Ἀλλὰ θὰ

προφθάσουν ; 'Από την ακρογιαλιάν ἀκούονται σπαρακτικά φωνάι :
— Πνίγεται ! Πνίγεται ! Πάει, χάθηκε !

Ἡ καρδιά τοῦ Κώστα κτυπᾷ δυνατά. Δὲν θὰ προφθάσῃ ἡ βάρκα. Τὸ γνωρίζει. Μίαν φορὰν ἀκόμη θ' ἀναβῇ ἡ κεφαλὴ τοῦ πνιγομένου κι ἔπειτα θὰ μείνῃ ἐκεῖ κάτω μὲ μάτια δάανοικτα, μὲ στόμα ἀνοικτό, χωρὶς ψυχὴν.

Ὁ Κώστας λαμβάνει τὴν ἀπόφασίν του. Τραβᾷ βιαστικά τὸ σακκάκι του, τὸ πετᾷ χωρὶς νὰ ἰδῇ ποῦ πέφτει, καὶ ὀρμᾷ εἰς τὴν θάλασσαν. Κολυμβᾷ μὲ γρηγοράδα. Σχίζει γοργὰ τὴν θάλασσαν. Οὔτε νοιώθει ἂν τὸν βαρύνουν τὰ φορέματα ποὺ φορεῖ.

Τὸ πλήθος, τὸ ὁποῖον ἐμαζεύθη ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰς τὴν ακρογιαλιάν, ἐμβάλλει ὀξεῖαν κραυγὴν. "Ολοὶ φοβοῦνται μήπως ἀντὶ ἐνὸς παιδιοῦ πνιγοῦν δύο. Καὶ παρατηροῦν ὅλοι μὲ ἀγωνίαν τί θὰ γίνη.

Ὁ Κώστας εἶχε πλησιάζει τώρα. "Ολην τὴν προσοχὴν του εἶχεν εἰς τὸ κεφάλι, τὸ ὁποῖον θ' ἀνέβαινε διὰ τελευταίαν φορὰν, καὶ μόλις τὸ εἶδε, τὸ ἀρπάζει ἀπὸ τὰ μαλλιά μὲ ὅλην τὴν δύναμιν καὶ τὸ κρατεῖ ἔξω ἀπὸ τὸ νερόν. Εἶχεν ἀναγνώσει ἄλλοτε πῶς πρέπει νὰ καταπιανώμεθα, διὰ νὰ σώσωμεν ἕναν ποῦ πνίγεται. Ἐπρόσεχε λοιπὸν νὰ μὴν ἀφήσῃ νὰ τὸν ἀγκαλιάσῃ τὸ παιδί ποῦ ἐπαράδερνε καὶ νὰ σύρῃ καὶ ἐκεῖνον μαζί του εἰς τὸν βυθὸν διὰ παντός. Μὲ τὴν μίαν του χεῖρα τὸ σπρώχνει πρὸς τὴν ακρογιαλιάν καὶ μὲ τὴν ἄλλην κολυμβᾷ. Φθάνουν μετ' ὀλίγον εἰς τὰ ρηχά. Πατεῖ μὲ τὰ πόδια του καὶ σύρει μὲ τὰ δύο του χέρια τὸ παιδί ἕως τὴν ακρογιαλιάν. Τότε ἔφθασε καὶ ἡ βάρκα μὲ τοὺς ναύτας.

"Ολοὶ ἐτριγύριζαν τὸ παιδί καὶ ἔσκυβαν μὲ καρδιοχτύπι ἀπ' ἐπάνω του. Ἦτο ἄρᾳ γε ζωντανὸν ἀκόμη ἢ εἶχεν ἀποθάνει ; Θὰ τὸ προφθάσουν ; Τὸ ἔβαλαν μπρούμυτα, μὲ τὸ κεφάλι κάτω, διὰ νὰ βγάλῃ τὴν θάλασσαν ποῦ εἶχε καταπίει. Ἦτο κατάχλωμον ὡς νεκρόν. Ἐφθασε μετ' ὀλίγον ἡ χήρα ἡ μητέρα του μὲ λυμένα μαλλιά καὶ ἤρχισε νὰ κτυπιέται καὶ νὰ δέρνεται. Ἀλλ' εὐτυχῶς ὕστερα ἀπὸ λίγην ὥραν ἐνοιωσαν μίαν ἀδύνατον ἀναπνοὴν νὰ ἐξέρχεται ἀπὸ τὸ στόμα του. Τὰ κλειστὰ μάτια ἤνοιξαν καὶ ἀντίκρυσαν τὰ μάτια τῆς μητέρας, ποῦ τὸ ἐκράτει εἰς τὴν ἀγκαλιά της.

Τότε ἐνεθυμήθησαν τὸν σωτῆρα.

Ἀλλὰ ματαίως τὸν ἐζητοῦσαν τριγῦρο των. Ὁ Κώστας δὲν ἦτο ἐκεῖ. Ἀφοῦ παρέδωκεν εἰς τὰ χέρια τῶν ἀνθρώπων τὸ ἀναίσθητον

σῶμα, εἶχεν ἀποσυρθῇ παράμερα. Ἦτο τόσοσιν κουρασμένος !... Τοῦ ἐφαίνετο ὅτι θὰ λιγοθυμοῦσε. Τὰ αὐτιά του ἐβούιζαν καὶ ὅλα γυρνοῦσαν ὀλόγυρά του. Δὲν ἤμποροῦσε νὰ σταθῇ εἰς τὰ πόδια του. Ἐκάθισεν εἰς μίαν πέτραν, ἀνέπνευσε δυνατά, καί, ἀφοῦ συνῆλθεν ὀλίγον, ἐπῆρε τὸ σακκάκι του καὶ ἐτράβηξε πρὸς τὸ σπίτι του.

Δὲν ἐπῆγεν ἀπὸ τὸν πλατὺν δρόμον τῆς ἀκρογιαλιᾶς, ὅπου ἦσαν τὰ καταστήματα καὶ τὰ καφενεῖα. Ἐχώθηκεν εἰς κάτι στενοὺς παράμερους δρομίσκους. Ἡ φορεσιά του, ἡ ὀλοκαίνουρη λινὴ φορεσιά του, ἦτο εἰς κακὴν κατάστασιν. Τὸ σακκάκι του τσαλακωμένον καὶ λερωμένον, τὸ γιλέκο καὶ τὸ πανταλόνι κολλημένον ἐπάνω του καὶ ἑσταζαν θάλασσαν !

Ὅταν ἐπερνοῦσεν, αἱ γειτόνισσαι τὸν ἐκυτάζαν μὲ βλέμμα ἐπιπλήξεως, ὥς νὰ ἤθελαν νὰ τοῦ εἶπουν :

— Τὸ κακόπαιδον ! Ἐπαιζε καὶ ἔπεσε στὴ θάλασσα. Κρῖμα στὰ ὄμορφα καινούργια ροῦχα.

Ὁ Κώστας ἤμποροῦσε νὰ εἶπῃ εἰς αὐτάς :

— Δὲν ἐπαιζα, ἐγλύτωσα μίαν ζωὴν ! —

Ἀλλὰ δὲν εἶπε τίποτε. Τί τὸν ἐνοιαζε ; Ἄς ἔλεγαν ὅ,τι ἤθελαν.

Ἀνέβη μὲ καρδιοχτύπι τὴν κλίμακα τῆς οἰκίας των. Τί θὰ ἔλεγεν ἡ μητέρα του, ὅταν θὰ τὸν ἐβλεπεν εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν ; Καὶ ἀλήθεια, ἐκπληξίς, λύπη καὶ θυμὸς ἐζωγραφίσθησαν μονομιᾶς εἰς τὸ πρόσωπόν της, ὅταν τὸν εἶδεν ἔτσι ἐμπρὸς της. Παρ' ὀλίγον πικρὸς λόγος νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὰ χεῖλη της. Ἀλλ' ὁ Κώστας, ὠχρὸς ἀκόμη ἀπὸ τὴν συγκίνησιν καὶ τὴν ἐξάντλησιν, ἔτρεξε πρὸς αὐτὴν καὶ τῆς διηγήθη τί εἶχε συμβῇ.

Τότε ἤνοιξεν ἐκείνη τὴν ἀγκάλην της καὶ ὥρμησεν ὁ Κώστας καὶ ἡ μητέρα του τὸν ἐσφιγγε δυνατά.

— Καὶ ἂν ἐπνιγόσουν καὶ σύ, παιδί μου ; τοῦ εἶπε μὲ τρέμουσαν φωνήν. Καὶ τὰ δάκρυα ἔρρεον ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς της. Καὶ τὸν ἐπέπληττε τρυφερά, θωπευτικά, ὥς ν' ἀνατρίχιαζε ἀκόμη ἡ μητρικὴ της καρδιά ἀπὸ τὸν κίνδυνον τοῦ θανάτου ποὺ ἤγγισε τὸ παιδί της. Ἀλλ' ὁ Κώστας ἡσθάνετο ὅτι ἦτο πολὺ εὐχαριστημένη ἀπὸ αὐτόν.

Ὁ πατέρας τοῦ Κώστα ἦτο εἰς τὸ καφενεῖον καὶ ἐκεῖ ἔμαθε τί συνέβη. Ἦλθε βιαστικὰ εἰς τὸ σπίτι. Ὅταν εἶδε τὸν Κώσταν, τὸν ἐσήκωσεν ὕψηλὰ καὶ τὸν ἐφίλησε, καὶ ἐσκούπισε κρυφὰ ἓνα δάκρυ αὐτός, ὁ ὅποιος ποτὲ δὲν ἐδάκρυε.

Αὐτὰ φέρει· εἰς τὸν νοῦν τοῦ τώρα ὁ Κώστας παρατηρῶν τὴν λινὴν φορεσιάν, τὴν ὁποίαν μὲ στυργὴν φυλάττει ἀπὸ τότε. Βλέπων αὐτήν, ξαναβλέπει ἔμπρὸς τοῦ μίαν ἀπὸ τὰς ὠραιότερας στιγμὰς τῆς ζωῆς του. Αἰσθάνεται εἰς τὰ χεῖλη τοῦ τὰ φιλήματα τῆς μητέρας τοῦ καὶ ἐπάνω εἰς τὸ μάγουλόν τοῦ τὸ δάκρυ τοῦ πατέρα τοῦ. Ἀσφαλῶς ἡ φορεσιὰ αὐτὴ εἶναι ἡ ὠραιότερα, ἀπὸ ὅλας, ὅσας ἐφόρεσεν ἕως τώρα !

Ἄρ. Κουρτίδης

Η ΣΤΑΦΙΔΑ ΤΟΥ ΓΕΙΤΟΝΑ

Γείτονά τοῦ δὲν ἄφηνε ἀπείραχτον ὁ Ἀντώνης ὁ Κατσιβούλης. Ὅλο καὶ φιλονικοῦσε γιὰ τὰ σύνορα τῆς σταφίδας τοῦ. Ἄν δὲν παράβλεπαν οἱ ἄλλοι νὰ τοὺς παίρνη κάθε χρόνο καὶ κάμποσο τόπο, ἔπρεπε νὰ περιμένουν δικαστήρια καὶ κάθε εἶδος ἀναποδιά. Μὰ περισσότερο εἶχε στενοχωρήσει τὸ Γιώργη τὸ Χριστοδουλιᾶ. Ἐνα χαντάκι χώριζε τίς σταφίδες τοὺς, τ' ἀλώνια τοὺς καὶ τὰ σπίτια τοὺς.

Κάποιον Αὐγουστον ὁ Κατσιβούλης καὶ ὁ Χριστοδουλιᾶς εἶχαν μαζέψει στὴν ἀποθήκη τὸ πρῶτο χέρι. Μὰ ἡ περισσότερη σταφίδα ἦταν στ' ἀλώνια.

Ἐνα μαυραδάκι φάνηκε στὸν οὐρανό. Ὁ Κατσιβούλης μὲ τὴν γυναῖκα τοῦ καὶ τὴ μεγαλύτερή τοῦ κόρη ἔλειπαν στὴν πόλι. Τὴ σταφίδα τὴν πρόσεχε τὸ μικρό τοὺς ἀγόρι, ὁ Νάσος, ὡς δέκα χρονῶν. Τὸν εἶχαν ἀφήσει ἐκεῖ γιὰ τὰ μάτια, γιὰτὶ καὶ ἀφύλαχτη νὰ ἦταν, κανεὶς δὲν τὴν πείραζε.

— Δὲν μ' ἄρῃσει τὸ σημάδι, εἶπε στοὺς δικούς τοῦ ὁ Χριστοδουλιᾶς. Γρήγορα νὰ μαζέψουμε τὴ μαυρομάτα, νὰ μὴν ἔχουμε τὰ ἴδια τὰ περσινά.

Πέρσι ἔτυχε καὶ αὐτὸς νὰ λείπη. Ἦταν ἡ γυναῖκα τοῦ, μὰ σὲ μιὰ δυνατὴ καὶ ἑξαφνὴ μπόρα ποὺ ἦρθε, λίγη σταφίδα πρόφτασε νὰ μαζέψη. Ὁ Κατσιβούλης μποροῦσε νὰ βοηθήσῃ, μὰ δὲν τὸ ἔκαμε. Ἀπάνω ἀπὸ τὸν ἐξώστη καθόταν καὶ ἔβλεπε μὲ χαρὰ πῶς ἔπινε τὸ νερὸ τὴν ξένη σταφίδα.

Τώρα ὁ Χριστοδουλιᾶς μὲ τοὺς δικούς τοῦ δούλευαν γρήγορα καὶ εἶχαν μαζεμένη τὴν περισσότερη σταφίδα. Ἀρχισαν νὰ πέφτουν οἱ πρῶτες ἀραιὲς σταλαματιές. Ὁ Νάσος τοῦ Κατσιβούλη ἔβλε τίς φωνές. Καταλάβαινε τὸ κακὸ ποὺ τοὺς εὔρισκε, μὰ καταλάβαινε καὶ τὴν ἀδυναμία τοῦ.

—“Ε, θά κλάψης και σύ, ὅπως κλάψαμε και μεῖς πέρσι, εἶπε τὸ ἀγόρι τοῦ Χριστοδουλιᾶ.

— Κάνε τὴ δουλειά σου και τέτοια λόγια δὲ μ’ ἀρέσουν. Τ’ ἀκούς ;... Νὰ μὴ σ’ ἀκούσω νὰ τὸ ξαναπῆς ! εἶπε αὐστηρὰ ὁ Χριστοδουλιᾶς.

Δὲν ᾔθελε τὸ κακὸ κανενὸς, μὰ και δὲν εἶχε σκοπὸ νὰ μαζέψῃ τὴ σταφίδα τοῦ Κατσιβούλη. Αὐτὸ δὰ ἔλειπε !...

“Επειτα, ὁμως, συλλογίστηκε : « Καὶ τί φταίει τὸ μικρὸ νὰ πεινᾷ ὅλο τὸ χρόνον ; Κι ἔπειτα ἔχει νὰ παντρέψῃ και τὴν κόρη του και τὴν προῖκα θὰ τὴν δώσῃ ἀπὸ τούτῃ τὴ σταφίδα... Ὅα εἰπῆς, κι ἐγὼ φτωχὸς ἤμουν κι εἶχα νὰ παντρέψω, κι ἐγὼ εἶχα μικρά και πείνασαν. Τὰ σκέφτηκε ἐκεῖνος ; Γιατί νὰ μὲ σκοτίζουν ἐμένα τώρα ; ».

Ἡ σταφίδα του στὸ μεταξύ ἦταν ἀσφαλισμένη. Τώρα μπορούσε νὰ πάῃ σπιτάκι του. Δυνατὸς ἀέρας σήκωσε σύννεφο τὴ σκόνῃ, κι ὕστερα οἱ σταλαματιᾶς ἄρχισαν νὰ πέφτουν πιὸ πυκνά. Μιὰ ἀστραπὴ θάμπωσε τὰ μάτια τους κι ἀκολούθησε βροντὴ ποὺ ἔσεισε τὴ γῆ.

— Κρίμα νὰ χαθῇ ἡ μαυρομάτα ! συλλογίστηκε.

Πέρασαν ἀπὸ τὸ νοῦ τὰ ἔξοδα και τὰ βάσανα ποὺ περνοῦν, ὥσπου ν’ ἀποθηκιάσουν τὴ σταφίδα και νὰ τὴν πουλήσουν. Κλάδεμα, σκάψιμο, ξανασκάψιμο, βλαστολόγημα, κορφολόγημα, χαράκωμα θειάφισμα και ράντισμα μὲ γαλαζόπετρα. “Επειτα τὸ καρδιοχτύπι νὰ τρυγηθῇ ἡ σταφίδα, ν’ ἀπλωθῇ στὸ ἄλωνι, νὰ ξεραθῇ, νὰ μαζευτῇ, νὰ τὴν βάλουν στὰ σακκιά καί... νὰ ῥθῃ κι ὁ ἔμπορος.

— Ἀμαρτία νὰ χαθῇ ἡ μαυρομάτα ! εἶπε πάλιν ὁ Χριστοδουλιᾶς.

Στάθηκεν ἔπειτα γιὰ μιὰ στιγμὴ συλλογισμένος κι ἔπειτα φώναξεν :

— Ἐμπρός, παιδιά, ἑλᾶτε νὰ μαζέψουμε και τοῦ γείτονα τὴ σταφίδα.

Κάτι θέλησαν νὰ μурμουρίσουν μερικοί, μὰ μὲ μιὰ ματιὰ ὁ Χριστοδουλιᾶς τοὺς ἔδωσε νὰ καταλάβουν πὼς ἔπρεπε νὰ τρέξουν, σὰ νὰ ἦταν δικὴ τους και καλύτερα ἀκόμη. Δὲ δίστασαν περισσότερο, και ὅλοι ρίχτηκαν πρόθυμα στὴ δουλειά.

Τὴν ὥρα ποὺ πλάκωσεν ἡ δυνατὴ βροχὴ κι αὐλάκωναν τὸν οὐρανὸ οἱ ἀστραπὲς και ξεκούφαιναν οἱ βροντές, δὲν ἦταν οὔτε ἐπὶ σταφίδα στ’ ἄλωνα. Τὴν ἴδια ὥρα φάνηκε ἀπάνω στὸ ἄλογό του τρεχᾶτος ὁ Κατσιβούλης. “Εσταζαν κι οἱ δυὸ ἀπὸ τὸ νερὸ και τὸν ἰδρῶτα. Καθὼς εἶδε ἀπὸ μακριὰ τὸ ἄλωνι ἄδειο, ἔβαλε τίς φωνές. “Οταν πλησίασε και εἶδε τὸ Χριστοδουλιᾶ, τοῦ κόπηκεν ἡ ἀναπνοή.

— Ἐσὺ νὰ μοῦ κάμῃς αὐτὸ τὸ καλὸ !

— Γιατί όχι; Γείτονες είμαστε, είπε με γέλιο ὁ Χριστοδουλιᾶς. Πρῶτα θὰ δῇ κανεὶς τὸ γείτονά του κι ὕστερα τὸν ἥλιο.

Ὁ Ἀντώνης ὁ Κατσιβούλης εἶχεν ἀπομείνει ἄφωνος, σὰν ἀποσβολωμένος. Αἰσθανόταν δυὸ πράγματα ἐντελῶς ἀντίθετα. Αἰσθανόταν καὶ εὐγνωμοσύνη καὶ ντροπὴ! Εὐγνωμοσύνη γιὰ τὸ γείτονά του καὶ ντροπὴ γιὰ τὸν ἑαυτοῦ του!

Νώντας Ἐλατος

Ο ΦΟΙΝΙΞ

Τὸν εἶδον τὸ πρῶτον ἀνάγλυφον ἐπὶ χαλκοῦ, ὅταν, ἑπταετῆς μόλις, ἀπεθαύμαζον ὑπερμεγέθη δεκάραν.

Εἶχεν ἀπλωμένας τὰς πτέρυγας τὸ πτηνόν, καθήμενον ἐπὶ δέσμης ξύλων, ἀπὸ τὰ ὁποῖα γλῶσσαι πυρὸς περιέβαλλον τὸ σῶμα του. Τὸ πτηνὸν ἀτάραχον, μὲ λαιμὸν τεταμένον ἀνέβλεπε πρὸς ἀκτινοβόλον σταυρόν, ὁ ὁποῖος ἦτο ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν του.

Δὲν ἐγνώριζον οὔτε τί ἦτο τὸ νόμισμα, τὸ ὁποῖον ἐκράτουν ἀνὰ χεῖρας, οὔτε ποῖον ἦτο ἐκεῖνο τὸ πτηνὸν οὔτε καὶ ἡδυνάμην νὰ ἀναγνώσω ἀκόμη τὰ γράμματα, τὰ ὁποῖα τὸ περιέβαλλον κύκλῳ καὶ τὰ ὁποῖα ἐσημείωναν ἓνα ἡγιασμένον ὄνομα, « Ἰωάννης Καποδίστριας, Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος », ὄνομα, τὸ ὁποῖον ὁσάκις ἀναπολήσω, ἡ ψυχὴ μου κάμπτεται εἰς γονυκλισίαν.

Θὰ μὲ ἐρωτήσετε τί εἶναι τὸ πτηνὸν αὐτό; Εἶναι μόνον βέβαιον περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἀνάγεται εἰς τὴν τάξιν τῶν γαμψωνύχων καὶ τὸ γένος τῶν ἀετῶν. Ἀλλ' οὐδὲν ζωολογικὸν μουσεῖον τὸν φιλοξενεῖ, καὶ φοβοῦμαι ὅτι δυσκόλως θὰ ἀνεύρετε τῆς ὑπάρξεώς του μάρτυρας αὐτόπτας.

Ὁ Ἡσίοδος καὶ ὁ Ἡρόδοτος τὸν θέλουν ζῶντα ἡμίσειαν χιλιετηρίδα. Ἄλλοι ἀρχαῖοι συγγραφεῖς καὶ ἱστορικοί, Ἕλληνες καὶ ξένοι διάσημοι, λέγουν:

« Αἱ Ἰνδαὶ καὶ ἡ Αἰθιοπία γεννοῦν τὰ ὠραιότερα πτηνά. Τὸ περιφημότερον πάντων εἶναι ὁ φοῖνιξ, ἔαν τὰ περὶ ὑπάρξεώς του δὲν ἀποτελοῦν μῦθον. Ζῇ εἰς καὶ μόνος φοῖνιξ καθ' ἅπαντα τὸν κόσμον, ὀλίγοι δὲ τὸν εἶδαν.

» Ἐχει, λέγουν, μέγεθος ἀετοῦ, γύρο δὲ εἰς τὸν λαιμὸν πτέρωμα λάμπον ὡς χρυσός· τὸ ἄλλο σῶμα ἔχει πτέρωμα πορφυροῦν, ἡ οὐρὰ εἶναι

κυανῇ μὲ παρένθετα ροδόχροα πτερά, ἐπὶ δὲ τῆς κεφαλῆς ἔχει λοφίον.

» Λέγουν ὅτι οὐδεὶς εἶδε ποτε τοῦτο νὰ τρώγῃ.

» Ὁ φοῖνιξ ζῇ εἰς τὴν Ἀραβίαν 509 ἔτη.

» Ὅταν γηράσῃ ὁ φοῖνιξ κατασκευάζει φωλεὰν ἀπὸ κλάδους κασιόας καὶ ἀπὸ ἄλλους εὐώδεις κλάδους· ἔπειτα γεμίζει τὴν φωλεὰν αὐτὴν ἀπὸ ἀρώματα, θέτει πῦρ καὶ θνήσκει καιόμενος ἐπ' αὐτῆς.

» Ἀπὸ τὴν τέφραν καὶ τὰ ὅστ'α του γεννᾶται κατ' ἀρχὰς σκώληξ, ὁ ὁποῖος μεταμορφοῦται εἰς φοῖνικα.

» Τὸ πρῶτον καθῆκον τοῦ νέου φοῖνικας εἶναι ν' ἀποδώσῃ ἐπικηδείους τιμὰς εἰς τὰ λείψανα τῆς πρῶνι αὐτοῦ ὑπάρξεως καὶ νὰ φέρῃ ταῦτα μεθ' ὀλοκλήρου τῆς φωλεᾶς εἰς τὴν πόλιν τοῦ Ἡλίου ἐπὶ βωμοῦ ».

Ἐπειδὴ εἶναι τοιαύτη ἡ ποιητικωτάτη περὶ τοῦ πτηνοῦ παράδοσις, ὁ Χριστιανισμός, ὁ ὁποῖος ἔχει ὡς δόγμα τὴν ἀθανασίαν, τὴν νίκην τοῦ θανάτου, τὴν Ἀνάστασιν καὶ τὴν ἀτελεύτητον αὐθυπαρξίαν τῆς ψυχῆς, δὲν ἠδύνατο νὰ εὕρῃ οὐδὲν τὸ ποιητικώτερον καὶ παραστατικώτερον σύμβολον ἀπὸ τὸν φοῖνικα.

Διὰ τοῦτο ἀπαντῶμεν ἐπὶ τῶν τάφων τῶν πρώτων χρόνων τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀνάγλυφον τὸν φοῖνικα, ὡς σύμβολον ἀναστάσεως εἰς νέαν ζωὴν. Καὶ τοιοῦτον σύμβολον θεωροῦν αὐτὸ οἱ Χριστιανοὶ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας καὶ Χριστιανικοὶ συγγραφεῖς (Κλήμης, Ὠριγένης, Ναζιανζηνός).

Καὶ ἤδη, ὅταν ἡ Ἑλλάς σχίζουσα τὰ ἐντάφια σάβανα ἀνέστη ἐκ τοῦ τάφου, εἰς τὸν ὁποῖον ἐπὶ τόσους αἰῶνας κατέκειτο, ὅταν ἀληθῶς ἐκ τῆς τέφρας τῆς ἐγεννήθη κατὰ τὸν ποιητὴν ἡ Ἐλευθερία,

σὰν τὴ σπῖθα κρυμμένη στὴ στάχτι,

ποῖον παραστατικώτερον, ποῖον ποιητικώτερον σύμβολον ἠδύνατο νὰ ἐκλέξῃ ὡς αἰώνιον αὐτοῦ ἐμβλημα τὸ ἐκ νεκρῶν ἀναστὰν Ἑλληνικὸν Ἔθνος, παρὰ τὸν φοῖνικα, τὸν ὁποῖον ὁ πατὴρ τοῦ Ἑθνους καὶ Κυβερνήτης Ἰωάννης Καποδίστριας, ὁ ὁποῖος ἐπίστευεν ἀδιασείτως καὶ εἰργάσθη ὑπὲρ θεμελιώσεως ἀληθοῦς ἐλληνικοῦ μέλλοντος, ἔταξεν ἐμβλημα αὐτοῦ;

Ἡδύνατο ἐπιτυχέστερον νὰ συμβολίσῃ τὴν πίστιν του εἰς τὴν ἀνάστασιν τῆς Ἑλλάδος ὁ μέγας τοῦ Ἑθνους πολίτης;

« Σελίδες 1921 »

Ἐμμ. Λυκούδης

ΑΕΤΟΣ ΣΤΟ ΚΟΤΕΤΣΙ

Τὸν αἰτὸ τὸν ἔκλεισαν μέσα σ' ἓνα κοτέτσι.

Κι ὁ κόκκορας τὸν ρώτησε : « Γιατί πικραίνεσ' ἔτσι,
πού τὰ 'χεις ὅλα τώρα ;

Καὶ τὸ νερὸ στὸν τόπο του, καὶ τὸ φαῖ στὴν ὥρα,
καὶ στὰ κατσαβράχα δὲν πᾶς, ὅπου μπορεῖ στὸ τέλος
μέσ' στὰ καλὰ καθούμενα νὰ φᾶς κανένα βέλος.

Γιὰ πές μου τί σοῦ λείπει

κι ὅλο σέ δέρνει ἡ λύπη

καὶ τὴν καρδούλα σου χαλᾶς ; ».

Κι ἐκεῖνος τ' ἀποκρίθηκε : « Σὰν κόκκορας μιᾶς ».

« Μῦθοι »

᾽Αλ. Φωτιάδης

Ο ΑΝΑΠΟΔΙΑΣΜΕΝΟΣ

Τὴν κοινὴν περιέργειαν εἶχε διαγείρει τὴν παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων ἡ γριά Σπύραινα. Τοῦλάχιστον δωδεκάκις ἀπὸ τῆς αὐγῆς εἶχεν ἐμφανισθῇ ἐπὶ τοῦ βράχου, ἀπὸ τοῦ ὁποῖου ἐφαίνετο ὁ λιμὴν τῆς νήσου καὶ τὸ μακρινὸν πέλαγος.

— Τί νὰ ἔπαθεν ἀρά γε ; ἔλεγον αἱ γειτόνισσαι.

— « Οὔτε καράβια στὸ γιὰλὸ οὔτε πουλιὰ στὸν κάμπο ! », ἐμουρμούριζεν ἡ γραῖα καὶ ἐπέστρεφε περίλυπος, ἐνῶ ὁ βορρᾶς ἐφύσα μανιώδης.

Ἔπνεεν ἤδη ἐπὶ μίαν ἐβδομάδα. Εἰς τὰ βουνὰ ἐλεύκαζον αἱ χιόνες καὶ ὁ βορρᾶς ἐμαίνετο εἰς τὸ πέλαγος. Οὐδὲν ἱστίον εἰς τὸν ἔρημον πόντον. Τὰ πλοῖα, μικρὰ καὶ μεγάλα, ἀποκλεισμένα εἰς τοὺς λιμένας. Καὶ αὐτοὶ οἱ ἄλιεῖς ἀπελπισθέντες πλέον ἔθεσαν ἐντὸς σάκκων τὰ δίκτυα, ἔσυραν εἰς τὴν ἀκτὴν τὰ πλοιάριά των καὶ καθήμενοὶ εἰς τὰ καφενεῖα τῆς παραλίας ἐρρόφων λαϊμάργως τὸν ἀργιλέν των.

Ἦτο πλέον δειλινόν. «Οἱ οἱ οἰκογενειάρχαι ἐπρομηθεύοντο ἐκ τῆς ἀγορᾶς τὸ χοιρινὸν διὰ τὴν αὐριανὴν ἐορτὴν καὶ ἔσα ἄλλα τρόφιμα ἀπῆται ἡ ἡμέρα. Καὶ ἡ γριά Σπύραινα ἐθεάθη καὶ ἄλιν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ βράχου. Ἐστρέφετο νὰ ἀπέλθῃ, ὅτε τὴν ἐσταμάτησε νεαρὸς ναύτης κατέρχόμενος εἰς τὴν ἀγοράν :

— Τὸν Γεωργάκη περιμένεις, θεῖα Σπύραινα ; Μὲ ποιὸ καράβι ταξίδεψε ;

— Μὲ τὸν καπετὰν Κωνσταντῇ, παιδάκι μου. Τὸν περιμένομεν ἀπὸ τῆ Σαλονίκη. Πῆγαν ἄλλοι ἀπὸ τὶς Φώκιες.

— Μὲ τὸν καπετὰν Κωνσταντῇ; λέγει ὁ ναύτης καὶ ἤρξατο γελῶν. Μὲ τὸν Ἀναποδιασμένο; Καὶ κάθεται καὶ τὸν καρτερεῖς, θεῖα Σπύραινα; Θὰ τὸν θύμωσαν οἱ ναῦτες, καὶ θὰ τὸν πείραξεν ὁ Γεωργάκης, σὰν ἀστεῖος ποῦ εἶναι, καὶ θὰ τὸ ἔσπασε τὸ παλιοκάικο. Ξέρεις τί ἀναποδιασμένος ποῦ εἶναι; Καλὰ Χριστοῦγεννα! προσέθηκεν ὁ ναύτης καὶ κατῆλθε πρὸς τὴν ἀγοράν.

Ἡ γραῖα ἔμεινεν ἄφωνος, προσπαθοῦσα νὰ ἐμποδίσῃ δυὸ μεγάλα δάκρυα, τὰ ὁποῖα ἔλαμψαν εἰς τὰ μάτια τῆς ὡσὰν διαμάντια.

Κάτι ἤξερεν ἡ γραῖα· κάτι εἶχεν ἀκούσει περὶ τοῦ καπετὰν Κωνσταντῇ καὶ ἤρχισαν νὰ παρουσιάζωνται εἰς τὴν μητρικὴν τῆς καρδίαν ἀόριστοι φόβοι. Καὶ ἐνῶ προηγουμένως εἶχεν ἀποφασίσαι νὰ διέλθῃ ἐκ τοῦ κρεοπωλείου καὶ νὰ προμηθευθῇ ὀλίγον χοιρινόν, τώρα τόσον ἐλήπηθη, ὥστε ἐπανῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς μὲ κενὰς τὰς χεῖράς.

— Ἀκοῦς νὰ πάγῃ μὲ τὸν Ἀναποδιασμένον!

Δὲν εἶναι παράξενον ἐπάνω εἰς τὸ γλέντι του νὰ ἔσπασε τὸ παλιοκάικο.

Ὁ καπετὰν Κωνσταντῆς, τὸν ὁποῖον οἱ ἀστεῖοι καὶ εἰρωνες νησιῶται ἀπεκάλουν ἀ ν α π ο δ ι α σ μ έ ν ο ν, ἦτο πλοίαρχος ἐξήκοντα πέντε περίπου ἐτῶν. Ξηρὸς καὶ αὐστηρὸς, διεκρίθη πάντοτε διὰ τὴν φιλεργίαν του καὶ τὴν ναυτικὴν του ἱκανότητα. Πρῶτος αὐτὸς ἐτόλμησε νὰ ἐπιδεῖξῃ πλοῖον τῆς πατρίδος του, τὴν « Εὐαγγελίστριαν », εἰς τοὺς λιμένας τῆς Μαύρης Θαλάσσης· ἠδύνατο νὰ μαντεύῃ ἔλας τὰς μεταβολὰς τοῦ καιροῦ. Ἦτο εἰς ἄκρον οἰκονόμος καὶ τὸ ὄνειρόν του ἦτο ν' ἀποκτήσῃ μεγάλον βρίκιον. Καὶ τὸ κατῴρθωσε.

Μὲ ποῖαν χαρὰν κατέπλευσε διὰ πρώτην φορὰν μὲ τὸ βρίκιον ἐκ τοῦ Δουνάβεως εἰς τὸν λιμένα τῆς νήσου! Ὅταν ἀπεβιβάζετο διὰ τῆς λέμβου εἰς τὸ λιμεναρχεῖον, οἱ ναῦται ἐκωπηλάτουν καὶ αὐτὸς ἐκαμάρωνεν εἰς τὴν πρύμνην.

Ἄλλ' εἶχε μίαν μεγάλην ιδιοτροπίαν ὁ καπετὰν Κωνσταντῆς. Δὲν ἐδέχετο ποτὲ ὁδηγίας καὶ παρατηρήσεις ἐκ μέρους τῶν ναυτῶν του διὰ τὴν διεύθυνσιν τοῦ πλοίου. Ὅσάκις δὲ ναῖται ἀγνοοῦντες τὴν ιδιοτροπίαν του αὐτὴν ἤθελον νὰ ὁδηγήσωσι τὸν καπετὰν Κωνσταντῆν, οὗτος ἐπραττεν ὅπως τὸ ἐναντίον, ἔστω καὶ μὲ βλάβην τοῦ πλοίου του.

Τρίς εἶχε προσαράξει τὴν « Εὐαγγελίστριαν » ἐπὶ βράχων, διότι κατὰ τὸν πλοῦν τῷ ὑπεδείχθη παρὰ ναύτου νὰ προσέξῃ, ἐπειδὴ ἐκεῖ κά-
που ἦτο ὕφαλος ἄγνωστος τάχα εἰς αὐτόν. Καὶ ὁ καπετὰν Κωνσταντῆς
τὴν ἐγνώριζεν. Ἦξερεν, ὡς ἔλεγε, « νὰ περάσῃ ὅλες τὶς ξέρες μὲ κλει-
στά μάτια »· ἀλλὰ τοῦ ἤρχετο ἄσχημα « νὰ τὸν δασκαλεύουν τὰ παιδιὰ
του ».

« Ὅταν τῷ ὑπεδείχθη ποτὲ γνωστὴ εἰς αὐτόν ὕφαλος :

— Σὺ θὰ μὲ μάθῃς, ἀγράμματα ; εἶπεν ὁ Κωνσταντῆς θυμωμένος. Καὶ
ἐνῶ ἦτο ἔτοιμος μὲ δεξιωτάτην κίνησιν νὰ στρέψῃ τὴν πρῶραν καὶ νὰ
παρακάμψῃ τὴν ὕφαλον, διὰ νὰ μὴ φανῇ ὅτι ὀδηγεῖται, ἐξηκολούθησε
νὰ πλέῃ κατ' εὐθείαν καὶ ἰδοῦ :

Κράφφ ! ἔτριξεν ἡ « Εὐαγγελίστρια » ἐπὶ τῆς ὕφαλου.

Εὐτυχῶς καὶ τὰς τρεῖς φορὰς οὐδὲν ἔπαθε τὸ ξύλινον σῶμα, ἐπὶ τοῦ
ὁποίου ἐξεθύμαινε πάντοτε ἡ παράδοξος ἰδιοτροπία τοῦ καπετὰν Κων-
σταντῆ.

Ἡ γριὰ Σπύραινα, ἴσως ἀπὸ τὸν γεννηθέντα ἐν αὐτῇ φόβον, ἀπέ-
καμε περὶ τὴν ὥραν τοῦ ἑσπερινοῦ καὶ δὲν ἐφάνη πλέον εἰς τὸν βράχον.
Ἦτο καὶ τόσοσιν δριμύ τὸ ψῦχος... Μίαν στιγμὴν ἠκούσθη μία γειτόνισσα
εἰς τὴν θύραν :

— Τὰ συχαρίκια. Ἦλθ' ὁ Γεωργάκης.

— Ἦλθε, παιδί μου ;

Τοῦτο μόνον εἶπεν ἡ γραῖα καὶ ἐξῆλθε τρέχουσα πρὸς τὴν παραλίαν.
Ὁ καπετὰν Κωνσταντῆς συνήθιζε πάντοτε τὰ Χριστούγεννα νὰ τὰ ἐορ-
τάζῃ εἰς τὴν πατρίδα του. Ποιμὴν τις ἀπὸ πρωίας ἰδὼν πλοῖον κατερχό-
μενον ἐκ τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου, ἀνήγγειλε τοῦτο εἰς τὴν γραῖαν, ἥτις
ὡς εἶδομεν, τοσάκις παρετῆρει τὸ πέλαγος ἀπὸ τοῦ βράχου.

Καὶ ἀληθῶς περὶ τὴν ἐσπέραν ἐφάνη ἡ « Εὐαγγελίστρια » κάμ-
πτουσα τὴν πρὸ τοῦ λιμένος ξηρὰν νησίδα καὶ προσπαθοῦσα διὰ λοξο-
δρομιῶν νὰ εἰσέλθῃ εἰς αὐτόν, διότι τὴν ὥραν ἐκείνην ἔπνεεν ὀξύτατος
βορειοανατολικὸς ἄνεμος. Ἀλλὰ πολὺ ἐδυσκολεύετο νὰ προσεγγίσῃ τὸν
λιμένα.

Ὁ Κωνσταντῆς ἐπεριποιεῖτο πολὺ τὸ πλοῖον του. Ἦγάπα πολὺ τὸ
μαῦρο χρῶμα καὶ ἔστιλβε κατάμαυρη ἡ « Εὐαγγελίστρια ». Εἶχε συνηθί-
σει, ὅταν ἔφθανεν εἰς τὴν πατρίδα του, νὰ ὑψώνῃ πλὴν τῆς μεγάλης ση-
μαίας τοῦ πλοίου του καὶ ὅλα τὰ ποικιλόχρωμα ἐκεῖνα σήματα τὰ « σε-

νιάλα » λεγόμενα, τὰ χρησιμεύοντα διὰ τὴν ἐν τῷ πελάγει συνεννόησιν.

— Θέλω νὰ μὲ καταλαβαίνουν, σὰν ἔρχωμαι, ἔλεγεν ὁ καπετὰν Κωνσταντῆς.

Οἱ κάτοικοι εὐκόλως ἀνεγνώρισαν τὴν « Εὐαγγελίστριαν ». Συνεκεντρώθησαν εἰς τὴν παραλίαν καὶ γυῖ χαριστοῦντο βλέποντες τὸ μικρὸν βρίκιον ν' ἀψηφῇ τὴν 만ίαν τῶν κυμάτων. Ἄλλ' ἀνέμενον πάντοτε καὶ καμμίαν ἀναποδιὰν του, διὰ νὰ γελάσουν. Δὲν ἐφαντάζοντο, ὅμως, καὶ δὲν ἐπεθύμουν τόσον θλιβερὸν ἀτύχημα.

Κατὰ τὴν τελευταίαν βόλταν ὁ Γεωργάκης ἐκ τῆς πολλῆς χαρᾶς, ὅτι ἐφθάνεν εἰς τὴν πατρίδα του, καὶ βλέπων ὅτι ὁ πλοίαρχος κακῶς διηύθυνε τὸ πλοῖον ἐλησμόνησε μὲ ποῖον εἶχε νὰ κάμῃ καὶ ἐφώναζε :

— Τί κάνεις, καπετὰν Κωνσταντῆ ;

Ὁ καπετὰν Κωνσταντῆς εἶχεν ἤδη ἀντιληφθῇ τὸ λάθος του καὶ ἡτοιμάζετο νὰ τὸ διορθώσῃ. Ὑπακούων, ὅμως, εἰς τὴν ἰδιοτροπίαν του ἐθεώρησε καλῦτερον νὰ καταστρέψῃ τὸ πλοῖον, παρὰ νὰ φανῇ ὅτι δὲν ἐγνώριζε τὴν ναυτικήν. Καὶ ἀφῆκε τὸ πλοῖον εἰς τὸ ἐπικίνδυνον δρόμον του.

Καὶ ἰδοὺ ἀπαίσσιος τριγμὸς ἀκούγεται, ὡς νὰ ἐθραύοντο τὰ ὀστᾶ πελωρίου σκελετοῦ.

Ἡ « Εὐαγγελίστρια » εἶχε προσαράξει ἐπὶ τῆς βραχώδους ξηρόνησου.

Περὶ τῆς σωτηρίας της οὐδεμία ὑπῆρχεν ἐλπίς. Ἀλαλαγμὸς ἤκουσθη πρὸς τὴν ἀγοράν καὶ ὅλοι ἐσπευδαν πρὸς τὴν ξηρόνησον. Καὶ ἐν μέσῳ τοῦ ἀλαλαγμοῦ διεκρίνετο ὁ ὀλολυγμὸς τῆς γριῦ Πύραινας, ἡ ὁποία διαρκῶς ἐμουρμούριζε :

— Ἀκοῦς, νὰ πάῃ μὲ τὸν Ἀναποδιασμένον ! Ἀκοῦς ἐκεῖ !

Ἄλλοτε πάλιν ἐφώναζε πρὸς τὸν υἱὸν της :

— Ἐβγα ἔξω, Γεωργάκη ! Ἐβγα ἔξω !

Ἄλλ' οἱ ναῦται ἔμενον ἀκόμῃ ἐντὸς τοῦ σκάφους, νομίζοντες ὅτι καὶ μὲ τὴν συνδρομὴν τῶν κατοίκων θὰ ἠδύναντο νὰ τὸ σώσουν.

Ὁ καπετὰν Κωνσταντῆς, ὡς νὰ μὴ συνέβῃ τίποτε καὶ ὡς νὰ μὴ ᾔτο αὐτὸς ὁ αἷτιος τῆς καταστροφῆς του, κατεγίνετο καὶ αὐτός, μεταβαίνων ἀπὸ τῆς πρύρας εἰς τὴν πρύμνην καὶ ἐκφωνίζων ἀσυναρτήτους φράσεις.

Ἄλλ' ὅλα εἰς μάτην. Εἰς δυνατὸς κλονισμὸς διέλυσε τὸ πλοῖον καὶ διεσπάρησαν εἰς τὴν θάλασσαν ἱστοί, ἱστία, σχοινία, ξύλα καὶ διάφορα ἐπιπλά τοῦ πλοίου. Οἱ δὲ ναῦται μόλις ἐπρόφθασαν καὶ ἔσωσαν τὰς κασέλας των.

Οἱ νησιῶται τεθλιμμένοι βαθέως διελύθησαν. "Εκαστος μετέβη εἰς τὸν οἶκον του, διὰ νὰ ἐγερθῇ μετὰ τὰ μεσάνυχτα εἰς τὴν χαρμόσυνον ἀκολουθίαν τῶν Χριστουγέννων.

Μετ' ὀλίγον ἔσβησαν καὶ τὰ φῶτα τῶν ὀλίγων οἰκιῶν, ἐν αἷς, φαίνεται, περισσότερο ἡγρύπνησαν. Πλὴν ἔξω εἰς τὰ Ἀλώνια οἰκίσκος τις μονόροφος διετῆρει τὸ φῶς του ἀκόμη· ἐκεῖ ἡ γριὰ Σπύραινα, ἡ μητέρα τοῦ Γεωργάκη, ἡγρύπνει καὶ φέρουσα καινουργές σάλι, ἀτάραχος καὶ γαληνιαία, καθήμενη παρὰ τὴν ἐστίαν ἐγυάλιζε μετὰ μητρικῆς ἀγαλλιᾶσεως τὰ ὑποδήματα τοῦ υἱοῦ της· καὶ αὐτὸς πλησίον τῆς πυρᾶς ἀνεπαύετο τεταραγμένον ὕπνον ἀκόμη, διότι ἀνελογίζετο, ἴσως, εἰς τὸν ὕπνον του, ὅτι ἐγένετο αἰτία τόσης καταστροφῆς, χωρὶς νὰ συλλογισθῇ τὴν ἰδιοτροπίαν τοῦ Ἀναποδιασμένου.

« Διηγήματα »

Ἀλ. Μωραϊτίδης

6. ΠΑΛΑΙΟΤΕΡΟΣ ΕΘΝΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ (ΙΤΥΕ Δ.Ε.)

ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

"Όταν ἔχθροὶ καὶ βάρβαροι μὲ βέλη καὶ μὲ τόξα
σ' ἀπόδιωξαν, ὦ Δόξα,
ἀνέβηκες ἐκεῖ·

κι ἀθάνατη ἐμαρμάρωσες, καθὼς καὶ στὸ παραμῦθι,
ποῦ πέτρινη ἐκοιμήθη
ἡ κόρη ἡ εὐγενική.

Ὁ βράχος ἀζιώθηκε προσκύνημα νὰ γίνη
κι ἀθάνατος νὰ μείνῃ
στοῦ χρόνου τῇ βοή·

κι ἐμπνέει μεγάλα ὄνειράτα κι αἰσθήματα γενναῖα,
κι ἐνώνει αὐτὸς τῇ νέα
μὲ τὴν ἀρχαία ζωή.

Κι ὅλες οἱ σκόρπιες πέτρες του κι οἱ μαρμαρένιοι στῦλοι
γενῆκαν τόσα χεῖλῃ
μέ σάλπιγγος φωνή,
καὶ βροντερὰ σ' ἐκήρυξαν στὴ γῇ, στὴν οἰκουμένη,
ὦ Δόξα τιμημένη,
ὦ Δόξα ἀληθινή !

Ἰω. Πολέμης

Η ΑΘΗΝΑ ΠΡΟΣΤΑΤΙΣ

Ἡ Ἀθηνᾶ δὲν ἦταν θεὰ πολεμικὴ μόνον. Ἐπροστάτευε τὸ ἀνθρώ-
πινο γένος μὲ σοφὲς συμβουλές. Αὐτὴ ἐφεῦρε τὸ ἀροτρο κι ἔμαθε τοὺς
ἀνθρώπους νὰ βάζουν τὰ βόδια στὸν ζυγό. Ἐπειτα ἐφεῦρε διάφορα γυ-
ναικεῖα ἐργόχειρα καὶ γι' αὐτὸ εἶχεν ὀνομασθῇ Ἐργάνη. Σ' αὐτὴν ὀφεί-
λουν τὴν πρόδόν τοὺς αἱ τέχναι καὶ αἱ ἐπιστῆμαι. Σ' αὐτὴν ἀπεδίδετο ἡ
ἐφεύρεσις τῆς οἰκοδομικῆς, τῆς ποιητικῆς, τῆς ραπτικῆς. Ἀκόμη καὶ
τῆς ἱατρικῆς. Αὐτὴ ἐφρόντιζε γιὰ τὴν μόρφωσιν. Ἄν δὲν ἦταν αὐτὴ,
ἴσως ἴσως οἱ Ἕλληνες δὲν θὰ ἐνικοῦσαν στὴν Τροία. Δὲν ἔμποροῦσεν
αὐτὴ, ἡ πολυσέβαστη παρθένος, νὰ ἀνεχθῇ τὴν ἀπαγωγὴ τῆς Ἑλένης
ἀπὸ τὸν Πάρι. Καὶ τοῦ, ἐβοήθησε νὰ βγάλουν τὴν ντροπὴ...

Ἡ Ἀθηνᾶ ἦταν μιὰ θεά, πού εὐρίσκετο σ' ὅλες τῖς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς. Ἦταν ἡ ἀθάνατη πού ἐρρίζωνε κι ἔθρεφε μέσα στίς καρδιές τὸν πόθο τῆς δουλειᾶς, τὸν πόνο τῆς πατρίδος, κάθε εὐγενικό αἶσθημα. Ὁ Παλαμᾶς τραγουδώντας τῖς θεῖες χάρες της λέει :

Τῶν τραγουδιῶν οἱ ἀντίλαλοι κι οἱ βρόντοι τῶν ἀρμάτων
 ζευγαρωμένοι ἀκούγονται μέσ' στὸ γοργό σου διάβα.
 Περνᾶς, τὰ κάστρα τὰ ψηλά, τὰ σιδεροχτισμένα
 σωριάζονται, συντριβονται σὰ νὰ ἦτανε γυαλένια,
 ἂν ἔτυχε καὶ τὰ ῥχτισαν τὰ χέρια τῶν ἀδίκων.

Περνᾶς, καὶ χώρες ταπεινές, ξαρμάτωτες, μονάχες
 θεριεύουν κι εἰν' ἀνίκητες, φτάνει τὸ δίκιο νὰ ῥχουν,
 ἀπλώνεις τὴν ἀσπίδα σου καὶ τῖς ἀποσκεπάζεις.
 Κι ἐνῷ κρατεῖς φαρμακερὸ κι ἀλάθευτο κοντάρι,
 κι ἐνῷ προστάξεις δοῦλο σου τὸ θάνατο, τὸ φόβο,
 ἔχεις πιστὴ συντρόφισσα τὴν πλουτοδότρα Εἰρήνη,
 κι ἡ Νίκη ἐσέν' ἀκολουθεῖ μὲ τὴ Δικαιοσύνη.

Περνᾶς, συνάζονται οἱ λαοὶ στὰ καρπερὰ χωράφια
 κι οἱ βασιλιᾶδες κάθονται στὴ μέση σὰν πατέρες
 καὶ διαλαλοῦνε οἱ φύλακες κι ἀκοῦνε τὴ φωνὴ τους
 πεζοὶ καὶ καβαλλάρηδες καὶ βγαίνουν καὶ παλεύουν,
 κι οἱ μεγάλωφονοι ποιητὲς γεμᾶτοι ἀπὸ τὸ φῶς σου
 τίμια στεφάνια ἀπ' τὰ κλαριά τῆς δάφνης καὶ τῆς λεύκης,
 κι οἱ μεγάλωφονοι ποιητὲς γεμᾶτοι ἀπὸ τὸ φῶς σου
 στὴ λύρα τὴν ἐφτάχορδη τὴ νίκη τους παinueουν.

Τὰ βόδια τὰ δουλεутικά τῆς γῆς τὰ σπλάχνα ὀργώνουν
 κι ἀκολουθεῖ κατάκοπος ὁ ζευγολάτης· ὅμως
 μιὰ θύμῃσι ἀκριβώτατη τὸν κόπο του ἀλαφρώνει,
 τὸν καρτερᾷ ἢ γυναῖκα του στὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ του,
 νὰ τὸν ποτίσῃ μὲ κρασί τὸ βράδυ σὰν γυρίσῃ.

Παρέχει γάμοι γίνονται κι ἀντιλαλοῦν φλογέρες,
 καὶ πᾶν ἐμπρὸς οἱ νιόνυφοι καὶ πίσω οἱ συμπεθέροι.

Στ' ἀμπέλια πλούσια κρέμονται τὰ κόκκινα σταφύλια,
 τρυγᾶνε οἱ νιοὶ καὶ πλάι τους νιᾶς μὲ πλεχτὰ καλάθια,
 κι ὅταν τελειώνῃ ὁ τρυγητός, χοροί, χαρᾶς ἀρχίζουν,
 καὶ λιγερόφωνο παιδί πικρὸ τραγοῦδι λέει,
 λέει τὸ τραγοῦδι τὸ παλιὸ τοῦ νιοῦ, ποῦ πῆρε ὁ Χάρος
 σὰ δροσερὸ τριαντάφυλλο στοῦ τρυγητοῦ τὸ κάμα.

Περνᾶς, κι ἀνθρωπινώτερο τὸν ἄνθρωπο τὸν κάνεις,
 σὰν ἀστραπή, σὰν ἄνεμος παντοῦ ταράζεις, λάμπεις,
 τ' ἄστρα τὸ φῶς σοῦ ζήλεψαν κι οἱ αἰτοὶ τὸ πέταμά σου !

Ὁ ποιητὴς τὴν βλέπει νὰ περνᾷ παντοῦ, νὰ βοηθῇ, νὰ μάχεται,
 νὰ ἐμπνέῃ, νὰ καθοδηγῇ. Μὰ κάποτε ἡ Ἀθηνᾶ ἐστάθηκεν « ἐδῶ στὴ μέ-
 γαλόπρεπην Ἀκρόπολιν ἐπάνω ». Καὶ τῆς λέει ὁ ποιητὴς :

Παλάτι σου εἶν' ὁ Ὀλυμπος, κι ἡ Ἑλλάδα εἶναι ναὸς σου,
 καὶ τοῦ ναοῦ σου ὁ πῶς λαμπρὸς βωμὸς εἶν' ἡ Ἀθῆνα !

« Ὕμνος εἰς τὴν Ἀθηνᾶν »

Κ. Παλαμᾶς

Η ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΧΟΛΗΝ ΗΡΩΩΝ ΤΟΥ ΚΕΝΤΑΥΡΟΥ ΧΕΙΡΩΝΟΣ

Κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους ἐβασίλευεν εἰς τὴν Ἰωλκὸν τῆς
 Θεσσαλίας ὁ υἱὸς τοῦ Κρηθέως Αἴσων. Ὁ Αἴσων εἶχεν ἀδελφὸν ἀπὸ
 ἄλλου πατέρα, τὸν Πελῖαν. Ἡ μήτηρ τοῦ Πελίου καὶ τοῦ Αἴσωνος, ἡ
 Τυρῶ, ὅταν ἐγέννησε τὸν Πελίαν, τὸν ἀπέθεσεν εἰς δασῶδες ὕψος. Ἐκεῖ
 ἄγριος ἵππος τὸν ἐπάτησεν ἐλαφρῶς εἰς τὸ πρόσωπον, τὸ ὅποιον ἔγινεν
 ἐκ τούτου « πελιόν », δηλαδὴ μαυροκίτρινον.

Κάποιος ποιμὴν εὗρε τυχαίως τὸ παιδίον, τὸ παρέλαβε καὶ τὸ ὠνό-
 μασε Πελίαν ἀπὸ τὸ χρῶμα τοῦ προσώπου.

Ὅτε ἐνηλικιώθη ὁ Πελίας, ἔγινε πολὺ σκληρὸς καὶ ἀπάνθρωπος καὶ
 ὅλοι τὸν ἐφοβοῦντο. Ἔμαθε τότε ὅτι ὁ Αἴσων ἦτο ὁμομήτριος ἀδελφός
 του καὶ κατῴρθωσε νὰ γίνῃ αὐτὸς βασιλεὺς τῆς Ἰωλκεῦ. Ἐντὸς ὀλίγου
 χρονικοῦ διαστήματος ὁ Πελίας ἤρχισε νὰ συλλαμβάνῃ καὶ νὰ φονεύῃ
 ὅλους τοὺς συγγενεῖς του. Ὁ Αἴσων ἀντελήφθη ὅτι ἐκινδύνευεν σοβαρῶς.

Ἔλαβε λοιπὸν τὸ μικρὸν τοῦ τέκνον καὶ ἔφυγε διὰ νυκτὸς ἀπὸ τὴν Ἰωλκόν. Ἀπὸ φόβον μήπως συλληφθῇ καθ' ὁδὸν ἀπὸ τοὺς φύλακας τοῦ Πελλίου ἐβάδιζε διὰ μέσου ἀμπελώνων καὶ ἐλαιώνων καὶ ἔφθασεν εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Πηλίου, πλησίον τοῦ μέρους, ἀπὸ τὸ ὁποῖον πηγάζει ὁ χειμαρρος Ἄναυρος.

Ἐκεῖ, κάτω ἀπὸ ἓν πυκνόφυλλον δένδρον, ἀνεπαύθη ὀλίγον μὲ τὸ τέκνον τοῦ καὶ κατὰ τὸ λυκαυγὲς ἤρχισε ν' ἀναβαίνει εἰς τὸ ὄρος ἀπὸ ἀποκρήμνους καὶ δυσβάτους ἀτραποὺς καὶ μακρὰν ἀπὸ τὰς γνωστὰς διαβάσεις. Εἰς τὸν δρόμον τοῦ παρετήρησε πλησίον τῆς ρίζης μεγάλου πλατάνου πηγὴν ὕδατος διαυγοῦς καὶ εἰς τὸ βάθος μιᾶς δασώδους ἐκτάσεως σπήλαιον ἀπόκρημνον.

— Βλέπεις, υἱέ μου, εἶπεν ὁ Αἴσων, τὸ σκιερὸν ἐκεῖνο μέρος ; Ἐκεῖ εἶναι τὸ περίφημον σπήλαιον ἑνὸς σοφοῦ Κενταύρου. Ὁ Κένταυρος αὐτὸς ὀνομάζεται Χείρων. Ἐξεπαιδεύθη ἀπὸ τὴν Ἀρτέμιδα καὶ τὸν Ἀπόλλωνα. Εἶναι μοναδικὸς εἰς τὴν θήραν, θαύμασιος εἰς τὴν ἰατρικὴν, ἀφθαστος εἰς τὴν μουσικὴν, ἀνυπερβλήτος εἰς τὴν γυμναστικὴν καὶ διάσημος εἰς τὴν μαντικὴν τέχνην. Ὅλοι οἱ ἐπιφανεῖς ἥρωες ὑπῆρξαν μαθηταὶ τοῦ. Ἄλλ' ἄς προχωρήσωμεν πρὸς τὰ ἐκεῖ.

Μετ' ὀλίγον ἔφθασαν πλησίον τοῦ σπηλαίου. Ἐστάθησαν καὶ ἔβλεπον μὲ πολὺν θαυμασμόν. Τὸ μέρος ἦτο καταπράσινον καὶ κατὰφυτον ἀπὸ μεγάλα καὶ πυκνόφυλλα δένδρα· εἰς τοὺς κλάδους τῶν εἶχον τὰς φωλεὰς τῶν ἀναρίθμητα πτηνὰ. Καὶ ἀπὸ τοὺς βράχους, ἄνωθεν τοῦ σπηλαίου, ἐκρέμοντο πρὸς τὰ κάτω κλήματα κατὰφορτα ἀπὸ σταφυλὰς. Ἀπὸ δύο δροσερὰς πηγὰς ἔτρεχεν ὕδωρ κρυσταλλῶδες καὶ ἐκυλίετο ἡρέμα κάτω εἰς χλοερὰν κοιλάδα. Ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ σπηλαίου ἤκούετο γλυκὺς ἤχος λύρας καὶ φωνὴ ἀνδρός, ὁ ὁποῖος ἔψαλλε. Καὶ ὅλη ἡ γῦρο ἐκτασις ἀντήχει ἀπὸ τὴν θείαν μελωδίαν.

Ὁ Αἴσων εἶπεν εἰς τὸ τέκνον τοῦ μὲ φωνὴν χαμηλὴν :

— Ὑπαγε, τέκνον μου, εἰς τὸ σπήλαιον. Θὰ εὕρῃς ἐκεῖ ἄνθρωπον παρὰδοξον. Μὴ τὸν φοβηθῇς· πλησίασον, βάλε τὰς χεῖρας σου ἐπάνω ἀπὸ τὰ γόνατά του καὶ εἰπέ του : « Ἐν ὀνόματι τοῦ Διός, τοῦ πατρὸς θεῶν καὶ ἀνθρώπων, ἀπὸ τῆς στιγμῆς αὐτῆς τίθεμαι ὑπὸ τὴν προστασίαν σου ».

Τὸ παιδίον ὑπήκουσε μὲ προθυμίαν εἰς τοὺς λόγους τοῦ πατρὸς τοῦ καὶ μὲ θάρρος καὶ ἀφοβίαν εἰσῆλθεν εἰς τὸ σπήλαιον. Ἐπροχώρησεν εἰς τὸ βάθος, ὅπου εἶδε τὸν Κένταυρον Χείρωνα καθήμενον ἐπάνω εἰς κλά-

δους μυρσίνης και δάφνης. Ἀπὸ τῆς κεφαλῆς μέχρι τοῦ μέσου εἶχε μορφήν ἀνθρώπου, πρὸς δὲ τὰ κάτω σῶμα ρωμαλέου ἵππου. Αἱ λευκαὶ τρίχες τῆς κεφαλῆς του ἐκυμάτιζον ἐπάνω εἰς τοὺς πλατεῖς ὤμους του, ὁ δὲ χιονόλευκος καὶ μακρὸς του πώγων ἐπιπτε μεγαλοπρεπῶς ἐπάνω εἰς τὸ στῆθος του· οἱ ὀφθαλμοὶ του ἦσαν ἡμεροὶ καὶ γλυκεῖς, τὸ δὲ μέτωπόν του ὑψώνετο ὑπερήφανον.

Διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς του ἐκράτει χρυσὴν λύραν, διὰ δὲ τῆς δεξιᾶς ἔκρουεν ἀρμονικῶς τὰς χορδὰς καὶ ἔψαλλε μὲ φωνὴν γλυκεῖαν. Ἐψαλλε πῶς εἰς τὴν ἀρχὴν ἐγινε τὸ Χάος καὶ ἡ Γῆ· τὰ σκοτεινὰ Τάρταρα καὶ ὁ κατάσπρος Οὐρανός· τὰ ἄλμυρά ὕδατα τῆς θαλάσσης καὶ οἱ αἰώνιοι θεοί, οἱ ὅποιοι κατοικοῦν εἰς τὰς ὑψηλὰς κορυφὰς τοῦ Ὀλύμπου. Ἐψαλλε τὴν δύναμιν τοῦ πυρὸς καὶ τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ ἐντὸς τῶν σπλάγχχνων τῆς γῆς· τὰ μέταλλα καὶ τοὺς πολυτίμους λίθους· τὰ βότανα καὶ τὴν θεραπευτικὴν τῶν δυνάμιν· τὴν φωνὴν τῶν πτηνῶν καὶ τὴν πρόγνωσιν τοῦ μέλλοντος. Ἐψαλλε τὴν ὑγείαν καὶ τὴν ρώμην τοῦ σώματος· τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν γενναϊότητα· τὴν μουσικὴν καὶ τοὺς ὕμνους· τὸ κυνήγιον καὶ τοὺς γυμνικοὺς ἀγῶνας, διὰ τῶν ὁποίων τὰ σώματα τῶν ἡρώων ἀναπτύσσονται εἰς κάλλος καὶ ἀκμὴν· ἔψαλλε τὸν πόλεμον καὶ τὸν ἐνδοξὸν θάνατον· τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἰσονομίαν· ἀκόμη δὲ καὶ τὴν δικαιοσύνην, ἡ ὁποία εἶναι ἡ βάσις τῆς κοινωνικῆς εὐδαιμονίας τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ μελωδικὴ φωνὴ τοῦ Κενταύρου ἐξεχύνετο ἐκ τοῦ σπηλαίου καὶ ἀντήχουν αἱ βαθεῖαι φάραγγες· τὰ δὲ ἄγρια θηρία ἐπλησίαζον πρὸς τὸ μέρος τῆς φωνῆς, ὥσάν νὰ ἐμαγεύοντο ἀπὸ τὴν γλυκύτητα τῆς μελωδίας. Ἐπὶ τῶν δένδρων, ἔξω τοῦ σπηλαίου, ἦτο συνηθροισμένον πλῆθος παντοειδῶν πτηνῶν, τὰ ὅποια ἐπέταξαν ἐκεῖ διὰ ν' ἀκούσουν τοὺς ὕμνους τοῦ σοφοῦ.

Τὸ παιδίον ἔμενε σιωπηλόν· ἔβλεπε μὲ θαυμασμόν τὸν σεβάσμιον Κένταυρον. Ἦκουε μὲ προσοχὴν τὸ ᾄσμα του καὶ ἐλησμονήσεν ἐντελῶς τὴν παραγγελίαν τοῦ πατρὸς του.

Ὁ Χείρων ἀντελήφθη τὸ παιδίον καὶ τὸ προσεκάλεσε νὰ ἔλθῃ πλησίον του. Ὁ μικρὸς ὑπήκουσεν. Ἐσπευσε πρὸς τὸν Χείρωνα καὶ ἠθέλησε νὰ θέσῃ τὰς χεῖρας του ἐπὶ τῶν γονάτων του· ἀλλ' ἐκεῖνος τὸν ἠμπόδισε καὶ μὲ τρόπον ἡμερον τοῦ εἶπε :

— Ἐγὼ γνωρίζω καλὰ καὶ σὲ καὶ τὸν πατέρα σου. Εἰπὲ εἰς τὸν πατέρα σου νὰ εἰσέλθῃ.

Τὸ παιδίον προθύμως ἐξετέλεσε τὴν παραγγελίαν τοῦ Κενταύρου καὶ ἐντὸς ὀλίγου εἰσῆλθεν ὁ Αἴσων.

— Διατί δὲν ἤλθες ὁμοῦ μὲ τὸν υἱόν σου ; ἠρώτησεν ὁ Χείρων.

— Ἡθέλησα νὰ δοκιμάσω, ἀπεκρίθη ὁ Αἴσων, ἂν εἶναι τολμηρὸς καὶ ἄφοβος, ὅπως ἀρμόζει εἰς υἱὸν ἥρωος. Ἀλλὰ, διὰ τὸ ὄνομα τοῦ μεγάλου Διός, λάβε τὸν υἱόν μου ὑπὸ τὴν προστασίαν σου καὶ ἐκπαιδεύσον αὐτὸν μετὰ τῶν υἱῶν τῶν ἄλλων ἡρώων. Ὅταν δὲ μεγαλώσῃ, ἃς κατεβῇ εἰς τὴν Ἰωλκὸν καὶ ἃς ἀπαιτήσῃ τὰ δίκαιά του.

Ὁ Χείρων ἤκουσε μὲ εὐμένειαν καὶ καλωσύνην τοὺς λόγους τοῦ Αἴσωνος· ἔσυρε πλησίον του τὸ παιδίον, ἔθεσε τὴν χεῖρα του εἰς τὴν ξανθὴν του κεφαλὴν καὶ εἶπεν :

— Ἦκουσας τί εἶπεν ὁ πατήρ σου ; Θέλεις νὰ μείνῃς πλησίον μου ; Δὲν μὲ φοβεῖσαι ;

— Εὐχαρίστως θὰ μείνω πλησίον σου, ἀπεκρίθη τὸ παιδίον μὲ θάρρος, διότι τὸ θέλει ὁ πατήρ μου· οὔτε σὲ φοβοῦμαι. Θὰ ἤθελα μάλιστα ἐγὼ νὰ εἶμαι Κένταυρος, ἂν ἡδυνάμην νὰ εἶχω συγχρόνως καὶ τὸ χάρισμα τῆς φωνῆς σου.

Ὁ Χείρων εἶπε μειδιῶν :

— Κάθισε λοιπὸν πλησίον μου· θὰ ἔλθουν καὶ οἱ συμμαθηταί σου !

Ἐπειτα ἐστράφη πρὸς τὸν Αἴσωνα καὶ εἶπε :

— Σὺ δέ, υἱὲ τοῦ Κρηθέως, ὕπαγε ἡσυχος. Ὁ υἱός σου δὲν θὰ καταβῇ εἰς τὴν Ἰωλκὸν, πρὶν γίνῃ ἄξιος νὰ δοξάσῃ καὶ σὲ καὶ τὸ γένος του.

Δὲν παρῆλθε πολλὴ ὥρα καὶ ἔφθασαν οἱ παῖδες τῶν ἡρώων φέροντες ἄφθονον κυνήγιον.

Ὁ Χείρων θωπεύων διὰ τῶν χειρῶν τοὺς νεαροὺς κυνηγοὺς ἔλεγεν εἰς καθένα ἐπαινετικὸν λόγον.

Ἀμέσως ἔσχισαν ξύλα, ἤναψαν πυρὰν καὶ ἔψησαν τὰ κρέατα τῶν κάπρων καὶ τῶν ἐλάφων. Ἐπειτα ἐλούσθησαν μὲ ψυχρὸν ὕδωρ, ἔφαγον μὲ πολλὴν ὀρεξιν καὶ ἐπιον ὕδωρ ἀπὸ τὴν πηγὴν. Ὁ Χείρων δὲν ἐπέτρεπε νὰ πίνουν οἶνον, διότι ἔλεγεν ὅτι ἦτο βλαβερὸς εἰς τοὺς νέους.

Μετὰ τὸ δεῖπνον ἀνεπαύθησαν ὀλίγην ὥραν συνομιλοῦντες ἢ ψάλλοντες ἢ παίζοντες λύραν. Ἐπειτα ἐσηκώθη ὁ Κένταυρος καὶ ἐπροχώρησεν εἰς τὴν ἄκραν ὕψηλόν βράχου, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐφαίνετο ἡ θάλασσα, τὴν ὁποίαν ἐφώτιζεν ἡ σελήνη καὶ τὴν ἔκαμνε νὰ λάμπῃ ὡς ἄργυρος. Ἐκεῖ ἐστάθη, ἔστρεψε τὴν κεφαλὴν του πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ ἤρχισε νὰ

κρούη τὴν λύραν ἁρμονικῶς, ἐνῶ συγχρόνως ἔψαλλε μὲ φωνὴν γλυκεῖαν ὕμνον εἰς τὴν νύκτα, τοὺς ἀστέρας, τὴν σελήνην.

Οἱ νέοι ἔμενον ἀκίνητοι καὶ ἤκουον μὲ εὐλάβειαν· ὅτε δὲ κατέβη ὁ Χείρων, ἔτρεξαν ὅλοι καὶ ἐφίλησαν τὰς χεῖρας του. Ἐπειτα ἕκαστος κατέβη εἰς τὴν κλίνην του. Ὁ Κένταυρος, ὅμως, δὲν ἐκοιμήθη· ἔμεινε πολλὴν ὥρᾳ ἄγρυπνος. Παρετῆρει τὸν δρόμον τῆς σελήνης καὶ τὰς θέσεις τῶν ἀστέρων καὶ ἐχάραττεν ἐπάνω εἰς ὅστρακα τὰ συμπλέγματα τῶν ἀστερισμῶν. Περί τὸ μεσονύκτιον εἰσῆλθεν εἰς τὸ σπήλαιον καὶ ἐκοιμήθη εἰς στρῶμα μυρσίνης καὶ δαφνῆς σκεπασμένον μὲ πυκνόμαλλα δέρματα ἄρκτων.

Περὶ τὸ λυκαυγές, ὅτε ἡ ἀνατολικὴ πλευρὰ τοῦ Πηλίου ἐφωτίσθη ἀπὸ τὸ γλυκὺ φῶς τῆς Ἀνατολῆς, ὁ ἀγαθὸς Χείρων ἐξύπνησε πρῶτος, ἐξῆλθε πρῶτος ἐκ τοῦ σπηλαίου καὶ μετέβη εἰς μίαν δροσερὰν πηγὴν. Ἐλούσε τὸ σῶμα του εἰς τὰ διαυγῆ ὕδατα αὐτῆς καὶ προσηυχήθη εἰς τοὺς θεοὺς, οἱ ὅποιοι δίδουν εἰς τοὺς ἀνθρώπους ὅλα τὰ ἀγαθὰ. Ἐπειτα ἐπέστρεψεν, ἔλαβε κερατίνην σάλπιγγα καὶ ἐσάλπισε τρίς. Οἱ παῖδες ἐξύπνησαν· ἔτρεξαν εἰς τὴν πηγὴν καὶ ἐλούσθησαν· κατόπιν ἐξῆλθον εἰς μακρὸν περίπατον, ὁ δὲ Κένταυρος προεπορεύετο διδάσκων.

Αἱ χρυσαῖ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου ἤρχισαν νὰ φωτίζουν τὰς κορυφὰς τῶν ὄρεων, ὅτε ὁ σοφὸς Κένταυρος καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπέστρεψαν εἰς τὸ σπήλαιον καὶ προεγευμάτισαν. Ἡ τροφή των ἦτο ἄρτος, μέλι, βούτυρον καὶ γάλα. Ἐπειτα ἔλαβε καθεὶς τὴν λύραν του καὶ ἐγυμνάζοντο εἰς τὸ μάθημα τῆς μουσικῆς ἐπὶ πολλὴν ὥραν.

Ὁ Χείρων, ὅσάκις ἤκουε παρατονίαν τινά, ἐλάμβανε τὸ πλῆκτρον ἀπὸ τῆς χειρὸς τοῦ μαθητοῦ καὶ μὲ μειδίαμα πατρικὸν ἐδίδασκε πῶς νὰ παίζει τὸν ἀρμόζοντα τόνον.

Ἡ μουσικὴ καὶ ἡ ποίησις καὶ αἱ ἄλλαι καλὰ καὶ λεγόμεναι τέχναι ἐξεγείρουν εὐγενῆ αἰσθήματα· ἐνθαρρύνουν εἰς ἔργα καλὰ καὶ μεγάλα προκαλοῦν τὸ ἔλεος, ἐμπνέουν τὴν γαλήνην, ἀνυψώνουν τὸν ἄνθρωπον πρὸς τὸν Θεόν! ἔλεγεν ὁ σοφὸς Χείρων.

Μετὰ τὸ μάθημα τῆς μουσικῆς ἐσηκώθησαν ὅλοι. Ἐκάθισαν εἰς λίθινα καθίσματα πλησίον εἰς τὰς ρίζας μεγάλων δένδρων καὶ ἤκουον μὲ προσοχὴν ἐπὶ πολλὴν ὥραν τὸ «περὶ Θεοῦ καὶ περὶ δικαιοσύνης μάθημα».

— Ἡ δικαιοσύνη, ἔλεγεν ὁ σοφὸς Κένταυρος, εἶναι ἡ βάσις τῆς ἀνωφρπίνης κοινωνίας· ὅπου δὲν ὑπάρχει δικαιοσύνη ἐκεῖ συσσωρεύονται

ὅλα τὰ κακά, ὅσα βασανίζουν τὴν ἀνθρωπότητα. Διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς διώρισεν ἐπὶ τῆς γῆς βασιλεῖς, διὰ νὰ ἀγρυπνοῦν καὶ νὰ ἐπιβλέπουν τοὺς ὑπηρέτας τοῦ κράτους, νὰ μὴ παρεκτρέπονται ἀπὸ τὴν ὁδὸν τῆς δικαιοσύνης· πάντα δὲ παρεκτρέπόμενον τὸν τιμωροῦν αὐστηρῶς. Ὁ βασιλεὺς ὀφείλει νὰ θυσιάζεται ὑπὲρ τοῦ ἔθνους του, πρέπει νὰ προσπαθῇ ἡμέραν καὶ νύκτα νὰ καταστήσῃ τὸν λαόν του εὐτυχῇ καὶ τὴν βασιλείαν του κραταιάν καὶ ἑνδοξον.

Τοιαῦτα ἔλεγεν εἰς τοὺς νεαροὺς ἥρωας, τῶν ὁποίων οἱ περισσότεροι ἦσαν ἐπίδοξοι διάδοχοι κραταιῶν βασιλείων.

Κατὰ τὸ δειλινὸν ἐπορεύοντο εἰς μέρος καταπράσινον καὶ ἐπίπεδον. Ἐκεῖ ἀπέβαλλον τὰ ἐνδύματά των καὶ ἤρχιζον γυμναστικὰς ἀσκήσεις. Ἄλλοι ἐπυγμάχουν, ἄλλοι ἔτρεχον, ἄλλοι ἐπήδων καὶ ἄλλοι ἐπάλαιον· ἀπὸ τὰς φωνὰς καὶ τοὺς γέλωτας αὐτῶν ἀντήχουν αἱ πέριξ κοιλάδες καὶ φάραγγες.

Ἐπειτα ὁ Χεῖρων ἐλάμβανεν εἰς τὰς χεῖρας τὴν λύραν καὶ οἱ νέοι ἐσχημάτιζον χορόν. Καὶ ὁ μὲν γέρων ἔκρουε τὰς χορδὰς ἀρμονικῶς, ἐκεῖνοι δὲ ἐχόρευον ρυθμικῶς.

Ὁ υἱὸς τοῦ Αἴσωνος καθ' ἡμέραν διδασκόμενος καὶ γυμναζόμενος μετὰ τῶν συμμαθητῶν του ἀνεπτύσσετο καὶ κατὰ τὴν ψυχὴν καὶ κατὰ τὸ σῶμα καὶ μετὰ παρέλευσιν καιροῦ ἔγινε θαλερὸς νεανίας, εὐρωστος καὶ δυνατός.

Ὁ Χεῖρων τὸν ἐδίδαξεν ὅλα, ὅσα ἐθεώρει ἀναγκαῖα, διὰ νὰ τὸν καταστήσουν ἄξιον μαχητὴν καὶ τολμηρὸν ἥρωα· τὸν ἐδίδαξεν ὅχι μόνον τὴν μουσικὴν, ἀλλὰ καὶ πολλὰ μυστήρια τῆς ἱατρικῆς. Καὶ κατέστη ὁ υἱὸς τοῦ Αἴσωνος ἔμπειρος εἰς τὸ νὰ διακρίνῃ τὴν ἱαματικὴν δύναμιν τῶν βοτάνων καὶ εἰς τὸ νὰ ἱατρεύῃ πᾶσαν πληγὴν. Ἐνεκα τούτου ὠνομάσθη Ἰάσων.

Ὅταν ἦλθεν ὁ χρόνος ν' ἀναχωρήσῃ ὁ Ἰάσων, ἤκουσε τὸν σοφὸν Χεῖρωνα νὰ τοῦ λέγῃ : « Ἰάσων, πρόσεχε εἰς δύο πράγματα. Ποτὲ μὴ φερθῇς ἀποτόμως πρὸς κανένα καὶ νὰ κρατῇς πάντοτε τὰς ὑποσχέσεις σου ».

Ὁ Ἰάσων ὑπεσχέθη νὰ φυλάξῃ τὰς σοφὰς συμβουλὰς τοῦ σεβασμίου διδασκάλου του, τὸν κατεφίλησε μὲ δάκρυα εὐγνωμοσύνης καὶ ἀνεχώρησεν.

« Ἡρώες »

Μετάφρασις Μ. Κωνσταντινίδου

Ο ΠΡΙΑΜΟΣ ΚΑΙ Ο ΑΧΙΛΛΕΥΣ

‘Ο Πρίαμος μέσ’ στή σκηνή μπαίνει τοῦ Ἀχιλλέα.

Τὰ γόνατά του ἀγκάλιασε καὶ τοῦ φιλεῖ τὰ χέρια

καὶ μὲ τρεμάμενη φωνὴ παρακαλεῖ καὶ λέει :

- Οὐμήσου, παλληκάρι μου, τὸ γέρο σου πατέρα.

Μπορεῖ κι αὐτὸν νὰ τυραννοῦν ἄλλοι γειτόνοι γῦρο

καὶ νὰ μὴν ἔχῃ βοηθό. Μὰ ζῇ μὲ τὴν ἐλπίδα

νὰ ἰδῇ τὸ λατρευτὸ τοῦ γιού. Μ’ ἄλλοίμονο σὲ μένα,

ὁποῦ ἔχασα τόσα παιδιὰ ! Καὶ τὸ καλύτερό μου

τὰ χέρια σου τὸ ἀφάνισαν. Ἔτσι τό ἔθελε ἡ μοῖρα,

ἐκείνου ποῦ μ’ ὠρφάνεψε τὰ χέρια νὰ φιλήσω...

Λυπήσου με καὶ πάρ’ τηγὲ τὴν πλούσια ξαγορά μου,

καὶ δῶσ’ μου πίσω τοῦ φτωχοῦ παιδιοῦ μου τὸ κουφάρι.

Σὰν εἶδε ἔτσι τὸν Πρίαμο δακρύζει ὁ Ἀχιλλέας.

Κλαίει γιὰ τὸν πατέρα του, κλαίει καὶ γιὰ τὸν φίλο.

Κλαίει καὶ ὁ γέρο βασιλιάς γιὰ τ’ ἄμοιρο παιδί του.

Κι ἅμα τὸ κλάμα χόρτασαν, σηκώθηκε ὁ Ἀχιλλέας

Καὶ τοῦ Πριάμου ἔπιασε τὸ χέρι καὶ τοῦ λέει :

- Δυστυχισμένε βασιλιά, πῶς βάσταξε ἡ καρδιά σου

νὰ ῥθῆς ἐδῶ σὲ μένανε, ποῦ σοῦ ἔχω σκοτωμένα

τόσ’ ἀντρειωμένα σου παιδιὰ ; Καρδιά ἔχεις σιδερένια.

Μὰ σήκω τώρα, κάθισε, κι οἱ δύο μας τώρα πρέπει

τίς λύπες μας νὰ κλείσωμε στὰ βάθη τῆς ψυχῆς μας.

- Πῶς νὰ καθίσω, στρατηγέ, προτοῦ νὰ ἰδῶ τὸ γιού μου !

Δῶσ’ μου τὸ παλληκάρι μου, καὶ πάρε, μὲ χαρά σου,

τὰ πλούσια δῶρα ποῦ ἔφερα. Καὶ οἱ θεοὶ νὰ δώσουν

πίσω νὰ πᾶς στὸν τόπο σου γιὰ τὸ καλὸ ποῦ κάνεις.

Τότε λοξὰ τὸν κύτταξε καὶ τοῦ ἔπε ὁ Ἀχιλλέας :

- Μὴ μ’ ἐρεθίζεις, γέροντα, νὰ μὴ τὸ μετανοιώσω,

κεῖνο ποῦ θέλει ἡ γνώμη μου καὶ οἱ θεοὶ προστάζουν.

Κι ὁ Πρίαμος φοβήθηκε κι ἄλλο δὲν εἶπε λόγο.

Κι ἐκεῖνος σὰ λιοντάρι εὐθύς ἀπ’ τῇ σκηνῇ του βγαίνει

κι οἱ παραγυιοὶ του πᾶν κοντά. Ξεχεύουνε τ’ ἁμάξι

καὶ παίρνουνε τοῦ Ἑκτορά τὴν ξαγορά τὴν πλούσια.

Κι ὁ Ἀχιλλέας φώναξε καὶ πρόσταξε τὶς σκλάβες
καλὰ νὰ πλύνουν τὸ νεκρὸ, νὰ τὸν ἀλείψουν λάδι,
ἐκεῖ κάπου παράμερα, μὴν τὸν ἰδῇ ὁ γέρος.
Καὶ οἱ σκλάβες σὰν τὸν πλύνανε, μὲ λάδι τὸν ἀλείψαν
καὶ τὸν ὠμορφοστόλισαν. Καὶ τότε ὁ Ἀχιλλέας
μονάχος τὸν ἐσήκωσε, τὸν ἔβαλε στὸ στρῶμα
κι οἱ παραγυιοὶ του, οἱ δυὸ μαζί, τὸν πήγανε στ' ἀμάξι.

- Ὑστερα μπαίνει στὴ σκηνή, κάθεται στὸ θρονί του
κι εἶπε στὸ γερο - Πρίαμο, ποῦ ἀμίλητος καθόταν :
- Λεύτερο τώρα, γέροντα, τὸ λείψανο, ὅπως εἶπες,
ἤσυχο ἐκεῖ στὸ στρῶμα του. Κι ἅμα χαράξῃ ἡ μέρα,
πάρ' το καὶ σῦρε στὸ καλὸ. Μόν' ἔλα τώρα, ἄς φᾶμε.
Εἶπε κι οἱ δοῦλοι του ἔσφαξαν λευκόμαλλον ἀρνάκι,
τὸ ψήσανε, τὸ λιάνισαν καὶ κάθισαν νὰ φᾶνε.
Ὁ γέρος πίνοντας ἐκεῖ θαυμάζει τοῦ Ἀχιλλέα
τὸ στέριο λεβεντόκορμο καὶ τὴν ἀντρίκιαν ὄψι,
κι ὁ Ἀχιλλέας τὸ ἀγαθὸ τὸ ἀνάβλεμμα τοῦ γέρου
καὶ τὴ γλυκειὰ του τὴ λαλιὰ καὶ τὴ σοφὴ κουβέντα.
Κι ἀφοῦ ἤπιαν κι ἀπόφαγαν, ὁ Πρίαμος τοῦ λέει :
- Παιδί μου, ἡ ὥρα πέρασε, πές τους νὰ μοῦ ἐτοιμάσουν
λίγο κι ἐγὼ νὰ κοιμηθῶ. Δὲν ἔχω κλείσει μάτι,
ἀφόντας ὁ λεβέντης μου σκοτώθηκε καὶ πάει.
Εἶπε ὁ Ἀχιλλέας κι ἐτοίμασαν, καὶ ρώτησε τὸ γέρο :
- Πές μου, πόσο θέλεις καιρὸ τὸν Ἑκτορα νὰ κλάψῃς,
νὰ πῶ νὰ πάψῃ ὁ πόλεμος ; Κι ὁ Πρίαμος τοῦ εἶπε :
- Μέρους ἐννιά τὸ λείψανο θὰ κλαῖμε μέσ' στὸν πύργο,
στὶς δέκα θὰ τὸν θάψωμε καὶ θὰ δειπνήσῃ ὁ κόσμος,
τὴ μέρα τὴν ἐνδέκατη θὰ στήσωμε τὸ μνήμα.

Τ' ἄλλο πρωὶ σηκώθηκεν ὁ πικραμένος γέρος,
πῆρε τοῦ γιουῦ του τὸ κορμὶ καὶ γύρισε στὴν Τροία,
κι ὅπως τὰ συμφωνήσανε ἔτσι κι ἔγιναν ὅλα.

« Ὀμήρου Ἰλιάς »
(Ραψῳδία Ω)

Μετάφρασις Μ. Στασινοπούλου

ΑΓΩΝ ΑΡΜΑΤΟΔΡΟΜΙΑΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΤΡΩΑΔΑ

Κατὰ τὸ δέκατον ἔτος τοῦ Τρωικοῦ πολέμου εἶχε φονευθῇ, ὡς γνωστόν, πρὸ τῶν τειχῶν τῆς Τροίας ὁ Πάτροκλος. Ὁ Ἀχιλλεύς, ἀφοῦ ἀπένειμε πάσας τὰς ἄλλας ἐπικηδεῖους τιμὰς εἰς μνήμην τοῦ φίλου του, προκηρύσσει καὶ ἀγῶνας, εἰς τοὺς ὁποίους ἐκάλεσε νὰ μετάσχουν οἱ ἐπιφανεῖς τῶν Ἑλλήνων ἡγεμόνες. Πρῶτον ἐκ τῶν ἀγωνισμάτων ὠρίσθη τὸ θεαματικώτερον καὶ ἐλκυστικώτερον, ἡ ἀρματοδρομία.

Τὸ ἀρματοδρόμιον τῆς Τρωάδος εἶχε σχῆμα πελωρίου ἐπιμήκους τόξου, τοῦ ὁποίου ἡ μὲν χορδὴ ἐξετείνεται κατὰ μήκος τῆς παραλίας, ἡ δὲ εἰς τὸ βάθος τῆς πεδιάδος κορυφῇ ὠρίζετο ἀπὸ τὸν καμπτήρα, ὁ ὁποῖος ἀπετελεῖτο ἀπὸ κορμὸν δένδρου. Τοῦτον ἀφοῦ θὰ ἔκαμπτον οἱ ἀρματηλάται, θὰ εἰσῆρχοντο εἰς τὸ ἀριστερὸν σκέλος τοῦ ἀρματοδρομίου. Ἡ ἀφετηρία ἦτο εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ δεξιοῦ σκέλους. Ἀπέναντι δὲ τοῦ τέρματος ὑπῆρχε χαμηλὸς γήλοφος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐκάθηντο οἱ ἡγεμόνες. Ὁ ἄλλος λαός, διεσπαρμένος περὶ τὴν ἀπέραντον ἐξωτερικὴν γραμμὴν τοῦ ἀρματοδρομίου, περιέμενεν ἀνυπομόνως τὴν ἐναρξιν τοῦ ἀγῶνος.

Ὁ Ἀχιλλεύς ἦτο μὲν ἀθλοθέτης, ἀλλ' ἦτο συγχρόνως καὶ ἑλλανοδίκης. Ἡ κρίσις, ὅμως, καὶ ἡ ὁπόφασίς του περὶ τῶν ἀθλητῶν τότε μόνον θὰ εἶχεν ἀπόλυτον κύρος, ὅταν θὰ ἐπεδοκιμαζέτο καὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἡγεμόνας καὶ τὸν λαόν. Γενικὸς ἔφορος τοῦ ἀγωνίσματος ἦτο ὁ παιδαγωγὸς τοῦ Ἀχιλλέως Φοῖνιξ, ὁ ὁποῖος εἶχε σταθῇ καὶ ἐπώπτευνεν εἰς τὸν καμπτήρα. Θὰ ἡγωνίζοντο δὲ πέντε ἀρματηλάται : ὁ ἐκ Φερῶν Εὐμηλος, ὁ Αἰτωλὸς Διομήδης, ὁ βασιλεὺς τῆς Σπάρτης Μενέλαος, ὁ υἱὸς τοῦ Νέστορος Ἀντίλοχος καὶ ὁ Κρῆς Μηριόνης.

Ἡ κλήρωσις ἡνόνησε τὸν Ἀντίλοχον, ὁ ὁποῖος κατέλαβε τὴν ἐσωτερικὴν καμπύλην τοῦ στίβου. Δεύτερος ἐτάχθη δεξιόθεν ὁ Εὐμηλος, τρίτος ὁ Μενέλαος, τέταρτος ὁ Μηριόνης καὶ πέμπτος ὁ Διομήδης.

Ἀφοῦ πάντες κατέλαβον τὰς θέσεις των, εἰς ἓν σῆμα τοῦ Ἀχιλλέως ὑψώνουν τὰς μάστιγας καὶ καταφέρουν αὐτὰς ἐπὶ τῶν ἵππων, οἱ ὁποῖοι ὁρμοῦν μὲ καλπασμὸν ἐπὶ τοῦ στίβου. Ἡ φορὰ τῶν ἀρμάτων εἶναι ταχεῖα καὶ φαίνονται ταῦτα, ἄλλοτε μὲν ὅτι ἐγγίζουν τὸ ἔδαφος, ἄλλοτε δὲ ὅτι μετεωρίζονται ὑπεράνω τῆς γῆς. Ὁ κονιορτὸς σηκώνεται εἰς νέφη. Αἱ χαῖται τῶν ἵππων κυματίζουν. Τὸν ἀέρα γεμίζουν οἱ κρότοι τῶν ἀρμάτων καὶ αἱ κραυγαὶ τῶν ἀγωνιστῶν, οἱ ὁποῖοι παροξύνουν τοὺς ἵππους.

Ἀστραπιαίως διανύεται ἀπὸ ὅλους τὸ δεξιὸν σκέλος τοῦ ἄρματο-δρομίου. Κάμπτεται τώρα ὁ καμπτήρ καὶ εἰς τὸ ἀριστερόν σκέλος πρῶτος διακρίνεται νὰ εἰσέρχεται ὁ Εὐμηλος, πολὺ δὲ πλησίον του φαίνεται νὰ ἔρχεται ὁ Διομήδης. Τὴν στιγμὴν αὐτὴν ἐκφεύγει ἑξαφνα ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ Διομήδους ἡ μάστιξ καὶ ἔνεκα τούτου ἀνακόπτεται ἀποτόμως ἡ ὁρμὴ τῶν ἵππων του. Τὸ ἄρμα του τώρα φέρεται ἀκανονίστως ἐδῶ καὶ ἐκεῖ καὶ ἡ λύπη φέρει δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Αἰτωλοῦ. Εὐτυχῶς μὲ τὴν βοήθειαν τῆς Ἀθηνᾶς, ὡς λέγει ὁ Ὅμηρος, ἀναλαμβάνει τὴν μάστιγα καὶ μὲ μεγαλυτέραν τώρα ὁρμὴν ἐξακολουθεῖ τὴν πορείαν του. Δὲν θὰ ἡδύνατο, ὅμως, νὰ φθάσῃ πλέον τὸν Εὐμηλον, ἀνδρὸς συνέβαινε εἰς τοῦτον ἐν δυστύχημα. Ἐνῷ ὑπερήφανος καὶ βέβαιος διὰ τὴν νίκην του ἐκάλπαζεν ὁ Εὐμηλος, ἑξαφνα θραύεται τὸ ἄρμα του, διασκορπίζονται αἱ φορβάδες του, αὐτὸς δὲ ἐκτινάσσεται ἀπὸ τὸ ἄρμα καὶ μωλωπίζεται δεινῶς εἰς τὸ πρόσωπον καὶ εἰς τὰς χεῖρας.

Ἐπωφεληθεὶς ἀπὸ τὴν ἀπροσδόκητον αὐτὴν εὐκαιρίαν ὁ Διομήδης παρεκκλίνει ὀλίγον τὸ ἄρμα του, προχωρεῖ καὶ ἀφήνει ὀπισθεν τὰ συντρίμματα τοῦ Εὐμήλου κατευθυνόμενος εἰς τὸ τέρμα. Ὅπισω του εἰς ἱκανὴν ἀπόστασιν ἔρχεται ὁ Μενέλαος καὶ τοῦτον ἀκολουθεῖ ὁ Ἀντίλοχος. Διέτρεχον τὸν στίβον βαίνοντες ἀριστερά. Ἀλλ' ὅταν ἐπλησίασαν πρὸς τὸν χάνδακα, ὁ Ἀντίλοχος συλλαμβάνει ἀμέσως τὸ σχέδιον νὰ κερδίσῃ τὴν νίκην μὲ στρατήγημα, μὲ κίνδυνον ἑστώ καὶ τῆς ζωῆς του.

Σπεύδει λοιπὸν πρῶτος νὰ λοξέυσῃ δεξιὰ, ἀφοῦ ὑπελόγισεν ἀσφαλῶς ὅτι ὁ Μενέλαος ἢ θὰ ἐβάδιζε πάντοτε ἀριστερὰ καί, ὅταν θὰ διεπέρα μὲ ὁρμὴν τὸν χάνδακα, θὰ ἀνετρέπετο ἢ θὰ ἐλόξευε καὶ αὐτὸς καὶ θὰ ἔφθανε συγχρόνως μὲ τὸ ἄρμα του εἰς τὸ στενὸν πέρασμα. Ἀλλὰ τότε ἢ θὰ συνεκρούοντο καὶ θὰ συνετρίβοντο καὶ τὰ δύο ἄρματα ἢ θὰ ὑπεχώρει ὁ Μενέλαος, ὅτε ὁ Ἀντίλοχος θὰ ἐκέρδιζεν ἀσφαλῶς τὴν νίκην. Οἱ ὑπολογισμοὶ τοῦ Ἀντίλοχου δὲν διεψεύσθησαν. Ὁ Μενέλαος, ὁ ὁποῖος ἀντελήφθη καὶ αὐτὸς τὸν χάνδακα καὶ ἐφοβήθη τὸν κίνδυνον, ἐλόξευσε καὶ αὐτὸς δεξιὰ. Τοιοῦτοτρόπως τὰ ἄρματα συνηντήθησαν. Ὁ Μενέλαος βλέπει τὴν ἀπερισκεψίαν τοῦ ἀντιπάλου του, τὸν ἐπιτιμᾷ ὡς ἀδέξιον καὶ τὸν συμβουλεύει νὰ συγκρατήσῃ ὀλίγον τὸ ἄρμα του, διὰ νὰ προσπαθῇ νὰ τὸν προσπεράσῃ εἰς τὸν κατόπιν εὐρύχωρον δρόμον. Ἀλλ' ὁ Ἀντίλοχος, ἀδιάφορος εἰς τοὺς λόγους τοῦ Μενέλαου, μαστιγώνει τοὺς ἵππους του καὶ πρῶτος διέρχεται ταχέως τὸν στενὸν δρόμον ἀφήνων τὸν Μενέλαον ὀπίσω εἰς ἀπόστασιν βολῆς δίσκου.

Ἡ ἀγωνία τῶν θεατῶν εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο κορυφοῦται. Ὁ ἀρχηγὸς τῶν Κρητῶν Ἰδομενεὺς ἔρχεται εἰς διαπληκτισμὸν μὲ τὸν Αἴαντα, τὸν υἱὸν τοῦ Ὀδύσεως, περὶ τοῦ ποῖος ἐκ τῶν ἀγωνιζομένων προηγεῖται. Εὐτυχῶς ἐπεμβαίνει ἀποφασιστικὸς ὁ Ἀχιλλεὺς καὶ τοὺς ἐπαναφέρει εἰς τὴν τάξιν, ἀφοῦ συνέστησε νὰ ἔχουν ὀλίγην ὑπομονήν, διότι τὸ πέρας τοῦ ἀγῶνος δὲν θὰ βραδύνῃ. Καὶ πράγματι μετ' ὀλίγον καθαρὰ διακρίνεται τὸ ἄρμα τοῦ Διομήδους, τὸ ὁποῖον προχωρεῖ μὲ τόσῃν ὀρμῇν, ὥστε οἱ τροχοὶ του δὲν ἀφήνουν ἔγχνη τῆς διαβάσεώς των ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Ὁ Διομήδης φθάνει πρῶτος, καὶ ὑπερήφανος, ἀφοῦ ἐπήδησεν ἀπὸ τὸ ἄρμα, λαμβάνει τὰ βραβεῖα, τὰ ὁποῖα ἀποστέλλει ἀμέσως εἰς τὴν βασιλικὴν σκηνήν του.

Μετ' ὀλίγας στιγμὰς καταφθάνει ὁ Ἀντίλοχος ἀκολουθούμενος ἀπὸ τὸν Μενέλαον εἰς ἀπόστασιν ἐλαχίστην. Μετὰ τοῦτον καὶ εἰς ἀπόστασιν βολῆς δόρατος ἔρχεται ὁ Μηριόνης καὶ τελευταῖος ὁ Εὐμηλος, ὁ ὁποῖος διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς ἔσυρε τὸ ἄρμα του, διὰ δὲ τῆς ἄλλης ἐκράτει τὰ ἵνια τῶν ἵππων του.

Ὁ Ἀχιλλεὺς βλέπων τὸ θλιβερὸν κατάντημα τοῦ γενναίου Εὐμήλου, ὁ ὁποῖος διὰ τὴν ἀξίαν τῶν ἵππων του καὶ διὰ τὴν ἰδίαν του ἰκανότητα ἐθεωρεῖτο ἐκ τῶν προτέρων νικητῆς, συγκινεῖται. Ἀλλὰ καὶ πάντων τῶν ἄλλων ἡ συμπάθεια περιβάλλει τὸν ἥρωα. Διὰ τοῦτο ὁ Ἀχιλλεὺς προτείνει νὰ δοθῇ εἰς τὸν Εὐμηλον τὸ δεῦτερον βραβεῖον, ἀφοῦ τὸ ἀτύχημα δὲν προῆλθεν ἐξ αἰτίας του.

Ἀλλ' ὑπέρμαχος τοῦ δικαίου καὶ τῶν δικαιωμάτων του σηκώνεται εὐθὺς ὁ νεαρὸς Ἀντίλοχος καί, προτοῦ ἐπικυρωθῇ ὀριστικῶς τὸ δεῦτερον βραβεῖον εἰς τὸν Εὐμηλον, προβάλλει ἔνστασιν :

— Θὰ θυμώσω, λέγει, πολὺ ἐναντίον σου, Ἀχιλλεῦ, ἂν ἐκτελέσῃς τὴν ἀπόφασίν σου. Μοῦ ἀφαιρεῖς αὐθαιρέτως τὸ βραβεῖον μου μὲ τὴν πρόφασιν ὅτι, ἐὰν δὲν συνετρίβετο τὸ ἄρμα τοῦ Εὐμήλου, θὰ ἤρχετο αὐτὸς νικητῆς πρῶτος ἐξ ὧν. Ἀλλ' ἡ πρόφασις αὕτη οὔτε ἐπὶ τοῦ ὀρθοῦ οὔτε ἐπὶ τοῦ δικαίου στηρίζεται, διότι τὸ ἀτύχημά του ἦτο ἀποτέλεσμα τῆς ἀλαζονείας του. Ὁ Εὐμηλος ἔχων πεποιθήσιν εἰς τὰς δυνάμεις του παρέλειψε πρὸ τοῦ ἀγῶνος νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν βοήθειαν τῶν θεῶν. Ἐὰν προσήρχετο εἰς τοὺς θεοὺς, δὲν θὰ ἔμενε τελευταῖος. Ἡ καθυστέρησίς του, ἀναγκαῖα συνέπεια τῆς ἀσεβείας του, εἶναι ἡ τιμωρία τῶν θεῶν. Ἐὰν σὺ τὸν λυπῇσαι, δὲν σ' ἐμποδίζει κανεὶς νὰ τοῦ δώσῃς ὅ,τι δῆποτε θέλεις ἀπὸ τὰ πολύτιμα τῆς σκηνῆς σου. Ἀλλὰ τὴν φορβάδα

αὐτὴν ἐγὼ δὲν θά ἐπιτρέψω εἰς οὐδένα νά τήν λάβῃ, διότι μοῦ ἀνήκει, ἀφοῦ ἐφθασα δεῦτερος. "Οστις δὲ θέλει νά μοῦ τήν διαφιλονικῇ, θά δοκιμάσῃ τήν δύναμιν τῶν χειρῶν μου.

Ὁ Ἀχιλλεὺς δὲν ἐξωργίσθη μὲ τοὺς λόγους τοῦ Ἀντίλοχου. Τοῦναντίον ἀνεγνώρισε καὶ αὐτὸς καὶ οἱ ἄλλοι ἡγεμόνες ὅτι εἶχε δίκαιον, καὶ ὅτι ὁ Εὐμηλος δικαίως ἐτιμωρήθη διὰ τὴν ἀσέβειάν του πρὸς τοὺς θεούς. "Ενεκα τούτου ὁ Ἀχιλλεὺς μετέβαλεν ἀμέσως γνώμην. Συνεχάρη τὸν φίλον του διὰ τὴν παρρησίαν του καὶ ἐδήλωσεν, ὅτι ἐγκρίνει τὴν πρότασιν του νά δώσῃ εἰς τὸν Εὐμηλον ἐκ τῆς σκηνῆς τοῦ χαλκοῦν θώρακα μεγάλης ἀξίας. Τοιουτοτρόπως ὑπερίσχυσαν περιφανῶς ἡ εὐσέβεια καὶ τὸ δίκαιον, διεσώθησαν δὲ συγχρόνως ἡ ὑπόληψις καὶ ἀξιопρέπεια τῶν ἑλλανοδικῶν.

Ἄλλ' ἂν ὁ Ἀντίλοχος διέσωσε τὸ βραβεῖον ἀπὸ τὰς χειρας τοῦ Εὐμήλου, ὁ ὁποῖος, ὡς εὐσυνείδητος, ἄφωνος παρέστη μάρτυς τῆς ἀνωτέρω σκηνῆς, ἐμελλε τώρα νά διαφιλονικηθῇ αὐτὸ ἀπὸ ἄλλον ἀνταγωνιστήν, ὁ ὁποῖος δικαιοτέρον θά τὸ διεξεδίκει.

Καὶ ἰδοὺ σηκώνεται ὁ Μενέλαος. Ἐπιβάλλει σιωπὴν εἰς ὅλους καὶ ἐπικαλεῖται τὴν ἀμερόληπτον καὶ δικαίαν κρίσιν τῶν ἡγεμόνων. Στρέφεται ἔπειτα πρὸς τὸν Ἀντίλοχον καὶ τῷ προτείνει νά ὀρκισθῇ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ποσειδῶνος, προστάτου τῶν ἀρματοδρομιῶν, ὅτι δὲν μετεχειρίσθη δόλον κατὰ τὸν ἀγῶνα.

Ὁ Ἀντίλοχος δὲν ἐδίστασεν οὔτε ἐβράδυνεν ν' ἀπαντήσῃ ὅπως ἤρμοζεν εἰς τὴν πρόκλησιν τοῦ Μενελάου. Διότι ἐπίστευεν ὅτι ὁ μεταχειριζόμενος δόλον δύναται μὲν νά κερδίσῃ τὴν νίκην καὶ τὸ ὑλικὸν βραβεῖον, ἀλλὰ χάνει τὴν μεγάλην, τὴν αἰώνιαν νίκην τῆς ἀρετῆς.

— Ἡσύχασε, εἶπε πρὸς τὸν Μενέλαον. Ἐγὼ βέβαια εἶμαι πολὺ νεώτερός σου, σὺ δὲ πρεσβύτερος καὶ ἐξοχώτερος. Γνωρίζεις ποῦ φθάνει ἡ ἀπερισκεψία νεαροῦ ἀνδρός, ὅταν ἡ φρόνησίς του δὲν εἶναι ἱκανὴ νά συγκρατήσῃ τὴν ὁρμὴν του. Ἀλλὰ μὴν ἀνησυχῇς. Εἶμαι προθυμότατος νά σοῦ παραχωρήσω ὅχι μόνον τὴν φορβάδα αὐτὴν, ἀλλὰ καὶ πᾶν ὅ,τι ἔχω ἰδικόν μου, διότι οὔτε τὴν ἐκτίμησιν καὶ τὴν ὑπόληψίν σου θέλω νά χάσω οὔτε πρὸς τοὺς θεοὺς νά ψευδορκήσω.

Ἀμέσως δέ, ἀφοῦ ἔλαβε μὲ τὰς ἰδίας του χειρας τὴν φορβάδα, παρέδωκεν αὐτὴν εἰς τὸν Μενέλαον.

Ἀπὸ τὴν εὐγενῇ αὐτὴν χειρονομίαν τοῦ Ἀντίλοχου ἐξαφανίζεται ἡ ὀργὴ τοῦ Μενελάου καὶ ἀνακουφίζεται ἡ ψυχὴ του, διότι δὲν ἤθελε

νά γίνῃ ἐχθρὸς τοῦ φίλου του. Φαιδρύνεται τὸ πρόσωπόν του καί, ἐνῶ ἀμιλλᾶται κατὰ τὴν μεγαλοψυχίαν πρὸς τὸν εὐγενῆ ἀντίπαλόν του, τῷ λέγει :

— Ἀντίλοχε, τώρα βέβαια θὰ παύσω νὰ ἔχω παράπονον ἐναντίον σου, ὁ ὅποιος οὐδέποτε μέχρι τοῦδε ἔδειξες ἐπιπολαιότητα καὶ ἀπερισκεψίαν. Μόνον σήμερον ὑπέρσχυσε τῆς φρονήσεώς σου ἡ νεανικὴ σου ὁρμή. Τοῦ λοιποῦ, ὅμως, ἀπόφευγε νὰ μεταχειρίζεσαι τοιαῦτα τεχνάσματα πρὸς τοὺς καλυτέρους σου. Ὅποιοσδήποτε ἄλλος Ἕλλην ὑπέπιπτεν εἰς αὐτὸ τὸ σφάλμα, δὲν θὰ τὸν συνεχώρουν. Σέ, ὅμως, σέ συγχωρῶ, διότι καὶ σὺ καὶ ὁ ἀγαθὸς πατήρ σου Νέστωρ καὶ ὁ ἀδελφός σου πολλὰ παθήματα πρὸς χάριν μου ὑπέστητε. Διὰ τοῦτο, ἂν καὶ μοῦ ἀνῆκει ἡ φορβάς, σοῦ τὴν παραχωρῶ εὐχαρίστως, διότι πρέπει νὰ μάθουν καὶ αὐτοὶ ἐδῶ οἱ ἡγεμόνες ὅτι οὔτε ἰσχυρογνώμων εἶμαι οὔτε κατὰχρησιν τοῦ ἀξιώματός μου θέλω νὰ κάμω.

Αἱ διαθέσεις αὗται καὶ οἱ λόγοι τῶν δύο εὐγενῶν ἀντιπάλων μεταβάλλουν τὸν χαρακτῆρα τῶν ἀγώνων. Ἐνῶ πρῶτον ἐπρόκειτο ἀγὼν διὰ τὴν νίκην τῆς ὕλικῆς δυνάμεως καὶ τῆς ἀθλητικῆς δεξιότητος, αἶφνης μετατρέπεται εἰς ἀγῶνα εὐγενείας ἥθους. Εἰς τὸν ἀγῶνα αὐτὸν τῆς ἡμερότητος καὶ τῆς ἀμοιβαίας ἐκτιμήσεως δὲν ὑπάρχουν πλέον νικηταὶ καὶ ἡττημένοι οὔτε βραβεῖα ὕλικά, ἀλλὰ βραβεῖον αἰώνιον, τὸ βραβεῖον τῆς ἀρετῆς καὶ τοῦ θαυμασμοῦ.

Ὁ Ἀχιλλεὺς, ἀφοῦ ἔδωκε τὸ τρίτον βραβεῖον εἰς τὸν Μενέλαον καὶ τὸ τέταρτον εἰς τὸν Μηριόνην, στρέφεται εἰς στιγμὴν εὐγενοῦς ἐξάρσεως τῆς ψυχῆς του πρὸς τὸν πατέρα τοῦ Ἀντιλόχου καὶ δίδει εἰς αὐτὸν τὸ πέμπτον βραβεῖον τῶν ἀγώνων. Μὲ τὴν πρᾶξιν του αὐτὴν ἠθέλησε νὰ δείξῃ ὁ ἥρως ὅτι πατέρες, οἱ ὅποιοι ἀνατρέφουν τοὺς υἱοὺς των μὲ τοιαύτην εὐγενῆ ἀγωγὴν, εἶναι ἄξιοι πανελληνίων βραβείων· διότι ἀγαθὸς καὶ εὐγενὴς πατήρ δὲν διαφέρει ἀπὸ ἑνα ὑπέροχον ἀθλητήν.

« Διάλεξις »

Π. Ι. Θεοδωρόπουλος

ΕΚΤΩΡ ΚΑΙ ΑΝΔΡΟΜΑΧΗ

Τότε ἔτσι ἐκεῖνος κύτταξε σιωπώντας τὸ παιδί του
 μὲ θλιβερὸ χαμόγελο, κι ἡ ὁμορφὴ Ἀνδρομάχῃ
 ἦρθε κλαμένη, τοῦ ἔπιασε σφιχτὰ τὸ χέρι κι εἶπε :
 — Καημένε, ἄχ! τὸ φιλότιμο θὰ σ' ἀφανίση. Πές μου,
 τ' ἀθῶο αὐτὸ δὲν τὸ πονᾷς, δὲ μὲ λυπᾶσαι ἐμένα,
 ποὺ μαύρῃ χήρα κι ἔρημῃ σὲ λίγο θὰ μ' ἀφήκης ;
 τί γλήγορα ὅλοι οἱ Δαναοὶ θὰ τρέξουν νὰ σὲ σφάξουν.
 Μὰ ἂν εἶναι νὰ σὲ στερηθῶ, καλύτερα γιὰ μένα
 νὰ μὲ σκεπάσῃ ἡ μαύρῃ γῆς. Γιατὶ ἄλλο πιά ἀντιστύλι
 δὲ θὰ μοῦ μείνῃ, μόν' καημοί, τὰ μάτια σὰ σφαλίσσης.
 Μὴ γὰρ πατέρα ἐγὼ ἔχω πιά ἢ τὴ γλυκειά μου μάννα ;

.....

Ἐχτορα, τώρα ἐσὺ γονιὸς κι ἐσὺ γλυκειά μου μάννα,
 ἐσὺ εἶσαι σὲ μένα ἀδερφὸς καὶ τρυφερό μου ταίρι,
 μόν' πιά λυπήσου με, κι αὐτοῦ στοῦ κάστρο μεῖνε ἀπάνου,
 μήπως μὲ ρίξης σὲ χηρεῖά καὶ τὸ παιδί σ' ὀρφάνια.
 Καὶ στῆσ' τοὺς στὸν Ἄρνο κοντὰ τοὺς λόφους, ποὺ πατιέται
 ἐκεῖ πιὸ ὁ τοῖχος εὐκολα κι ἀνεβατὴ εἶναι ἡ χώρα.

.....

Τότε ὁ μεγάλος Ἐχτορας τῆς ἀπαντᾷ δυὸ λόγια :
 — Γυναῖκα, ναί, κι ἐγὼ ὅλα αὐτὰ στοῦ νοῦ μου τ' ἀναδεύω,
 ὁμῶς τροπὴ ἀπ' τίς Τρώισσες, ντροπὴ ἔναι ὁμπρὸς στοὺς Τρῶες
 νὰ σέρνουμε ἔτσι σὰν κιοτὴς ἀλάργα ἀπ' τοὺς πολέμους...
 Μῆτε τὸ θέλει μου ἡ καρδιά τί πάντα παλληκάρι
 ἔμαθα νὰ ἔμαι καὶ μπροστὰ στίς κονταριές νὰ τρέχω,
 τὸ γονικό μου θέλοντας νὰ διαφεντέψω θρόνο.
 Ναί, ξέρω, μοῦ τὸ λέει αὐτὸ ἀλάθευτα ἡ ψυχὴ μου,
 θὰ φέξῃ ἡμέρα, δὲν ἀργεῖ, ποὺ θάχαθῃ ἡ πατρίδα
 κι ὁ βασιλιάς ὁ Πρίαμος κι ὁ ξακουστὸς λαὸς του·
 μὰ δὲ μοῦ σφάζει τὴν καρδιά, τῶν Τρώων σὰ λογιᾶζω
 τὰ πάθια ἢ καὶ τῶν δύστυχων γονιῶν μου οὔτε τόσο
 τῶν ἀδερφῶν μου, ποὺ πολλοὶ μέσ' στὰ χρυσᾶ τοὺς νιάτα
 θὰ κυλιστοῦν στοῦ αἵματος τοὺς σφαγμένοι ἀπ' το Ἀρὺς γῆτες,

ὅσο γιὰ σένα, ὅταν κανεὶς ἀπ' τῶν ὀχτρῶν τ' ἀσκέρι
 σὲ σέρνῃ σὲ πικρὴ σκλαβιά στὰ δάκρυα βουτηγμένη,
 κι ἄλλῃ ἴσως, στὸ "Ἄργος ὅταν πᾶς, νὰ 'φαίνῃς θὰ σὲ βάζῃ
 καὶ μὲ τὴ στάμνα ἀπ' τὴν πηγὴ νερὸ θὰ πᾶς νὰ φέρῃς
 ἄθελα, δόλια, μὰ σκληρὴ θὰ σὲ στενεύῃ ἀνάγκη.

Καὶ σὰ σὲ βλέπουν ποὺ περνᾷς ἀχνὴ καὶ δακρυσμένη,
 νὰ το, θὰ λέν, τοῦ "Ἐχτορα τὸ ταίρι, ποὺ τῶν Τρώων
 ἦταν τὸ πρῶτο αὐτὸς σπαθὶ στῆς Τροίας τοὺς πολέμους.
 "Ἔτσι ἴσως ποῦν κι ὁ πόνος σου θὰ ξανανοίγῃ πάντα,
 σὰ βλέπῃς πῶς ἀπ' τὴ σκλαβιά νὰ βγῇς δὲν ἔχει ἐλπίδα.

Μὰ θέλω νὰ μὲ φάῃ ἡ γῆς, ἡ μαύρῃ πλάκα θέλω,
 προτοῦ σὲ δῶ νὰ δέρνεσαι καὶ σκλάβα νὰ σὲ σέρνουν !

"Ἔτσι τῆς εἶπε κι ἀπλωσε τὰ χέρια στὸ παιδί του.

Μὰ πίσω γέρνει τὸ παιδί στὸν κόρφο τῆς τροφοῦ του
 μὲ τίς φωνές, τί τό 'σκιαζε ἡ ὄψι τοῦ γονιοῦ του,
 σὰν εἶδε π' ἄστραφτε ὁ χαλκὸς σπιθόβολα ἀπ' τὸ κράνος
 κι ἀπάνου σάλευε ἀγριωπὴ ἡ ἀλογίσια φούντα.

Γέλασε τότε ἡ μάννα του, μιὰ στάλα κι ὁ πατέρας,
 καὶ βγάζει ἀπ' τὸ κεφάλι εὐτὺς ὁ "Ἐχτορας τὸ κράνος
 καὶ τ' ἀπιθώνει χάμου ἐκεῖ, καθὼς λαμποκοποῦσε
 κι ὅταν τὸ γυιό του φίλησε καὶ χόρεψε στὰ χέρια,
 στὸ Δία κι ὅλους τοὺς θεοὺς δεήθηκε ἔτσι κι εἶπε :

- Παρακαλῶ σε, Δία μου, θεοί, παρακαλῶ σας,
 ἄς δώσῃ ἡ χάρι σας κι αὐτό, ὁ γυιός μου μέσ' στοὺς Τρῶες,
 ὅπως κι ἐγώ, νὰ ξακουστῇ ἔτσι ἀντρεωμένος πάντα
 κι ἄξιος τῆς Τροίας βασιλείας. Κι ἄς ποῦν γι' αὐτὸν μιὰ μέρα :
 Αὐτὸς ἀπ' τὸν πατέρα του πολὺ πιὸ παλληκάρι,
 καθὼς γυρνᾷ ἀπ' τὸν πόλεμο, καὶ ματωμένα ἄς φέρῃ
 στὸ σπῖτι λάφυρα ἀπ' ἔχτρο ποὺ σκότωσε παρμένα,
 που νὰ τὸν δῇ ἡ μαννούλα του καὶ νὰ χαρῇ ἡ καρδιά της.
 Εἶπε καὶ βάζει τὸ παιδί στῆς γυναικὸς τὰ χέρια
 κι ἐκείνη πίσω τό 'γειρε στὸν μυρισμένο κόρφο
 καὶ πικροχαμογέλασε μὲ μάτια δακρυσμένα...

« Ὅμηρου 'Ιλιάς »
 (Ραψῳδία Ζ)

Μετάφρασις 'Αλ. Πάλλη

Η ΑΡΧΑΙΑ ΟΛΥΜΠΙΑ

Σήμερον ἐπεσκέφθην τὴν Ὀλυμπίαν. Πίστευσέ με μόνον καὶ χάριν τούτου ἀξίζει νὰ ἔλθῃ ξένος τις εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἐνταῦθα ἡ ἀρχαιότης παρίστανται ἐνώπιόν σου περισσότερον ζωντανὴ καὶ μεγαλοπρεπὴς ἢ καὶ εἰς τὴν Ἀκρόπολιν αὐτήν. Δὲν λέγω ὅτι διὰ τῆς θεάς τῶν ἐρειπίων ἡ φαντασία δύναται νὰ σχηματίσῃ τελειότεραν εἰκόνα τῆς ἀρχαιότητος. Ἡ Ὀλυμπία δὲν ἦτο πόλις, ἦτο ἱερόν. Ὑπὸ τὴν ἐποψὶν τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου, ἡ Πομπηία παρέχει μεγαλύτερον ἐνδιαφέρον. Εὐρίσκει δέ τις καὶ εἰς τὴν Νικόπολιν αὐτήν καὶ τὴν Πλευρώνα ὕλην δι' ἀρχαιολογικὰς μελέτας, τὴν ὁποίαν δὲν θὰ εὕρῃ ἐνταῦθα.

Ἡ Ὀλυμπία εἶναι τι ὅλως διάφορον, ἀλλὰ καὶ ὑπέρτερον.

Εἶδον ἀπὸ τοῦ Κρονίου λόφου τὰ ἐρείπια τῶν ναῶν, τῶν παλαίστρων, τῶν ἀναθηματικῶν μνημείων ἀπλούμενα ὡς εἰς χάρτην. Ἐνόμισα ὅτι ἀναζῇ ἐνώπιόν μου πᾶν ὅ,τι μέγα καὶ ὠραῖον ὑπῆρξεν εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα. Τὰ ἐντὸς τῆς στενῆς κοιλάδος συσσωρευμένα οἰκοδομήματα ἀνακαλοῦν εἰς τὴν μνήμην σου μυρίας ἀναμνήσεις. Ἐνθυμεῖσαι ὅτι ἐπὶ χίλια περίπου ἔτη ἐνταῦθα συνεκεντρώθη ὁλόκληρος ἡ δόξα τῆς Ἑλλάδος. Νομίζεις ὅτι ἀντηχοῦν εἰσέτι περὶ σὲ αἱ φωναί, αἵτινες ἐπευφήμουν τὸν Θεμιστοκλῆ, νικητὴν τῆς Σαλαμῖνος καὶ σωτῆρα τῆς Ἑλλάδος. Οἱ στέφανοι, τοὺς ὁποίους ὁ Πίνδαρος ἀπθανάτισε, περιπτανται ἑναερίως ἐνώπιόν σου. Ἐνταῦθα ὁ Θουκυδίδης, παῖς ἔτι, ἠχροάζετο τὰς διηγήσεις τοῦ Ἡροδότου, ἐνταῦθα συνήρχοντο οἱ τεχνῖται τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐξέθετον τὰ ἀριστουργήματά των εἰς τὸν θαυμασμὸν θεατῶν, οἵτινες ἀπένεμον τὴν ἀθανασίαν. Ἡ ἀρχαία Ἑλλὰς ὁλόκληρος συνοψίζεται, οὕτως εἰπεῖν, καὶ συγκεφαλαιοῦται ἐντὸς τῆς μικρᾶς ταύτης κοιλάδος.

Ἡ τοποθεσία τῆς Ὀλυμπίας ὁμοιάζει πρὸς μέγιστον ἀμφιθέατρον. Εἰς τὸ μέσον ἐτελεῖτο τὸ θέαμα. Οἱ πέριξ λόφοι ἀποτελοῦν τὰς βαθμίδας. Οἱ θεαταὶ συνωθούμενοι ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν δένδρων ἐβλεπον ἀπὸ ὑψηλὰ τὴν λαμπρὰν τελετὴν τῶν ἀγώνων. Αἱ πολύχρωμοι χλαμύδες των, ποικίλλουσαι τὸ βαθύ πράσινον τῶν πεύκων, ἐπηύξανον τὴν λαμπρότητα τῆς σκηνῆς. Εἰς τὰς γυναῖκας δὲν ἐπετρέπετο ἡ ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ περιβόλου εἴσοδος κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν ἀγώνων. Ἴσως, ὅμως, νὰ ἤρχοντο αὗται ἐπὶ τῶν λόφων, νὰ ὑπέκρυπτον τὸν πέπλον ὑπὸ τὴν σκιὰν τοῦ φυλλώματος καὶ νὰ ἐθεώρουν κρυφίως τὸ ἀπηγορευμένον θέαμα.

Ἴσως ἐφθόνουν τὴν ἱέρειαν τῆς Δήμητρος, ἥτις μόνη ἐκ τοῦ φύλου των εἶχε τὸ προνόμιον νὰ παρίσταται εἰς τὴν ἱερὰν τελετὴν. Ἐκ τοῦ ὑψώματος ἠδύναντο αἱ γυναῖκες νὰ βλέπουν καὶ τοὺς ἄγοντας τὰς πομπάς. Βραδέως διήρχοντο οἱτοὶ ἀναμέσον τῶν ὠραίων μνημείων τοῦ περιβόλου καὶ ἐπορεύοντο πρὸς τὸν ναὸν τοῦ Διὸς καὶ τὸ Ἑραῖον. Ἐπειτα ἴσταντο εἰς τὰ πρόθυρα, ἐνῶ οἱ ἱερεῖς ἐτέλουν τὴν θυσίαν ὑπὸ τὰς ἀνθοφόρους στήλας. Ἐκεῖθεν ἐξηκολούθουν τὴν παρέλασιν πέραν τοῦ ἱεροῦ τείχους τῆς Ἀλτεως. Τέλος παρετάσσοντο παρὰ τὸ στάδιον ἢ τὸν ἱππόδρομον, ὅπου ὁ νικητὴς ἐλάμβανε τὸν κότινον στέφανον.

Εἰς τὸ στάδιον καὶ τὸν ἱππόδρομον δὲν ἔγιναν ἀνασκαφαί, παρὲς εἰς ἐλάχιστα μέρη πρὸς ἐξακρίβωσιν τοῦ χώρου αὐτῶν.

Βλέπων τις εἰς τὰ σημεῖα ἐκεῖνα πόσον ἀνυψώθη τὸ ἔδαφος τῆς κοιλάδος, ἐννοεῖ καλύτερον τὸ μέγεθος τῶν γενομένων ἐργασιῶν. Ἡ ἀνύψωσις αὕτη ὀφείλεται εἰς ἀλλεπαλλήλους ἐπιστρώσεις. Οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες εἶχον ἤδη καταργηθῆ κατὰ τὸ 394 μ.Χ. ἐπὶ αὐτοκράτορος Θεοδοσίου. Δὲν εἶχεν, ὅμως, τὸ πᾶν καταστροφῇ. Μόλις κατὰ τὰς ἀρχάς τῆς θῆς ἑκατονταετηρίδος δύο σεισμοί, ὁ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον, ἀνέτρεψαν ὅσας οἰκοδομὰς ἔμενον εἰσέτι ὄρθιαι. Αἱ στήλαι τοῦ ναοῦ τοῦ Διὸς κεῖνται παραλλήλως, μὲ τοὺς σπονδύλους των διαζευγμένους, ὅπως τότε κατέπεσαν.

Σύγχρονος κατάπτωσις χωμάτων ἐκάλυψε τὰ εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Κρονίου λόφου κείμενα μνημεῖα. Ὁ ποταμὸς Κλάδεος, ὅστις ῥεεῖ πρὸς δυσμὰς τῆς Ἀλτεως, ἐπλημύρισε ταυτοχρόνως.

Τὰ ἐρείπια τῶν ἀνατραπέντων μνημείων ἐκαλύφθησαν τότε μὲ στρῶμα γῆς πάχους ἑνὸς περίπου μέτρου. Ἐπὶ τοῦ νέου τούτου ἐδάφους ἤλθον καὶ κατώκησαν Χριστιανοί, τῶν ὁποίων τὰ διασωθέντα ἔχνη μαρτυροῦν τὴν ταπεινότητα.

Κατὰ τὴν νέαν ἑκατονταετηρίδα καὶ ἄλλη πλημμύρα τοῦ ποταμοῦ συνεπλήρωσε τὸ ἔργον τῆς καταστροφῆς. Ἀνύψωσεν ἐκ δευτέρου τὸ ἔδαφος τῆς κοιλάδος τρία καὶ τέσσαρα μέτρα. Τοιουτοτρόπως εἰς τὸν ξηρὸν σήμερον Κλάδεον ὀφείλομεν τοὺς θησαυροὺς, τοὺς ὁποίους διεφύλαξε διὰ τῶν πλημμυρῶν του.

« Ἀπὸ Νικοπόλεως εἰς Ὀλυμπίαν »

Δ. Βικέλας

ΑΓΩΝΕΣ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΙ ΚΑΙ ΑΙ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΟΛΥΜΠΙΑΔΕΣ

Μὲ ἐξαιρετικὴν ἐπιμέλειαν ἐπεδίδοντο οἱ πρόγονοί μας εἰς τὴν γυμναστικὴν. Δὲν ὑπῆρχεν ἑλληνικὴ πόλις, ἡ ὁποία νὰ μὴ εἶχε γυμναστήριον (γυμνάσιον) κατὰδενδρον καὶ λαμπρῶς διακεκοσμημένον.

Ἡ σημασία, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἡ γυμναστικὴ διὰ τὸν βίον τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, καταφαίνεται ἀπὸ τοὺς ἀγῶνας, τοὺς ὁποίους ἐτέλουν.

Ἐκεῖ εἰς τοὺς ἀγῶνας ὅλαι αἱ πόλεις τῆς Ἑλλάδος ἐπεδείκνυσον ὅ,τι ἐξαίρετον εἶχον. Καὶ οἱ ἄριστοι καρποὶ τῆς γῆς καὶ τὰ εὐμελέστερα σώματα τῶν νέων καὶ τὰ τελειότερα ἔργα τῆς τέχνης καὶ τοῦ πνεύματος, ὅλα ἐπεδεικνύοντο εἰς τοὺς ἀγῶνας.

Οἱ πανελλήνιοι ἀγῶνες ἦταν τέσσαρες : τὰ Ἴσθμια, τὰ Νέμεα, τὰ Πύθια καὶ τὰ Ὀλύμπια.

Ἀλλ' ἡ ἀκμὴ καὶ ἡ λάμψις τῶν Ὀλυμπίων ἦτο ἄφθαστος.

Εἰς τὴν Ὀλυμπίαν ἡδύνατο κανεὶς νὰ θαυμάσῃ τῆς Ἑλλάδος τὴν ρώμην καὶ τὴν ἀλκὴν.

Οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες ἦσαν ἀρχικῶς τοπικοί· ἀργότερον ἔγιναν πελοποννησιακοί, καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀνεπτύχθησαν εἰς πανελληνίους.

Πρῶτος ἰδρυτὴς τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγῶνων ἐθεωρεῖτο ὁ Ἡρακλῆς. Τοὺς διεργύθμισε δὲ ὁ βασιλεὺς τῆς Ἡλίδος Ἴφιτος.

Καθ' ἑκάστον πέμπτον ἔτος ἀνεχώρουν ἀπὸ τὴν Ὀλυμπίαν εἰς τὰ πέρατα τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν οἱ σ π ο ν δ ο φ ὀ ρ ο ι, διὰ νὰ ἀναγγεῖλουν τὴν ἐναρξιν τῆς ἱερομηνίας τῶν ἀγῶνων καὶ τῆς ἐκεχειρίας.

Τότε κατέπαυε πᾶσα ἐχθροπραξία· εἰρήνη καὶ ἀδελφωσις ἐξηπλώνετο εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα, ἀφόβως δὲ καὶ ἀκινδύνως ἡδύναντο νὰ ταξιδεύουσιν διὰ μέσου καὶ τῶν μέχρι χθὲς ἐχθρῶν καὶ πολεμίων οἱ ἀγωνισταὶ καὶ οἱ προσκυνηταὶ τοῦ ἱεροῦ ἢ οἱ θεωροὶ τῶν ἀγῶνων.

Καὶ συνέρρεον ἐκ τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, ἐκ τῶν παραλίων τοῦ Εὐζείνου Πόντου καὶ τῆς Μαιώτιδος· ἐκ τῆς Σικελίας καὶ τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος· ἐκ τῆς Μακεδονίας, τῆς Ἠπείρου καὶ τῆς Θρακῆς· ἐκ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου· ἐκ τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Κυρήνης. Συνέρρεον κατὰ χιλιάδας διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης οἱ εὐσεβεῖς καὶ οἱ φίλαθλοι καὶ ὅσοι ὠνεύοντο νὰ ἴδουν τὴν πατρίδα τῶν θεῶν καὶ τῶν ἡρώων τῆς Ἑλλάδος.

Οἱ βάρβαροι καὶ οἱ δοῦλοι δὲν ἀπεκλείοντο τῆς θεᾶς τῶν ἀγῶνων,

ἀλλὰ κυρίως Ἕλληνες ἔσπευδον εἰς τὸ ἐθνικὸν ἐκεῖνο κέντρον. Καὶ ὄχι μόνον κοινοὶ ἄνθρωποι, ἀλλὰ καὶ ἐπιφανεῖς σοφοὶ καὶ πολιτικοί, ὅπως ὁ Θαλῆς, ὁ Πυθαγόρας, ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας Ἀλέξανδρος Α', ὁ Θεμιστοκλῆς, ὁ Ἡρόδοτος, ὁ Ἀλκιβιάδης, ὁ Θουκυδίδης, ὁ Σωκράτης, ὁ Πλάτων, ὁ Λυσίας, ὁ Δημοσθένης, ὁ Ἰσοκράτης, ὁ Λουκιανὸς καὶ ἄλλοι.

Πολλοὶ μάλιστα ἐκ τῶν σοφῶν, ποιητῶν καὶ ρητόρων ἀνεγίνωσκον ἢ ἀπήγγελλον συγγράμματα, ποιήματα καὶ λόγους.

Ὅτε ὁ πατὴρ τῆς Ἱστορίας, ὁ Ἡρόδοτος, ἀνεγίνωσκε τὴν ἱστορίαν τῶν Μηδικῶν πολέμων, ἀντελήφθη ἐκτὸς τῶν ἄλλων, οἱ ὅποιοι ἐδάκρυον, καὶ παῖδα ἄγνωστον του, τὸν ὅποιον ὁ πατὴρ του Ὀλορος ἐπέπληττε διὰ τοῦτο. «Ὀλορε, ἡ φύσις τοῦ υἱοῦ σου κατέχεται ἀπὸ μεγάλης μάθηςιν», ἀνεφώνησε τότε ὁ Ἡρόδοτος. Καὶ ἦτο ὁ νέος ἐκεῖνος ὁ Θουκυδίδης, ὁ μετέπειτα μέγιστος τῶν ἱστορικῶν τῆς οἰκουμένης.

Τακτικοὶ ἐπισκέπται τῶν ἀγώνων ἦσαν αἱ θ ε ω ρ ί α ι τῶν διαφόρων πόλεων καὶ ἀποικιῶν, δηλ. οἱ ἐπίσημοι πρέσβεις ἢ ἀντιπρόσωποι, τοὺς ὁποίους ἔστελλεν ἑκάστη πόλις.

Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ ἑλλανοδίκαι εἶχον ἤδη ὑποδεχθῆ καὶ καταγράψει εἰς τὸ λ ε ὑ κ ω μ α ἡ γ ρ α μ μ α τ ε ῖ ο ν τοὺς ἀγωνιστὰς μετὰ τὸ ὄνομα αὐτῶν καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῆς πατρίδος των, ὡς καὶ τὰ ἀγωνίσματα, εἰς τὰ ὅποια θὰ μετεῖχον.

Ὅρος ἀπαραίτητος, διὰ νὰ γίνῃ κανεὶς δεκτὸς ὡς ἀγωνιστής, ἦτο νὰ εἶναι Ἕλλην τὴν καταγωγὴν καὶ πολίτης ἐλεύθερος, καὶ νὰ μὴ εἶχε διαπράξει ἀσέβειαν τινα.

Οἱ ἀγῶνες διήρκουν ἐπὶ πέντε ἡμέρας καὶ διεξήγοντο μετὰ πολλὴν μεγαλοπρέπειαν καὶ ἐπιβλητικότητα.

Ἐξαιρετικῶς πανηγυρική, ὅμως, ἦτο ἡ πέμπτη καὶ τελευταία ἡμέρα, κατὰ τὴν ὅποιαν ἀπενέμοντο τὰ ἄθλα.

Ὅπισθεν τοῦ ναοῦ τοῦ Διὸς ἐπὶ αἰῶνας διετηρεῖτο μετ' εὐλαβείας καὶ προφυλάξεως εἰς κότινος. Παῖς ἀμφιθαλὴς (τοῦ ὁποίου δηλ. ἔζων ἀμφοτέρω οἱ γονεῖς) ἔκοπτεν ἐκ τοῦ κοτίνου τούτου διὰ χρυσοῦ δρεπάνου δέκα ἐπτὰ κλάδους μικροὺς θαλλοὺς· ἕκαστος δὲ ἐκ τούτων ἐδένετο διὰ ταινιῶν καὶ ἐσχηματίζοντο οὕτω δέκα ἐπτὰ στέφανοι, ἰσάριθμοι πρὸς τὰ δέκα ἐπτὰ ἀγωνίσματα, τῶν ὁποίων ἦσαν βραβεῖα.

Ὁ κῆρυξ ἀνεκήρυσσε μετὰ στεντορείαν φωνὴν ἐνώπιον τῶν Παν-

ελλήνων τὸ ὄνομα τῶν νικητῶν καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῆς πατρίδος αὐτῶν.

Ὁ Ὀλυμπιονίκης προσήρχετο πρὸ τῶν ἑλλανοδικῶν, ὅπου εἰς ἐξ αὐτῶν τὸν ἐστεφάνωνε διὰ στεφάνου κοτίνου, ἐν ᾧ τὸ πλῆθος τῶν θεατῶν μὲ ὑπέρτατον ἐνθουσιασμόν ἐπευφήμει τὸν εὐδαίμονα νικητὴν καὶ τὸν ἔρραине μὲ μῆλα καὶ ρόδα καὶ φύλλα καὶ ἄνθη. Ὁνειρον παντὸς εὐρώστου καὶ ἡσχημένου ἀγωνιστοῦ ἦτο νὰ λάβῃ τὸν στέφανον καὶ νὰ ἀκούσῃ τὸ ὄνομα τοῦ ἀνακηρυττόμενου.

Ἰσόθεοι καὶ υἱοὶ θεῶν ἐθεωροῦντο οἱ νικηταὶ τῶν ἀγῶνων· ἐθαυμάζοντο δὲ ἀκόμη περισσότερον, ἂν συνέπιπτε νὰ κατήγοντο ἀπὸ οἰογένηιαν Ὀλυμπιονικῶν. Καὶ ἡ πατρίς τῶν Ὀλυμπιονικῶν ἐτιμᾶτο ἐξαιρετικῶς.

Οἱ νικηταὶ συνοδευόμενοι ὑπὸ τῶν φίλων καὶ τῶν συμπολιτῶν τῶν ἐπέστρεφον πανηγυρικῶς εἰς τὴν πατρίδα τῶν. Καὶ ἡ πόλις τῶν ἐκρήμνιζε μέρος τῶν τειχῶν τῆς, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι δὲν ἔχει ἀνάγκην τειχῶν, ὅταν ἔχῃ τοιοῦτους πολίτας.

Ὁ νικητὴς διήρχετο ἐπευφημούμενος τὰς κυριωτάτας ὁδοὺς καὶ τὰς πλατείας τῆς πόλεως καὶ μετέβαινον εἰς τοῦ πολιούχου θεοῦ ἢ ἥρωος τὸν ναὸν ἢ τὸ ἥρῳον. Προσέφερεν εὐχαριστήριον θυσίαν καὶ ἀκολούθως παρεκάθητο εἰς τὸ δεῖπνον, τὸ ὅποιον προσέφερε πρὸς τιμὴν τοῦ ἢ πόλις ἢ ὁ δῆμος.

Πλεῖσται ὅσαι τιμαὶ ἀπεδίδοντο εἰς τοὺς ἱερονίκας καὶ εἰς τὴν συνείδησιν ὅλων τῶν ἀνθρώπων ἐτιμῶντο ἐξαιρετικά. Περισσότερον ὅλων ἐτιμῶντο οἱ Ὀλυμπιονίκαί. Ὁ Πίνδαρος, ὁ μέγιστος ἐκ τῶν λυρικών ποιητῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ἔλεγεν : « Ὅπως τὸ ὕδωρ εἶναι τὸ ἄριστον ἐξ ὅλων τῶν στοιχείων τῆς φύσεως, ὅπως ὁ χρυσὸς εἶναι τὸ πολυτιμότεον ἐκ τῶν μετάλλων, ὅπως τὴν ἡμέραν δὲν ὑπάρχει εἰς τὸν οὐρανὸν ἄστρον θερμότερον καὶ φωτεινότερον ἀπὸ τὸν ἥλιον, τοιοῦτοτρόπως δὲν ὑπάρχει καὶ ἀγὼν ἀνώτερος ἀπὸ τὰ Ὀ λ Ὑ μ π ι α ».

« Οἱ Ἀγῶνες »

Ἀντ. Κεραμόπουλος

ΥΜΝΟΣ ΟΛΥΜΠΙΑΚΩΝ ΑΓΩΝΩΝ

Ἄρχαῖο Πνεῦμ' ἀθάνατο, ἀγνὲ πατέρα
τοῦ ὥραιου, τοῦ μεγάλου καὶ τοῦ ἀληθινοῦ,
κατέβα, φανερώσου κι ἄστραψε ἐδῶ πέρα,
στὴ δόξα τῆς δικῆς σου γῆς καὶ τ' οὐρανοῦ.

Στὸ δρόμο καὶ στὸ πάλεμα καὶ στὸ λιθάρι,
στῶν εὐγενῶν ἀγώνων λάμψε τὴν ὁρμή·
καὶ μετ' ἀμάραντο στεφάνωσε κλωνάρι,
καὶ σιδερένιο πλάσε κι ἄξιο τὸ κορμί.

Κάμποι, βουνὰ καὶ πέλαγα φέγγουν μαζί σου,
σὰν ἓνας λευκοπόρφυρος μέγας ναός.
Καὶ τρέχει στὸ ναὸ ἐδῶ προσκυνητῆς σου,
Ἄρχαῖο Πνεῦμ' ἀθάνατο, κάθε λαός.

« Ἀσάλευτη ζωὴ »

Κ. Παλαμᾶς

Ο ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΤΗΣ ΝΙΚΗΣ

Βλέπω τὸν κήρυκα γοργὰ κι ὀλόγυρα νὰ τρέχει,
κι ἀκούω νὰ κράζει τ' ὄνομα, καθὼς καὶ τὴν πατρίδα
τοῦ νικητῆ, ποὺ νίκησε καὶ σ' ὅλα βγῆκε πρῶτος.
Καὶ βλέπω τὸν ὁμορφονιὸ καὶ τ' ἄξιο παλληκάρι
νὰ ξεκινᾷ ἀπὸ τὸ σωρὸ κι ἀγάλια νὰ πηγαίνει
καὶ ν' ἀκουμπᾷ στὰ γόνατα τ' ἀριστερό του χέρι
καμαρωτός, περήφανος μπρὸς στὸ χρυσὸ τραπέζι,
ποὺ ἀπθιωμένα ἀπλώνονται τὰ λιόφυλλα στεφάνια.
Τὴν ξέρω κείνη τὴν ἐλιά, τὴν ἄγρια, τὴν ἅγια.
Τὴν εἶδα, ποὺ τὴν φύτεψεν ὁ Ἡρακλῆς στὴν Ἄλτι,
κι ἄπλωσ αὐτὴ τὲς ρίζες της κι ἐθέρωσε γιὰ πάντα.
Εἶδα κι ἐκεῖνο τὸ παιδί, ποὺ ὀρφάνια δὲν γνωρίζει,
τό 'δα νὰ κόβῃ τὰ κλαδιὰ μὲ τὸ χρυσὸ δρεπάνι
καὶ νὰ τὰ φέρνῃ τρέχοντας νὰ γίνουν τὰ στεφάνια.
Βλέπω τὸν πρῶτο νικητὴ στεφανωμένο τώρα !
Χαρὰ στὸ γέρο τὸ γονιό, ποὺ τὸν θωρεῖ ἀπὸ πέρα,

χαρά στή μάννα, μακριά πού καρτερεῖ μέ πόθο...
 Χαρά στή δοξασμένη του καί ξακουστή πατρίδα,
 ὅπου γεννᾷ τέτοια παιδιά καί τέτοια παλληκάρια !..

Ἰω. Πολέμης

Η ΕΠΙΣ ΑΘΗΝΑΣ ΚΑΙ ΠΟΣΕΙΔΩΝΟΣ

Μίαν ώραίαν ἀττικὴν ἡμέραν, ἐνῶ λαμπρὸς ἀνέβαινεν ὁ ἥλιος ὑπεράνω τοῦ Ὑμηττοῦ, σκεπτικὸς ἐκάθητο ὁ Κέκροψ εἰς τὸν βράχον τῆς Ἀκροπόλεως. Γύρο του ἐκάθηντο αἱ τρεῖς θυγατέρες του. Ἐτραγουδοῦσαν καὶ ἐκέντων τὸν πέπλον τῆς Ἀθηνᾶς.

Ἐξαφνα εἰς τὴν εἰσοδὸν τῆς Ἀκροπόλεως ἠκούσθησαν φωναὶ θορυβῶδεις, ὡς ἐὰν ἐφιλονίκουν ἄνθρωποι. Ἐντὸς ὀλίγου ἀντελήφθη ὁ Κέκροψ ὅτι αὐτοί, οἱ ὅποιοι ὠμίλουν τόσον μεγαλοφώνως καὶ εἶχον πλεόν εἰσέλθει εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, ἦσαν εἰς ἀνὴρ εὖρωστος καὶ ἀθλητικὸς μέ ὑγρὸν βλέμμα καὶ πῶγωνα μακρὸν καὶ κόμην κυματίζουσαν, καὶ μία γυνὴ εὐσχημος καὶ μεγαλοπρεπής.

— Μὲ συγχωρεῖς, ἰδικὸς μου εἶναι, ἔλεγεν ὁ ἀνὴρ μέ ζωηρότητα.

— Καθ' ὁλοκληρίαν ἀπατάσαι, διότι εἶναι ἰδικὸς μου, ἀπεκρίνετο ἡ γυνὴ μέ ὑπερηφάνειαν.

— Οὐδεὶς ἀκόμη μοῦ εἶπεν ὅτι ἀπατῶμαι, εἶπεν ὁ ἀνὴρ μέ ὀργήν.

— Ἀντὶ νὰ φιλονικῶμεν, ἀπεκρίθη μετριοπαθῶς ἡ γυνή, ἰδοὺ ἐδῶ πρόχειρος δικαστής. Ἄς τοῦ ἐκθέσωμεν τὴν ἔριν ἡμῶν.

— Περὶ τίνος πρόκειται; ἠρώτησεν ὁ Κέκροψ.

— Ὁ τόπος οὗτος, ἀπεκρίθη ὁ ἀνὴρ, λέγω ὅτι εἶναι ἰδικόν μου κτῆμα καὶ ἔχω ἀπείρους ἀποδείξεις.

— Καὶ ἐγὼ κηρύττω ἀπεναντίας, διέκοψεν ἡ γυνή, ὅτι εἶναι ἰδικὸς μου καὶ κανεὶς δὲν μοῦ τὸ ἔχει ἀμφισβητήσει. Θέλομεν νὰ κρίνης μετὰ τῶν ἡμῶν.

— Καὶ ἔκρινα ἤδη, ἀπεκρίθη ὁ Κέκροψ. Ὁ τόπος οὗτος, ἂν ἐπιτρέπετε, δὲν εἶναι οὔτε τοῦ ἐνὸς οὔτε τοῦ ἄλλου, ἀλλ' εἶναι ἰδικὸς μου, διότι εἰμαι ὁ Κέκροψ, ὁ βασιλεὺς του.

— Τοῦτο δὲν ἐμποδίζει, ἀπήντησεν ὁ ἀνὴρ.

— Πῶς δὲν ἐμποδίζει; εἶπεν ὁ Κέκροψ.

— Δὲν ἐμποδίζει, διότι εἶμαι ὁ Ποσειδῶν.

— Καὶ ἐγὼ ἡ Ἀθηνᾶ, προσέθεσεν ἡ γυνή.

— Ἀ ! τότε ἀλλάζει, ἀπεκρίθη ὁ Κέκροψ, καὶ τότε τὸ μόνον, τὸ ὁποῖον δύναμαι νὰ εἶπω, εἶναι ὅτι ἡ γῆ αὐτὴ εἶναι ἰδική σας καὶ ὄχι ἰδική μου. Ἀλλὰ τίνος ἐκ τῶν δύο ; Πῶς θέλετε νὰ τὸ κρίνω ἐγὼ ὁ θνητός ;

— Ἐγὼ τὴν ζῶνω εἰς τὰς ὑγρὰς ἀγκάλας μου καί, ἂν θέλω νὰ τὴν σφίγξω, τὴν καταστρέφω, εἶπεν ὁ Ποσειδῶν.

— Ἐγὼ προστατεύω καὶ σώζω τοὺς κατοίκους της καὶ ἡ πόλις αὐτὴ ἔχει τὸ ὄνομά μου, εἶπεν ἡ Ἀθηνᾶ.

— Δηλαδή τὸ ἰδικόν μου, εἶπε μέσα του ὁ Κέκροψ.

— Τὸ ἰδικόν σου ἔχει σήμερον, ἀπήντησεν ἡ θεά, διότι ἠννόησε τὰς σκέψεις του. Κεκροπία καλεῖται, ἐν ὅσῳ ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰς πτωχὰς αὐτὰς καλύβας, αἱ ὁποῖαι ἔχουν σκορπισθῇ εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ἀποκρήμνου αὐτοῦ βράχου. Ἀλλὰ μὲ τὸ ὄνομα Ἀθῆναι θὰ ἴδῃ νὰ φθάνῃ ἡ δόξα της μέχρι τῶν ἀστρων. Θὰ ζήσῃ αἰωνίως καὶ θὰ ἀναδειχθῇ λαμπροτέρα ἀπὸ κάθε ἄλλην χώραν τῆς γῆς.

— Εἰς τὰ ὑγρά νῶτα μου θὰ τῆς φέρω θησαυροὺς ἀπὸ τὰ πέρατα τῆς γῆς, εἶπεν ὁ Ποσειδῶν, καὶ θὰ τῆς παρουσιάσω τὰς ὁδοὺς τῆς δόξης καὶ τῆς ἰσχύος της.

— Ἐγὼ, ἀπήντησεν ἡ Ἀθηνᾶ, θὰ τῆς δίδω τὴν ἀνδρείαν εἰς τοὺς πολέμους καὶ τὴν φρόνησιν εἰς τὰς σκέψεις καὶ τὰς ἀποφάσεις, ἡ ὁποία σώζει καὶ μεγαλύνει τὰς πόλεις.

— Καί, ὁμως, εἶπε μὲ ὀργὴν ὁ Ποσειδῶν, τὴν χώραν, τὴν ὁποίαν καυχᾶσαι ὅτι θὰ προστατεύσῃς, ἀφήνεις νὰ ληστεύουν οἱ Βοιωτοί.

— Δὲν τὴν βλάπτουσι τόσον, ἀπεκρίθη μὲ πικρίαν ἡ Ἀθηνᾶ, ὅσον οἱ βάρβαροι τῇ Καρίας μὲ τὰς συνηθείας των, τοὺς ὁποίους τῆς φέρεις εἰς τοὺς λιμένας της.

— Βλέπω, ἀπεκρίθη ὁ Κέκροψ, ὅτι αἱ ὑποσχέσεις καὶ τῶν δύο διὰ τὴν χώραν αὐτὴν εἶναι πολὺ μεγάλαι καὶ ἴσαι ἀναμεταξύ των. Ἐπίσης εἶναι ἴσα καὶ ὅσα κακὰ φέρετε ἢ ἐπιτρέπετε εἰς τοῦτον τὸν τόπον. Εἰς τὰ παρόντα κακὰ δὲν δύναμαι νὰ στηρίξω τὴν κρίσιν μου. Διὰ τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ πῶς νὰ κρίνω ἐγὼ ὁ ἐφήμερος θνητός, ὁ ὁποῖος δὲν ἔχω τὴν δύναμιν νὰ προφητεύσω τὸ μέλλον ; Εἶμαι ἀπλοῦς ἄνθρωπος καὶ ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι ἄξιον εὐγνωμοσύνης θεωροῦμεν ὄχι ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ὑπόσχεται πολλὰ, ἀλλ' ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἀληθῶς εὐεργετεῖ.

Ἄν τὸ ἴδιον ἰσχύῃ καὶ εἰς τὸν Ὀλυμπον, πράξατε τώρα κάτι χάριν τοῦ τόπου αὐτοῦ καὶ εἰς τὴν μεγαλυτέραν εὐεργεσίαν θὰ δοθῇ τὸ μεγαλύ-
τερον βραβεῖον.

Καὶ οἱ δύο θεοὶ ἔκαμαν νεῦμα τότε, ὡς ἐὰν ἔλεγον : « Μὰ τὸν Δία,
δὲν ὁμιλεῖ ἀνόητα ».

— Μάλιστα, εἶπεν ὁ Ποσειδῶν. Καὶ ἰδοὺ!

Καὶ ἐκτύπησε βιαίως μὲ τὴν τρίαινάν του τὸν ξηρὸν βράχον. Ὁ
βράχος ἐσείσθη δυνατὰ καὶ ἐσχίσθη εἰς δύο, ἡ δὲ τρίαινα ἐβυθίσθη
μέχρι τῶν σπλάχνων τῆς γῆς καὶ ἤνοιξε φρέαρ, τὸ ὅποιον ἐγέμισεν
ὕδωρ.

— Ἰδοὺ! ἐπανελάβεν ὁ θεός, δίδω ὕδωρ εἰς τὴν ξηρὰν Ἀττικὴν. Ὁ
ἥλιος θὰ ἐξήραινεν ὅλην τὴν ζωὴν, θὰ ἀπερρόφα τὰ σπάνια νερά τῶν
ρυάκων τῆς, θὰ ἐμάραινε τὰ φυτὰ τῆς καὶ θὰ μετέβαλλε τὴν γῆν εἰς
καιομένην κόνιν. Τὸ φρέαρ τοῦτο τὴν ἔσωσε. Τεχνητὸς ρυαξ θὰ ἀνέρ-
χεται ἀπὸ τὰ βάθη τῆς γῆς καὶ θὰ σκορπίζῃ δρόσον καὶ ζωὴν εἰς τὴν
ἐπιφάνειαν καὶ θὰ μεταβάλλῃ τὴν ἔρημον χώραν εἰς καταπράσινον καὶ
εὐφορον κῆπον. Ἄλλ' ὁ ρυαξ αὐτὸς θὰ δεικνύῃ συγχρόνως μὲ τοὺς κυ-
ματισμούς του, ὅτι δωρῶ εἰς τὴν χώραν τὴν θάλασσαν. Ἡ θάλασσα
θὰ εἶναι τὸ πεδῖον τῶν θριάμβων τῶν κατοίκων τῆς καὶ θὰ περιφέρῃ
τροπαιούχους τὰς σημαίας των ἕως ἐκεῖ, ὅπου φθάνουν τὰ κύματά τῆς.

— Αὐτά, εἶπεν ὁ Κέκροψ, δὲν εἶναι καθόλου εὐκαταφρόνητα. Ἄλλ'
ὁ δικαστής, διὰ νὰ κρίνῃ ἀμερολήπτως, πρέπει νὰ ἀκούσῃ καὶ τὰ δύο
μέρη.

Αὐτὴ ἦτο πλαγία πρόκλησις πρὸς τὴν Ἀθηναῖαν, ἵνα καὶ αὐτὴ
ὁμιλήσῃ. Τότε ἡ Ἀθηναῖα ἐκτύπησεν ἐπίσης τὴν γῆν, ἀλλὰ διὰ τοῦ πο-
δὸς τῆς, καὶ ἀμέσως ἐφύτρωσε παχύτατος βλαστὸς ἐλαίας, ὁ ὁποῖος τα-
χέως ἠῤῥήθη εἰς θαλερὸν καὶ πολυκαρπὸν δένδρον. Ὁ Κέκροψ ἐτέρ-
πετο βλέπων τὸ καταπράσινον καρποφόρον δένδρον καὶ ἐδρoσίετο
κάτω ἀπὸ τὴν ὥραιαν σκιάν του.

Ἡ Ἀθηναῖα ἀφοῦ ἔκοψε, τοῦ προσέφερεν ἓνα ἐκ τῶν πρασίνων
καρπῶν αὐτοῦ. Ἄλλ' ὁ Κέκροψ, ἔταν τὸν ἐδοκίμασε, παρεμόρφωσε τὸ
πρόσωπόν του σιωπῶν. Οἱ καρποί, ὅμως, τάχιστα ὠρίμασαν καὶ ἀπὸ
πράσινοι ἐγίναν μαῦροι. Τότε ἡ Ἀθηναῖα ἔδωσε καὶ πάλιν καρπὸν εἰς
τὸν Κέκροπα. Οὗτος, ἀφοῦ τὸν ἐγεύθη, τὸν εὗρε γλυκύν καὶ ἡ πλάστιγξ
τῆς κρίσεώς του ἀπὸ τὸν Ποσειδῶνα, πρὸς τὸν ὅποιον εἶχε σχεδὸν κλί-
νει, ἤρχισεν ἤδη νὰ στρέφεται πρὸς τὴν ἐναντίαν διεύθυνσιν.

—'Αν τὸ ὕδωρ γονιμοποιῇ τὴν γῆν, εἶπεν ἡ Ἀθηνᾶ, ἰδοὺ τὸ ἄριστον αὐτῆς προϊόν. Αὐτό, ἀφοῦ ἐνδύσῃ καὶ πεδιάδας καὶ ὄρη, θὰ μεταβάλλῃ τὴν ἔρημον χώραν τῆς Ἀττικῆς εἰς χαριέστατον κῆπον. Ὁ καρπὸς αὐτοῦ θὰ εἶναι τῶν κατοίκων αὐτῆς τροφὴ προσφιλής. Ὁ δὲ χυμὸς αὐτοῦ θὰ δωρίσῃ εἰς τὴν γῆν τὸ οὐράνιον φῶς καὶ θὰ μεταβάλλῃ τὴν νύκτα εἰς ἡμέραν. Ἀλλὰ πρὸ πάντων μὲ τὸ δένδρον τοῦτο δωρῶ τὸ ὑπέρτατον τῶν ἀγαθῶν, τὴν εἰρήνην, τῆς φρονήσεως τὴν θυγατέρα !

»Αὕτῃ ἡ εἰρήνη, εἶναι τῶν ἀνθρώπων ὁ μέγας εὐεργέτης, αὕτῃ εἶναι ὁ πλουτοδότης θεός, αὕτῃ στηρίζει τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν εὐημερίαν τῶν ἐθνῶν. Οἱ ἀνδρικοὶ ἀγῶνες, ὁ πόλεμος καὶ αἱ νῆκαι, τὰς ὁποίας θὰ στολιζοῦν ἐξ ἴσου καὶ οἱ κλάδοι μου, τότε συντελοῦν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην εὐτυχίαν, ὅταν μόνον προπαρασκευάζουν τὴν εἰρήνην. Ἄλλως φυτεύουν χωρὶς νὰ θερίζουν, καταστρέφουν χωρὶς νὰ οἰκοδομοῦν. Εὐτυχὴς ὁ λαός, ὁ ὅσος ἀγαπᾷ τὴν εἰρήνην καὶ ὁ ὅποιος νικᾷ ὄχι διὰ νὰ νικήσῃ, ἀλλὰ διὰ νὰ διατηρήσῃ τὴν εἰρήνην. Πᾶσα ἡμέρα αὐτοῦ εἶναι ἡμέρα εὐδαιμονίας, πᾶν βῆμα αὐτοῦ τὸν ὁδηγεῖ εἰς εὐπορίαν, πᾶς βῶλος τῆς γῆς του μεταβάλλεται εἰς χρυσόν.

— Καὶ τῶν δύο τὰ δῶρα εἶναι θεῖα καὶ ἀνεκτίμητα. Ἀλλ' ἐπειδὴ εἰς τὴν ἀσθενῇ ἀνθρωπίνῃ μου κρίσει ἀνετέθη ἡ ἐκλογὴ μεταξὺ αὐτῶν, παρακαλῶ καὶ τοὺς δύο νὰ εἰσθε εὐσπλαχνικοὶ εἰς τὴν χώραν ταύτην. Ἀλλὰ τὴν κυριότητα αὐτῆς ἀναθέτω εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὁπρῖος δὲν ὑπόσχεται μόνον τοὺς κεραυνοὺς τῶν πολέμων. Τὴν παραχωρῶ εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὅποιος μᾶς χορηγεῖ καὶ τὰ ἀγαθὰ τῆς εἰρήνης καὶ τὸ ἥμερον καὶ διαρκὲς αὐτῆς φῶς.

Μόλις εἶπεν αὐτὰ ὁ Κέκροψ, ὁ Ποσειδῶν θυμωμένος ἀπεπήδησε καὶ ἐκτύπησε τὸ ἔδαφος τῆς Ἀκροπόλεως διὰ τῆς τριαίνης του τόσον ἰσχυρά, ὥστε τὰ ἴχνη τῶν ὀδόντων της φαίνονται ἀκόμη μέχρι σήμερον ἐπὶ τοῦ βράχου, ὅστις εὐρίσκεται ἐντὸς τοῦ ἔπειτα κτισθέντος Ἐρεχθείου.

« Ἀπαντα »

Ἀλ. Παγκαβῆς

ΦΑΕΘΩΝ, ΥΙΟΣ ΑΠΟΛΛΩΝΟΣ

Μίαν φοράν, εἰς ἀρχαιοτάτους καιροὺς, κατῴκει εἰς ἄγνωστόν τινα καὶ βαθεῖαν κοιλάδα, ἐντὸς σκιεροῦ ἄλλους δαφνῶν, ἀφιερωμένου εἰς τὸν Ἀπόλλωνα, γυνὴ ὠραία καὶ νέα ὀνομαζομένη Κλυμένη. Ἀπέφευγε δ' αὐτὴ τὴν κοινωνίαν τῶν ἀνθρώπων καὶ καθ' ἡμέραν, εἰς τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου, συνέλεγεν ἄνθη καὶ ἐστεφάνωνε τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἀπόλλωνος, ἔπειτα δὲ ὅλον τῆς τὸν καιρὸν ἐξώδευεν εἰς τὴν ἀνατροπὴν τῶν θυγατέρων τῆς καὶ τοῦ υἱοῦ τῆς, ὅστις ὀνομάζετο Φαέθων.

Τὸ παιδίον ἦτο σπανίας ὠραιότητος. Οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ ἦταν γαλανοὶ ὡς τὸ χρῶμα τοῦ οὐρανοῦ, ἡ κόμη τοῦ ἦτο ξανθὴ καὶ ἐχρυσίζε καί, ὅταν ἐμειδία, ἔλεγε ἐχάραζεν ἡ ἀνατολή. Ἡ ἀγάπη τῆς μητρὸς καὶ τῶν ἀδελφῶν τοῦ πρὸς αὐτὸν ἦτο λατρεία. Ἀλλὰ καὶ εὐφυὴν καὶ καλὴν θέλησιν εἶχεν ὁ μικρὸς Φαέθων, καὶ ὅτι τὸν ἐδίδασκον ἡ μήτηρ τοῦ καὶ αἱ ἀδελφαί του, τὸ ἐμάνθανεν εὐκόλως καὶ προθυμότατα. Καὶ εἰς τὴν ἀνδρείαν δὲ καὶ εἰς τὰς ἀσκήσεις τοῦ σώματος ἐξαισιῶς ἐπέδιδε, καὶ ὅλοι οἱ ὁμήλικές του τῶν περίξ κοιλάδων τὸν ἐθεώρουν κατὰ πάντα ἀνώτερόν των.

Ἀλλὰ τοῦτο εἶχε καὶ τὸ κακόν του μέρος, ὅτι συνηθίσας εἰς τοὺς ἐπαίνους ἀπώλεσε τὴν μετριοφροσύνην, ἥτις εἶναι τῶν προτερημάτων ὁ στολισμός, καὶ ἔγινεν οἰηματίας. Τὸ κακὸν δὲ ἦτο ὅτι οὔτε ἡ μήτηρ οὔτε αἱ ἀδελφαί του συνετέλουν πολὺ εἰς τὸ νὰ ἐλαττώσῃ τὴν φιλαυτίαν του, διότι ἡ ὑπερβολὴ τῆς ἀγάπης τὸν ἐβλαπτεν ἀντὶ νὰ τὸν ὠφελῇ.

Πατέρα δὲν εἶχεν ἴδει οὐδ' ἤκουσε νὰ γίνῃ ποτὲ λόγος περὶ τοῦ πατρὸς του. Μόνον ἀπαξ, ὅταν ἡ μήτηρ τὸν ἐδίδασκεν ὅτι ὁ πατὴρ τοῦ Διὸς ἦτο ὁ Κρόνος καὶ πατὴρ τοῦ Κρόνου ὁ Οὐρανός, ἡρώτησεν αἰφνης ὁ μικρὸς Φαέθων :

— Καὶ ἰδιὸς μου πατὴρ ποῖος εἶναι ;

Τότε ἡ Κλυμένη ἠναγκάσθη, μετὰ πολλὰς παρορμήσεις τοῦ νεαροῦ υἱοῦ, νὰ τοῦ ἀποκαλύψῃ ὅτι ὁ πατὴρ του ἦτο ὁ θεὸς Ἀπόλλων.

Μετά τινα ἔτη οἱ κάτοικοι τῶν περίξ χωρῶν εἶχον μεγάλην πανήγυριν καὶ ἀγῶνας εἰς τιμὴν τοῦ θεοῦ. Συνέρρουσαν λοιπὸν ἐκεῖ οἱ ἀξιώτεροι νέοι ἐξ ὅλων τῶν μερῶν τῆς Ἑλλάδος, ἵνα διαγωνισθῶσιν. Ὅστις ὑπερίσχυεν ἐλάμβανε στέφανον, ἐπηνεῖτο, ἐχειροκροτεῖτο, καὶ εὐτυχεῖς ἐλογίζοντο οἱ γονεῖς, οἵτινες τὸν ἐγέννησαν.

Μεταξὺ ὅλων τῶν ἀγώνων λαμπρότεροι ἐθεωροῦντο οἱ ἵππικοί, καὶ τὸ πλῆθος ὅλον ἦτο βέβαιον ὅτι τὸ βραβεῖον θὰ λάβῃ εἰς Θεσσαλός, ὅστις ἐκίχθητο ὑπερήφανος εἰς τὸν μέγιστον καὶ ὠραιότατον ὅλων τῶν ἵππων καὶ ἐφαίνετο ἔχων μεγάλην ἐπιτηδεϊότητα νὰ τὸν διοικῇ. Καὶ τῷ ὄντι, ὅταν ἤρχισαν νὰ τρέχωσιν, αὐτὸς ἐτινάχθη ὅλων ἐμπρός. Ὁ δὲ Φαέθων, ὅστις καὶ αὐτὸς ἠγωνίζετο μετὰ τῶν ἱππέων, ἔμεινε μακρὰν ὀπίσω, ἀναβαίνων ἵππον, ὅστις ἐφαίνετο ἄγριος καὶ νευρώδης, ἦτο ὅμως μικρὸς καὶ οὐχὶ ἐπιδεικτικός. Ἀλλ' ὅτε δὲν ἀπεῖχον πλέον πολὺ τοῦ τέρματος, ἐπληξε δι' ἐνὸς τῶν πτερινιστήρων τὸν ἵππον του, ὅστις δὲν ἦτο, ὡς οἱ ἄλλοι, ἐξηντλημένος, ἐπήδησε μέγιστον πῆδημα, καὶ τρέχων ὡς ἀστραπὴ ἐφθασε πρὸ τοῦ Θεσσαλοῦ.

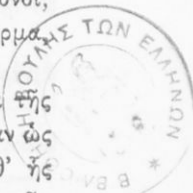
— Εὖγε ! Εὖγε ! ἐφώναζον αἱ χιλιάδες τῶν θεατῶν, ὅτε ἐφάνη εἰς τὰς ὄψεις ὅλων ὁ νεανίας ὠραίος καὶ φέρων τῆς νίκης τὸν στέφανον.

Μετὰ δὲ τὸ ἵπποδρόμιον ἤρχισεν ἡ ἄρματοδρομία καὶ μετὰ θαυμασμοῦ εἶδε τὸ πλῆθος τὸν Φαέθοντα, τὸν ὁποῖον ἐνόμιζε κατάκοπον ἐκ τῆς πρώτης νίκης, παραταχθέντα καὶ εἰς τοῦτον τὸν ἀγῶνα. Οἱ ἵπποι τοῦ ἦσαν τέσσαρες, ξανθοὶ καὶ τόσον θυμοειδεῖς καὶ ἀνυπόμονοι, ὥστε οἱ θεαταὶ ἐπίστευον ὅτι τότε κατὰ πρῶτον ἐξεύχθησαν εἰς ἄρμα, ἐφοβεῦντο δὲ διὰ τοῦτο τὰ ἐσχάτα διὰ τὸν Φαέθοντα.

Ἀλλ' ὡς τὸ σύνθημα ἐδόθη, ὁ νέος τοὺς ἤγγισεν ἐλαφρῶς διὰ τῆς μαστίγης, τοὺς προεκάλεσε διὰ γλυκείας φωνῆς, καὶ οἱ ἵπποι ὠρμησαν ὡς βέλος ἐμπρός. Θαυμασία δὲ ἦτο ἡ ἀνεσις καὶ ἡ ἐπιδεδιότης, μεθ' ἧς διηθύνηε τὰς ἡνίας, ἀπέφευγε τὰ προσκόμματα, ἔκοπτε τὴν ὁδὸν τῶν ἀνταγωνιστῶν τοῦ σοφοῦς ἐλιγμοῦς ἐκτελῶν. Καὶ μόλις ἐφθασεν εἰς τὸ τέρμα, διὰ στιβαρᾶς χειρὸς ἀνεχαίτισε τοὺς ἵππους, ἀνεπήδησε τοῦ ἄρματος καὶ ἔρριψε τὰς ἡνίας εἰς τὸν ἵπποκόμον, πρὶν ἀφίχθῶσιν οἱ ἄλλοι.

Ὁ ἐνθουσιασμὸς τῶν θεατῶν ὄρια δὲν ἐγνώριζεν. Αἱ εὐφημαὶ τῶν ἐφθανόντων μέχρις οὐρανοῦ καὶ ὅλαι αἱ χεῖρες πρὸς αὐτὸν ἐξετείνοντο καὶ ἔρριπτον στεφάνους.

Ὅρια δὲν εἶχεν ἡ εὐτυχία τῆς Κλυμένης, ὅταν εἶδεν αἴφνης ἐμπρός της τὸν Ἀπόλλωνα νὰ ἐπισκέπτεται τὴν οἰκίαν της συνοδεύων τὸν νικητὴν υἱόν. Μετὰ μεγίστης δὲ χαρᾶς ἤκουσε καὶ τὸν Φαέθοντα διηγούμενον περὶ τῶν θριάμβων του. Κατωτέρα δὲ τῆς ἰδικῆς της δὲν ἦτο καὶ τῶν θυγατέρων της ἡ ἀγαλλίασις διὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ πατρός των καὶ διὰ τὰς νίκας τοῦ ἀδελφοῦ των.

Ἄλλὰ τὰ πάντα ἡλλαξαν μορφήν, ὅταν ὁ Ἀπόλλων εἶπε :

— Κλυμένη, ὡς μήτηρ ὑπακούεσαι ὑπὸ τοῦ νεανίσκου τούτου. Εἰπέ του νὰ μὴ ἐπιμένῃ νὰ μοῦ ζητῇ ὅ,τι μοῦ ἐζήτησεν.

— Ὅχι, μῆτερ, μὴν τὸν ἀκούης, ἀνέκραξεν ὁ Φαέθων. Μοῦ ὑπεσχέθη νὰ μοῦ δώσῃ ὅ,τι τοῦ ζητήσω. Ἐζήτησα νὰ ὀδηγήσω καὶ ἐγὼ μίαν μόνον ἡμέραν τὴν ἁμαξάν του εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ δὲν θέλει νὰ μὲ ἀφήσῃ.

— Τὸν ὀλεθρόν σου, ἀλόγιστε, ἀπεκρίθη μετὰ περιπαθείας ὁ Ἀπόλλων, τὴν καταστροφὴν σου ζητεῖς. Ἡξεύρεις τί εἶναι οἱ ἵπποι μου, τοὺς ὁποίους ζητεῖς νὰ δαμάσῃς ; Ζήτησον ἐπίσης νὰ ἡνιοχήσῃς τὴν βροντὴν καὶ τὸν κεραυνόν.

— Φίλτατε Φαέθων, ἀνεφώνησε τρέμουσα ἡ μήτηρ του, ἄφησε τὴν φαντασίαν αὐτήν. Ἄν δυστύχημα σοῦ συμβῇ, ἤξευρε ὅτι μὲ φονεύεις.

Ὅμοιως καὶ αἱ ἀδελφαὶ του τὸν ἐλάμβανον εἰς τὰς ἀγκάλας των καὶ τὸν παρεκάλουν. Ἄλλ' ἐκεῖνος γελῶν ὑπεροπτικῶς :

— Φοβεῖσθε, ἔλεγε, διότι δὲν μὲ εἶδατε εἰς τὸ ἵπποδρόμιον. Ὅ,τι καὶ ἂν εἶναι οἱ ἵπποι τοῦ πατρός μου, ἵπποι εἶναι πάντοτε. Καὶ θὰ ἰδοῦν ἂν ἡμπορῶ νὰ τοὺς δαμάσω.

— Νεανίσκε, νεανίσκε, εἶπεν ὁ Ἀπόλλων, ἡ ὑπεροψία εἶναι μέγα ἀμάρτημα. Ἀμάρτημα πολλάκις θανάσιμον.

— Ἄλλ' ἀρνῆθητί τὸ ἄφρον ζήτημά του, εἶπεν ἡ Κλυμένη πρὸς τὸν θεόν. Ὅτε ὑπεσχέθης, δὲν ἤξευρες τί θὰ σοῦ ζητήσῃ.

— Τοῦτο δυστυχῶς δὲν δύναμαι, εἶπεν ὁ Ἀπόλλων. Ὡμοσα κατὰ τῆς Στυγός, καὶ ὁ φοβερός αὐτὸς ὅρκος παρὰ τοῖς θεοῖς δὲν ἀναιρεῖται.

Ὅτε ἡ δυστυχὴς Κλυμένη ἤκουσε τοῦτο, παρεδόθη εἰς ὅλην τὴν ἀπελπισίαν της, καὶ μόλις κατῴρθωσεν ὁ Ἀπόλλων νὰ τὴν παρηγορήσῃ ὀλίγον, ὑποσχεθεὶς ὅτι θέλει ὀδηγήσῃ καὶ διατάξῃ τὸν υἱόν του πῶς νὰ πράξῃ, ἵνα ἀποφύγῃ πᾶν δυστύχημα.

Μετὰ νέας λοιπόν, ἐπίσης ματαίας, προσπάθειάς τοῦ νὰ μεταπίσσωσι τὸν ἰσχυρογνώμονα παραλαβὼν αὐτὸν ὁ Ἀπόλλων ἀπῆλθεν εἰς τὸν Ὀλυμπον, ὅπου τὸν ἔφερεν ἐν ἀκαρεῖ, διότι οὕτως ὠδοιπόρουں οἱ θεοί. Ἐκεῖ δὲ τὸν ὠδήγησεν ἀμέσως εἰς τὸ ἵπποστάσιόν του, στίλβον ὅλον ἐκ χρυσοῦ. Ἐκεῖ τέσσαρες χιόνος λευκότεροι ἵπποι σκάπτοντες τὸ ἔδαφος δι' ἀργυρῶν ὀπλῶν ἔτρωγον χρυσὴν κριθὴν εἰς ἀργυρᾶς φάτνας καὶ εἰς χρυσταλλίνους κάδους ἔπινον νέκταρ, τὸ ποτὸν τῶν θεῶν. Ἴπποκόμοι δὲ αὐτῶν ἦσαν εἰκοσιτέσσαρες νέαι παρθέναι, αἱ Ὡραι, δώδεκα αἱ τῆς νυκτός, μελανὰ ἐνδεδυμέναι, καὶ δώδεκα λευκοφόροι, αἱ τῆς ἡμέρας.

Τότε ἐδίδαξεν ὁ Ἀπόλλων εἰς τὸν υἱὸν τοῦ πῶς ἡμέρως νὰ προσφωγῇ τοὺς ἵππους, πῶς νὰ τοὺς ψηλαφῇ, χωρὶς νὰ τοὺς πλήττη διὰ τῆς χρυσοῦς μάστιγος, πῶς νὰ τοὺς ὀδηγῇ, ἀλλὰ νὰ μὴ τοὺς παροξύνῃ, πῶς νὰ κρατῇ τὰς ἡνίας, χωρὶς οὔτε νὰ τὰς τείνῃ οὔτε νὰ τὰς χαλαρώνῃ. Καὶ ἀφοῦ καὶ ἄλλα ὠφέλιμα τῷ παρήγγειλε. τὸν ἐνουθέτησε διὰ τελευταίαν φορὰν νὰ παραιτηθῇ τῆς ἀνοήτου ἀποφάσεώς του, ἀλλὰ καὶ πάλιν χωρὶς νὰ τὸν πείσῃ.

— Καίρὸς λοιπόν, εἶπε.

Καὶ τοῦ ἐδειξε τὰς Ὠρας τῆς νυκτός, αἵτινες εἶχον στρέψει τὰ νῶτα σιωπηλῶς, καὶ τὰς Ὠρας τῆς ἡμέρας, αἵτινες μειδιῶσαι καὶ ἐλαφρῶς ὀρχοῦμεναι ἐπλησίαζον καὶ ἐξεύγνουσιν τοὺς τέσσαρας λευκοὺς ἵππους εἰς δίφρον κατὰ χρυσον, ὃν ἐκάλυπτον μύριοι καὶ μύριοι ἀκτινοβολοῦντες ἀδάμαντες.

Ὁ Φαέθων ἐθαμβώθη τὸ κατ' ἀρχάς. Ἀλλ' εὐθὺς πάλιν θάρρος λαβὼν ἐπήδησεν εἰς τὸν δίφρον βοηθούμενος καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος, ὅστις διὰ τελευταίαν φορὰν τὸν ἐσφιγξεν εἰς τὰς ἀγκάλας του.

— Ἀγαθὴ τύχη ! τῷ εἶπεν. Προσοχὴν, ἡρεμίαν πνεύματος καὶ περὶ σκεψιν !

Τότε προῦχώρησε νεᾶνις παιδρά, ἔχουσα ρόδων πλήρεις τὰς χεῖρας, ἤνοιξε διὰ χρυσοῦ κλειδίου τὴν πύλην τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἐσκόρπισε τὰ ρόδα εἰς τὸ κατὰ φύλλον. Τὴν αὐτὴν στιγμήν ὁ Ἀπόλλων προσεφώνησε τοὺς ἵππους καὶ αὐτοὶ ἐκινήθησαν.

Κατ' ἀρχάς ἐβάδιζον βῆμα βραδύ, διότι ἡ ἄνοδος ἦτο ἀπότομος. Ἀλλὰ τοῦτο ἐστενοχώρει τὸν τολμητιάν, ὅστις ἐνθυμούμενος τὰ ἵπποδρόμια ἐκραυγάζεν « ἐμπρὸς λοιπόν », καὶ ἐκτύπα διὰ τῆς μάστιγος τὸν ἄερα.

Εἰς τὴν ξένην ταύτην φωνήν, εἰς τῆς μάστιγος τὸ πλατάγισμα οἱ ἵπποι ἀνετινάχθησαν σφοδρῶς καὶ ἤρχισαν καλπάζοντες ὡς παράφοροι. Ὁ πλατὺς οὐρανὸς ἐφευγεν ὑπὸ τοὺς πόδας των καὶ περὶ τὸν Φαέθοντα ἦτο χάος, ὅπου ἐβλεπεν ἐν σκοτοδίνῃ σπινθηροβολοῦντας ἀστερισμοὺς εἰς σχῆμα καρκίνων, σκορπίων καὶ λεόντων, καὶ βαθέως ὑπὸ τοὺς πόδας του τὴν γῆν, ἥτις ἐστρέφετο ὡς χειρόμυλος.

Ἀλλ' ὁ Φαέθων ἦτο γενναῖος. Ἦρπασε τοὺς χαλινούς καὶ σπασμωδικῶς τοὺς ἀνέσυρεν. Οἱ ἵπποι τότε ἀνθρωπώθησαν εἰς τοὺς ὀπίσθιους των πόδας.

Ὁργιζόμενος ὁ νεανίας τοὺς ἐκτύπησε διὰ τῆς μάστιγος, καὶ αὐ-

τοὶ φοβερῶς χρεμετίσαντες καὶ φυσήσαντες ἐκ τῶν ρωθίωνων φλόγας ὥρμησαν, ὡς ἂν ἐδιώκοντο ὑπὸ τῶν ἀνέμων. Ἐκ τοῦ χρεμετισμοῦ των οἱ θόλοι τοῦ οὐρανοῦ ἐσείσθησαν. Ἐκ τῶν φλογῶν των τὰ σύννεφα ἐβάφησαν ἐρυθρά. Πᾶν κίνημα τοῦ νέου των ἡνιόχου τοὺς ἡρέθιζε ἢ τοὺς ὠδήγει, καὶ ἐφέροντο τυφλῶς καὶ ἀτάκτως. Καὶ ὅτε μὲν ἀνέσυρε τοὺς χαλινούς, ἀνεπήδων πρὸς τὰ ἄνω σχεδὸν καθέτως, καὶ εἰς ὀλίγα λεπτὰ ἀνέβαινον εἰς ἀχανῆ ὕψη μακρυνόμενοι τῆς γῆς. Ἡ γῆ τότε ἐστερημένη τῆς θερμότητος τοῦ ἡλίου ἐκαλύπτετο ὑπὸ χιόνων καὶ ὑπὸ πάγων, καὶ οἱ ποταμοὶ ἐγίνοντο κρύσταλλα, καὶ φυτὰ καὶ ζῶα καὶ ἄνθρωποι ἀπέθνησκον ἐκ τοῦ ψύχους. Ὅτε δὲ ἐκουράζοντο οἱ εὐρωστοὶ τοῦ βραχίονος καὶ ἐχαλαροῦντο οἱ χαλινοί, ὥρμων οἱ ἵπποι κατὰ κεφαλῆς πρὸς τὴν γῆν, καί, ὅπου ἐπλησίαζον, αἱ πεδιάδες μετεβάλλοντο εἰς ἀμμώδεις ἐρήμους καὶ ἤναπτον ὡς λαμπάδες τὰ δάση, καὶ οἱ ποταμοὶ ἐξηραίνοντο καὶ ἀπέραντος πυρκαϊὰ ἔβροσκεν εἰς τὰ ὄρη καὶ εἰς τῶν ἀνθρώπων τὰς κατοικίας.

Τότε μεγάλη κραυγὴ ἡγέρθη ἐξ ὅλης τῆς γῆς. Οἱ ἄνθρωποι ἐξεπεμπον δεήσεις πρὸς τὸν Δία νὰ ἀποτρέψῃ τὸ μέγα δεινόν.

Ὁ δὲ Ζεὺς ἰδὼν τὸν ἥλιον ὅτι ἐκινεῖτο, ὡς ἂν ἐμέθιε, καὶ ἐννοήσας ὅτι ὠδηγεῖ αὐτόν, οὐχὶ ὁ Ἀπόλλων, ἀλλὰ χεὶρ πρωτόπειρος καὶ ἀνίκανος, ἤρπασε μετ' ὀργῆς τὸν κεραυνὸν καὶ τὸν ἐσφενδόνισε κατὰ τοῦ αὐθάδους. Φοβερὸς τριγμὸς ἠκούσθη καθ' ὅλην τὴν φύσιν. Ὁ κεραυνὸς ἐνέσκηψεν εἰς τὴν ἁμαξάν, καὶ πλήξας ἀπεκύλισε τὸν Φαέθοντα. Καὶ οἱ μὲν ἵπποι, γνωρίσαντες τὴν βροντὴν τῶν θεῶν, ἔντρομοι ἐπέστρεψαν εἰς τὴν φάτνην των, ἀφέντες καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὴν γῆν εἰς σκότος βυθισμένη. Τὸ δὲ σῶμα τοῦ δυστυχοῦς νεανίου φερόμενον διὰ τοῦ κενοῦ ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν, παρὰ τὸν ποταμὸν Ἡριδανόν, ὡς ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι, εἰς τὸ μέρος ἀκριβῶς ὅπου ἔμενον ἡ μήτηρ καὶ αἱ ἀδελφαὶ του μετ' ἀγωνίας περιμένουσai τὴν ἐπιστροφὴν του.

Τὴν ἀπελπισίαν των ἕκαστος δύναται νὰ φαντασθῇ. Τὸν ἀγαπητὸν τῆς καρδίας των, τὸν πλήρη ζωῆς καὶ ἐλπίδων νεανίαν, τὸν εἶχον ἤδη ἐμπρὸς των πτώμα ἄμορφον καὶ ἡκρωτηριασμένον. Διὰ τῶν χειρῶν των ἔσκαψαν τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ καὶ τὸν ἐνεταφίασαν, καὶ ἐκεῖ τὰς εὗρισκεν ὁ ἀνατέλλων, καὶ ἐκεῖ ὁ δῶν ἥλιος νὰ κλαίωσιν ἀπαρηγορήτως, καὶ ὁ ποταμὸς ἔπινε τὰ δάκρυά των.

Ὁ Ἀπόλλων, ὅμως, ἡλέησε τὴν γυναῖκα καὶ τὰς θυγατέρας του. Καὶ νὰ ἐλαττώσῃ μὲ τὴν θλῖψιν των δὲν ἠδύνατο, διότι καὶ ὁ ἴδιος τὴν

συνεμερίζετο, ἀλλ' ὅπως τὴν καταστίσῃ ὀλιγώτερον ἐπαισθητὴν εἰς αὐτάς, εἰς τὴν παραποταμίαν ἐκείνην, ὅπου ἐφαίνοντο ὡς ριζώσασαι, τὰς μετεμόρφωσεν εἰς δένδρα, τὰς ἰτέας, αἵτινες, ὡς γνωστόν, φαίνονται ὡς κλαίουσai, καὶ « κλαίουσai » τῷ ὄντι ὀνομάζονται παρὰ τοῦ λαοῦ. Τὰ δὲ πύρινα δάκρυά των σταλάζοντα εἰς τὸν ποταμὸν μετεβλήθησαν ἐντὸς τῶν κυμάτων του εἰς τὴν πολύτιμον ἐκείνην κιτρίνην ὕλην, ἥτις ὀνομάζεται ἤλεκτρον.

Περιοδικὸν « Παρνασσὸς »

Ἀλ. Ραγκαβῆς

ΛΥΚΟΥΡΓΟΣ

Μέγιστον καὶ κάλλιστον ἔργον τοῦ νομοθέτου ἐθεώρει ὁ Λυκοῦργος ὅτι ἦτο ἡ ἀνατροφή τῶν νέων, διότι ἐκ τῶν ἡθῶν καὶ τῆς ἀγωγῆς τῶν πολιτῶν ἰδίως κρέμαται ἡ εὐδαιμονία τῶν πόλεων. Εὐτυχεῖς δὲ αἱ πόλεις ἐκεῖναι, εἰς τὰς ὁποίας οἱ πολῖται ὑπακούουν εἰς τοὺς νόμους οὐχὶ ἐξ ἀνάγκης, ἀλλ' εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῶν προαίρεσιν ὑπέκινοντες.

Διηγοῦνται ὅτι, διὰ τὴν πείσῃ ὁ Λυκοῦργος τοὺς Σπαρτιάτας περὶ τῆς μεγάλης ἐπιρροῆς, τὴν ὁποίαν ἡ ἀνατροφή ἔχει ἐπὶ τῆς φύσεως, ἐπέδειξεν εἰς αὐτοὺς δύο διδύμους σκύλακας, ἐξ ὧν τὸν μὲν εἶχεν ἀναθρέψῃ κυνηγετικόν, ζωηρὸν καὶ εὐκίνητον, τὸν δὲ θηλυπρεπῆ, λαίμαργον καὶ ὀκνηρόν. Ὅπως δὲ καταστήσῃ ὁ Λυκοῦργος τοὺς πολίτας τῆς Σπάρτης ὑγιεῖς καὶ εὐρώστους, ἀπὸ τῶν γυναικῶν ἤρχισε τὰς φροντίδας αὐτοῦ, ὁρθῶς σκεπτόμενος ὅτι ἀπὸ τὰς μητέρας ἰδίως ἐξαρτᾶται ἡ εὐεξία τῶν τέκνων. Ὅθεν ἀπήτησεν οὐχὶ μόνον οἱ νέοι, ἀλλὰ καὶ αἱ νεάνιδες τῆς Σπάρτης νὰ γυμνάζωσι τὰ σώματά των καὶ διὰ τοῦ δρόμου καὶ διὰ τῆς πάλης καὶ διὰ τοῦ δίσκου καὶ διὰ τοῦ ἀκοντίου. Ἐνισχύουσαι δὲ τοιοιτοτρόπως τὰ σώματα αὐτῶν, προητοιμάζοντο μητέρες καὶ τροφοὶ ὑγιεῖς καὶ εὐρωστοὶ εὐρώστων καὶ ὑγιῶν τέκνων.

Συγχρόνως δὲ ἀνατρεφόμεναι ὑψηλοφρόνως αἱ Σπαρτιάτιδες καθίσταντο πλήρεις εὐγενῶν αἰσθημάτων, ἐξ ὧν ἐξεῖχε τὸ ὑψηλὸν αἰσθημα τῆς φιλοπατρίας. Ὅθεν ἡ μὲν Γοργῶ ἀποστέλλουσα τὸν υἱὸν της εἰς τὴν μάχην δὲν ἔκλαιεν, ἀλλ' « ἦ τάν ἦ ἐπὶ τὰς » ἔλεγε πρὸς αὐτόν, ἐνῶ τῷ παρέδιδε τὴν ἀσπίδα του. Ἡ δὲ Ἀργιλεωνίς, ὅτε ἔμαθεν ὅτι ὁ υἱὸς της Βρασίδης ἐφονεύθη εἰς τὴν μάχην, ἀντὶ νὰ κλαύσῃ καὶ νὰ λυπηθῇ, ἠρώτησεν ἂν ἔπесεν ἐνδόξως καὶ ἀξίως τῆς Σπάρτης. Ἀλ-

λοιμόνον δὲ εἰς τὸν Σπαρτιάτην, ὅστις ἔρριπτεν ἐν τῇ μάχῃ τὴν ἀσπίδα καὶ τὰ ὅπλα του, ὅπως σωθῇ. Ὁ δειλὸς καὶ ρίψασπις ἦτο ἐν Σπάρτῃ τὸ ἀντικείμενον τῆς γενικῆς περιφρονήσεως καὶ ἀποστροφῆς. Ἐὰν ἦτο ἄγαμος, δὲν εὗρισκε σύζυγον, ἐὰν εἶχε θυγατέρας, δὲν εὗρισκε γαμβρόν! Ὡστε δικαίως ὁ Ξενοφῶν λέγει ὅτι δὲν θαυμάζει ἂν οἱ Σπαρτιάται ἐπρωτίμων τὸν θάνατον τοῦ τοιούτου ἀτίμου καὶ ἐπονειδίστου βίου.

Τοιαύτας γυναῖκας ἔχουσα ἡ Σπάρτη δὲν ἠδύνατο εἰμὴ νὰ λαμπρυνθῇ καὶ νὰ δοξασθῇ, διότι ἐκ τῆς ἀνατροφῆς τῶν γυναικῶν κρέμαται ἰδίως ἡ εὐδαιμονία τῶν λαῶν· αὐταὶ εἶναι αἱ πρῶται παιδαγωγοὶ τῶν τέκνων, αὐταὶ εἰσάγουσιν ἐν τῷ βίῳ τὴν σωτήριον λιτότητα ἢ τὴν φθοροποιὸν πολυτέλειαν, αὐταὶ διατηροῦσι τὰ ἀγνὰ ἥθη, ἅτινα σφάζουσι τὰς κοινωνίας ἢ διατρέφουσι τὴν κακοήθειαν, ἥτις ἐξαντλεῖ, ἐξευτελίζει καὶ καταστρέφει τοὺς λαοὺς.

Ἰδίως δὲ καὶ τὰ τῆς διαίτης τῶν βρεφῶν ἦσαν κανονισμένα ἐν Σπάρτῃ, ὅπως ὑγιᾶ καὶ εὖρωστα καὶ ἀφοβα ἀναδειχθῶσιν, ὅθεν καὶ διὰ οἴνου ἔλουν αὐτά, ὅπως τὰ ἐνισχύσωσι, καὶ ἄνευ σπαργάνων τὰ ἀνέτρεφον, ὅπως μὴ παρεμποδίζηται ἡ ἐλευθέρα ἀνάπτυξις τῶν μελῶν των, καὶ εἰς τὸ σκότος καὶ εἰς τὴν ἀπομόνωσιν τὰ συνήθιζον, διὰ νὰ μὴ φοβῶνται μηδὲ νὰ κλαίωσι, καὶ περὶ τὴν τροφήν τὰ ἐμάνθανον νὰ μὴ ἔχωσιν ἰδιοτροπίας. Καὶ μέχρι τῆς ἡλικίας τῶν ἑπτὰ ἐτῶν τοιοῦτοτρόπως ἀνέτρεφον τὰ παῖδια τῆς Σπάρτης ὑπὸ τῶν γονέων αὐτῶν. Γινόμενα δὲ ἑπταετῇ ἐλαμβάνοντο παρὰ τῶν γονέων καὶ παρεδίδοντο εἰς τοὺς παιδαγωγούς, οἵτινες ἀνέτρεφον αὐτά, ἰδίως ὅπως τὰ προπαρασκευάσωσιν ἀνδρείους καὶ πειθαρχοῦντας στρατιώτας τῆς Σπάρτης. Καὶ γράμματα μὲν δὲν ἐμάνθανον, εἰμὴ τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα. Ἐγυμνάζοντο νὰ τρέχωσι, νὰ πηδῶσι, νὰ παλαίωσι, νὰ ρίπτωσι δίσκον ἢ ἀκόντιον, ἅπας δὲ ὁ βίος αὐτῶν ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων ἦτο σχολεῖον καρτερίας, πειθαρχίας καὶ λιτότητος· ἡ τροφή των ἦτο ἀπλουστάτη, ἡ ἐνδυμασία των ἐλαφρά, ὁ ὕπνος των ἐπὶ καλάμων.

Ἐδιδάσκοντο προσέτι νὰ ἀποκρίνονται μετὰ βραχύτητος ζωηρᾶς καὶ ἀποφθεγματικῆς, ἥτις κατέστη ὁ παροιμιώδης χαρακτήρ τῆς Σπαρτιατικῆς ὁμιλίας. Ὅτε π.χ. προέτρεπέ τις τὸν Λυκούργον νὰ συστήσῃ ἐν Σπάρτῃ δημοκρατίαν, λακωνικῶς ὁ Λυκούργος τῷ ἀπήντησε: « Σὺ γὰρ πρῶτος ἐν τῇ οἰκίᾳ σου ποίησον δημοκρατίαν ». Ὁ σύντομος καὶ εὖρωστος λόγος ἀποδεικνύει νοῦν ὑγιᾶ καὶ εὖρωστον.

Κατεβάλλετο δὲ πᾶσα προσπάθεια ἐν Σπάρτῃ, ὅπως γίνωσιν οἱ

νέοι εὐπειθεῖς, σεμνοί, σώφρονες, σεβόμενοι τοὺς γέροντας, τὰς ἀρχὰς καὶ τοὺς νόμους τῆς πατρίδος, ὅπερ ἐθεωρεῖτο ἡ κυριωτέρα βάσις πάσης εὐδαίμονος πολιτείας. Τὸ βῆμα καὶ τὸ βλέμμα τῶν νέων Σπαρτιατῶν ἐπεδείκνυον τὴν κοσμιότητα καὶ τὴν σωφροσύνην αὐτῶν· ἐνώπιον τῶν πρεσβυτέρων ἦσαν πάντοτε συνεσταλμένοι ὡς κόραι καὶ σιωπηλοὶ ὡς ἀγάλματα, τὴν δὲ μέθην ἐβδελύττοντο βλέποντες τοὺς ἐπίτηδες ἐνώπιον αὐτῶν ἐκτεθειμένους δούλους, τοὺς ὁποίους εἰλωτας ἐκάλουν, μεθύνοντας καὶ τὰ αἰσχίστα ἐν τῇ μέθῃ πράττοντας.

Διὰ τῆς τοιαύτης ἀνατροφῆς τῶν νέων καὶ οἱ θεσμοὶ τοῦ Λυκούργου ἐπὶ αἰῶνας ἀλώβητοι διετηρήθησαν καὶ ἡ δόξα τῆς Σπάρτης ἀμάραντος ἀνεδείχθη.

Ἐκ δὲ τῶν ὥραιων τεχνῶν αἱ μόναι τὰς ὁποίας ἐδιδάσκοντο οἱ νέοι τῆς Σπάρτης ἦσαν ὁ χορὸς, τὸ ἱερὸν καὶ ἡρωικὸν ἄσμα, ὁ αὐλὸς καὶ ἡ κιθάρα. Ἀλλὰ καὶ ὁ χορὸς ἦτο ἀνδρικός, οὐχὶ θηλυπρεπής, ἐρρυθμίζετο δέ, ὅπως διερεθίζῃ τὴν φιλοτιμίαν τῶν νέων, διότι, τριῶν ὄντων τῶν χορῶν κατὰ τὰς τρεῖς ἡλικίας, ὁ μὲν χορὸς τῶν γερόντων ἀρχόμενος ἔψαλλεν : « Ἀμμες ποκ' ἤμες ἄλκιμοι νεανίαι » (Ναί ! ἡμεῖς ἡμεῖς ποτε ἀνδρεῖοι νεανίαι). Ὁ δὲ χορὸς τῶν ἀκμαζόντων ἀνδρῶν ἀπαντῶν ἔψαλλεν : « Ἀμμες δέ γ' εἰμέες· αἱ δὲ λῆς, πείραν λάβε » (Ἀλλ' ἤδη εἴμεθα ἡμεῖς, δοκίμασον, ἂν θέλῃς). Ὁ δὲ χορὸς τῶν παίδων ἔλεγεν : « Ἀμμες δέ γ' ἐσόμεθα πολλῶ κάρρονες » (Ἡμεῖς δὲ θέλομεν φανῇ πολὺ καλύτεροί σας).

Ἀπὸ τῆς ἡλικίας τῶν εἴκοσιν ἐτῶν ἤρχιζεν ἡ στρατιωτικὴ ὑπηρεσία τοῦ Σπαρτιάτου, ἐξακολουθοῦσα ἀδιακόπως μέχρι τῆς ἡλικίας τῶν ἐξήκοντα ἐτῶν καὶ διὰ τοῦτο οἱ Σπαρτιάται ἔχοντες πάντοτε ὡς σύνθημα τὸ « νίκη ἢ θάνατος » ἀνεδείχθησαν ὁ πολεμικώτερος λαὸς τῆς Ἑλλάδος.

Γερουσιασταὶ δὲ ἐξελέγοντο, κατὰ τὴν νομοθεσίαν τοῦ Λυκούργου, πρὸς ἀντικατάστασιν τῶν ἀποθνησκόντων οἱ ἔχοντες ἡλικίαν ὑπὲρ τὰ ἐξήκοντα ἔτη καὶ ἀνακηρυττόμενοι ὑπὸ τοῦ λαοῦ ὡς ἄριστοι κατὰ τὴν ἀρετὴν καὶ σωφρονέστεροι καθ' ἅπαντα τὸν βίον.

Ἐὰν δέ τις δὲν ἐξελέγετο, δὲν ἡγανάκτει οὐδὲ ὕβριζεν οὐδὲ ἐσυκοφάντει, ἀλλ' ἔχαιρε, διότι ἡ πατρίς, τὴν ὁποίαν πάντες ὡς κοινὴν μητέρα ἡγάπων καὶ τῆς ὁποίας τέκνα εὐπειθῇ πάντες ἐθεωροῦντο, εἶχεν ἄλλους καλυτέρους αὐτοῦ. Τοὺς λόγους τούτους εἶπε χαίρων ὁ Σπαρτιάτης Παιδάρης, ὅτε ἀντ' αὐτοῦ ἐξελέχθησαν ἄλλοι.

“Ότε ὁ Λυκοῦργος εἶδε τοὺς Σπαρτιάτας συνηθίσαντας εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν νόμων αὐτοῦ, καὶ τὰ καλὰ καὶ σωτήρια ἀποτελέσματα τῆς νομοθεσίας του, ἡϋφράνθη, καθὼς, κατὰ τὸν Πλάτωνα, ἡϋφράνθη καὶ ὁ Θεός, ὅτε ἐπλάσε τὸν κόσμον καὶ εἶδε τὴν πρώτην ἁρμονικὴν αὐτοῦ κίνησιν. Τότε δὲ ἐπεθύμησε νὰ καταστήσῃ διαρκῇ καί, εἰ δυνατόν, ἀθάνατον τὴν νομοθεσίαν του ἐπ’ ἀγαθῷ τῆς Σπάρτης.

“Όθεν συγκαλέσας εἰς ἐκκλησίαν τοὺς βασιλεῖς, τοὺς γερουσιαστὰς καὶ τὸν λαὸν ὁ Λυκοῦργος ἐζήτησε παρ’ αὐτῶν νὰ τῷ ὑποσχεθῶσιν ἐνὸρκως, ὅτι δὲν θέλουσι μεταβάλλει ἢ μετακινήσει τι ἐκ τῆς νομοθεσίας του, μέχρις οὗ ἐπανέλθῃ ἐκ Δελφῶν, ὅπου ἐπρόκειτο νὰ μεταβῇ, ὅπως συμβουλευθῇ τὸν θεὸν περὶ τῆς νομοθεσίας του καὶ περὶ τῆς ἀνάγκης τροπολογιῶν εἰς αὐτήν. Ἀφοῦ δὲ πάντες προθύμως ὠρκίσθησαν ὅτι, ἂν ὁ Λυκοῦργος δὲν ἐπανέλθῃ, οὐδὲν ἐκ τῆς νομοθεσίας αὐτοῦ θέλουσι μεταβάλλει, ὁ Λυκοῦργος ἀνεχώρησεν εἰς Δελφούς, ὅπου ἡ Πυθία τοῦ Ἀπόλλωνος τῷ εἶπεν ὅτι οἱ νόμοι του καλῶς ἔχουσι καὶ ὅτι ἡ Σπάρτη θέλει διαμείνει ἐνδοξοτάτη, ἐν ὅσῳ φυλάττει τοὺς νόμους αὐτοῦ.

Τὸν χρησμὸν τοῦτον ἔσπευσε νὰ κοινοποιήσῃ ὁ Λυκοῦργος εἰς τὴν Σπάρτην, ἀλλ’ ἐφοβεῖτο μήπως οἱ συμπολιῖται του θεωροῦντες ἑαυτοὺς λελυμένους ἐκ τοῦ ὅρκου των ἐπιχειρήσωσι μεταβολὰς εἰς τὴν νομοθεσίαν του πρὸς βλάβην τῆς Σπάρτης. “Όθεν ἐπ’ ἀγαθῷ τῆς πατρίδος αὐτοῦ ἀπεφάσισε νὰ ὑποβληθῇ εἰς ἐκούσιον ἐξορίαν μακρὰν τῆς φίλης Σπάρτης. Καὶ ἐνῷ, κατὰ τὸν σοφὸν Εὐριπίδην, οὐδὲν φίλτερον τῆς πατρίδας γῆς, μακάριοι δὲ ὅσοι εὐτυχοῦντες ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν πατρίδι διάγουσιν, ὁ Λυκοῦργος ὑπ’ εὐγενοῦς φιλοπατρίας ἐμπνεόμενος ἐθύσασε τὴν γλυκυτάτην ταύτην μακαριότητα ἀπομακρυνθεὶς διὰ παντὸς τῆς πατρίδος του, μέχρις οὗ ἀπέθανεν, ὡς λέγουσιν, ἐν Κρήτῃ, ὑποβληθεὶς οὕτως εἰς ὅλας τὰς στερήσεις καὶ τὰς πικρίας, τὰς ὁποίας ἡ ξενιτεία καθ’ ἡμέραν ποτίζει τοὺς ξένους.

Ἡ εὐγενὴς καὶ φιλόπατρις ἐπιθυμία τοῦ Λυκοῦργου ἐξεπληρώθη πληρέστατα, διότι οἱ Σπαρτιάται, πιστοὶ εἰς τὸν ὅρκον των, διατηρήσαντες ἐπὶ πεντακόσια ὅλα ἔτη τοὺς νόμους του, διὰ τῆς φιλοπατρίας καὶ τῆς ἀνδρείας των πρωτεύουσιν τῆς Ἑλλάδος ὅλης ἀνέδειξαν τὴν Σπάρτην.

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ Ο ΔΙΚΑΙΟΣ

Δικαίως θαυμάζεται ὁ Ἀριστείδης περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον πολιτικὸν ἄνδρα τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν διὰ τὴν σώφρονα διαγωγὴν του καθ' ἑλπὴν τὴν διάρκειαν τοῦ πολιτικοῦ του βίου.

Ὁ Ἀριστείδης παρευρεθεὶς καὶ εἰς τὰς τρεῖς ἐνδόξους κατὰ τῶν Περσῶν μάχας ὄχι μόνον ἀνδρείως ἡγωνίσθη, ἀλλ' εἰς ἐκάστην ἐξ αὐτῶν ἔδωκε μεγάλα καὶ σωτήρια μαθήματα ἀρετῆς καὶ φιλοπατρίας.

Εἰς τὸν Μαραθῶνα μᾶς ἐδίδαξεν ὅτι δὲν εἶναι ἐξευτελισμός, ἀλλὰ μάλιστα ἐντιμὸν εἰς ἡμᾶς καὶ σωτήριον εἰς τὴν πατρίδα τὸ νὰ παραχωρῶμεν τὰ πρωτεῖα εἰς τοὺς ἐμπειροτέρους καὶ ἱκανωτέρους ἡμῶν.

Εἰς τὴν μάχην τῆς Σαλαμῖνος μᾶς ἐδίδαξεν ὅτι ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ βωμοῦ τῆς πατρίδος κάθε προσωπικὸν πάθος πρέπει προθύμως νὰ θυσιάζωμεν, κάθε ἔχθραν νὰ λησμονῶμεν καὶ καλὸν ἀντὶ κακοῦ νὰ ἀποδίδωμεν, πᾶν δὲ προτέρημα καὶ πᾶσαν ὑπεροχὴν τοῦ ἐχθροῦ μας δημοσίως νὰ ἀναγνωρίζωμεν.

Εἰς δὲ τὴν μάχην τῶν Πλαταιῶν μᾶς ἐδίδαξεν ὅτι εἶναι μαυρία τὸ νὰ ζητῶμεν τιμὴν ἀπὸ τὰς θέσεις, διότι αἱ θέσεις δὲν τιμοῦν τοὺς κατέχοντας αὐτάς, ἀλλ' ἡ ἱκανότης καὶ ἡ ἀρετὴ τιμοῦν τὰς θέσεις, καὶ ὅτι χωρὶς ἔνωσιν καὶ ὁμόνοιαν κανένα μέγα ἔργον δὲν κατορθώνεται διὰ τὸ καλὸν τῆς πατρίδος.

Μετὰ τὴν μάχην τοῦ Μαραθῶνος, ὅτε τὰ στρατεύματα τῶν Ἀθηναίων ἐπανῆλθον εἰς τὰς Ἀθήνας, ἀφῆκαν τὸν πτωχόν, ἀλλ' ἐνάρτεον Ἀριστείδην νὰ φυλάξῃ τοὺς αἰχμαλώτους Πέρσας καὶ τὰ πλουσιώτατα λάφυρα.

Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τόσης ἀφθονίας χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, χωρὶς οὐδεμίαν ἐπιτήρησιν, οὔτε αὐτὸς ἠθέλησε νὰ ἐγγίσῃ τίποτε ἀπὸ τὰ λάφυρα οὔτε εἰς ἄλλον ἐπέτρεψε νὰ λάβῃ τίποτε ἀπὸ αὐτά. « Χρεωστοῦμεν », ἔλεγε πρὸς τοὺς συμπολίτας του, « νὰ ὑπηρετῶμεν τὴν πατρίδα, ὄχι διὰ νὰ πλουτίσωμεν ἢ διὰ νὰ δοξασθῶμεν, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐκπληρώσωμεν τὰ πρὸς αὐτὴν ἱερὰ τοῦ πολίτου καθήκοντα, ἔστω καὶ χωρὶς πληρωμῆν, ἔστω καὶ χωρὶς δόξαν ».

Εἰς τὴν εὐγενῇ του ψυχὴν ἡ ἀγάπη τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς πατρίδος ἐμψένηζε κάθε ἄλλο αἶσθημα, ἐπομένως καὶ τῶν χρημάτων τὴν ἀγάπην καὶ τῆς δόξης τὴν δίψαν.

Ἐὰν ὁ Ἀριστείδης καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν συμπολιτῶν του δὲν ἦσαν

τοιοῦτοι, ἀλλὰ φιλοχρήματοι, τρυφηλοὶ καὶ πολυτελεῖς, ἡ ἑνδοξος μάχῃ τῶν Πλαταιῶν δὲν ἤθελεν σώσει τὴν Ἑλλάδα ἐκ τοῦ περσικοῦ ζυγοῦ, ἡ δὲ ἑλληνικὴ ἐλευθερία, τὰ φῶτα καὶ ὁ πολιτισμὸς ἤθελον ἐκλείπει ἐκτοτε διὰ παντός.

Ὁ Ξέρξης ἀναχωρήσας ἐντροπιασμένος εἰς τὴν Ἀσίαν ἀφῆκεν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸν στρατηγὸν τοῦ Μαρδόνιον, διὰ νὰ ὑποδουλώσῃ τοὺς ἐλευθέρους Ἕλληνας. Ὁ δὲ Μαρδόνιος, νομίζων ὅτι εὐκολώτερον ἦτο νὰ ὑποδουλώσῃ αὐτοὺς διὰ τοῦ χρυσοῦ παρὰ διὰ τῶν ὅπλων, ἀπέστειλε πρέσβυν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους. Οὗτοι τότε, δυστυχεῖς, πένητες καὶ ἄστεγοι, εἶχον ἐπανελθεῖν εἰς τὰς Ἀθήνας, τὰς ὁποίας τὸ πῦρ καὶ ὁ σιδηρὸς τοῦ Ξέρξου εἶχον ἐρημώσῃ καὶ καταστρέφει.

Ὁ πρέσβυς τοῦ Μαρδονίου ἐπρότεινεν λοιπὸν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους τὰ ἑξῆς :

— Ὁ Μαρδόνιος εἶναι ἕτοιμος ν' ἀνιδρύσῃ δι' ἐξόδων τοῦ ὅλας τὰς κατακαείσας οἰκίας σας καὶ τοὺς καταστραφέντας ναοὺς, νὰ σᾶς χορηγήσῃ δὲ ἄφθονα χρήματα καὶ νὰ σᾶς κάμῃ κυρίους τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, ἐὰν ἐδέχεσθε νὰ καταθέσῃτε τὰ ὅπλα σας.

Οἱ Σπαρτιάται γνωρίζοντες τὴν ἄκραν πτωχείαν, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχον καταντήσῃ οἱ Ἀθηναῖοι ἀπὸ τὴν καταστροφὴν τῆς πόλεως καὶ τὴν ἐρήμωσιν τῶν ἀγρῶν των, ἐφοβήθησαν, μήπως εἰς τὴν ἀπελπισίαν των παραδεχθοῦν τὰς χρηματικὰς προτάσεις τοῦ Μαρδονίου. Δι' αὐτὸ ἔσπειλαν συγχρόνως πρέσβεις εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ παρεκάλουν τοὺς Ἀθηναίους νὰ ἀπορρίψουν τὰς περσικὰς προτάσεις καὶ νὰ ἐξακολουθήσουν ἀγωνιζόμενοι ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος.

Τότε ὁ Ἀριστείδης, ἐκφράζων καὶ τὰ ἰδικά του καὶ τῶν συμπολιτῶν του τὰ αἰσθήματα, ἔδωκε τὴν ὥραιαν ἐκείνην καὶ ἀξιοθαύμαστον ἀπάντησιν, ἡ ὁποία καὶ μόνη ἦτο ἱκανὴ ν' ἀπαθανάτισῃ τὸ δνομὰ του. Ἰδοὺ ἡ ἀπάντησις τοῦ πτωχοῦ Ἀριστείδου :

— Συγχωροῦμεν εἰς τοὺς Πέρσας νὰ νομίζουν ὅτι τὰ πάντα δύνανται νὰ ἐξαγορασθοῦν μὲ τὰ χρήματα, διότι αὐτοὶ οὐδὲν πολυτιμώτερον τοῦ χρυσοῦ γνωρίζουν. Ἀλλ' ἀγανακτοῦμεν κατὰ τῶν Σπαρτιατῶν, οἱ ὁποῖοι ἀποβλέποντες εἰς τὴν πτωχείαν καὶ δυστυχίαν μας λησμονοῦν τὴν Ἑλληνικὴν ἀρετὴν καὶ φιλοτιμίαν μας. Ἄς πληροφορηθοῦν οἱ Λακεδαιμόνιοι ὅτι οὔτε δι' ὅλον τὸ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ τὸ ἐντὸς αὐτῆς χρυσίον ἠθελάν ποτε πωλήσῃ οἱ Ἀθηναῖοι τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος. Ἄς μάθῃ δὲ

καὶ ὁ Μαρδόνιος ὅτι μόνον ὅταν ὁ ἥλιος παύσῃ τὸν δρόμον του, θέλομεν παύσει καὶ ἡμεῖς ἀγωνιζόμενοι ὑπὲρ πατρίδος καὶ ἐλευθερίας.

Μετὰ τὴν γενναίαν αὐτὴν ἀπάντησιν ἡ ἐνδοξος μάχη τῶν Πλαταιῶν ἐγένετο, ὁ Μαρδόνιος κατεστράφη καὶ ἡ Ἑλλὰς ἐσώθη !

« Γεροστάθης »

Α. Μελάς

Ο ΒΟΣΠΟΡΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟΝ

Εἰς τὴν καλυτέραν θέσιν τῆς Ἑλληνικῆς Μεσογείου ἰδρύθη εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων μία πόλις, ἡ ὁποία ἀπὸ τότε μέχρι σήμερον ἐγένετο ἀφορμὴ πολλῶν πολέμων. Ἡ πόλις αὕτη εἶναι τὸ Βυζάντιον, ἡ κατόπιν ὀνομασθεῖσα Κωνσταντινούπολις.

Ἡ θέσις, εἰς τὴν ὁποίαν ἰδρύθη, εἶναι θαυμασία. Μὲ ἓνα μικρὸν πορθμὸν χωρίζεται ἡ Εὐρώπη ἀπὸ τὴν Ἀσίαν. Ἡ θάλασσα καθιστᾷ τὸν τόπον αὐτὸν τὸν μὲν χειμῶνα γλυκύν, τὸ δὲ θέρος δροσερόν.

Ἡ εὐφορία τῶν πέριξ τόπων, καὶ ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἐν Ἀσίᾳ, εἶναι ἐξαιρετική. Λειμῶνες χλοεροὶ ἐκτείνονται καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη τοῦ Βοσπόρου εἰς μεγάλας ἐκτάσεις, ὅπου βόσκουν ἄφθονα πρόβατα καὶ βόες. Εἰς τοὺς ἀγροὺς ὠριμάζουσιν οἱ δημητριακοὶ καρποὶ· αἱ ἄμπελοι παράγουσιν εὐώδεις μεγάλας σταφυλάς, μεταξύ δὲ αὐτῶν ὑψοῦνται κατάφορτα κατὰ τὸ θέρος τὰ καρποφόρα δένδρα, κερασέαι μὲ τραγανά, μέγαλα ὡς καρύδια, καὶ βαρύτατα κεράσια, ἀπιδέαι, ροδακινέαι, συκαῖ μὲ γλυκύτατα ὡς μέλι σῦκα, πεπόνια καὶ καρπούζια, τῶν ὁποίων ὅστις ἐδοκίμασε τὴν γλυκύτητα, ποτὲ δὲν τὰ λησμονεῖ.

Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν καρποφόρων ἄφθονα εἶναι καὶ τὰ ἄλλα δένδρα, τὰ ὅποια μὲ τὴν πρασινάδα των γλυκαίνουν ὅπου στρέψῃ τις τὸ βλέμμα, αἱ πλάτανοι, αἱ κυπάρισσοι, αἱ δάφναι, αἱ μυρσίναι, τὰ πεῦκα. Τί δὲ νὰ εἴπῃ τις διὰ τὰ ἄνθη, τὰ τριαντάφυλλα, τὰ γαρύφαλα, τοὺς μενεξέδες καὶ τόσα ἄλλα ; Πάντα ταῦτα, καθὲν εἰς τὴν ἐποχὴν του, γεμίζουν τὸν ἀέρα μὲ τὴν εὐωδίαν των, ἀναπαύουν τὸ βλέμμα καὶ πλημμυρίζουν τὴν καρδίαν μὲ χαράν.

Ἄλλ' ἐὰν ἡ γῆ παρέχῃ εἰς τοὺς τόπους αὐτοὺς τόσον ἄφθονα τὰ ἀγαθὰ τῆς, καὶ ἡ θάλασσα δὲν μένει ὀπίσω. Ἡ Προποντίς, ἡ ὁποία στενεύει καὶ κλείεται ἀπὸ τὸ ἐν μέρος μὲ τὸν Βόσπορον καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος μὲ τὸν Ἑλλήσποντον, εἶναι ὡσάν μία μεγάλη γαληνιαία λίμνη. Εἰς

τὰ ἡσυχὰ νερά της εὐρίσκουν καταφύγιον ἀπὸ τὰ θυμωμένα νερά τῆς Μεσογείου ἑκατομμύρια ἰχθύων. Ἀλλὰ μεγάλα κέρδη ἔχουν κυρίως οἱ ἄλιεῖς ἀπὸ τοὺς ἰχθύς, οἵτινες κατ' ἀγέλας κατέρχονται διὰ τοῦ Βοσπόρου ἀπὸ τὸν Εὐξεινον Πόντον. Ἡ μεγίστη αὕτη θάλασσα, ἥτις μόνον διὰ τοῦ στενοῦ αὐτοῦ συνδέεται μὲ τὴν Μεσόγειον, ἔχει ὕδατα γλυκύτατα, ἐξ αἰτίας τῶν πολλῶν ποταμῶν, οἵτινες ἐκβάλλουσιν εἰς αὐτήν. Καθὼς δὲ παρατήρησαν πολλοί, δὲν ἔχει καὶ θαλάσσια θηρία. Διὰ τοὺς δύο αὐτοὺς λόγους πολλὰ εἶδη ἰχθύων τῆς Μεσογείου καταφεύγουν εἰς τὸν Εὐξεινον, διὰ τὰς ἀπολαπτασθῶσιν ἡσυχὰς ἐκεῖ. Ἀνέρχονται τὴν ἀνοιξὶν καὶ κατέρχονται κατὰ τὸ φθινόπωρον εἰς μεγάλας ἀγέλας. Τότε οἱ ἄλιεῖς τοῦ Βοσπόρου καὶ τῆς Προποντίδος συλλαμβάνουσιν αὐτοὺς κατὰ χιλιάδας. Δύο δὲ εἶναι τὰ πολυπληθέστερα ἐξ αὐτῶν : οἱ σκόμβροι (σκουμπριά) καὶ αἱ παλαμίδες, ἐκ τῶν ὁποίων μεγάλας ποσότητος οἱ ἄλιεῖς ταριχεύουσι καὶ ἀποστέλλουσιν εἰς ὅλας τὰς χώρας.

Ἄλλ' ἐκτὸς τῆς θαυμαστῆς ταύτης εὐφορίας τῆς ξηρᾶς καὶ τοῦ πλοῦτου τῆς θαλάσσης καὶ ἄλλη ὑπῆρξεν ἡ αἰτία τόσων πολέμων διὰ τὴν θέσιν αὐτήν.

Ὁ Βόσπορος εἶναι τὸ κλειδίον τοῦ Εὐξείνου Πόντου. Ὅστις κατέχει τὸν Βόσπορον δύναται ἢ νὰ λαμβάνῃ φόρους ἀπὸ τὰ πλοῖα, τὰ ὁποῖα μεταβαίνουν ἢ ἐπιστρέφουν ἀπὸ τὸν Πόντον, ἢ καὶ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν διὰβασιν αὐτῶν ἐντελῶς. Οὕτω δὲ τὰ πολυάριθμα προϊόντα τῶν χωρῶν, τὰς ὁποίας βρέχει ὁ Εὐξείνιος, τῆς Βουλγαρίας, τῆς Ρουμανίας, τῆς Ρωσίας, τοῦ Καυκάσου, τῆς Βορείου Μικρᾶς Ἀσίας, δὲν δύνανται νὰ ἐξέλθωσι. Τὰ πολυτιμότερα δὲ καὶ ἀφθονώτατα ἐξ αὐτῶν σήμερον εἶναι τὰ σιτηρὰ τῆς Ρωσίας καὶ τὰ πετρέλαια τοῦ Βατούμ.

Ὅσῳ δὲ νὰ ἐφρόντισεν ἐπίτηδες ἡ φύσις, ἔδωκεν εἰς τὸν κατέχοντα τὸ στενὸν καὶ ναύσταθμον ἀσφαλέστατον, τὸν παμμέγιστον Κεράτιον λιμένα. Λέγεται οὕτω, διότι ὁμοιάζει πρὸς κέρατον ἐλάφου. Τὴν εἰσοδὸν αὐτοῦ σχηματίζουσι δύο ἀκρωτήρια. Εἰς τὴν εἰσοδὸν τοῦ ἔχει ἀνοιγμα δύο χιλιομέτρων, ὅσον δὲ προχωροῦμεν ἐντὸς στενεύει ὀλίγον κατ' ὀλίγον. Εἶναι βαθὺς μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς ἀκτῆς, ὥστε καὶ μεγάλα πλοῖα νὰ προσορμίζωνται ἀφόβως. Καὶ ἀπὸ τὰς δύο ὄχθας τοῦ ὑψώνονται βουνά, ὥστε εἶναι ἡσφαλισμένος πανταχόθεν ἀπὸ τοὺς ἀνέμους. Ἐξω ἡμπορεῖ νὰ βοτῇ ἡ ἀγριωτέρα καταιγὶς, εἰς τὸν Κεράτιον, ὅμως, εἶναι γαλήνη.

Ὁ Βόσπορος ὁμοιάζει μὲ ἓνα ποταμόν. Τὸ μῆκος τοῦ ἀπὸ τὸν Εὐξεινον ἕως τὴν Προποντίδα εἶναι 27 χιλιόμετρα, τὸ δὲ μεγαλύτερον

πλάτος του είναι 3.200 μέτρα, ἄλλοῦ, ὅμως, στενεύει ἕως 500 μέτρα.

Τὸ θέαμα, τὸ ὅποσον παρουσιάζει εἰς τοὺς διαπλέοντας αὐτόν, εἶναι μαγευτικόν. Καὶ ἡ εὐρωπαϊκὴ καὶ ἡ ἀσιατικὴ ἀκτὴ αὐτοῦ παρουσιάζουν μεγάλην ποικιλίαν· ἄλλοῦ μὲν καταβαίνουν ἀπότομοι καὶ κρημνῶδεις, καὶ τὰ νερὰ σκορπίζουν τοὺς ἀφρούς των εἰς τὰ ἀκρογιάλια· ἄλλοῦ πάλιν πλησιάζουν ὁμαλῶτα πρὸς τὴν θάλασσαν, ἡ ὁποία τὰς φιλεῖ μὲ ἡσυχὰ ἡσυχὰ κυματάκια. Ἐδῶ μικρὰ ἀκρωτήρια προχωροῦν ἄγρια πρὸς τὴν θάλασσαν, παρέχει κολπίσκοι νανουρίζουν ἡσυχὰ ἐπάνω εἰς τὰ νερὰ των εἰδῶν εἰδῶν πλοίαρια καὶ λέμβους. Καὶ εἰς ὅλα ἀπλώνεται τριγῦρο ἀτελείωτη πρασινάδα. Βάλετε εἰς ὅλα αὐτὰ καὶ τὴν λαφρὰν αὔραν τῆς θαλάσσης καὶ τῶν πτηνῶν τὰ κελαδήματα καὶ θὰ ἐννοήσετε διατί, ὅστις περνᾷ ἀπ' ἐκεῖ, λέγει καθ' ἑαυτόν : « Ἄχ, ἃς ἦταν ποτὲ νὰ μὴ τελειώσῃ τὸ ταξίδι ! ». Θὰ ἐνόμιζε κανεὶς ὅτι εὐρίσκεται εἰς καμμίαν ἀπὸ τὰς μαγικὰς λίμνας τῶν παραμυθιῶν, ἂν δὲν τὸν ἀφύπνιζεν ἀπὸ τὸ ὄνειρον αὐτὸ τὸ ρεῦμα τοῦ πορθμοῦ.

Καὶ πράγματι τοῦ Βοσπόρου τὸ ρεῦμα εἶναι ὀρμητικόν. Εἰς τὸν Εὐξείνου Πόντον ἐκβάλλουσι τριάκοντα περίπου ποταμοὶ μεγάλοι· οὗτοι μὲ τοὺς ὄγκους τῶν ὑδάτων των φέρουν μέχρι τῆς θαλάσσης καὶ μεγίστους ὄγκους χωμάτων καὶ πετρῶν. Διὰ τοῦτο τὰ ὕδατα τοῦ Εὐξείνου διαρκῶς πληθύνονται καὶ ὑψώνονται· τὰ δὲ πλεονάζοντα ὕδατα ἐξέρχονται μὲ ὀρμὴν διὰ τοῦ Βοσπόρου εἰς τὴν Προποντίδα καὶ ἔπειτα διὰ τοῦ Ἑλλησπόντου εἰς τὴν Μεσόγειον. Δι' αὐτὸ εἶπομεν ὅτι ὁ Βόσπορος ὁμοιάζει μὲ ποταμόν.

Ἀδ. Ἀδαμαντίου

Ο ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

Ἡ ἐνθουσιαστικὴ ὀρμὴ τῶν στρατῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος καὶ ἡ ἰσχυρὰ συγκρότησις τῶν στρατῶν τῆς Ρώμης ἐκληροδοτήθησαν εἰς τὰς στρατιάς τοῦ μεσαιωνικοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ὁ Χριστιανὸς Ἕλλην στρατιώτης τοῦ μεσαίωνα, ὁ Βυζαντινὸς στρατιώτης, ὅπως θὰ τὸν εἰπωμεν — ἀφοῦ τὴν μεσαιωνικὴν μας αὐτοκρατορίαν τὴν ὀνομάζομεν Βυζαντινὴν — ὁ Βυζαντινὸς λοιπὸν στρατιώτης εἶναι ἀπόγονος τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ τῶν ἀρχαίων Ρωμαίων στρατιωτῶν. Καὶ ἐπειδὴ οἱ λαμπρότεροι στρατοὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ἦσαν οἱ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου,

και τῆς ἀρχαίας Ρώμης οἱ χριστιανικοὶ στρατοί, διὰ τοῦτο ὁ Βυζαντινὸς στρατιώτης εἶναι ὁ ἀπόγονος τοῦ Μακεδόνος καὶ τοῦ Χριστιανοῦ Ρωμαίου στρατιώτου. Διότι εἰς τὰ δύο μεγάλα ὀνόματα, τὰ ὀνόματα τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, συνοψίζεται ὁλόκληρος ὁ χαρακτήρ τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας καὶ τοῦ Βυζαντινοῦ αὐτοκράτορος. Οἱ Βυζαντινοί, δηλαδή οἱ προπάτορές μας τοῦ μεσαιῶνος, εἶναι οἱ κατ' εὐθεῖαν ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Παρέλαβον, ὅμως, πολλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους, καὶ ἡ Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία ὑπῆρξε κατ' ἀρχάς μία συνέχεια τῆς Ρωμαϊκῆς. Διὰ τοῦτο ὁ Βυζαντινὸς αὐτοκράτωρ ἐτιμᾶτο καὶ ἐπροσκυνεῖτο ἀπὸ τοὺς ὑπηκόους του καὶ ἀπὸ τοὺς ξένους λαούς, ὡς ὁ ἀπόγονος τῶν δύο μεγάλων βασιλέων, τοῦ Μακεδόνος καὶ τοῦ Ρωμαίου.

Ὁ Βυζαντινὸς στρατιώτης, καὶ μάλιστα ὁ πεζός, ὁμοιάζει μὲ Μακεδόνα καὶ μὲ Ρωμαῖον στρατιώτην. Ὁ ὅπλισμός ὁμοιάζει περισσότερον μὲ τὸν ἀρχαῖον ρωμαϊκόν. Ἐφόρει ἀλυσιδωτὸν θώρακα, ὁ ὁποῖος ἐλέγετο *λ ω ρ ι κ ι ο ν*. Εἶχε περικεφαλαίαν, ἡ ὁποία ἐλέγετο *κ α σ ι ς* (ἡ λέξις εἶναι μακεδονικὴ), καὶ εἰς τοὺς πόδας του περικνημῖδας. Αὐτὰ ἦσαν τὰ ἀμυντικὰ ὅπλα του. Ὡς ἐπιθετικὰ δὲ ὅπλα εἶχεν ὅμοια μὲ τὰ τῶν ἀρχαίων Μακεδόνων, πολὺ μακρὰν λόγχην, ὅπως καὶ ἐκεῖνοι, ἡ ὁποία ἐλέγετο *κ ο ν τ ᾱ ρ ι ο ν*, καὶ πολὺ κοντὸν *σ π α θ ι ο ν*. Ἡ ἀσπίς, ἡ ὁποία ἐλέγετο *σ κ ο υ τ ᾱ ρ ι ο ν*, ὁμοιάζει καὶ αὐτὴ μὲ τὴν ἀρχαίαν.

Τὸ βυζαντινὸν στράτευμα περιελάμβανεν, ὅπως καὶ τὰ ἀρχαῖα, τοὺς βαρέως ὀπλισμένους, *σ κ ο υ τ ᾱ τ ο υ ς* (διότι εἶχον τὸ σκουτάριον), καὶ τοὺς ἐλαφρῶς ὀπλισμένους μὲ *τ ο ξ ᾱ ρ ι ο ν*, τοὺς *τ ο ξ ὅ τ α ς*. Ὑπῆρχον δὲ καὶ ἱππεῖς *τ ο ξ ὅ τ α ι*, ἀλλ' οἱ ἐπίφοβοι ἱππεῖς ἦσαν οἱ *κ α τ ᾱ φ ρ α κ τ ο ι*, οἱ ὁποῖοι ἐπροφυλάσσοντο ὁλόκληροι μὲ ἀλυσιδωτὸν ὀπλισμόν, ὅπως καὶ οἱ ἱππῶται τῆς Δύσεως.

Κανεῖς ἄλλος ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους στρατοὺς δὲν ἦτο τόσον πολὺ παρεσκευασμένος, ὅσον ὁ βυζαντινός. Οἱ μεσαιωνικοὶ μας πρόγονοι εἶχον τελειοποιήσει τὴν στρατιωτικὴν τέχνην εἰς μέγιστον βαθμόν, ὅσον οὐδεὶς ἄλλος λαός. Μόνον ἀφ' ὅτου ἐχρησιμοποιήθη ἡ πυρῖτις καὶ κατεσκευάσθησαν ὅπλα καὶ κανόνια, ἀπὸ τοῦ 1500, ἤλλαξεν ἡ στρατιωτικὴ τέχνη. Οἱ βυζαντινοὶ στρατοὶ ἦσαν οἱ πρῶτοι στρατοὶ τοῦ κόσμου.

Οἱ χριστιανικοὶ μας στρατοὶ τοῦ μεσαιῶνος εἶχον τελειοτάτην ὀργάνωσιν, ὅχι μόνον εἰς τὸν ὀπλισμόν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἐπιμελητείαν. Καὶ διὰ τοῦτο βλέπομεν τοὺς Χριστιανούς μας αὐτοκράτορας νὰ ὀδη-

γούν ἐντὸς ὀλίγων ἐβδομάδων τὸν στρατὸν των ἀπὸ τὴν Βουλγαρίαν εἰς τὴν Συρίαν.

Εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὰς ἄλλας σπουδαίας πόλεις τῆς αὐτοκρατορίας ὑπῆρχον μεγάλαι ἀποθῆκαι ὀπλων, ἐνδυμασιῶν καὶ παντὸς ἄλλου χρησίμου πράγματος εἰς ἓνα στρατόν. Δὲν εἶχε δὲ ὁ βυζαντινὸς στρατὸς μόνον πεζικὸν καὶ ἵππικόν, ἀλλ' εἶχε καὶ τὸ πυροβολικόν του, ὡς εἴπωμεν. Εἶχε παντὸς εἶδους μηχανήματα διὰ τὰς πολιορκίας πόλεως, π ε τ ρ ο β ὀ λ α ὄργανα, κλίμακας, ξυλίνους πύργους. Ἦτο δὲ καταλεπτῶς ὀρισμένον πόσον θὰ βαδίσῃ ὁ στρατὸς, ἀπὸ ποῦ θὰ λάβῃ τὰς προμηθείας, ποῦ θὰ εὕρῃ ὕδωρ, ποῦ πρόκειται νὰ σταθμεύσῃ. Καὶ ἠκολούθουν αὐτὸν μεγάλαι ἐφοδιοπομπαί.

Ἄλλ' ἐκεῖνο ἰδίως, τὸ ὁποῖον προκαλεῖ τὸν θαυμασμόν, ἦτο ἡ τελειοτάτη νοσοκομειακὴ ὑπηρεσία ἐνὸς βυζαντινοῦ στρατοῦ. Κατὰ τὴν ὥραν τῆς μάχης ὑπῆρχον ἰδιαιτέροι τραυματιοφορεῖς, οἱ ὁποῖοι ἀπέσυρον τοὺς τραυματίας, ὅπισθεν δὲ τοῦ στρατοῦ ἦσαν τὰ φορητὰ νοσοκομεῖα, εἰς τὰ ὁποῖα ἐδίδοντο αἱ ἱατρικαὶ βοήθειαι. Καὶ ἐδῶ πρέπει νὰ ἐξάρωμεν τὴν ἐπιεικίαν καὶ τὴν μαλακότητα, τὴν ὁποίαν ἐδείκνυνον εἰς τοὺς νικημένους οἱ Βυζαντινοὶ στρατηγοί. Οἱ μεσαιωνικοὶ μας στρατοὶ ἦσαν ἀληθινοὶ χριστιανικοὶ στρατοί.

Εἰς ἰδιαιτέρον σῶμα ἀνῆκεν ὁ στρατιώτης, ὁ ὁποῖος ἐφύλαττε τὰ σύνορα. Ἐπειδὴ δὲ ἐλέγοντο ταῦτα ἄ κ ρ α ι, καὶ ὁ στρατιώτης τῶν ἄκρων ἐλέγετο ἄ κ ρ ί τ α ς. Ἐκεῖ εἰς τὰ σύνορα ἡγρύπνουσιν οἱ ἀκρίται, διὰ νὰ ὑπερασπίζωνται τὴν χριστιανικὴν αὐτοκρατορίαν. Πύργοι καὶ κάστρα τοὺς ἐπροστάτευον, μεγάλαι στρατιωτικαὶ ὁδοὶ τοὺς ἐβαλλον εἰς συγκοινωνίαν μὲ τὸ κέντρον. Κατ' ἀποστάσεις εἰς τὰς κορυφὰς βουνῶν ἦσαν κτισμένοι βίγλαι, δηλαδὴ ὑψηλοὶ πύργοι. Ἐν καιρῷ κινδύνου ἤναπτον οἱ φρουροὶ πυράς. Ὡς μὲ ὀπτικὸν τηλέγραφον ἐπῆγαιναν ἀμέσως εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἢ εἰδήσεις μιᾶς ἐχθρικῆς ἐπιδρομῆς. Καὶ ὁ Χριστιανὸς βασιλεὺς ἐξήρχετο εἰς τὸν πόλεμον.

Ὁ δὲ στρατιώτης τῶν ἄκρων, ὁ ἄ κ ρ ί τ α ς, ὁ σιδηροῦς στρατιώτης, ὁ ὁποῖος ὑπερησπίζετο ἡμέραν καὶ νύκτα εἰς τὰ σύνορα τὸ χριστιανικὸν βασίλειον, ἐγένεν ὁ ἀθάνατος τύπος τοῦ Χριστιανοῦ Ἑλληνος ἥρωος. Ἀπὸ τὸν στρατιώτην ἀκρίταν ἐπλασεν ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς κατὰ τὸν μεσαιῶνα τὸν ἀνδρειωμένον, ὁ ὁποῖος εἰς τὰ ὑπέροχα δημῶδη τραγούδια ὀνομάζεται Διγενὴς Ἀκρίτας καὶ νικᾷ ὅλους τοὺς ἐχθρούς, ἀκόμη καὶ αὐτὸν τὸν Χάρον εἰς τὰ σ ι δ ε ρ ἔ ν ι α ἄ λ ὡ ν ι α

Ὁ στρατὸς ἦτο ἡ κεφαλὴ καὶ αἱ χεῖρες τῆς πολιτείας. Ὁ αὐτοκράτωρ χαιρετίζει τοὺς στρατιώτας του ὡς ἐξῆς : « Ἀγωνίσασθε, τοῦ Χριστοῦ στρατιῶται καὶ παιδία ἐμά, ἵνα ἐπιδείξησθε τὴν ἀνδρείαν ὑμῶν, τὴν πρὸς τὸν Θεὸν πίστιν ὀρθὴν καὶ τὴν πρὸς τὴν βασιλείαν ἀγάπην ».

Ὁ Βυζαντινὸς λοιπὸν στρατιώτης ἦτο στρατιώτης τοῦ Χριστοῦ. Ὡφείλε νὰ δείξῃ τὴν ἀνδρείαν του, νὰ μὴ ἀφήσῃ τὴν σταυροφόρον σημαίαν του, διότι ἄλλως ἐθανατώνετο ἀμέσως. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ ἐδείκνυε τὴν ὀρθὴν πίστιν εἰς τὸν Θεὸν καὶ τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν πατρίδα. Ἐμάχετο λοιπὸν μὲ τὴν ὁρμὴν τῶν στρατιωτῶν τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ μὲ τὴν πίστιν τῶν στρατιωτῶν τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου.

Ἄδ. Ἀδαμαντίου

Ο ΔΙΓΕΝΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ

Καβάλλα πάει ὁ Χάροντας
τὸ Διγενῆ στὸν Ἀδῆ
κι ἄλλους μαζί... Κλαίει, δέρνεται
τ' ἀνθρώπινο κοπάδι.

Καὶ τοὺς κρατεῖ στ' ἀλόγου του
δεμένους τὰ καπούλια,
τῆς λεβεντιᾶς τὸν ἄνεμο,
τῆς ὁμορφιᾶς τὴν πούλια.

Καὶ σὰν νὰ μὴν τὸν πάτησε
τοῦ Χάρου τὸ ποδάρι,
ὁ Ἀκρίτας μόνο ἀτάραχα
κυττάει τὸν καβαλλάρη.

- Ὁ Ἀκρίτας εἶμαι, Χάροντα,
δὲν περνῶ μὲ τὰ χρόνια.
Μ' ἄγγιζες καὶ δὲ μ' ἐνοιωσες
στὰ μαρμαρένια ἁλώνια

Εἰμ' ἐγὼ ἡ ἀκατάλυτη
 ψυχὴ τῶν Σαλαμίνων.
 Στὴν Ἐφτάλοφην ἔφερα
 τὸ σπαθὶ τῶν Ἑλλήνων.

Δὲ χάνομαι στὰ Τάρταρα,
 μονάχα ξαποσταίνω.
 Στὴ ζωὴ ξαναφαίνομαι
 καὶ λαοὺς ἀνασταίνω.

Κ. Παλαμᾶς

ΤΟ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΤΟΥ ΒΟΥΛΓΑΡΟΚΤΟΝΟΥ

Εἰς ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ Ἀθηναῖοι ἔκτιζον πρὸ τοῦ Παρθενῶνος ναὸν ἀφιερωμένον εἰς τὴν Ρώμην καὶ τὸν αὐτοκράτορα αὐτῆς, εἰς τὴν Παλαιστίνην ἐγεννᾶτο ὁ Βασιλεὺς τοῦ κόσμου, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός.

Ἡ διδασκαλία του ἐμελλε νὰ καταρρίψῃ τὴν ἀρχαίαν θρησκείαν μὲ ὅλους τοὺς ναοὺς καὶ μὲ ὅλα τὰ ἀγάλματα τῶν ἐλληνικῶν θεῶν.

Οἱ Ἀπόστολοι ἔφερον τὸ Εὐαγγέλιον ἐνωρὶς εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἀλλὰ κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους αἰῶνας μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ ἡ νέα θρησκεία ἤτο ἀκόμῃ ἀνίσχυρος καὶ οἱ ὁπαδοὶ αὐτῆς κατεδιώκοντο, πολλοὶ δὲ ἐμαρτύρησαν ὑπὲρ τῆς πίστεώς των.

Ὅταν, ὅμως, ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος ἐγένεν αὐτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὰ πράγματα ἤλλαξαν. Ἡ χριστιανικὴ θρησκεία ἀνεγνωρίσθη ὡς θρησκεία τοῦ κράτους καὶ ἡ ἀρχαία ἐσβηνεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον, μέχρις ὅτου ἐπὶ τέλους οὐδεὶς ὁπαδὸς αὐτῆς ἔμεινεν.

Εἰς τοὺς χρόνους αὐτοὺς τοῦ ἀνταγωνισμοῦ μεταξὺ τῶν δύο θρησκειῶν ἀπωλέσθησαν πολλὰ ἔργα τῆς ἀρχαίας τέχνης, τόσον εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅσον καὶ ἄλλαχοῦ. Οἱ Χριστιανοί, καὶ πρὸ πάντων οἱ μοναχοί, κινούμενοι ἀπὸ ὑπερβολικὸν ζῆλον κατὰ τῶν εἰδώλων, συνέτριβον τὰ ἀγάλματα τῶν ἀρχαίων θεῶν καὶ πολλὰκις κατέστρεφον καὶ αὐτοὺς τοὺς ναοὺς των.

Εὐτυχῶς, ὅμως, τὰ κυριώτερα οἰκοδομήματα τῆς Ἀκροπόλεως δὲν ἐβλάβησαν. Μετεβλήθησαν εἰς χριστιανικὰς ἐκκλησίας καὶ τοιουτοτρόπως διεσώθησαν.

Πρῶτος ἐξ ὅλων τῶν ναῶν ἀφηρέθη ἀπὸ τοὺς εἰδωλολάτραις καὶ ἀφιερώθη εἰς τὴν Παναγίαν ὁ Παρθενῶν. Ἡ μετατροπὴ αὐτοῦ εἰς χριστιανικὴν ἐκκλησίαν ἔγινεν ἱσως ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ, ὁ ὁποῖος ἔκτισεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὸν ναὸν τῆς Ἀγίας Σοφίας.

Κατὰ τὴν μετατροπὴν ἔγιναν καὶ μερικαὶ μεταρρυθμίσεις ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν τῆς χριστιανικῆς λατρείας. Κατεσκευάσθησαν ἀψίδες, ἠνοίχθησαν θύραι, ἐκτίσθη νάρθηξ, εἰκονοστάσιον, γυναικωνίτις καὶ ἄλλα.

Ἀναμιβόλως ἔβλαψαν ἀρκετὰ αἱ μεταρρυθμίσεις αὐταὶ τὸν Παρθενῶνα. Παρ' ὅλα ταῦτα, ὅμως, ἐξηκολούθησεν ὁ Παρθενῶν νὰ εἶναι ὁ ὠραιότερος καὶ μεγαλοπρεπέστερος ναὸς τῶν Ἀθηνῶν. Αὐτὸς ἦτο ὁ μητροπολιτικὸς ναὸς τῆς πόλεως, καὶ ἡ Παναγία, ἡ ὁποία ἐλατρεῖτο εἰς αὐτόν, ὠνομάζετο Ἀθηνιώτισσα, ὡσὰν νὰ ἦτο αὐτὴ ἡ κατ' ἐξοχὴν προστάτις τῶν Ἀθηνῶν.

Καὶ τὸ Ἐρέχθειον καὶ ὁ ναὸς τῆς Νίκης μετετράπησαν εἰς χριστιανικὰς ἐκκλησίας. Πλεῖστα πολύτιμα ἀγάλματα κατεστράφησαν ἢ ἐφθάρησαν. Τὰ ἀναπόσπαστα, ὅμως, τμήματα τῶν κτιρίων δὲν ἐβλάβησαν, ὅπως αἱ Καρυάτιδες, τὰ ἀετώματα, αἱ μετόπαι, ἡ ζωοφόρος τοῦ Παρθενῶνος καὶ ἄλλα.

Τὰ πάντα εἶχον τότε ἀλλάξει.

Αἱ Ἀθῆναι δὲν ἦσαν πλέον πόλις ἀνεξάρτητος καὶ αὐτόνομος, ἀλλὰ μικρὰ ἐπαρχιακὴ πόλις μεγάλου κράτους, τοῦ ὁποίου πρωτεύουσα ἦτο ἡ Κωνσταντινούπολις. Καὶ ὅταν μὲν οἱ αὐτοκράτορες αὐτῆς ἦσαν φρόνιμοι, γενναῖοι καὶ δραστήριοι, αἱ ἐπαρχίαι εἶχον τοῦλάχιστον ἀσφάλειαν καὶ εἰρήνην καὶ ἀπελάμβανον εὐημερίαν τινά. Ὅταν, ὅμως, ἦσαν — ὅπως συνέβη συχνά — ἀδύνατοι ἢ ἐστενοχωροῦντο ὑπὸ πολλῶν συγχρόνως ἐξωτερικῶν ἐχθρῶν, τότε αἱ ἐπαρχίαι ὑπέφερον τὰ πάνδεινα. Ἀταξία ἐπεκράτει παντοῦ, διάφοροι βάρβαροι γείτονες εἰσέβαλλον εἰς τὴν χώραν καὶ ἐλεηλάτουν αὐτήν. Πειραταὶ ἀπεβιβάζοντο εἰς τὰς παραλίας καὶ ἤρπαζον ὅ,τι εὔρισκον.

Καὶ αἱ Ἀθῆναι φυσικὰ ὑπέφερον καὶ αὐταὶ πολλὰ ἀπὸ διαφόρους ἐχθρούς. Καὶ ἡ Ἀκρόπολις σπανίως εἶχε καθ' ὅλην αὐτὴν τὴν περίοδον ἡμέρας ὁμοίας μὲ τὰς παλαιὰς ἐκεῖνας τὰς γεμάτας δόξαν καὶ λαμπρότητα, ὅταν οἱ σύγχρονοι τοῦ Περικλέους Ἀθηναῖοι, ἐλεύθεροι καὶ ὑπερήφανοι ἀνέβαινον εἰς τὸν ἱερὸν βράχον, διὰ νὰ προσφέρουν εἰς τὴν Ἀθηνῶν τὸν νέον πέπλον καὶ τὴν μεγάλην ἑκατόμβην.

Μία ἀπὸ τὰς σπανίας αὐτὰς ἡμέρας ἦτο ἐκείνη τοῦ ἔτους 1018 μετὰ Χριστόν, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Βασίλειος ὁ Β' ἐπεσκέφθη τὴν Ἀκρόπολιν καὶ ἀνέβη εἰς τὸν Παρθενῶνα, διὰ νὰ προσευχηθῇ.

Ὁ ἀνδρεῖος αὐτὸς βασιλεὺς, ὁ ὁποῖος ἐπωνομάσθη Βουλγαροκτόνος, ἐπολέμησεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη καὶ μὲ ἐπιμονὴν κατὰ τῶν Βουλγάρων. Καὶ ἐπὶ τέλους κατετρόπωσεν αὐτοὺς ἐντελῶς καὶ κατέστρεψε τὸ βασίλειόν των. Τότε κατέβη ἀπὸ τὴν Μακεδονίαν, ὅπου εὕρισκετο, μέχρι τῶν Ἀθηνῶν. Ἀκολουθούμενος ἀπὸ τοὺς νικηφόρους στρατιώτας του ἀνέβη μὲ μεγάλῃν πομπὴν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν. Εἰσῆλθεν εἰς τὸν Παρθενῶνα καὶ ἐπροσκύνησε καὶ ἠὺχαρίστησε τὴν Θεοτόκον διὰ τὰς νίκας του κατὰ τῶν ἐχθρῶν. Προσέφερε δὲ εἰς τὸν ναὸν αὐτῆς καὶ πολλὰ πολύτιμα δῶρα, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο καὶ μίᾳ χρυσῇ κανδήλᾳ.

Τὸ προσκύνημα αὐτὸ τοῦ Βουλγαροκτόνου εἶχε μεγάλῃν σημασίαν. Καὶ ἐὰν ἡ Ἀκρόπολις εἶχε ψυχὴν, ὁλόκληρος θὰ συνεταράσσετο ἐκ θεμελίων ἀπὸ χαράν, ὅταν ὁ αὐτοκράτωρ ἐπάτησε τὸ ἱερὸν ἔδαφος τῆς.

Ὁ Ἕλλην αὐτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀφοῦ κατέστρεψεν ἓνα ἀπὸ τοὺς ἐπικινδυνωδεστέρους ἐχθροὺς τοῦ Ἑλληνισμοῦ, κατέβη μέχρι τῶν Ἀθηνῶν, αἱ ὁποῖαι ἦσαν τὸ φωτεινότερον κέντρον τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους, διὰ νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν Παναγίαν καὶ ν' ἀφιερῶσθαι μέρος ἀπὸ τὰ πολύτιμα λάφυρα, τὰ ὁποῖα εἶχε κυριεύσει ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς.

Ἐκ τοῦ βιβλίου « Ἀκρόπολις » 1918

Χρ. Τσοῦντας

ΤΗΣ ΑΡΤΑΣ ΤΟ ΓΙΟΦΥΡΙ

(Εἰς πολλοὺς λαοὺς ἐπικρατεῖ ἡ δοξασία ὅτι, διὰ νὰ εἶναι στερεὸν καὶ προφυλαγμένον ἀπὸ κάθε κίνδυνον ἓνα οἰκονομικὸν οἰκοδόμημα, πρέπει νὰ κτισθῇ εἰς τὰ θεμέλιά του ἢ εἰς τοὺς τοίχους του ἓν ζῷον. Συμφώνως πρὸς τὴν δοξασίαν ταύτην καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν καὶ εἰς τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους ὑπάρχουν παραδόσεις ὅτι ἔθυσιάσθησαν ἀνθρώπινα ὑπάρξεις κατὰ τὴν θεμελίωσιν μεγάλων οἰκοδομημάτων. Τὸ θῦμα ἐγίνετο τὸ σ τ ο ι χ ε ι ὁ τοῦ οἰκοδομήματος, διὸ καὶ σ τ ο ι χ ε ι ὡ σ ις ἐλέγετο ἀπὸ τοὺς Βυζαντινοὺς ἢ διὰ θυσίας οἰκοδόμησις. Εἰς τοιαύτην παράδοσιν στηρίζεται καὶ τὸ ἐπόμενον πανελλήνιον τραγούδι, τοῦ ὁποίου παραλλαγαὶ ἀναφέρονται καὶ εἰς ἄλλας γεφύρας ἢ ἄλλα οἰκοδομήματα, π.χ. εἰς τὴν γέφυραν τοῦ Σπερχειοῦ, τοῦ Πηνειοῦ, τῶν Ἀδάνων, εἰς τὴν βρύσιν τῆς Ἀράχοβας, εἰς τὸ ὕδραγωγεῖον

τῶν Δέρκων κλπ. Τὴν ἑλληνικὴν ταύτην παράδοσιν παραλαβόντες προσ-
ῆρμσαν εἰς ἰδικὰ τῶν οἰκοδομήματα καὶ οἱ ἄλλοι λαοὶ τῆς Ἑλληνικῆς χερ-
σονήσου).

Σαράντα πέντε μάστοροι καὶ ἐξῆντα μαθητάδες
γεφύριν ἐθεμέλιωναν στῆς Ἄρτας τὸ ποτάμι.
Ὅλημερίς τὸ χτίζανε, τὸ βράδυ ἐγκρεμιζόταν.

Μοιρολογοῦν οἱ μάστοροι καὶ κλαῖν οἱ μαθητάδες :

— Ἀλλοῖμονο στοὺς κόπους μας, κρῖμα στὶς δούλεψές μας,
ὄλημερίς νὰ χτίζουμε, τὸ βράδυ νὰ γκρεμιέται !

Πουλὰκι ἐδιάβη καὶ ἔκατσεν ἀντίκρυ στὸ ποτάμι.

Δὲν ἐκελάηδε σὰν πουλὶ μὴδὲ σὰν χελιδόνι,
παρὰ ἐκελάηδε καὶ ἔλεγεν μ' ἀνθρώπινη λαλίτσα :

— Ἄν δὲν στοιχειώσετε ἄνθρωπο, γιοφύρι δὲ στεριώνει.
Καὶ μὴ στοιχειώσετε ὄρφανό, μὴ ξένο, μὴ διαβάτη,
παρὰ τοῦ πρωτομάστορα τὴν ὁμορφὴ γυναικα,
πῶρχεται ἀργὰ τ' ἀποταχὺ καὶ πάρωρα τὸ γιόμα.

Τ' ἄκουσ' ὁ πρωτομάστορας καὶ τοῦ θανάτου πέφτει.

Πιάνει, μηνάει τῆς λυγερῆς μὲ τὸ πουλὶ τ' ἀηδόνι :

« Ἀργὰ ντυθῇ, ἀργὰ ἀλλαχτῇ, ἀργὰ νὰ πάῃ τὸ γιόμα,
ἀργὰ νὰ πάῃ καὶ νὰ διαβῇ τῆς Ἄρτας τὸ γιοφύρι ».

Καὶ τὸ πουλὶ παράκουσε καὶ ἀλλιῶς ἐπῆγε καὶ εἶπε :

« Γοργὰ ντύσου, γοργὰ ἀλλάξε, γοργὰ νὰ πᾶς τὸ γιόμα,
γοργὰ νὰ πᾶς καὶ νὰ διαβῇς τῆς Ἄρτας τὸ γιοφύρι ».

Νὰ τῆνε καὶ ἐξανάφανεν ἀπὸ τὴν ἄσπρη στράτα.

Τὴν εἶδε ὁ πρωτομάστορας, ραγίζεται ἡ καρδιά του.

Ἀπὸ μακριὰ τοὺς χαιρετᾷ καὶ ἀπὸ κοντὰ τοὺς λέει :

— Γεῖά σας, χαρά σας, μάστοροι καὶ σεῖς οἱ μαθητάδες.

Μὰ τί ἔχει ὁ πρωτομάστορας καὶ εἶναι βαργωμισμένος ;

— Τὸ δαχτυλίδι τῆπεσε στὴν πρώτη τὴν καμάρα,
καὶ ποιὸς νὰ μπῇ καὶ ποιὸς νὰ βγῇ τὸ δαχτυλίδι ναῦρη !

— Μάστορα, μὴν πικραίνεσαι καὶ ἐγὼ νὰ πᾶ' σ' τὸ φέρω,
ἐγὼ νὰ μπῶ καὶ ἐγὼ νὰ βγῶ τὸ δαχτυλίδι ναῦρω.

Μηδὲ καλὰ κατέβηκε μηδὲ στὴ μέση ἐπῆγγε.

- Τράβα, καλέ μ', τὸν ἄλυσσο, τράβα τὴν ἄλυσίδα,
τὶ ὅλον τὸν κόσμον ἀνάγειρα καὶ τίποτες δὲν ἤῤῥα.
"Ένας πιχάει μὲ τὸ μυστρὶ καὶ ἄλλος μὲ τὸν ἀσβέστη,
παίρνει κι ὁ πρωτομάστορας καὶ ρίχνει μέγα λίθο.

- 'Αλλοίμονο στὴ μοῖρα μας, κρῖμα στὸ ριζικό μας !
Τρεῖς ἀδερφάδες ἤμαστε, κι οἱ τρεῖς κακογραμμένες.
'Η μιὰ 'χτισε τὸ Δούναβη κι ἡ ἄλλη τὸν 'Αφράτη
κι ἐγώ, ἡ πλιὸ στερνότερη, τῆς "Αρτας τὸ γιοφύρι.
'Ως τρέμει τὸ καρυόφυλλο, νὰ τρέμη τὸ γιοφύρι,
κι ὡς πέφτουν τὰ δενδρόφυλλα, νὰ πέφτουν οἱ διαβάτες.

- Κόρη, τὸ λόγον ἔλλαξε κι ἄλλη κατάρρα δῶσε,
πῶχεις μονάκριβο ἀδερφό, μὴ λάχῃ καὶ περάσῃ.
Κι αὐτὴ τὸ λόγον ἔλλαξε κι ἄλλη κατάρρα δίνει :
- "Αν τρέμουν τ' ἄγρια βουνά, νὰ τρέμη τὸ γιοφύρι,
κι ἂν πέφτουν τ' ἄγρια πουλιά, νὰ πέφτουν οἱ διαβάτες.
Τὶ ἔχω ἀδερφό στὴν ξενητειά, μὴ λάχῃ καὶ περάσῃ.

« Έκλογαὶ » Ν. Πολίτου

Δημοτικὸν

7. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Ο ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΣ ΠΑΣΤΕΡ

Ὁ Λουδοβίκος Παστέρ ἐγεννήθη εἰς τὴν Δόλην, μικρὰν γαλλικὴν πόλιν, ἣ ὁποία κεῖται πλησίον τοῦ ὄρους Ἰούρα, τὴν 17 Δεκεμβρίου 1822.

Ὁ πατὴρ του ἦτο συνταξιούχος ἐπιλοχίας, παρασημοφορημένος μάλιστα ἐπ' ἀνδραγαθία εἰς τὸ πεδῖον τῆς μάχης. Μετὰ τὴν ἀποστρατεῖαν του κατέμεινεν εἰς τὴν Δόλην, ὅπου ἐξήσκει τὸ ἐπάγγελμα τοῦ βυρσοδέψου. Καί, ὁμως, ἐκ τοῦ ταπεινοῦ βυρσοδέψου καὶ τοῦ πτωχικοῦ οἴκου ἐγεννήθη μέγας εὐεργέτης τῆς ἀνθρωπότητος, τὸν ὁποῖον βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνες ἐπεσκέφθησαν καὶ ἐτίμησαν μὲ τὰς ὑψίστας τιμὰς, καὶ τοῦ ὁποίου ἡ ἀνθρωπότης ὅλη αἰωνίως θὰ προφέρῃ τὸ ὄνομα μετὰ σεβασμοῦ μεγάλου.

Εἰκοσαετῆς ὁ Παστέρ εἰσῆχθη εἰς τὴν « Ἀνωτάτην Σχολὴν Θετικῶν Ἐπιστημῶν » τῶν Παρισίων.

Ὅτε ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν, ἡσχολεῖτο ἰδίως περὶ τὴν φυσικὴν καὶ τὴν χημείαν. Εἰς τὰς διαφόρους διὰ τοῦ μικροσκοπίου ἐρεύνας του ἀνεκάλυψεν ὅτι εἰς τὰ μόρια τοῦ κονιορτοῦ καὶ εἰς τὰ διάφορα ὑγρὰ πλανῶνται ὀργανικὰ ὄντα, τὰ ὁποῖα ζοῦν, κινουῦνται καὶ πολλαπλασιάζονται.

Τοῦτο ἔδωκεν εἰς αὐτὸν ἀφορμὴν νὰ μελετήσῃ μετ' ἐπιμονῆς τὰς ιδιότητας καὶ τὴν ζωὴν τῶν μικροβίων καὶ νὰ ἀνακαλύψῃ πλῆθος πραγμάτων, τὰ ὁποῖα μέχρι τότε ἦσαν ἄγνωστα.

Ἀνεκάλυψεν λοιπὸν ὅτι τὰ μικρόβια, τὰ ὁποῖα ἀφθονοῦν εἰς τὴν φύσιν, συντελοῦν εἰς τὰς ζυμώσεις, δηλ. εἰς τὰς μεταβολάς, εἰς τὰς ὁποίας ὑπόκειται πᾶν ὑγρὸν ἢ πᾶσα ζωικὴ ἢ φυτικὴ οὐσία.

Αἱ ζυμώσεις εἶναι ἔργον τῶν μικροβίων. τὰ ὁποῖα ὑπὸ εὐνοϊκῶς ὄρους πολλαπλασιάζονται καταπληκτικῶς ἐντὸς ὀλίγου διαστήματος καὶ ἀλλοιώνουν τὰς οὐσίας κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον. Ἄνευ αὐτῶν οὔτε τὸ γάλα θὰ ἐπήγνυτο οὔτε τὸ γλεῦκος θὰ μετεβάλλετο εἰς οἶνον ἢ ξεῖος οὔτε ἡ ζύμη τοῦ ἄρτου θὰ διεστέλλετο οὔτε σῆψις θὰ ἐπήρχετο.

Ὁ Παστέρ μετὰ πολλὰ πειράματα ἀνεκάλυψεν ἐπίσης ὅτι, ἐὰν θερμανθοῦν αἱ οὐσίαι εἰς ὑψηλὸν βαθμὸν θερμοκρασίας, καταστρέφονται τὰ ἐντὸς αὐτῶν μικρόβια καὶ παρακωλύεται πᾶσα ἀλλοίωσις τῶν οὐσιῶν τούτων.

Ὁ Παστέρ θέσας ἐντὸς κλιβάνου ἀγγεῖα περιέχοντα γάλα καὶ βοῦτυρον παρετήρησεν ὅτι αἱ οὐσίαι αὗται διετηροῦντο ἐπὶ μακρὸν χρόνον.

Ἡ θερμότης τοῦ κλιβάνου ἐφόνευε τὰ ἐντὸς αὐτῶν μικρόβια, τὰ ὅποια θὰ ἦσαν ἀπαραίτητα διὰ τὴν ζύμωσιν, θὰ διετηροῦντο δὲ αἱ οὐσίαι αὗται ἐπ' ἀπειρον εἰς καλὴν κατάστασιν, ἂν νέα μικρόβια τὰ ὅποια ἤρχοντο ἀπὸ τοῦ ἀέρος δὲν προσέβαλλον αὐτάς.

Κατὰ τὸ ἔτος 1865 ἐπιζωοτία ἐνσκήψασα εἰς τὴν μεσημβρινὴν Γαλλίαν κατέστρεψε τοὺς μεταξοσκωλήκας καὶ ἐπέφερεν ἀνυπολόγιστους οἰκονομικὰς καταστροφὰς εἰς τοὺς πληθυσμούς τῆς χώρας ἐκείνης.

Ἡ γαλλικὴ κυβέρνησις ἀπέστειλε τὸν Παστέρ, ἵνα μελετήσῃ καὶ ἀνακαλύψῃ τὴν αἰτίαν τῆς νόσου, καὶ ἵνα προσπαθῇ νὰ ἐξεύρῃ θεραπείαν. Ὁ Παστέρ διήλθε πέντε ὁλόκληρα ἔτη ἐντὸς τῶν βομβυκοτροφείων. Διαρκῶς ἐμελέτα, εἰργάζετο, ἐκοπίαζε, μέχρις ὅτου ἐπέτυχε νὰ ἀποδείξῃ ὅτι αἰτία τῆς νόσου εἶναι τὰ μικρόβια, τὰ ὅποια εἰσερχόμενα μετὰ τῆς τροφῆς εἰς τὸν ὄργανισμόν τῶν σκωλήκων κατέστρεφον τοὺς· ἀπέδειξεν ὅτι ἀπὸ ἑνα καὶ μόνον ἀσθενῆ σκωλήκα εἶναι εὐκολώτατον νὰ μεταδοθῇ ἡ νόσος εἰς πάντας τοὺς σκωλήκας, οἱ ὅποιοι ἐκτρέφονται εἰς τὸ ἴδιον δωμάτιον.

Ἀφ' οὗ ἀνεκαλύφθη τὸ αἷτιον τῆς νόσου, ἡ θεραπεία ἦτο εὐκόλος πλεόν· ἡ καθαριότης, ἡ ἀπολύμανσις, ἡ ἐκτροφή ἐκάστης ἡλικίας εἰς ἰδιαιτέρα διαμερίσματα καὶ ἡ καταστροφή τῶν προσβεβλημένων ὑπὸ τῆς νόσου μεταξοσκωλήκων συνετέλεσαν εἰς τελείαν θεραπείαν τοῦ κακοῦ.

Ἐκτοτε ἡ θεραπεία τῶν μεταξοσκωλήκων ἐξέλιπε· πάντες δὲ σχεδὸν οἱ πεπολιτισμένοι λαοὶ προμηθεύονται ὡς μεταξοσκωλήκων ἐξητασμένα μικροσκοπικῶς καὶ παρεσκευασμένα κατὰ τὴν μέθοδον τοῦ Παστέρ.

Διὰ τὴν σπουδαιοτάτην ταύτην ἐφεύρεσιν ὁ Παστέρ ὑπεβλήθη εἰς πολλοὺς κόπους· ἡσθένησε δὲ ἐπικινδύνως καὶ ἔπαθε παράλυσιν τῆς δεξιᾶς χειρὸς καὶ τοῦ δεξιοῦ ποδός. Καὶ παρ' ὅλα ταῦτα δὲν ἔπαυσε τὰς ἐρεῖνας του.

Ὁ Παστέρ παρατήρησεν ὅτι τὰ μικρόβια, ὅταν ἔρχονται εἰς συνάφειαν πρὸς τὸν οἶνον, πρὸς τὸν ζῦθον, πρὸς τὸ γάλα καὶ πρὸς πάσας τὰς οὐσίας, ἀλλοιώνουν ταύτας καὶ προξενοῦν διαφόρους ἀσθενείας αὐτῶν. Ἀλλὰ μικρόβια ἐρχόμενα εἰς ἐπαφὴν πρὸς τὸ αἷμα τῶν ζῴων καὶ τοῦ ἀνθρώπου ἐπιφέρουν διαφόρους νόσους. Μετὰ τὰς παρατηρή-

σεις ταύτας ἐπεδόθη εἰς τὴν μελέτην τῶν νόσων τῶν κατοικιδίων ζῴων καὶ εἰς τὴν ἔρευναν τοῦ προβλήματος, ἂν καὶ αὐταὶ προέρχωνται ἀπὸ τὰ μικρόβια. Ἐπίστευε δὲ μετὰ πεποιθήσεως, ὅτι, μετὰ ἐπιτυχῇ διάγνωσιν καὶ ἐξακριβώσιν τῆς αἰτίας τῶν νόσων, θ' ἀποβῇ εὐκολος ἡ θεραπεία αὐτῶν διὰ τῆς καταστροφῆς τῶν μικροβίων.

Σπουδαῖται ἀνακαλύψει αὐτοῦ εἶναι ὁ προφυλακτικὸς ἐμβολιασμός κατὰ τοῦ σ π λ η ν ἄ ν θ ρ α κ ο ς τῶν ζῴων, τῆς ἐ ρ υ θ ρ ᾱ ς τῶν χοίρων καὶ τῆς χ ο λ ῆ ρ α ς τῶν ὀρνίθων.

Μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης οἱ ἄνθρωποι ἔθαπτον τὰ πτώματα τῶν ζῴων, τὰ ὅποια ἀπέθνησκον ἐξ ἀνθρακος· ἐθεώρουν τοῦτο ἐπαρκὲς προφυλακτικὸν μέτρον κατὰ τῆς μεταδόσεως τῆς νόσου. Ἀλλὰ τοῦτο ἦτο πλάνη· διότι τὰ μικρόβια τοῦ ἀνθρακος ζοῦν ὑπὸ τὴν γῆν ὀλόκληρα ἔτη· οἱ δὲ σκώληκες, οἱ ὅποιοι τρώγουν ταῦτα μετὰ τῶν πτωμάτων, ἐξέρχονται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς καὶ μεταδίδουν τὰ μικρόβια εἰς τὰ ἄλλα ζῶα. Ἐκτοτε, καθ' ὑπόδειξιν τοῦ Παστέρ, τὰ ζῶα, τὰ ὅποια ἀποθνήσκουν ἐξ ἀνθρακος, καίονται.

Αἱ ἀνακαλύψεις τοῦ Παστέρ συνεκίνησαν ὅλον τὸν κόσμον. Εἰς ἱατρικὸν συνέδριον, τὸ ὅποιον συνεκροτήθη ἐν Λονδίῳ, τρισχίλιοι ἱατροὶ ἠκροῶντο ὄρθιοι καὶ ἐπὶ πολλὴν ὥραν καὶ ἐχειροκρότουν τὸν Παστέρ.

Συνεχίζων ὁ ἀκάματος Παστέρ τὰς ἐρεῦνας του, ἀνεῦρε τὰ αἷτια τῶν μεταδοτικῶν νόσων τοῦ ἀνθρώπου.

Τὸ 1885, ὡς ὕψιστον ἐπιστέγασμα τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ, ἐφεῦρε τὴν θεραπείαν τῆς λύσσης δι' ἐμβολιασμοῦ καὶ κατέστη περιώνυμος ὁ Παστέρ.

Τὸ ὅτι ὑπάρχουν μικρόβια, τὸ ὅτι διὰ τούτων μεταδίδονται καὶ ἀναπτύσσονται αἱ νόσοι εἶναι γινῶσις μεγίστη καὶ ὠφελιμωτάτη· ἡ ἱατρικὴ ἐπιστὴμη ἀκολουθοῦσα τὴν ἀρχὴν ταύτην ἀνεκάλυψε τὰ μικρόβια τῶν πλείστων καὶ σπουδαιοτάτων νόσων.

Καὶ ἂν ἡ ἱατρικὴ ἐπιστὴμη δὲν ἐφεῦρε μέχρι τοῦδε τὰ μέσα τῆς θεραπείας ὅλων τῶν ἀσθενειῶν, ἐφεῦρεν, ὅμως, πολλὰ καὶ ποικίλα προληπτικά, ἀπολυμαντικά καὶ ἄλλα προφυλακτικὰ μέτρα. Διὰ τῶν μέτρων τούτων κατέστησε τὰ μικρόβια ἀνίκανα, ὅχι μόνον νὰ δράσουν, ἀλλὰ καὶ νὰ ζήσουν ἀπλῶς καὶ νὰ ἀναπτυχθοῦν ἐντὸς ξένου σώματος ὕγιους ἢ καὶ ἀσθενικοῦ.

Εἰς τὴν χειρουργικὴν ἐπιστὴμην ὑπῆρξε σωτηρία ἡ ἀρχὴ τοῦ

Παστέρ, ὁ παστερισμός, ὁ ὁποῖος εὐρύτατα χρησιμοποιεῖται σήμερον. Διὰ τῶν ἐπιδέσμων καὶ τῶν ἀπολυμαντικῶν μέσων ἐπιτυχάνεται, ὥστε μὴδὲ πυρετὸς ἀπλοῦς νὰ προσβάλλῃ τοὺς ὑφισταμένους ἐγγείρησιν, ἀκόμη καὶ ὅταν ὁλόκληρα μέλη τοῦ σώματος ἀποκόπτονται.

Οἱ διεθνεῖς θαυμασται τοῦ μεγάλου Παστέρ δι' ἐράνων, οἱ ὁποῖοι ἀπεστάλησαν ἐκ πάσης γωνίας τῆς γῆς, συνέλεξαν μέγα χρηματικὸν ποσόν, διὰ τοῦ ὁποῖου ἀνηγέρθη τὸ 1886 τὸ μέγα Ἰνστιτούτον Παστέρ ἐν Παρισίοις, τὸ ὁποῖον χρησιμεύει ὡς λυσσιατρεῖον καὶ ὡς ἐργαστήριον μικροβιολογικῶν μελετῶν.

Πρὸ τοῦ Ἰνστιτούτου σύμπλεγμα χαλκοῦν παριστᾷ ἓνα ποιμενόπαιδα, ὁ ὁποῖος κρατεῖ ἐκ τοῦ λαιμοῦ λυσσῶντα λύκον καὶ προσπαθεῖ νὰ δέσῃ τὸ στόμα τούτου.

Ὁ ἥρωικὸς οὗτος ποιμενόπαις εἶναι ὁ δεκατετραετὴς Ζουμπίλ, ὁ ὁποῖος, διὰ νὰ σώσῃ τέσσαρας μικροὺς παῖδας ἀπὸ λύκου λυσσῶντος, ὥρμησε, συνέλαβε τὸν λύκον, παρὰ τοῦ ὁποῖου ὑπέστη πολλὰ δῆγματα, περιέσφιξε δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν τὸν λαιμὸν αὐτοῦ καὶ τέλος τὸν ἔσυρε καὶ τὸν ἐπνίξεν ἐντὸς τῆς λίμνης. Αὐτὸς εἶναι ὁ πρῶτος λυσσόδηκτος, τὸν ὁποῖον ἐθεράπευσεν ὁ Παστέρ.

Τὸ σύμπλεγμα συμβολίζει τὰς δύο νίκας : τὴν μεγάλην νίκην τοῦ μικροῦ βοσκοῦ καὶ τὴν νίκην τοῦ Παστέρ κατὰ τῆς λύσσης.

Ὁ Παστέρ ἐρευνῶν καὶ ἐργαζόμενος μέχρι τῆς τελευταίας στιγμῆς τῆς ζωῆς του ἀπέθανε τὴν 28ην Σεπτεμβρίου 1895 καὶ ἐτάφη εἰς τὸ Πάνθειον τῶν Παρισίων.

Κατὰ τὸ 1920 ιδρύθη καὶ ἐν Ἀθήναις διὰ δωρεῶν καὶ κρατικῆς ἀρωγῆς « Ἰνστιτούτον Παστέρ ».

Τοῦτο ἔχει προορισμὸν τὴν μελέτην τῶν μολυσματικῶν καὶ παρασιτικῶν νόσων τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν κατοικιδίων ζώων ἐν Ἑλλάδι καὶ τὴν ὑπόδειξιν μέτρων πρὸς παρακώλυσιν τῆς μεταδόσεως αὐτῶν. Ἔχει προσέτι τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἀγῶνος κατὰ τῆς ἐλονοσίας καὶ τῆς φυματιώσεως καὶ τὴν παρασκευὴν διαφόρων ἐμβολίων.

Δ. Κακλαμάνος

Η ΧΑΡΑ

Ζητῶ τὴν χαρὰν πότ' ἐδῶ, πότ' ἐκεῖ.
 Ποῦ εἶναι, εἰπέτε μου, ποῦ κατοικεῖ ;
 Δὲν εἶναι εἰς λόφους κι εἰς ὄρη ὑψηλά.
 Εἰπέ τε μου, ποῦ ἡ μορφὴ της γελᾷ ;

Εἰς βάθη κοιλάδων ἐπῆγα ζητῶν
 Τὸν ρύακα εἶδα ποῦ πίπτει κροτῶν
 καὶ παίζει καὶ σύρει νερὰ καθαρὰ.
 Μαζὶ τῶν δὲν ἔπαιζε πλὴν ἡ χαρά.

Ἐζήτησα αὐτὴν εἰς σκιάς τῶν δασῶν.
 Ἐγέλων τὰ φῶτα ἀστέρων χρυσῶν
 πτηνὸν ἐκελάδει εἰς μυσίνην χλωράν,
 πλὴν ἔψαλλε θρήνους καὶ ὄχι χαράν.

Ἐζήτησα αὐτὴν εἰς εὐθύμους χορούς,
 εἰς δειπνῶν θαλάμους λαμπρούς κι ἡχηρούς,
 εἰς φῶτα, εἰς σκεύη χρυσᾶ κι ἀργυρᾶ,
 πλὴν αὕτη· εἰς αὐτὰ δὲν εὗρέθη ἡ χαρά !

Τὴν ἔφθασα τέλος, τὴν εὔρον μακράν,
 μακράν εἰς χωρίου κοιλάδα μικράν
 τριγῦρο της εἶχε παιδιὰ ἀρκετά·
 κι ἐπῆδα μ' ἐκεῖνα κι ἐγέλα μ' αὐτά.

Ποῦ εἴσθε, καλοὶ παιδικοὶ μου καιροί ;
 ἐφώναζα τότε μὲ στῆθος βαρύ.
 Πλὴν μόλις τὴν εἶδα, πετᾷ ἡ χαρά,
 κι αὐτὴ ἦταν ἡ πρώτη κι ἐσχάτη φορὰ !

8. ΒΙΟΓΡΑΦΙΑΙ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΖΑΠΠΑΣ

Εἰς ἓν μικρὸν χωρίον τῆς Ἡπείρου, τὸ Λάμποβον, ἐγεννήθη τὸ 1800 ἀπὸ γονεῖς πτωχοὺς ἓνα ἀγοράκι, τὸ ὁποῖον ἐβάπτισαν Βαγγέλην. Τὸ παιδί ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐμεγάλωσεν. Ἦτο ἐξυπνον, ζωηρόν, φιλότιμον. Γράμματα δὲν ἔμαθε πολλά, διότι τὸ μικρὸν χωρίον μὲ τὰς ἐκατὸν πεντήκοντα οἰκίας του δὲν εἶχε σχολεῖον. "Ὅσα ἔμαθε, τὰ ἔμαθε μόνος του ἢ ἐρωτῶν τὸν ἱερέα, ὁ ὁποῖος τὰ ἤξευρε καὶ αὐτὸς ὀλιγοστά.

Ἀλλὰ περισσότερον καὶ ἀπὸ τὰ γράμματα ἠγάπα ὁ Βαγγέλης τὰ ὅπλα. Ἀπὸ μικρὸς ἦτο καλὸς σκοπευτής. Δὲν θὰ εἶχεν ὑπερβῇ τὸ δέκατον τρίτον ἔτος τῆς ἡλικίας του, ὅτε τὸν ἐστρατολόγησεν ὁ Ἀλῆ - πασᾶς ὁ Τεπελενλῆς καὶ τὸν ἐστείλε φρουρὸν εἰς ἓν φρούριον πλησίον τῶν Ἰωαννίνων. Ἐκεῖ ἔμεινεν ὁ Βαγγέλης ἑπτὰ ἔτη. Ἐγένινεν εἴκοσι χρόνων καὶ ἦτο πρῶτος εἰς τὴν τὸλμην καὶ τὴν ἐξυπνάδα.

Τὸ 1820 ὁ Ἀλῆ - πασᾶς ἐπανεστάτησε κατὰ τοῦ σουλτάνου. Οὗτος ἀπέστειλε στρατεύματα καὶ ἀρχιστράτηγον τὸν Πασόμπτην μὲ τὴν διαταγὴν νὰ καταπνίξῃ τὴν ἐπανάστασιν, νὰ συλλάβῃ ζωντανὸν τὸν Ἀλῆν, ἢ, ἂν φονευθῇ, νὰ τοῦ ἀποστείλῃ τὴν κεφαλὴν του.

Τότε ὁ Πασόμπτης ἐκάλεσεν ἐξ ὀνόματος τοῦ σουλτάνου τοὺς ἀνδρείους Σουλιώτας νὰ συμπολεμήσουν κατὰ τοῦ Ἀλῆ. Ἐξ αἰτίας τοῦ Ἀλῆ - πασᾶ ἐστέναζον οἱ ἄμοιροι εἰς τὴν ξενιτειὰν καὶ μὲ λαχτάραν ἐκύτταζαν ἀπὸ τὴν Κέρκυραν τὰ βουνὰ τῆς ἀγαπημένης πατρίδος των. Ὑπεσχέθη νὰ ἀποδώσῃ εἰς αὐτοὺς ἐλευθέραν τὴν ἡρωικὴν των πατρίδα. Οἱ Σουλιῶται ἔτρεξαν προθύμως, ἠνώθησαν μὲ τὸ στράτευμα τοῦ σουλτάνου, ἐπολέμησαν, ὅπως πάντοτε, ἡρωικὰ καὶ ἐκυρίευσαν ἀρκετὰς πόλεις.

Ἀλλ' ὁ Πασόμπτης δὲν παρέδιδε τὸ ποθητὸν Σούλι εἰς τοὺς ἀνδρείους Σουλιώτας, καὶ οἱ Σουλιῶται δυσηρεστημένοι ἐστρατοπέδευσαν χωριστὰ ἀπὸ τὸ σουλτανικὸν στράτευμα. Τότε ὁ Ἀλῆς ἐσκέφθη νὰ ὠφεληθῇ ἀπὸ τὴν δυσἀρέσκειαν αὐτὴν καὶ νὰ ἐλκύσῃ τοὺς Σουλιώτας μὲ τὸ μέρος του. Ἐκάλεσε λοιπὸν τὸν ἀρχηγὸν τῶν Σουλιωτῶν, τὸν Μᾶρκον Μπότσαρην, εἰς τὰ Ἰωάννινα, εἰς τὴν μικρὰν νῆσον τῆς λιμνῆς, ὅπου εἶχε τὴν κατοικίαν του. Ἡ συμφωνία ἐγένινεν ἀμέσως.

Τὴν 6ην Δεκεμβρίου 1820 μία φοβερὰ «μπαταριά», συμπτροκρότησις τριακοσίων σουλιωτικῶν ὅπλων, ἐδόνησε τὸν ἀέρα. Ταυτοχρό-

νως μία δυνατή φωνή έβροντοφώνησε πρὸς τὸ σουλτανικὸν στρατό-
πεδον :

—“Ε ! σεῖς ! Ἀπὸ τώρα κι ἐδῶ ἔχομεν πόλεμον. Σᾶς τὸ λέγω ἐγώ,
ὁ Μᾶρκος Μπότσαρης, διὰ νὰ μὴ μὲ νομίζετε ἄπιστον.

Τὴν συμπυροκρότησιν ἐκείνην τῶν ὅπλων καὶ τὴν φωνὴν ἤκου-
σεν ὁ Βαγγέλης, ἔμαθεν ὅτι οἱ Σουλιῶται πολεμοῦν διὰ τὴν ἐλευθέρω-
σιν τοῦ Ἀλῆ, ἀλλὰ πρὸ πάντων διὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Γένους καὶ
φεύγει ἀπὸ τὸ φρούριον. Τρέχει πρὸς τὸν Μπότσαρην, ὅστις τὸν ἐδέ-
χθη εἰς τὸ ὀνομαστὸν σουλιώτικον σῶμα του.

Ὁ Βαγγέλης ἦτο τώρα ὠραῖος καὶ ὑψηλὸς νέος, μὲ μύστακα λε-
πτόν, ζωηροὺς ὀφθαλμοὺς, σῶμα εὐκαμπτον, εὐκίνητον καὶ χαριτωμέ-
νον. Ἀληθινὸς λεβέντης, Τόσσην ἐδειξεν ἀνδρείαν ἀμέσως, ὥστε ὁ Μπό-
τσαρης τὸν ἔκαμε πρωτοπαλλήκαρόν του. Εἰς ὅλους τοὺς κινδύνους,
εἰς ὅλα τὰ τολμηρὰ ἐκεῖνα κατορθώματα τοῦ Μάρκου Μπότσαρη, ὁ
Βαγγέλης ἦτο τὸ δεξιὸν του χέρι.

Ἐν τῷ μεταξύ ὁ καπετὰν Ζέρβας ἡτοιμάσθη νὰ ἐκστρατεύσῃ μὲ
διακίχσια παλληκάρια εἰς τὴν Ἑπείρον καὶ ὁ Βαγγέλης ἐζήτησεν ἀπὸ
τὸν ἀρχηγόν του τὴν ἄδειαν νὰ ὑπάγῃ καὶ αὐτός. Καὶ ἐπῆγε.

Τὸ Σούλι τώρα τὸ κατεῖχαν οἱ Σουλιῶται, ἀλλὰ πολυἀριθμος
ἐχθρικός στρατὸς τὸ ἐπολιόρκει ἀπ’ ὅλα τὰ μέρη. Ἦτο ἀπόλυτος
ἀνάγκη νὰ συνεννοηθῇ ὁ Ζέρβας μὲ τοὺς πολιορκουμένους διὰ νὰ ἐπι-
τεθοῦν ἐκ συμφώνου κατὰ τῶν ἐχθρῶν, ἐκεῖνοι ἀπὸ τοὺς βράχους τοῦ
Σουλίου καὶ οἱ στρατιῶται τοῦ Ζέρβα ἀπὸ τὴν κοιλάδα. Ἀλλὰ πῶς νὰ
γίνῃ ἡ συνεννόησις ; Ἐν τούτοις ἔπρεπε νὰ εἰδοποιηθοῦν οἱ Σουλιῶται.

— Παιδιά, λέγει ὁ καπετὰν Ζέρβας, ποῖος πάει στὸ Σούλι ;

Σιωπὴ ἐπεκράτησε μερικὰς στιγμὰς· οὔτε ἀναπνοὴ δὲν ἤκούετο.
Ἐξαφνα ἐπινάχθη ἐπάνω ἓνα παλληκάρι.

— Ἐγὼ πάω ! εἶπε μὲ ἀπόφασιν.

Ἦτο ὁ Βαγγέλης.

— Ἄν πάῃ ὁ Βαγγέλης, πηγαίνω καὶ ἐγὼ μαζί του, λέγει ἄλλος ἀν-
δρεῖος.

Ὁ Βαγγέλης δὲν ἦτο μόνον ἀτρόμητος, ἀλλὰ καὶ πολὺ ἔξυπνος.
Ἐγνώριζεν ὅτι οἱ πολιορκηταὶ εἶχον ραμαζάνι καὶ ὅτι μετὰ τὴν δύσιν
τοῦ ἡλίου, πεινασμένοι καὶ ἐξηντλημένοι, ἐρρίπτοντο ὅλοι εἰς τὴν τρο-
φὴν μετὰ τὴν νηστείαν τῆς ἡμέρας. Ἐκείνην τὴν ὥραν ἐξέλεξεν ὁ
Βαγγέλης διὰ τὸ τολμηρόν του σχέδιον.

Ἐπροχώρησε μὲ τὸν σύντροφόν του χωρὶς νὰ τὸν ἐννοήσουν πλησίον τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοπέδου, ἔπειτα ἐσκαπᾶσθη ὁλόκληρος μὲ χόρτα καὶ φύλλα δένδρων, ἔπεσε κάτω καὶ συρόμενος μὲ τὴν κοιλίαν, μὲ τὸν σύντροφόν του ὀπίσω του, διέσχισε τὸ ἐχθρικὸν στρατόπεδον. Οἱ ἐχθροὶ ἀνύποπτοι κατ' ἄρχάς δὲν ἐνόησαν τίποτε. Ἄλλ' ὅταν εἶδον νὰ προχωροῦν τὰ ζωντανὰ ἐκεῖνα δένδρα, τὰ πράσινα φαντάσματα, ἐτινάχθησαν ἐπάνω φωνάζοντες :

— Σουλιῶται ! Σουλιῶται ! Καὶ ἤρχισαν νὰ πυροβολοῦν. Ἄλλ' οἱ δύο ἄνδρεῖοι εἶχον ἤδη ἀπομακρυνθῇ. Ἐξαφνα ἀνωρθώθησαν, ἐπέταξαν τὰ χόρτα καὶ τὰ φύλλα καὶ ταχεῖς ὡς ἀστραπὴ εἰσώρμησαν εἰς τὸ δάσος καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἀνέβησαν εἰς τὸ φρούριον τῆς Κιάφας.

Φαντάζεσθε μὲ ποῖον ἐνθουσιασμόν τοὺς ὑπεδέχθησαν οἱ πολιορκούμενοι !

Ὁ Βαγγέλης ἐξηκολούθησε νὰ ρίπτεται εἰς τοὺς κινδύνους, ἕως ὅτου ἡ Ἑλλάς ἔγινεν ἐλευθέρα. Ἡ πατρίς ἐτίμησε τὸ ἥρωικὸν τέκνον της, τὸν ἀνύψωσεν εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ ταξιάρχου καὶ τοῦ ἐχάρισεν ἐθνικὰς γαίας.

Ἄλλ' ὁ Βαγγέλης ἤθελεν ἐνέργειαν, ζωὴν, κίνησιν. Τώρα ποῦ ἐπέρασεν ἡ λαχτάρα τῶν κινδύνων ἤθελε νὰ ἀφοσιωθῇ εἰς κάτι πολὺ μεγάλον, τὸ ὁποῖον νὰ ἀπαιτῇ ὅλην τὴν ἐνέργειαν τῆς ψυχῆς του.

Τὸ 1831 ἀφῆκε καὶ τὸν βαθμὸν καὶ τὰς ἐθνικὰς γαίας καὶ ἐπείστροφεν εἰς τὸ χωρίον του, διὰ νὰ ἀποχαιρετήσῃ τοὺς ἰδικούς του. Ἡσθάνθη τὴν καρδίαν του νὰ αἱματώνη βλέπων τὸ χωρίον του σκλαβωμένον. Ἐκεῖνας τὰς ἡμέρας εἶχαν ἀφήσει ἐλευθέραν ἀπὸ τὰς φυλακὰς τὴν γραῖαν μητέρα του. Ὁ Βαγγέλης ἐφίλησε μὲ δάκρυα τὸ χέρι τῆς μητέρας του, ἐπῆρε τὴν εὐχὴν της, ἔκαμε τὸν σταυρόν του καὶ ἔφυγεν εἰς τὴν ξενιτειάν, εἰς τὴν Βλαχίαν. Ἐφθασεν εἰς τὸ Βουκουρέστι.

Χρήματα δὲν εἶχεν, ἀλλ' εἶχε μεγάλην πεποίθησιν εἰς τὴν Θεῖαν Πρόνοιαν καὶ εἰς τὰς ἰδικὰς του δυνάμεις. Ἀπεφάσισε νὰ ἐπιδοθῇ εἰς τὴν γεωργίαν. Καὶ κατ' ἄρχάς ἐνοικίασε τὰ κτήματα τῶν ἐκεῖ ἐλληνικῶν μοναστηρίων. Καὶ ἀφωσιώθη εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς μὲ σύστημα καὶ μὲ μέθοδον. Ὅταν ἤλθεν ἡ ὥρα τοῦ θερισμοῦ κανὲν κτῆμα δὲν εἶχε δώσει τόσον ἄφθονον καρπόν.

Τότε ἐφθασεν ἐκεῖ ὁ ἐξάδελφός του Κωνσταντῖνος, ὅστις μὲ τὴν εὐφυΐαν καὶ τὴν δραστηριότητά του ἔγινε πολῦτιμος βοηθὸς τοῦ ἐξαδέλφου του.

Ὁ Βαγγέλης ἡγόρασεν ἐν τῷ μεταξὺ πολλὰ καὶ μεγάλα κτήματα καὶ ἐγένεν ἐκατομμυριούχος.

Ἀλλὰ μέσα εἰς τὸν πλοῦτον, εἰς τὴν εὐτυχίαν, μέσα εἰς τὴν ἡγεμονικὴν τοῦ ζωῆν δὲν ἐλησμόνησε τὴν Πατρίδα. Ἡ ἀγάπη τοῦ ἦτο καὶ τώρα τόσο μεγάλη, ὅσον εἰς τὴν νεότητά του. Τότε τῆς εἶχεν ἀφιερῶσαι τὴν ζωὴν του, τώρα ἦλθεν ἡ ὥρα νὰ τῆς ἀφιερῶσιν τὴν περιουσίαν του.

Ἡ Ἑλλάς δὲν εἶχεν ἀκόμη συνέλθει ἐντελῶς ἀπὸ τὴν ἐρήμωσιν τῆς μακρᾶς σκλαβιάς. Ὁ Βαγγέλης, ὅστις ἐγνώριζεν ἐξ ἰδίας πείρας τὰ ἀγαθὰ τῆς γεωργίας, ἀπεφάσισε νὰ τὴν βοηθήσῃ. Ἐδωσεν ἀρκετὸν ποσὸν καὶ διωργανώθη τὸ 1859 ἡ πρώτη ἐκθεσις — τὰ « Ὀλύμπια » — εἰς τὴν ὁποίαν ἔλαβον μέρος χίλιοι περίπου ἐκθέται ἐξ ὅλων τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐξέθεσαν προϊόντα γεωργίας, κτηνοτροφίας καὶ βιομηχανίας.

Ὁ Βαγγέλης ἐνεθαρρύνθη ἀπὸ τὴν ἐπιτυχίαν καὶ ἀπεφάσισε νὰ ιδρύσῃ καὶ ὠραῖον μεγαλοπρεπὲς κτίριον διὰ τὰ « Ὀλύμπια », ὥρισε δὲ νὰ γίνεταί κατὰ τριετίαν ἐκθεσις ὅλων τῶν προϊόντων καὶ νὰ βραβεύονται τὰ καλύτερα.

Τὸ 1865 ἀπέθανεν ὁ Βαγγέλης. Ὅταν ἠγοίχθῃ ἡ διαθήκη του, ὁ κόσμος ἐπληροφόρηθη ὅτι ἐδώρισεν ὅλην τὴν ἀκίνητον περιουσίαν του εἰς τὸ Ἔθνος. Δὲν ἐλησμόνησεν, ὅμως, καὶ τὸ πτωχὸν χωρίον του, ἐφρόντισε νὰ ἐπισκευασθῇ ἡ ἐκκλησία καὶ νὰ κτισθῇ σχολεῖον.

Συμφώνως πρὸς τὴν διαθήκην του τὰ ὀστᾶ τοῦ Ζάππα μετεφέρθησαν ἐκ Βλαχίας καὶ ἐτάφησαν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ σχολείου τοῦ Λαμπόβου, ἡ δὲ κεφαλὴ του εἰς ἓνα τοῖχον τοῦ Ζαππείου.

Κάθε ἐπισκέπτῃς τοῦ ὠραίου μεγάρου, ἀφοῦ περάσῃ τὰ μαρμάρινα προπύλαια καὶ προχωρήσῃ εἰς τὴν ὠραίαν στρογγύλην στοάν, εἰς ἓνα τοῖχον δεξιὰ ἐπὶ ἐρυθρᾷ πλακῶς ἀναγινώσκει :

« ΕΝΤΑΥΘΑ ΚΕΙΤΑΙ Η ΚΕΦΑΛΗ
ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΖΑΠΠΑ »

Ἀρ. Κοιττίδης

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΓΥΖΗΣ

Ὁ Νικόλαος Γύζης ὑπῆρξεν ὁ μεγαλύτερος Ἑλλήν ζωγράφος τῆς ἐποχῆς μας.

Ἐγεννήθη τὴν 1 Μαρτίου 1842 εἰς τὴν Τῆνον. Ἐν τῷ πατρικῷ τοῦ οἴκῳ ὑπῆρχεν ἀνηρτημένη ἐντὸς πλαισίου χαλκογραφία τις, παριστάωσα ἓνα ἐκ τῶν ἀνδρῶν τῆς Ἐπαναστάσεως. Ὁ μικρὸς Νικόλαος μόλις πενταετής, ἐπὶ ὥρας ἔμενεν ἐνώπιον αὐτῆς καὶ τὴν παρετήρει μετὰ προσοχῆς.

Ἡμέραν τινά, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ μήτηρ τοῦ ἀπουσίαζεν ἐκ τῆς οἰκίας, κατῴρθωσε νὰ καταβιβάσῃ τὴν εἰκόνα καί, ἀφοῦ ἐπεξεργάσθῃ αὐτὴν καὶ ἐκ τοῦ πλησίον, ἔλαβε τεμάχιον χάρτου καὶ μολυβδοκόνδυλον καὶ ἤρχισε νὰ τὴν ἀντιγράψῃ. Τὸ πρῶτον αὐτὸ ἔργον ὁ μικρὸς ζωγράφος ἀποπεράτωσε μετὰ τινος ἡμέρας μὲ τὴν ἄδειαν τῆς μητρός του· φαίνεται δὲ ὅτι, ὡς ὁ ἴδιος διηγεῖτο κατόπιν, τὸ ἀντίγραφον ὁμοίαζε πολὺ μὲ τὸ πρωτότυπον.

Μετὰ ἓν ἔτος ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ὁ πατὴρ τοῦ ἀποκατέστη οἰσγενειακῶς ἐν Ἀθήναις. Ἡ γείτων, μετὰ τῶν τέκνων τῆς ὁποίας ὁ μικρὸς Γύζης ἐπαιζεν ἐν Ἀθήναις, ἔτυχε νὰ ἔχῃ ἀνηρτημένους εἰς τὸν οἶκον τῆς δύο χαλκογραφίας. Ὁ Γύζης ἐβασάνιζε τὴν μητέρα του καθ' ἐκάστην παρακαλῶν αὐτὴν νὰ ζητήσῃ τὰς χαλκογραφίας, διὰ νὰ τὰς ἀντιγράψῃ. Ἐπειδὴ, ὅμως, ἡ μήτηρ τοῦ ἐδίσταζεν, ὁ μικρὸς μετέβη μόνος τοῦ καὶ τὰς ἐζήτησεν ἀπὸ τὴν καλὴν γείτονα. Τῷ ἐδόθη πρῶτον ἡ μία, τὴν ὁποίαν καὶ ἀντέγραψε τόσον πιστῶς, ὥστε ἡ ὁμοίότης τοῦ ἀντιγράφου πρὸς τὸ πρωτότυπον ἐξέπληξε τοὺς πάντας.

Κατόπιν ἀντέγραψε καὶ τὴν ἄλλην μετὰ τῆς αὐτῆς ἐπιτυχίας.

Ἐκτοτε, παρὰ τὴν ἀντίστασιν τοῦ πατρός του, ἐπεδόθη εἰς τὴν ζωγραφικὴν, ἐνῷ ἡ μήτηρ τοῦ κρυφίως ἐχορήγει εἰς αὐτὸν τὰ ὑλικά. Κατόπιν, ὅμως, εἰσῆχθη ὑπὸ τοῦ πατρός του εἰς τὸ Πολυτεχνεῖον, διότι ἐπέισθη καὶ οὗτος ὅτι ὁ μικρὸς Νικόλαος εἶχεν ἐξαιρετικὴν κλίσιν.

Ὁ Γύζης εἰσῆλθεν εἰς τὸ Πολυτεχνεῖον ὀκταετής. Ὁ πατὴρ τοῦ ἠναγκάσθη νὰ τὸν δηλώσῃ ὡς δωδεκαετῇ, διότι ἄλλως δὲν θὰ ἐγίνετο δεκτός, ὡς πολὺ μικρός. Ἦτο ὁ πρῶτος τῆς τάξεώς του, ἥριστευε πάντοτε εἰς ὅλους τοὺς διαγωνισμοὺς καὶ διετήρησε τὰ πρωτεῖα εἰς ὅλας τὰς τάξεις τοῦ Πολυτεχνείου.

Εἰς ἡλικίαν 23 ἐτῶν ἐστάλη ὡς ὑπότροφος εἰς Μόναχον πρὸς

ἐξακολούθησιν τῶν σπουδῶν του. Εἰς τὸ Μόναχον εἰργάσθη ἐπὶ ἐξ ἔτη εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν εἰκαστικῶν τεχνῶν, τὰ δὲ δύο τελευταῖα ἔτη ἐφοίτησεν εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ Πιλότου, ὁ ὁποῖος μεγάλως ἐτίμα τὸν Γύζην, ὅχι μόνον διὰ τὴν ὑπέροχον αὐτοῦ καλλιτεχνικὴν ἰδιοφυίαν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν ἐξαίρετον αὐτοῦ χαρακτῆρα.

Μετὰ τὴν ἀποφοίτησιν ἐκ τῆς Ἀκαδημίας ἐπέστρεψεν εἰς Ἀθήνας πρὸς τοὺς γονεῖς του, ἔπειτα δὲ ἐπεχείρησε ταξίδιον σπουδῆς εἰς Μικρὰν Ἀσίαν, μεθ' ὃ ἐπέστρεψεν εἰς Ἀθήνας. Μολονότι αἱ παιδικαὶ ἐντυπώσεις ἀπὸ τὴν ἡλιόλουστον πατρίδα του οὐδέποτε εἶχον ἐξαφανισθῇ ἀπὸ τὴν μνήμην του, ἐν τούτοις νέαν δρόσον καὶ ζωὴν προσέλαβον αὐταί, ὅτε ὁ Γύζης ἐπανεῖδε τὴν εὐλογημένην χώραν. Ἡ ζωηρότης τοῦ χρωματισμοῦ τῶν μετὰ ταῦτα εἰκόνων του, ὡς καὶ πλεῖστα θέματα αὐτῶν ὑφείλονται κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὰ ταξίδια ταῦτα.

Νυμφευθεὶς ὁ Γύζης ἐν Ἀθήναις τὴν Ἀρτεμιν Νάζου, ἦλθεν εἰς Μόναχον καὶ ἱδρυσεν ἐκεῖ εὐδαίμονα οἶκον. Ἀπὸ τοῦ 1880 ἔγινεν ἐπίτιμον μέλος τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Μονάχου, ἀπὸ δὲ τοῦ 1882 διωρίσθη καὶ τακτικὸς καθηγητὴς αὐτῆς.

Ὅτε τὸν ἐζήτησεν ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις νὰ ἔλθῃ εἰς Ἀθήνας καὶ νὰ ἀναλάβῃ τὴν διεύθυνσιν τῆς Σχολῆς Καλῶν Τεχνῶν, πόσῃ χαρὰν ἡσθάνθη ! Μὲ ποίους παλμοὺς ἀνελογίζετο τὰς εὐτυχεῖς ἡμέρας, αἱ ὁποῖαι τὸν ἀνέμενον ὑπὸ τὸν γαλανὸν οὐρανὸν τῆς Ἑλλάδος ! Ἀλλὰ δὲν ἠτύχησεν ὁ Γύζης νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ γλυκὺ τοῦτο ὄνειρόν του. Μακρὸς καὶ ἐξαντλητικὸς πυρετὸς τὸν κατέβαλε, τὸν ἔρριψε κλινῇ καὶ τέλος τὸν ἔφερεν εἰς τὸν τάφον τῇ 22 Δεκεμβρίου 1900. Ἡ ξένη γῆ ἐδέχθη τὸ τιμημένον σῶμα του καὶ τὸ διαφυλάττει φιλοστόργως ὡς δευτέρα πατρίς τοῦ μεγάλου τέκνου τῆς Ἑλλάδος.

Τὰ ἔργα τοῦ Γύζης, ἐμπνευσμένα κατὰ τὸ μέγιστον μέρος τῶν ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴν ζωὴν καὶ ἀπὸ τὰς ἑλληνικὰς ἐθνικὰς καὶ θρησκευτικὰς παραδόσεις, ἐτίμησαν κατ' ἐξοχὴν τὴν νεωτέραν ἑλληνικὴν τέχνην καὶ ἔδωκαν εἰς τὸν ἴδιον πανευρωπαϊκὴν φήμην ζωγράφου ἐξαιρετικῆς ἀξίας. Ἐκ τῶν πινάκων του, πολλοὶ τῶν ὁποίων εὐρίσκονται εἰς τὰς Πινακοθήκας τῶν Ἀθηνῶν, τοῦ Μονάχου καὶ τῆς Δρέσδης, σπουδαιότεροι θεωροῦνται : « Τὸ τάμα », « Ἡ Ἰουδιθ », « Τὸ κρυφὸ σχολεῖο », « Τὸ παραμῦθι τῆς γιαγιάς », « Ἡ δόξα τῶν Ψαρῶν », « Ἡ ἀρμονία », « Ἡ ἀποθέωσις τῆς Βαυαρίας », « Ἡ ἐαρινὴ συμφωνία » κλπ.

Ἐκθεσις τῶν ἔργων τοῦ ὀργανώθη ἐν Ἀθήναις κατὰ Μάρτιον τοῦ 1928.

Ἡ φιλοπατρία τοῦ ἦτο φλογερά. Ὅσάκις ἔγραφε περὶ Ἑλλάδος, περιέκλειεν εἰς τὸν χάρτην ὅλην τοὺν ψυχὴν καὶ ἐξέφραζεν ὅλον τοὺν τὸν πόνον διὰ τὰ δεινοπαθήματά της. Ἐγραφε κάποτε εἰς φίλον τοῦ : « Δὲν ἡμπορῶ ἀκόμη νὰ ἐννοήσω εἰς τί ἔπαισιν αὐτὴ ἡ ἐνδοξος παλαιὰ Ἑλλάς καὶ ἔπρεπε νὰ καταδικασθῇ πρὸ χιλιάδων ἐτῶν εἰς τὸν σπαραγμὸν καὶ τὴν ὑποδούλωσιν τῶν ἰσχυροτέρων βαρβάρων. Μήπως διότι ἐφώτισε τὴν οἰκουμένην καὶ διότι ἤλλαξε τοὺς θεοὺς αὐτῆς, ἢ μήπως διότι εἶναι ὠραία καὶ γλυκεῖα ; ».

Πρὸς οἰκεῖν τοῦ, ὁ ὅποιος τῷ παρεπονεῖτο διὰ τὸν καύσωνα τῶν Ἀθηναίων, ἔγραφε τὰ ἐξῆς : « Σᾶς συλλυποῦμαι, ὅτι ὑποφέρετε ἀπὸ τόσῃν ζέσῃ. Εἰς τοῦτο πταίετε σεῖς οἱ ἴδιοι. Ἐὰν δενδροφυτεύσετε, θὰ εὕρουν τοῦλάχιστον τὰ παιδιὰ καὶ τὰ ἐγγόνια σας δροσερώτετον κλῖμα. Κρῖμα εἰς τὴν ὠραίαν Ἑλλάδα μας. Μόνον τοὺς σπόρους τῶν ὀπωρικῶν, τὰ ὅποια τρώγετε, ἂν ἐρρίπτετε εἰς τὴν γῆν, τὴν ἁγίαν γῆν τῆς Ἑλλάδος, αὐτὴ θὰ σᾶς ἐδώριζε δένδρα. Πολλὰ θὰ ἐχάνοντο, ἀλλὰ καὶ πολλὰ θὰ ἐμεγάλωναν ».

Τὸν Αὐγούστον τοῦ 1895, ὀλίγον πρὶν ἢ ἐπισκεφθῇ πάλιν τὰς Ἀθήνας, ἔγραψεν εἰς τοὺς οἰκείους τοῦ : « Τὸ πρὸ τόσων ἐτῶν σχέδιόν μου νὰ ἔλθω εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ νὰ σᾶς ἴδω, νὰ ἐπανίδω τὴν πατρίδα μου, τὰ ἀδελφία μου, τοὺς φίλους μου, νὰ ἴδω τὴν θάλασσαν, τὴν ὁποίαν ἀγαπῶ καὶ φοβοῦμαι, τὸν ζωγραφιστὸν ὀρίζοντα τῶν Ἀθηναίων, Θεοῦ θέλοντος, πραγματοποιεῖται μετ' ὀλίγας ἡμέρας. Τὸ ὄνειρον αὐτὸ μοῦ φέρει διαδοχικῶς χαράν, λύπην, φρίκην, γλυκύτητα... Ἄν ἴδῃτε ὅτι πολὺ συγκινοῦμαι, στείλατέ με πάλιν ὀπίσω, διώξατέ με πάλιν εἰς τὰ ξένα... ».

Ναοῦ θυσιαστήριον ἦτο τὸ ἐργαστήριόν τοῦ καὶ ἱεροφάντης πιστὸς καὶ θεόπνευστος ὁ διδάσκαλος. Ἐκαθήμεθα, γράφει εἰς ἐκ τῶν μαθητῶν τοῦ, καὶ ἐκυντάζαμεν τοὺς ἀμαυροὺς μελαγχολικοὺς ὀφθαλμούς τοῦ. Ἀγάπη ἔλαμπε μέσα εἰς αὐτούς, μόνον ἀγάπη. Καὶ ἡ ἀγάπη αὐτὴ διεχύνετο θαυμασίως εἰς τὰς καρδίας μας καὶ διαρκὲς εἰρήνην ἐβασίλευεν ἐντός μας, ὅταν ἀφήναμεν τὸν διδάσκαλον ».

Στ. Σπεράντσας

Ο μαθητής εξετάζεται για την
 επί του προγράμματος της ΕΡΕΥΡΑΣ
 με σκοπό να καθοριστεί η κατάσταση
 της γνώσης του μαθητή.

Αυτός ο έλεγχος πραγματοποιείται
 με τη μέθοδο της ερωτοκρίσεως.

9. ΝΕΩΤΕΡΑ ΕΘΝΙΚΗ ΖΩΗ

Αυτός ο μαθητής εξετάζεται
 για την επί του προγράμματος της
 ΕΡΕΥΡΑΣ με σκοπό να καθοριστεί
 η κατάσταση της γνώσης του μαθητή.

Αυτός ο έλεγχος πραγματοποιείται
 με τη μέθοδο της ερωτοκρίσεως
 με τη μέθοδο της ερωτοκρίσεως
 με τη μέθοδο της ερωτοκρίσεως.

Ο ΚΑΝΟΝΑΣ ΚΑΝΟΝΕΥΣΕΙ

Ο Κανόνας του έθνους είναι ο κανόνας που καθορίζει την κατάσταση
 της γνώσης του έθνους. Ο κανόνας του έθνους είναι ο κανόνας
 που καθορίζει την κατάσταση της γνώσης του έθνους. Ο κανόνας
 του έθνους είναι ο κανόνας που καθορίζει την κατάσταση της γνώσης
 του έθνους. Ο κανόνας του έθνους είναι ο κανόνας που καθορίζει
 την κατάσταση της γνώσης του έθνους.

Ο κανόνας του έθνους είναι ο κανόνας που καθορίζει την κατάσταση
 της γνώσης του έθνους. Ο κανόνας του έθνους είναι ο κανόνας
 που καθορίζει την κατάσταση της γνώσης του έθνους. Ο κανόνας
 του έθνους είναι ο κανόνας που καθορίζει την κατάσταση της γνώσης
 του έθνους. Ο κανόνας του έθνους είναι ο κανόνας που καθορίζει
 την κατάσταση της γνώσης του έθνους.

Ο κανόνας του έθνους είναι ο κανόνας που καθορίζει την κατάσταση
 της γνώσης του έθνους. Ο κανόνας του έθνους είναι ο κανόνας
 που καθορίζει την κατάσταση της γνώσης του έθνους. Ο κανόνας
 του έθνους είναι ο κανόνας που καθορίζει την κατάσταση της γνώσης
 του έθνους. Ο κανόνας του έθνους είναι ο κανόνας που καθορίζει
 την κατάσταση της γνώσης του έθνους.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΙΤΥΕ

Ἡ καμπάνα Χριστούγεννα χτυπάει
καὶ μοῦ φτερώνει τὴν ψυχή,
κι ἀνοίγεται ἡ καρδιά μου καὶ σκορπάει
θυμίαμα τὴν προσευχή.

Ἄγιες ἀγάπες τρισευλογημένες,
ποὺ τίς καρδιές ὑψώνετε παρθένες
τῶν πρώτων, τῶν ἀρχαίων Χριστιανῶν,
στὸ ὄνειρο τὸ τρανὸ τῶν οὐρανῶν.

Ἀγάπες μεγαλόδωρες περίσσια,
κάτου ἀπ' τὴ σκέπη τὴ δική σας ἴσια
ζοῦσαν μικροί, τρανοί, πλούσιοι, φτωχοί,
κι ἔδενε τοὺς ἀνθρώπους μιὰ ψυχὴ !

Ἀγάπες, ὦ ! φανῆτε πάλι ἐμπρός μου !
Αὐγὲς τῆς πίστεως, χρυσαυγὲς τοῦ κόσμου,
κι ἄς βλέπη μὲ τὸ μάγο σας τὸ φῶς
ὁ ἄνθρωπος τὸν ἄνθρωπο, ἀδελφός.

Κ. Παλαμᾶς

Ο ΚΑΠΕΤΑΝ ΚΑΛΟΓΕΡΟΣ

(Ὁ Σπύρος, ἓνα ἀπὸ τὰ πιὸ λεβέντικα τσοπανόπουλα τοῦ Σουλιοῦ, πρῶτος στὸ ντουφέκι, στὸ λιθάρι, στὴν ὁμορφιά, στὸ τραγούδι, στὸ χορὸ καὶ στὸ περπάτημα, παντρενόταν τὴν πεντάμορφη Χάιδω ἀπὸ τὴν Κιάφα. Δὲν εἶχε μείνει ἄνθρωπος ποὺ νὰ μὴν ἔλεγε: Χαρὰ στὸ ταιριασμένο τ' ἀντρώγου· αἴτ' οὗτος παίρνει τὴν περιστέρα κι ἡ περιστέρα τὸν αἴτ' οὗτο.

Μὰ τὴ στιγμή ποὺ πάτησε ἡ νύφη τὸ κατώφλι τῆς θύρας τοῦ γαμπροῦ κι ἔπεφταν τὰ ντουφεκία σὰ χαλάζι, ἔμπηξε ἡ νύφη ἓνα ξεφωνητὸ μεγάλο, σωριάστηκε κατὸ γῆς καὶ μαῦρο αἶμα πετάχτηκε ἀπ' τὰ στήθια της καὶ χύθηκε σὰν αὐλάκι πάνω στὴν κάτασπρη κι ἡλιοπλουμη φορεσιά της!

Ἡ Χάιδω ἦταν νεκρή! Σκόρπιο κι ἀλαλο γύρισε πίσω ὅλο το Σούλι μὲ δακρυσμένα μάτια καὶ λύπη βαρειά στὰ στήθια. Μόνον ὁ γαμπρὸς ὁ Σπύρος δὲν φάνηκε πονευνά).

Κανείς δὲν τὸν εἶδε κατὰ ποῦ εἶχε κάνει. Κανείς δὲν τὸν εἶδε τί δρόμον εἶχε πάρει. Τὸ ἄλογό του γύρισε μονάχο στὸ σπίτι του χωρὶς καβαλλάρη καὶ μὲ τὰ χαλινάρια σβάρνα. "Ἄλλοι ἔλεγαν ὅτι θὰ ἔπεσε στὸ ποτάμι καὶ πνίγηκε, ἄλλοι ὅτι θὰ τρύπωσε σὲ καμμιὰ σπηλιά κι ἐκεῖ πέθανεν ἀπὸ τὴν πίκρα του, χωρὶς νὰ τὸν ἰδῇ κανείς, κι ἄλλοι ὅτι ἐπῆρε τῶν ὁμματιῶν του. Τὸ Σούλι τὸν ἔχασε, τὸ σπίτι του τὸν ξέγραψεν ἀπὸ τοὺς ζωντανούς κι ἔκανε τὰ μνημόσυνά του !

"Ὅπως ἡ λύπη τρώγει τὴ χαρά, ἔτσι κι ὁ καιρὸς τρώγει τὴ λύπη, σὰν ποὺ τρώγει ὅλα τὰ πράματα. Πέρασαν χρόνια πολλὰ καὶ ξεχάστηκεν ὁ νυφιάτικος θάνατος τῆς Χαίδως ἀπὸ τὴν Κιάφα κι ὁ γαμπριάτικος χαμὸς τοῦ Σπύρου ἀπὸ τὸ Σούλι.

Μιά μέρα, ὕστερα ἀπὸ σαράντα χρόνια ἀπὸ τὸ σκοτωμὸ τῆς Χαίδως καὶ τὸν ξαφανισμό τοῦ Σπύρου, λίγους μῆνες ὕστερα ἀπὸ τὸν πρῶτο πόλεμο, ποὺ ἔχουν κάνει οἱ Σουλιῶτες μὲ τὸν 'Αλῆ-πασᾶ, 'φαινίστηκεν ἓνας κηλόγηρος, ξηντάρης ἀπάνω κάτω στὴν ἡλικία, ψηλὰ στὸ μοναστήρι τοῦ Σουλιοῦ, τὸ ἀθάνατο Κούγκι. "Ἐρχουνταν ἀπὸ τὸ "Ἁγίον Ὅρος κι ἤξερε πολλές γλῶσσες, καὶ τὰ ρούσικα. "Ἐφερε σταυροὺς γιὰ τὲς γυναῖκες καὶ τὰ παλληκάρια καὶ κομπολόγια γιὰ τοὺς γέροντες καὶ τίς γριές. Κανένας δὲν τὸν εἶχεν ἰδεῖ ποτὲ οὔτε εἶχε μάθει ποῦθε κρατοῦσεν ἡ γενιά του. "Ἦταν πάντα κατσουφιασμένος, κι ὅταν τὸν ρωτοῦσαν ποῦθε εἶναι, ἄλλαζε κουβέντα καὶ δὲν ἀπολογιόταν. Σὲ λίγο ἐκέρδισε τὴν ἐμπιστοσύνη τῶν Σουλιωτῶν, ἔγινε γούμενος, πνευματικὸς καὶ δάσκαλος ὅλων τῶν Σουλιῶν καὶ τῶν Παρασουλιῶν. "Ὡμνυαν ὅλοι στ' ὄνομά του, καὶ δὲν ἦταν κρίσι καὶ φιλονικία, ποὺ νὰ μὴν πᾶν σ' αὐτόν. "Ὅ,τι ἔλεγεν ἦταν καλῶς εἰπωμένο, κι ὅ,τι ἔκανε καλῶς καμωμένο, κι ὅλοι τὸν ἔλεγαν 'Αἰ-Καλόγερο.

Τὸ ψυχασάββατο συνήθιζαν οἱ Σουλιῶτες νὰ κάνουν μνημόσυνα στὸ μοναστήρι τοῦ Κουγκιοῦ. Ὁ Αἰ-Καλόγερος μνημόνευε τὰ πεθαμένα ὀνόματα ὅλων τῶν σπιτιῶν τοῦ Σουλιοῦ. Κοντὰ στοὺς ἄλλους ἔδωκε τὴ φυλλάδα τῶν πεθαμένων καὶ ὁ μικρότερος ἀδερφὸς τοῦ ξαφανισμένου γαμπροῦ Σπύρου, γιὰ νὰ τοὺς μνημονεύσῃ. Ὁ γούμενος ἄρχισε νὰ μνημονεύῃ τὰ ὀνόματα ψηλὰ στὲς σκουτέλες, ποὺ ἦταν γεμάτες κόλλυβα, καὶ ἀντὶ νὰ μνημονεύσῃ τὸ ὄνομα «Σπύρος», ποὺ ἦταν γραμμένο στὴ φυλλάδα, μνημόνεψε «Χαίδω», ποὺ δὲν ἦταν γραμμένο. Ὁ Φῶτος, ποὺ εἶχε τ' αὐτιά του ἐκεῖ, τὸ κατάλαβε κι εἶπε τοῦ γούμενου.

— Σπύρο, δέσποτά μου, κι ὄχι Χάιδω !

‘Ο γούμενος ξεροκατάπτε δυὸ τρεῖς φορές μὴ μπορώντας νὰ ξεστομίσῃ τὸ ὄνομα τοῦ Σπύρου, ἀλλ’ ὁ Φῶτος τοῦ μεταίεπε :

— Μνημόνεψε, ‘Αγιε γούμενε, τὸ ὄνομα τοῦ Σπύρου μου !

Στὴ στιγμὴ, τοῦ γούμενου τὰ μάτια ξεχειλίσαν ἀπὸ τὰ δάκρυα, κι ὅπως ἦταν-γιεροφορεμένος μὲ τὸ θυμιατῆρι στὸ δεξί καὶ μὲ τὴ φυλλάδα στὸ ζερβὶ ἀγκάλιασε τὸ Φῶτο καὶ τοῦ εἶπε κλαίγοντας :

— ‘Η Χάιδω, Φῶτο μου, θέλει μνημόνευμα ! ‘Ο Σπύρος ζῇ κι εἶναι μπροστά σου !

Επαύρουν ὅλοι ὅσοι βρίσκονταν στὴν ἐκκλησίᾳ τοῦ Κουγκιοῦ μαθόντας ὅτι ὁ ἀγνωστος γούμενος ἦταν ὁ γαμπροχαμένος Σπύρος κι ἀπὸ τότε τὸν ὠνόμασαν ἀπὸ ‘Αἰ-Καλόγερο, ποὺ τὸν ἔλεγαν, Καπετὰν Καλόγερο, καὶ σ’ ὅλους τοὺς πολέμους, ποὺ ἔκανε τὸ Σούλι μὲ τὸν ‘Αλῆ-πασᾶ, ἦταν πρῶτος καὶ πάντα χρησίμευε νὰ καταπαύῃ τὰς διχόνοιες ποὺ φύτρωναν ἀνάμεσα στοὺς ἀρχηγούς τοῦ Σουλιῦ.

Στὰς 18 ‘Αντριῶς τοῦ 1803, λίγες μέρες ὕστερα ἀπὸ τὸν πρῶτο χαλασμό τοῦ Σουλιῦ, ὁ Καπετὰν Καλόγερος, μὴ θέλοντας νὰ παραδώσῃ στὰ χέρια τοῦ τυράννου τὸν ἑαυτοῦ του, τοὺς δώδεκα συντρόφους του καὶ τὸ ἀγαπημένο του Κούγκι, ἀφοῦ περικυκλώθηκεν ἀπὸ χιλιάδες ὀχτροὺς καὶ δὲν εἶχεν ἄλλο τρόπο νὰ τοὺς σκοτώσῃ, κι ἀφοῦ μετάλαβε τοὺς συντρόφους του, ἔρριξε μιὰ πιστολιά μέσα στὸ ὑπόγειο τῆς ἐκκλησιᾶς, ποὺ βρίσκονταν ἑκατὸ βαρέλια γεμᾶτα μπαρουτί, κι ἀνατινάχθηκαν στὸν ἀέρα ἀνακατωμένοι μὲ φωτιά, καπνὸ, ἄρματα, πέτρες, ξύλα, αἶματα, βόγγους, κλάμματα, λαχτάρια καὶ κουρνιαχτό. Κι ἡ ‘Ιστορία στὸ πλάι τοῦ Σουλιῦ ἔγραψε μὲ ἄσβεστα χρυσᾶ γράμματα τὸ ὄνομα τοῦ Καπετὰν Καλόγερου : « Σαμουήλης » !

Χρ. Χρηστοβασίλης

ΤΟ ΜΟΙΡΟΛΟΓΙ ΤΗΣ ΠΑΡΓΑΣ

Τρία πουλιά ἀπ’ τὴν Πρέβεζα διαβήκανε στὴν Πάργα, τὸ ‘να κυττάει τὴν ξενιτειά, τ’ ἄλλο τὸν ‘Αἰ-Γιαννάκη, τὸ τρίτο τὸ κατάμαυρο μοιρολογαίει καὶ λέει :

— « Πάργα, τουρκιὰ σὲ πλάκωσε, τουρκιὰ σὲ τριγυρίζει·
δὲν ἔρχεται γιὰ πόλεμο, μὲ προδοσιὰ σὲ παίρνει·
βεζίρης δὲν σὲ νίκησε μὲ τὰ πολλὰ τ’ ἀσκήρια.

Ἐφευγαν Τοῦρκοι σὰ λαγοὶ ἀπ' τὸ Παργινὸ τουφέκι,
 κι οἱ Λιάπηδες δὲν ἤθελαν νά 'ρτουν νὰ πολεμήσουν.
 Εἶχες λεβέντες σὰ θεριά, γυναῖκες ἀντρειωμένες,
 πῶτρωγαν βόλια γιὰ ψωμί, μπαρούτι γιὰ προσφάγι·
 τ' ἄσπρα πουλῆσαν τὸ Χριστό, τ' ἄσπρα πουλοῦν καὶ σένα.
 Πάρτε, μαννάδες, τὰ παιδιά, παπάδες, τοὺς ἀγίους,
 ἄστε, λεβέντες, τ' ἄρματα, ἀφῆστε τὸ τουφέκι,
 σκάψτε πλατιά, σκάψτε βαθιὰ ὅλα σας τὰ κιβούρια
 καὶ τ' ἀντρειωμένα κόκκαλα ξεθάψτε τοῦ γονιοῦ σας.
 Τοῦρκους δὲν ἐπροσκύνησαν Τοῦρκοι μὴν τὰ πατήσουν ».

« Ἐκλογαὶ » Νικ. Πολίτου

Δημοτικὸν

Ο ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ ΜΕΛΟΣ ΤΗΣ ΦΙΛΙΚΗΣ

...Ὁ Ἀλῆ-πασᾶς στέλνει αὐτὸν τὸν καιρὸ ἐπίτηδες στὴ Ζάκυνθο τὸ γραμματικὸ τοῦ Μάνθο Οἰκονόμου νὰ προσκαλέσῃ τὸν Κολοκοτρῶνη στὰ Γιάννινα νὰ πάρῃ στὴν αὐλὴ τοῦ ὅποια θέσι θέλει. Ὁ Κολοκοτρῶνης δὲ δέχτηκε νὰ ὑπηρετήσῃ τὸ « μεγάλο θεριό » τῆς Ἡπείρου, ὅπως ἔλεγε τὸν Ἀλῆ. Ὁ πόθος νὰ τραβήξῃ τὸ σπαθί γιὰ τὴν Ἑλλάδα, καὶ μονάχα γι αὐτήν, θέριεψε κάθε μέρα πιὸ ζωντανὸς κι ἀκράτητος μέσα του.

Ἐπαιρνε πολλὰς φορές τὸ στερνοπαίδι του, τὸν Κολίνο, ἀπὸ τὸ χεράκι κι ἀνέβαιναν τὸ δρόμο τοῦ κάστρου. Τοῦ ἔδειχνε μακριὰ τὰ βουνὰ τοῦ Μοριᾶ μὲ τίς σταχτογάλαζες κορφές :

— Ἐκεῖ ἔζησαν οἱ πρόγονοί μας, τοῦ ἔλεγεν. Αὐτὸς ὁ τόπος στενάζει τώρα κάτω ἀπ' τὸ ζυγό.

Τὸ λαϊκὸ τραγούδι ἔχει κάμει ἀθάνατες τοῦτες τίς στιγμὲς καὶ τὴ σιωπηλὴ, βαθειὰ συγκίνησί τους :

- Τί ἔχεις, πατέρα μου, καὶ κλαῖς καὶ βρυχαστενάζεις ;
- Βλέπω τὴ θάλασσα πλατειὰ καὶ τὸν Μοριᾶν ἀλάργα,
 μὲ πῆρε τὸ παράπονο καὶ τὸ μεγάλο ντέρτι...

Δὲν ἀπελπιζόταν, ὅμως, ποτέ. Περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ ἡ πίστι τοῦ ἦταν ἀσάλευτη, πὼς μιὰ μέρα θ' ἄστραφτε σ' αὐτὰ τὰ βουνὰ

ή ρομφαία τῆς λευτεριάς. Μά πῶς ; Σ' αὐτὴ τὴν ἐρώτησι, ποὺ ἦταν γεμάτη ἀγωνία, ἔλαβε τέλος ἀπόκρισι ἕνα πρωὶ τοῦ 1818.

Ὁ Ἀναγνωσταρᾶς, ἀπὸ τοὺς καπεταναίους ποὺ εἶχαν ἀνέβει στὴν Πετροῦπολι νὰ γυρέψουν ἀπὸ τὸν τσάρο μισθοὺς, εἶχε γυρίσει τῶρα μαζί με τὸν Χρυσοσπάθη καὶ τὸ Δημητρακόπουλο κατηχημένος στὰ μυστήρια τῆς Φιλικῆς νὰ κατηχήσῃ κι ἄλλους.

Εἶχαν βγῆ κρυφὰ στὴν Ὑδρα κι ἀγνώριστοι μένανε στὸ σπῖτι τοῦ Καλαβρυτινοῦ Νικηφόρου Παμπούκη, ποὺ ἦταν δάσκαλος στὸ ὑδραῖικο σχολεῖο. Τὸ πρῶτο ποὺ σκέφθηκαν ἦταν νὰ μπάσουν στὴ Φιλικὴ τὸν Κολοκοτρώνη. Τοῦ ἔστειλαν πρόσκοπο τὸν Πάγκαλο. Ἦταν αὐτός, ποὺ εἶχε μπάσει τὸν Ἀναγνωσταρᾶ τὸ 1804 στὸ ρούσικο στρατὸ καὶ τῶρα γύριζε μυστικὰ στὴν Ἑλλάδα, τῆς Φιλικῆς ἀπόστολος καὶ αὐτός. Τὸν εἶχαν γιὰ τοὺς καπεταναίους. Ὁ Ἀναγνωσταρᾶς τοῦ εἶχε δώσει γιὰ καλὸ καὶ γιὰ κακὸ κι ἕνα γράμμα.

Ὁ Κολοκοτρώνης τὸν θυμόταν κάπως. Ξαφνιάστηκεν, ὅμως, ἅμα τὸν εἶδε. Τὸν τράβηξε σ' ἕνα ἐξοχικὸ περίπατο. Ὅταν ἄρχισε νὰ τοῦ κἀνῃ τὸ συνηθισμένο ψάρεμα στοὺς κατηχούμενους, ὁ Κολοκοτρώνης τὸν ἔκοψεν ἀνυπόμονα.

— Πές μου τα ὅλα, μίλα ξάστερα ! Δὲν ταιριάζουν σὲ μένα λόγια λοξά. Εἶναι χρόνια ποὺ προσμένω τέτοιο χαμπέρι.

Τοῦ τὰ εἶπεν ὅλα. Φῶς ἄστραψε μέσα του. Ἡ ἰδέα μιᾶς πανελληνίας συνωμοσίας, ποὺ νὰ ἐνώνῃ πολιτικούς κι ἱερωμένους, ἐμπόρους καὶ νυατικούς, ὀπλαρχηγοὺς καὶ προεστούς, μιᾶς συνωμοσίας, ποὺ θὰ χτυποῦσε μ' ὅλους τοὺς τρόπους τὸν τύραννο, μὲ δυνάμεις ἑλληνικὲς χωρὶς μάταιη ἐλπίδα γιὰ ξένη βοήθεια, τοῦ φαινόταν ἡ μόνη σωτηρία. Εἶδε μπροστά του ζωντανὸ τὸ δρόμο τοῦ λυτρωμοῦ. Γύρεψε στὴ στιγμὴ νὰ ὀρκισθῇ.

— Ἐγώ, ἡ φαμίλια μου, τ' ἄρματά μου, τὸ αἷμα μου, ὅ,τι ἔχω, εἶναι γιὰ τὴν Ἑλλάδα.

Τράβηξαν κάτω ἀπὸ τὸ κάστρο, τὸ δρόμο τῆς Μπόχαλης μὲ τίς μύριες ὁμορφιές. Τριγυρισμένο ἀπὸ καρυδιές, ἐλιές, φοινικιές, κυπαρίσσια, κιτριές καὶ λεμονιές, ζωσμένο παρσινάδα καὶ λουλούδια εἶναι ἕνα ἐκκλησάκι : Ὁ Ἀϊ - Γιώργης τῶν Λατίνων. Δὲν ἔχει καμμιὰ σχέσι μὲ τοὺς δυτικούς... Λατῖνοι λέγονταν ἡ φαμίλια ποὺ τὸ ἔχτισε. Ἦταν τὸ ἀγαπημένο ἐκκλησάκι τοῦ Κολοκοτρώνη.

Σ'αὐτὸ εἶχε βαφτίσει ὅσα παιδιὰ εἶχε ἀποκτήσει στὴ Ζάκυνθο.

Στους ἰσκιους του, στὸ πλάτωμά του εἶχαν καθίσει σταυροπόδι πολλές φορές νὰ κλάψουν τὶς συμφορὲς τῶν Χριστιανῶν. Κάτω ἀπὸ τὶς πορτοκαλιὲς καὶ τὶς κιτριές του εἶχαν στρωθῇ ἐπίσημες ἀνοιξιάντικες μέρες, ὅπως ἡ Λαμπρὴ, νὰ φᾶνε τὸ σουβλιστὸ ἄρνι. Στὴν πλάτη του εἶχαν μαντέψει αἱμάτα τουρκικά, καὶ ψυχωμένοι ἀπὸ τὰ καλὰ μαντέματα ἔσερναν τὸ λεβέντικο χορό.

Σὲ τοῦτο τὸ ἐκκλησάκι, ποὺ εἶχε δεθῇ τόσο μὲ τὴν ἱστορία τῆς φαμίλιας του, τῆς ξενιτειᾶς του καὶ τῶν πόθων του γιὰ τὴν Ἑλλάδα, τράβηξεν ὁ Κολοκοτρῶνης τὸν Πάγκαλο, γιὰ νὰ δώσῃ μπροστά του τὸν μέγαν ὄρκο τῆς Φιλικῆς. Ὁ παπᾶς ἦταν δικός τους. Ἦταν ὁ Ἡπειρώτης Ἀνθιμος Ἀργυρόπουλος. Βρισκόταν πρόσφυγας στὴ Ζάκυνθο, κατατρεγμένος ἀπὸ τὸν Ἀλῆ - πασᾶ. Αὐτὸς ὠρkiζε τοὺς φιλικούς καὶ κρατοῦσε τακτικὸ ἄρχεῖο.

Ἀπάνω σ' ἓνα σκεβρωμένο παλιὸ εἰκονισματάκι μὲ τρεμοσβησμένες μορφές ἔβαλε τὸ πλατὺ μεγάλο χέρι του ὁ Ἐλευθερωτὴς τῶν ραγιαδῶν νὰ δώσῃ τὸν ὄρκο. Εἶναι γονατιστός, σκυμμένος· μπροστά στὸ μεγαλεῖο τῆς ἰδέας τὸ μισόφωτο τῆς ἐκκλησίτσας ἐξαυλώνει τὶς τρεῖς μορφές. Κορμιὰ δὲν ὑπάρχουν. Ψυχὲς λειτουργᾶνε.

Μιά μιὰ ξαναγυρίζουν τὶς φοβερὲς λέξεις τοῦ ὄρκου οἱ ἀντίλαλοι ἀπ' ὅλες τὶς γωνίες, ποὺ εἶναι γεμᾶτες σκοτάδι καὶ μυστήριο. Καὶ τὶς μεγαλώνουν, τὶς πληθαίνουν, σὰν νὰ εἶναι μπροστά ὅλα τὰ μαῦρα κοπάδια τῶν ραγιαδῶν καὶ νὰ ὀρκίζονται μαζί του.

Ἀνήσυχτοι φτερουγίζουν κάτω ἀπὸ τὸ θόλο οἱ ἀντίλαλοι αὐτοὶ σὰν πουλιά, ποὺ γυρεύουν ἀνοικτὸ διάβα νὰ πετάξουν στὴν Ἑλλάδα, νὰ κρᾶζουν σὲ συναγερμὸ τὰ σύννεφα τῆς μεγάλης τρικυμίας. Ὑστερα οἱ φράσεις γιὰ τὴν πατρίδα κόβονται ἀπὸ στεναγμούς κι ἀναφιλυτά.

Καὶ τώρα σιωπὴ βαθεῖα καὶ κατανυκτική. Τὸ μυστήριο ἔχει τελειώσει. Ὁ Κολοκοτρῶνης γυρίζει ἀλλαγμένος στὸ σπίτι του. Πότε εἶναι ἐλαφρὸς, χαρούμενος πετάει, καὶ πότε πέφτει ἑξαφνα σὲ συλλογὴ. Τὸν βλέπουν γιὰ πρώτη φορὰ ὕστερ' ἀπὸ μῆνες νὰ κυττάξῃ, νὰ συγυρίξῃ τ' ἄρματα του. Κατεβαίνει στὸ ὑπόγειο καὶ ἐξετάζει μὴ λείπῃ τίποτε ἀπὸ τὴ σέλα του. Δὲν εἶναι ἥσυχος πιά. Ὀνειρεύεται ντουφέκι, σπαθί, μάχες, νύκτες, θάνατο.

ΤΩΝ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΑΙΩΝ

Λάμπουν τὰ χιόνια στὰ βουνά κι' ὁ ἥλιος στὰ λαγκάδια,
 λάμπουν καὶ τ' ἀλαφρά σπαθιά τῶν Κολοκοτρωναίων,
 πῶχουν τ' ἀσήμια τὰ πολλά, τίς ἀσημένιες πάλες,
 τίς πέντε ἀράδες τὰ κουμπιά, τίς ἔξῃ τὰ τσαπράζια·
 ὁποῦ δὲν καταδέχονται τῇ γῆς νὰ τὴν πατήσουν.
 Καβάλλα τρῶνε τὸ ψωμί, καβάλλα πολεμᾶνε,
 καβάλλα πᾶν' στὴν ἐκκλησιά, καβάλλα προσκυνᾶνε,
 καβάλλα παίρν' ἀντίδερο ἀπ' τοῦ παπᾶ τὸ χέρι.
 Φλωριά ρίχνουν στὴν Παναγιά, φλωριά ρίχνουν στοὺς ἄγιους,
 καὶ στὸν ἀφέντη τὸ Χριστὸ τίς ἀσημένιες πάλες :
 « Χριστέ μας, βλόγα τὰ σπαθιά, βλόγα μας καὶ τὰ χέρια ».
 Κι ὁ Θεοδωράκης μίλησε, κι ὁ Θεοδωράκης λέγει :
 — « Τοῦτ' οἱ χαρὲς ποὺ κάνουμε σὲ λύπη θὰ μᾶς βάλουν.
 Ἀπόψ' εἶδα στὸν ὕπνο μου, στὴν ὑποφαντασιά μου,
 θολὸ ποτάμι πέρναγα καὶ πέρα δὲν ἐβγῆκα.
 Ἐλᾶτε νὰ σκορπίσουμε, μπουλούκια νὰ γενοῦμε.
 Σῦρε, Γιωργό μ', στὸν τόπο σου, Νικήτα, στὸ Λοντάρι·
 ἐγὼ πάου στὴν Καρύταινα, πάου στοὺς ἐδικούς μου,
 ν' ἀφήκω τὴ διαθήκη μου καὶ τίς παραγγολές μου,
 τὶ θὰ περάσω θάλασσα, στὴ Ζάκυνθο θὰ πάω ».

« Ἐκλογαὶ » Ν. Πολίτου

Δημοτικὸν

ΜΙΑΟΥΛΗΣ ΚΑΙ ΝΕΛΣΩΝ

Ὁ καθένας φαντάζεται μὲ τί πείσμα κυνηγοῦσεν ὁ Νέλσων τοὺς Ὑδραῖους, ποὺ τοῦ ὀπαζάν τοὺς μπλόκους. Μιά μέρα εἶδε ἕνα μεγάλο καὶ γοργὸ καράβι. Καμμιὰ σημαία. Σὰν νὰ τὸ ἔξεραν ὅμως. Σὰν νὰ τὸ ξανάχαν κυνηγήσει. Ἦταν τὸ καράβι τοῦ Μιαούλη. Ὁ Νέλσων πρόσταξε μιὰ φρεγάδα καὶ μιὰ κορβέτα νὰ τὸ πιάσουν. Σινιάλα, τρουμπέτες, κανόνια. Αὐτὸς φεύγει πάντα καὶ τέλος γλιστρᾷ στὸ λιμάνι.

Λυσσασμένοι τοῦ φυλαῖν καρτέρι μέρα νύχτα. Τέλος, νὰ τος ποὺ ξαναβγαίνει. Τοῦ ρίχνονται, τὸν παίρνουν τὸ κατόπι μὲ γεμᾶτα πανιά· μὰ ποῦ νὰ τὸν φθάσουν· χαλοῦν τὸ μπαρούτι τοὺς ἄδικα στὶς κανονιές. Ἀξαφνὰ ὁ ἄνεμος τὸν προδίδει· ἡ πνοὴ κόβεται, τὰ πανιά λασκάρουν, τρέμουν. Οἱ μπάλες βυθοῦν ὀλόγυρα στὸ καράβι. Ἡ φρεγάδα κι ἡ κορβέτα ζυγώνουν· δυὸ βάρκες φθάνουν μ' ἀξιοματικούς καὶ ναῦτες ἄρμα-

τωμένους, άνεβαίνουν, χύνονται στην κορβέτα, πιάνουν τὸ Μισούλη. Ἀτάραχος. Τὸν κατεβάζουν. Σὲ λίγο ἡ μοῖρα ὀλάκερη ἔχει πλακώσει κοπάδι ὄρνια, πελώρια, ποὺ ρίχνονται ἄξαφνα σὲ περαστικό κυνήγι. Αὐτὰ ἔχουν ἀκόμα τὸ ρεῦμα τοῦ ἀέρα στὰ πανιά τους.

Σὲ λίγο ἀνεβάζουν τὸ Μισούλη στὸ πλοῖο τοῦ Νέλσωνος καὶ τὸν μπάζουν στὴν κάμαρά του. Ὁ Νέλσον δὲν γυρίζει νὰ τὸν κυττάξῃ. Περιπατεῖ βουβὸς πάνω κάτω, ἀγριεμένος. Ὁ Μισούλης τοῦ ρίχνει μιὰ ματιά.

Αὐτὸς εἶναι, λοιπόν, ὁ τρομερὸς Νέλσον ;

Τὸ κορμί του φαγωμένο ἀπὸ τοὺς ἀφάνταστους κόπους, τὴν ἀγρύπνια καὶ τὴν ἀνησυχία, τσακισμένο ἀπὸ τὸ ξερνοβολητὸ — τὸν ἐπιανε ἡ θάλασσα — εἶχε σουρώσει. Ἦταν σκέλεθρο, σωστὸ φάντασμα. Στὸ μακρουλὸ κεφάλι του ἀγρία κι ἄκουρα τὰ μαλλιά του κατέβαιναν μπροστά, στὰ μάγουλά του καὶ τὸ σβέρκο του. Ἡ μορφή του στεγνή, ἀδύνατη, ξυρισμένη, μὲ μιὰ μύτη μεγάλη, ἐκφραστική, μαυρισμένη ἀπὸ τὸν ἥλιο, ψημένη ἀπὸ τὴν ἄλλη ἔμοιαζε μὲ γριᾶς. Δὲν ἦταν ἀκόμη σκληρὰ πέντε χρονῶν κι ὅμως ἔδειχνε πολὺ μεγαλύτερος. Τὸ δεξὶ βγαλμένο μάτι, μὲ τὴν κλεισμένη βαθεῖα πληγή, μὲ τὸ πετσοῖ τραβηγμένο ἓνα γῦρο, ἔκανε τὴν ἀσκήμια του ἐπιβλητική. Καθὼς περπατοῦσε πάνω κάτω, τὸ δεξὶ μανίκι τῆς στολῆς του ἄδειο πῆγαινε πέρα δῶθε· εἶχε χάσει τὸ χέρι στίς ἐπιχειρήσεις. Ἀνθρώπινο κουρέλι κοντολογίης, ποὺ εἶχε ἀφήσει τὰ κομμάτια του ἐδῶ κι ἐκεῖ, σὲ τόπους δοξασμένων πολέμων. Ἀρρωστος βαρὶὰ θὰ φαίνόταν, ἂν τὸ γερό του μάτι δὲν ἀστραφετὲ ἀπὸ ζωὴ καὶ θέλησι.

Σέβας βαθὺ στὸν ἥρωα πλημμύρισε τὴν καρδιά τοῦ Μισούλη. Τοῦ ἔκανε μεγάλη ἐντύπωση καὶ ἡ ἀπλότητα τῆς ναυαρχικῆς κάμαρης. Ἐνα τραπέζι μὲ χάρτες καὶ βιβλία. Ἀπὸ πάνω ἡ ἐγγλέζικη κορώννα. Εἰκόνας τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας.

Κάποια φορὰ ὁ Νέλσον στάθηκε μπροστὰ του. Χωρὶς νὰ τὸν κυττάξῃ πάλι τὸν ρώτησε ἀπότομα :

— Εἶσαι Ἕλληνας ;

— Ναί, κύριε ναύαρχε !

Αὐτὴ τὴ γλῶσσα, ὅπως μᾶς βεβαιώνει στ' ἀπομνημονεύματά του ὁ λόρδος Κόχραν, ὁ ἀνεψιὸς τοῦ Ἀγγλοῦ ναύαρχου, ποὺ εἶχε κατεβῇ στὸν ἀγῶνα τοῦ Εἰκοσιένα, μιλοῦσε κάπως ὁ Μισούλης. Τὴν εἶχε μάθει στὰ ταξίδια του καὶ τὴ μεταχειριζόταν πάντα μὲ τοὺς ξένους. Ἦταν, νὰ ποῦμε, ἡ διπλωματικὴ του γλῶσσα. Ὁ Νέλσον τὴν καταλάβαινε καὶ τὴ μιλοῦσε κι αὐτὸς λίγο.

— Ξέρεις, ρώτησε πάλι, πώς κρατῶ μπλόκο σ' αὐτὰ τὰ μέρη ;

— Τὸ ξέρω, ἀποκρίθηκε ὁ ἄλλος ἀτάρραχα, χωρὶς φωνές, χωρὶς μασημένα λόγια, σὰν ἄντρας ποὺ μιλάει σ' ἄντρα.

— Καὶ γιατί τὸν βιάζεσαι ;

— Γιὰ τὸ κέρδος, εἶπεν ὁ Μιαούλης ὠμά.

Ὁ Νέλσων ἀποστρεφόμενος τὸν κυνισμό· μὰ ἀγαποῦσε ὡς τόσο τὴν εἰλικρίνεια. "Αρχισε νὰ περπατᾷ πάλιν ἀμίλητος πάνω κάτω. "Εξαφνὰ στάθηκεν ἀντίκρυ στὸ Μιαούλη.

— "Αν ἤμουν ἐγὼ στὴ θέσι σου καὶ σὺ στὴ δική μου, τί θὰ ἔκανες ;

— Θὰ σὲ κρεμοῦσα, τοῦ ἀποκρίθη ὁ Μιαούλης, χωρὶς νὰ κομπιάσῃ καθόλου.

Γιὰ πρώτη φορὰ γύρισε καὶ τὸν κύτταξεν ὁ Νέλσων. Εἶδε τὰ μάτια τοῦ Μιαούλη φλογερά κι ἄφοβα νὰ τὸν βλέπουν κατὰμουτρα· καὶ στὴν τραχειὰ μορφή του — ἦν τότε στὰ τριανταένα — χυμένη γαλήνη ἀπόλυτη. Ἦταν σὰν νὰ τοῦ ἔλεγεν ἡσυχᾶ : « Θάνατος εἶναι ἡ ποινὴ μου. θὰ τὸν δεχθῶ ἄφοβα ».

Ὁ Νέλσων λάτρευε τὴν παλληκαριά. "Ενοίωσε πὼς ἔχει μπροστά του ἕναν ἄντρα — ἕναν ἀπὸ τοὺς "Ελληνες τοῦ παλίου καιροῦ, ποὺ εἶχαν τὸν θάνατο πρῶτο φίλο. "Αρχισε νὰ περπατᾷ πάλι πάνω κάτω. Ἀπὸ τὴν ἐκφρασί του, ὅμως, καταλάβαιναν ὁ Μιαούλης πὼς θὰ τοῦ χάριζε τὴ ζωὴ. Μέσα στὴν καρδιὰ τοῦ Νέλσωνος δὲ συνηγοροῦσε τώρα μονάχα ὁ κλασσικὸς ἐλληνισμός, ποὺ τὸν εἶχε πλημμυρίσει μὲ μιᾶς ἡ θύμησί του. Μὰ καὶ οἱ ζωναντοὶ "Ελληνες τοῦ καιροῦ. Τοὺς συμπαθοῦσεν. Ἦταν ἀπὸ τὰ λίγα ξένα ἔθνη, ποὺ τοῦ ἔδειξαν πὼς συγκινήθηκαν γιὰ τίς μεγάλες του νύκες. Δὲν μποροῦσε νὰ ξεχάσῃ τὸ « κομψὸ κοπιμμένο », ποὺ τοῦ εἶχε κάμει ἐδῶ καὶ λίγο καιρὸ ἡ Ζάκυνθος. Τοῦ εἶχε χάρισει ἕνα πολύτιμο σπαθὶ καὶ τοῦ ἔστειλε ἕνα πολὺ κολακευτικὸ γράμμα.

Αὐτὰ ὅλα γύριζαν τώρα στὸ κεφάλι του. Καὶ δυναμώνουν τὴν βαθειὰ ἐντύπωσι, ποὺ τοῦ εἶχε κάνει ἐδῶ καὶ λίγες στιγμὲς ἡ ἀτρόμητη στάσι τοῦ Μιαούλη. Τέλος κάθεται σ' ἕνα μικρὸ καναπέ, ποὺ εἶναι ἀντίκρυ ἀπὸ τὸ τραπέζι, κι ἀπλώνοντας τὸ χέρι τοῦ λέει :

— Πήγαινε.

Ὁ Μιαούλης χαιρετᾷ κι ἀνεβαίνει ἀργὰ τίς σκάλες. "Εχει γλυτάσει ἀπὸ μιὰ τρίχα.

« Ὁ ναύαρχος Μιαούλης »

Σπ. Μελάς

ΕΥΑΓΓΕΛΙΖΟΥ ΓΗ

Κἂν σάλπισμα, ποῦ πέρασε ἀπ' ἀνατολή σέ δύσι,
 κἂν μιὰ κραυγή, κἂν μιὰ στριγγιά φωνή μὲ εἶχε ξυπνήσει
 τὸν ὄρθρο τὸ βαθύ.
 « Σήκω », μοῦ φώναξε, « ξανὰ μὲ τ' ἄρματα ζωσμένα,
 βγήκαν καὶ πᾶν κοπαδιαστὲς οἱ σκιὲς τοῦ Εἰκοσιένα
 κι ὁ κόσμος ἀκολουθεῖ ».

Κι ἔτρεξα μέσ' στὸ ἡμίφωτο τοῦ λόγγου. Κρύφιο μέρος.
 Στῇ συνοδείᾳ, ποῦ στάθηκε, τώρα μιλεῖ ἕνας γέρος,
 ποῦ ἄμφια χρυσᾷ φορεῖ.

Καὶ λέει : « Ψηλὰ τὸ λάβαρο, ποῦ δίνω σας, κρατήστε,
 παιδιὰ εἴστε τῶν προγόνων σας. Γιὰ τὴν Ἑλλάδα ὀρμήστε,
 ποῦ χρόνους καρτερεῖ ».

Κι οἱ σκιὲς στὸν κάμπο, νά, ὥρμησαν σὰν χεῖμαρρος ποῦ ἀφρίζει.
 Κι αὐτὸν μὲ τ' ἄμφια τὰ χρυσα τὸν εἶδα νὰ δακρύζει
 καὶ νὰ τὶς εὐλογῇ.

Κι ἄκουσα τὸ μαρτιάτικο πουλὶ νὰ τραγουδάη :
 « Χαρῆτε μὴν ἀνάστασι τὰ ἐλεύθερα πελάη
 κι εὐαγγελίζου γῆ ».

« Γαλάζιες ρίμες »

Στ. Σπεράντσας

ΤΟΥ ΝΙΚΟΤΣΑΡΑ

- Τί ἔχουν τῆς Ζίχνας τὰ βουνὰ καὶ στέκουν μαραμένα ;
 Μῆνα χαλάζι τὰ βαρεῖ, μῆνα βαρὺς χειμῶνας ;
- Οὐδὲ χαλάζι τὰ βαρεῖ οὐδὲ βαρὺς χειμῶνας,
 ὁ Νικοτσάρας πολεμάει μὲ τρία βιλαέτια :
 τῇ Ζίχνα καὶ τὸ Χάντακα, τὸ ἔρημο τὸ Πράβι.
 Τρεῖς μέρες κάνει πόλεμο, τρεῖς μέρες καὶ τρεῖς νύχτες,
 χωρὶς ψωμί, χωρὶς νερό, χωρὶς ὕπνο στὸ μάτι.
 Χιόνι ἔτρωγαν, χιόνι ἔπιναν καὶ τὴ φωτιά βαστοῦσαν.

Τὰ παλληκάρια φώναζε στὶς τέσσερες ὁ Νῆκος.
 — « Ἀκούστε, παλληκάρια μου, λίγα κι ἀντρειωμένα,
 βάλτε τσελίκι στὴν καρδιά καὶ σίδερο στὰ πόδια
 κι ἀφήστε τὰ τουφέκια σας καὶ βγάλτε τὰ σπαθιά σας,
 γιροῦσι γιὰ νὰ κάμωμε, νὰ φτάσωμε στὸ Πράβι ».
 Τὸ δρόμο πῆραν σύνταχα κι ἔφτασαν στὸ γιοφύρι,
 ὁ Νῆκος μὲ τὸ δαμασκί τὴν ἄλυσό του κόφτει.
 Φεύγουν οἱ Τοῦρκοι σὰν τραγιά, πίσω τὸ Πράβι ἀφήνουν.

« Ἐκλογαὶ » Ν. Πολίτου

Δημοτικόν

ΠΩΣ ΕΣΩΘΗ ΤΟ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΝ

Ἀπὸ μικρὸν παιδίον ὁ Γούναρης ἦτο ὑπηρέτης τοῦ Ὁμέρ Βρυώνη.
 Ὅταν ἐμεγάλωσεν, ἔγινεν ὁ κυνηγός του. Εἰς τὰ Ἰωάννινα ἔφερε συ-
 χνά εἰς τὸν κύριόν του ἀγριοχοίρους, ἐλάφους, κοσσόφους, πέρδικας.
 Ὁ στρατὸς τοῦ Ὁμέρ Βρυώνη ἐπολιόρκει στενωτάτα τὸ Μεσο-
 λόγγιον.

Καὶ τότε ὁ Γούναρης ἐξήρχετο συχνὰ εἰς τὸ κυνήγιον· εἰς τὰ πέ-
 ριξ βουνὰ εὕρισκε λαγωούς καὶ ἄγρια πτηνά, ὅσα δὲν εἶχον φύγει μα-
 κράν ἀπὸ τὴν ταραχὴν τοῦ πολέμου καὶ τὸν κρότον τῶν πυροβολισμῶν.

Ὁ Γούναρης ὑπηρετεῖ τόσα ἔτη πιστῶς τὸν αὐθέντην του· μολα-
 ταῦτα οὗτος δὲν εἶχε πολλὴν ἐμπιστοσύνην εἰς αὐτόν, καὶ διὰ τοῦτο
 ἐκράτησεν εἰς Ἄρταν τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τρία τέκνα τοῦ Γούναρη·
 θὰ τὰ ἐφόνευεν, ἐὰν ὁ Γούναρης ἔκαμνε καμμίαν ἀπιστίαν.

Μίαν ἐσπέραν ὁ Γούναρης εὕρισκετο ἐν τῇ σκητῇ του μετὰ τῶν
 συντρόφων του Ἀλβανῶν. Πάντες ἐκοιμῶντο βαθύτατα καὶ μόνος ὁ Γού-
 ναρης ἐκάθητο ἄγρυπνος καὶ συλλογισμένος. Ἀπὸ πολὺν καιρὸν δὲν
 εἶχε λάβει εἰδήσεις ἀπὸ τὴν οἰκογένειάν του, καὶ πολλὰ ὑποψίαί τὸν
 ἐβασάνιζον.

Τὴν ὥραν ἐκείνην ἐξύπνησεν ὁ Ἀλῆ ἀγᾶς, πιστὸς φίλος καὶ σύντρο-
 φος τοῦ Γούναρη. Ἠρώτησε τὸν φίλον του, διατί δὲν κοιμᾶται ὕστε-
 ρον ἀπὸ τόσους κόπους τῆς ἡμέρας. Καὶ ὁ Γούναρης ὡμολόγησεν εἰς
 τὸν φίλον του τοὺς φόβους του.

Ὁ Ἀλῆ ἀγᾶς ἐσηκώθη, ἤναψε τὴν πίπαν του καὶ ἐκάθισε πλησίον τοῦ Γούναρη.

— Ἀκουσε, τῷ λέγει χαμηλοφώνως. Ἐμεῖς, Γούναρη, ἔχομε φάε ψωμί κι ἀλάτι. Γι αὐτὸ δὲν σοῦ κρύβω τίποτε. Αὐριο, μεθαῦριο τὰ βᾶσανά μας θὰ τελειώσουν. Μεθαῦριο κατὰ τάξημερ ὠματα θὰ γίνη ἡ ἐπίθεσις. Οἱ Χριστιανοὶ θὰ ἐορτάζουν τὰ Χριστοῦγεννα καὶ θὰ εὐρίσκωνται ὅλοι εἰς τὰς ἐκκλησίας. Τὸ φρουρίον θὰ εἶναι ἀνυπεράσπιστον καὶ θὰ τὸ καταλάβωμεν εὐκολα· ὥστε, φίλε μου, σὲ ὀλίγας ἡμέρας θὰ εἴμεθα εἰς τὰ σπίτια μας.

Τὴν ἄλλην ἡμέραν ὁ Γούναρης ἐπῆγε πάλιν εἰς τὸ κυνήγιον ὁ νοῦς του, ὅμως, τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐστρέφετο ἄλλου. Τὰ πτηνὰ καὶ οἱ λαγωοὶ διέρχονται ἐνώπιόν του, ἀλλ' αὐτὸς οὐδὲν κἄν τὰ βλέπει. Παρῆλθε τοιουτοτρόπως ὁλόκληρος ἡ ἡμέρα ἐκείνη καὶ ὁ Γούναρης δὲν ἐφόνευσε τίποτε.

Εἰς τὴν ψυχὴν του γίνεται μία φοβερὴ πάλη. Γνωρίζει τὸ μυστικόν, διὰ τοῦ ὁποίου δύναται νὰ σώσῃ τοὺς συμπατριώτας του. Μία λέξις του εἶναι ἀρκετὴ, ἵνα ἐμποδίσῃ τὴν φρικτὴν καταστροφὴν, ἀλλ' ἡ λέξις αὐτὴ θὰ πληρωθῇ διὰ τῆς ζωῆς τῆς γυναικὸς καὶ τῶν τέκνων του.

Σκέπτεται τοὺς ἰδικούς του καὶ ἡ ψυχὴ του λυγίζει. Δὲν θὰ ὁμιλήσῃ. Θὰ πέσῃ τὸ Μεσολόγγιον· θὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν οἰκογένειάν του. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας θὰ σφίγγῃ εἰς τὴν ἀγκάλην του τὰ μικρὰ τέκνα του. Ὅποια χαρὰ ! Τώρα λησμονεῖ τὰ πάντα. Γίνεται παιδρὸς, ἀρπάζει τὸ ὄπλον του καὶ πυροβολεῖ ἐν πτηνόν, τὸ ὁποῖον ἐπέταξεν ἐκ τινος θάμνου· προχωρεῖ μὲ βῆμα γοργόν καὶ ἐλαφρόν.

Αἶφνης ἀκοῦει ἐορτασίμους ἤχους κωδῶνων. Ἐκ τοῦ πολιορκουμένου φρουρίου ἀγγέλλεται ἡ γέννησις τοῦ Χριστοῦ καὶ καλοῦνται οἱ Χριστιανοὶ εἰς τὸν ἐσπερινόν.

Πρώτην φορὰν εἰς τὴν ζωὴν του ἤκουσεν ὁ Γούναρης τὸν γλυκὺν τοῦτον ἤχον. Ὁ σουλτᾶνος, διὰ νὰ ἀναγκάσῃ τοὺς Χριστιανοὺς νὰ λησμονήσωσι τὴν θρησκείαν των, εἶχεν ἀπαγορεύσει εἰς αὐτοὺς νὰ μεταχειρίζωνται κώδωνας εἰς τὰς ἐκκλησίας.

Διὰ τοῦτο, μόλις ἤκουσεν ὁ Γούναρης τὴν χαρμόσυνον κωδωνοκρουσίαν, ἠσθάνθη νὰ κλονίζεται ἡ καρδιά του. Ἐνόησεν ὅτι ἦτο καὶ αὐτὸς Ἕλληνα, ὅτι ἦτο καὶ αὐτὸς Χριστιανός, ὅτι ἦτο ἀδελφὸς τῶν πο-

λιορκουμένων. Ἐγουνυπέτησε καὶ ἔκαμε τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ. Κατόπιν ἐσηκώθη μὲ νέον θάρρος εἰς τὴν ψυχὴν του.

—Ὁ Θεὸς θὰ φροντίσῃ διὰ τὰ τέκνα μου, εἶπε. Ἀπὸ ἐμὲ κρέμεται ἡ τύχη τοῦ Γένους μου. Θὰ κάμω τὸ χρέος μου.

Καὶ διηυθύνθη μὲ ὁρμὴν πρὸς τὴν παραλίαν. Εἶδε μίαν λέμβον εἰς ἀρκετὴν ἀπόστασιν. Ἀμέσως μὲ τὸ μανδηλίον του ἔνευσεν εἰς τὸν ἐπιβάτην τῆς λέμβου νὰ πλησιάσῃ. Ἦτο ὁ γραμματεὺς τοῦ στρατηγοῦ Μακρῆ, ἐρχόμενος ἀπὸ τὸ Αἰτωλικὸν εἰς τὸ Μεσολόγγιον.

Ὅταν ὁ Γούναρης ἔκαμε τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ καὶ ἐξωμολογήθη εἰς αὐτὸν ὅλα, ὁ γραμματεὺς ἐκίνησε μὲ δυσπιστίαν τὴν κεφαλὴν του. Πῶς νὰ πιστεῦσῃ ἓνα Ἕλληνα, ὁ ὁποῖος φροντίζει διὰ τὴν τράπεζαν τοῦ πασᾶ, ἐνῷ κινδυνεύει ἡ πατρίς του ;

Μετὰ πολλοὺς, ὅμως, δισταγμοὺς οἱ λόγοι τοῦ Γούναρη ἔγιναν πιστευτοί. Μετ' ὀλίγον εἰς τὸ Μεσολόγγιον ἐσήμανάν οἱ κώδωνες. Δὲν ἐσήμαναν, ὅμως, διὰ τὴν μεγάλην ἐορτὴν, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀπατήσουν τὸν ἐχθρόν. Ὅταν ἔκαμε τὴν νυκτερινὴν ἐφοδὸν, εὗρεν εἰς ὅλον τὸ φρούριον παρατεταγμένους τοὺς γενναίους ὑπερασπιστὰς τῆς πατρίδος.

Ὁ Γούναρης ἔπραξε τὸ καθήκον του. Τὸ Μεσολόγγιον ἐσώθη.

« Παλιὲς ἀγάπες » (διασκευὴ)

Ἄνδρ. Καρκαβίτσας

ΥΔΡΑΙΟΙ, ΣΠΕΤΣΙΩΤΑΙ, ΨΑΡΙΑΝΟΙ

Καὶ τὸ ἔτος 1826, μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Μεσολογγίου, τόσον κατεπλάγησαν ἐκ τοῦ ἀτυχήματος τούτου οἱ Ἕλληνες, ὥστε μεταξὺ αὐτῶν γενικὴ ἐπεκράτησεν ἡ πεποίθησις, ὅτι ὁ Ἱμβραὴμ πασᾶς, συμπληρῶν τὸ ἔργον τῆς καταστροφῆς του, θὰ ἐπιπέσῃ μετ' ὀλίγον κατὰ τῶν Σπετσῶν καὶ τῆς Ὑδρας καὶ θὰ γίνῃ εὐκόλως κύριος αὐτῶν. Οἱ Σπετσιῶται βλέποντες τότε ὅτι δὲν ἦσαν ἀσφαλεῖς ἐπὶ τῆς νήσου των, διότι ἦτο λίαν εὐπρόσβλητος, ἐνόμισαν ἀπαραίτητον χάριν τῆς κοινῆς σωτηρίας νὰ ἐγκαταλείψουν αὐτὴν καὶ μετοικοῦντες εἰς τὴν γειτονικὴν Ὑδραν νὰ συνενώσουν ἐπὶ τὸ αὐτὸ μετὰ τῶν Ψαριανῶν ἀπάσας τὰς ναυτικὰς τοῦ ἔθνους δυνάμεις. Οἱ πρόκριτοι τῆς Ὑδρας, προεξάρχοντος τοῦ Λαζάρου Κουντουριώτου, μόλις ἔμαθον τὰς τοιαύτας σκέψεις καὶ προθέσεις τῶν γειτόνων των παρὰ τῶν ἀπεσταλμένων τῶν Σπετσιωτῶν, ἔγραψαν πρὸς αὐτοὺς τὰ ἑξῆς :

«Τὰ ὅσα ζητήματα οἱ ἀπεσταλμένοι σας μᾶς ἐπρότειναν, ἐνεκρίθησαν ὅλα ἀπὸ ἡμᾶς καὶ ἀπὸ τὸν λαόν μας, τὸν ὁποῖον ἐπροσκαλέσαμεν εἰς συνέλευσιν ἐνώπιόν των καὶ τοιουτοτρόπως οὗτοι εἶδον καὶ ἤκουσαν τὰς ἀποφάσεις του. Πρῶτον δηλ. ὅτι εἴμεθα σύμφωνοι χάριν τῆς κοινῆς σωτηρίας εἰς τὴν στενὴν ἔνωσιν καὶ ἀδελφικὴν ὁμόνοιαν, καὶ δεύτερον εἰς τὸ νὰ σᾶς παράσχωμεν τ' ἀναγκαῖα καταλύματα κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν σας, εἰς τὰ ὅποια χωρὶς νὰ πληρώνετε ἐνοίκιον νὰ μένετε ὅσον καιρὸν θέλετε. "Ὅσαι διαφοραὶ ὑπάρχουν μετὰξὺ τῶν συμπολιτῶν σας καὶ τῶν ἱδικῶν μας, θὰ λησμονηθοῦν καὶ δὲν θὰ ἀναφέρονται ὅσον καιρὸν συγκατοικήσωμεν. Ταχύνετε λοιπόν, ἀδελφοί, τὸν πανοικεῖ ἐρχομόν σας, διὰ νὰ γίνῃ τὸ ταχύτερον ἡ γενικὴ ἐκστρατεία. "Ὅταν φθάσουν ἐδῶ αἱ οἰκογένειαι σας, θὰ εὗρουν ἔτοιμα καὶ εὐκαιρα τὰ σπίτια τῶν Καμινίων, καθὼς καὶ ἀδελφικὴν δεξίωσιν ἐκ μέρους ὅλων μας».

Τὰ ἴδια ἔγραψαν καὶ πρὸς τοὺς Ψαριανούς.

Καὶ οἱ μὲν Ψαριανοὶ ἀπεκρίθησαν ὅτι ἡ «μετοίκησις τοῦ λαοῦ των ἦτο ἀδύνατος, ἀλλ' εἶναι πρόθυμοι νὰ ἐκπλεύσουν εἰς οἰανδήποτε στιγμὴν μάθουν παρ' αὐτῶν ὅτι εἶναι ἔτοιμοι». Οἱ δὲ Σπετσιῶται μετώκησαν τῷ ὄντι εἰς "Υδραν καὶ ἔτυχον ἀδελφικωτάτης δεξιώσεως καὶ πολλῶν περιποιήσεων καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς μετοικεσίας των.

«Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους»

Κ. Παπαρηγόπουλος

Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΩΝ ΨΑΡΩΝ

Στῶν Ψαρῶν τὴν ὁλόμαυρη ράχῃ
περπατώντας ἡ Δόξα μονάχῃ
μελετᾷ τὰ λαμπρὰ παλληκάρια
καὶ στὴν κόμῃ στεφάνι φορεῖ
γινωμένο ἀπὸ λίγα χορτάρια,
ποῦ εἶχαν μείνει στὴν ἔρημῃ γῇ.

Δ. Σολωμός

10. ΤΟΠΙΑ · ΦΥΣΙΣ

(Περιγραφαι)

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ

"Ηλιε, καλὲ πατέρα, βασιλιᾶ,
ποῦ μέσ' ἀπ' τὸν ἀπέραντον αἰθέρα
στέλνεις στὴ γῇ χρυσόφτερα φιλιᾶ,
ποῦ δίνεις τῇ ζωῇ καὶ τὴν ἡμέρα,
μεγάλε, ἀστραφτερὲ καὶ δυνατέ,
καλοὺς, κακοὺς ἢ λαύρα σου θερμαίνει
καὶ ζοῦν ἀπὸ τὸ φῶς σου νικηταὶ
καὶ νικημένοι.

Κανένα δὲν ἀδίκησες ποτὲ
μέσα στὴν ἄπειρή σου καλωσύνη.
Καλὲ καὶ ἐκλεκτὲ καὶ δοξαστέ,
κάνεις καὶ στὸν κακὸ ἐλεημοσύνη,
γιατὶ καὶ ἐκεῖνος κάποτε μπορεῖ
μὲ δάκρυα τὸ κρῖμα του νὰ πλύνῃ
καὶ τότε τὴν παρηγοριά νὰ βρῇ
καὶ τὴ γαλήνη.

Μὰ στὸν ἀδικημένο, τὸ φτωχό,
στὸν ἄρρωστο, στὸ δοῦλο καὶ στὸν ξένο
γιά δῶρο ἀτίμητο καὶ μοναχὸ
δίνεις τὸ φῶς τὸ τρισευλογημένο.
Κι ὅταν βαθιὰ μέσα στὴ φυλακὴ
καμμιὰ ψυχὴ διψᾷ φωτὸς ἀχτῖδα,
μπαίνεις κρυφὰ καὶ φέρνεις μυστικὴ
καλὴν ἐλπίδα.

"Ὅταν προβάλλῃς, "Ηλιε βασιλιᾶ,
γεμίξει ἡ δόξα σου τὸν κόσμον πέρα,
καὶ φαίνεται πῶς βάζεις πυρκαϊὰ
στὸν οὐρανό, τὸ γέρο σου πατέρα.
Τότε κι ὁ κόσμος σὲ δοξολογεῖ,
λαχταριστὴ σὲ χαιρετᾷ ἡ πλάσι,
πουλιά, λουλούδια, θάλασσα καὶ γῆ,
λίμνες καὶ δάση !

Κι ὅταν ψηλά τ' ἀμάξι σου ἀνεβῇ
 στὰ μεσουράνια, στ' ἄπαρτα παλάτια,
 χτυπᾷς καὶ τιμωρεῖς τὸν ἀσεβῆ,
 ὅπου τολμήσῃ νὰ σέ ἰδῇ στὰ μάτια.
 Τότε τρισφωτεινὸς καὶ δυνατός,
 ὀλόλαμπρος ἀστράφτεις ὠργισμένος
 καὶ μένει εὐθὺς ὁ δόλιος ταπεινὸς
 καὶ τυφλωμένος !

Μὰ στὸ βασίλειμα καὶ σὺ νὰ ῥθῇς,
 κανεῖς δὲν ἤμπορεῖ νὰ σέ βαστήξῃ.
 Μέσα στῇ θάλασσα ν' ἀφανιστῇς,
 ὁ ὠκεανὸς τὰ κάλλη σου θὰ πνίξῃ.
 Καὶ κάνει ὁ νοῦς μιὰ σκέψι ἀληθινή :
 ποὺ ἔχει τέλος κάθε βασιλεία
 καὶ πῶς περνοῦν καὶ δόξα φωτεινὴ
 καὶ μεγαλεῖα !

Μὰ δὲν ἀπέθανες, γιατί οἱ καλοὶ
 δὲ χάνονται στοὺς ἄλλους τόπους.
 Αὖριο θὰ φέρῃς πάλι τῇ ζωῇ
 στῇ γῇ, στῇ θάλασσα, τοὺς ἴδιους χώρους.
 Κι ὅσο τὰ χεῖλια μου ἔχουν τῇ μιλιᾷ,
 θὰ τραγουδῇ ἡ καρδιά μου κάθε μέρα.
 χαῖρε, ἀφέντη, "Ἡλιε βασιλιᾷ,
 χαῖρε πατέρα !

K. Μάνος

Η ΚΟΙΛΑΣ ΤΩΝ ΤΕΜΠΩΝ

Μὴ ζητήσετε περιγραφὰς τῶν Τεμπῶν· μὴ ἀφεθῇτε εἰς ἄλλο-
 τρίας ἐντυπώσεις. Οὐδεὶς δύναται νὰ ἀντιπροσωπεύσῃ τὴν ψυχὴν, τὴν
 ἀντίληψιν, τὴν φαντασίαν σας ἐκεῖ. Ἀπόδειξις τούτου, ὅτι οὐδενὸς
 τῶν ὅσοι ἔγραψαν περὶ τῶν Τεμπῶν ὁ κάλαμος, ἀπὸ τῶν ἀπωτάτων
 χρόνων μέχρι σήμερον, ἠδυνήθη νὰ παράσχω εἰς τὸν ἀναγνώστην σύμ-
 φωνον περὶ τῶν Τεμπῶν εἰκόνα. Ἄς φαντασθῇ τις ἐν πρώτοις τοὺς

δύο γίγαντας, τὸν Ὀλυμπον καὶ τὴν Ὅσσαν, τὰ δύο πανύψηλα ὄρη, τὰ ὅποια, κατὰ τὴν δημοτικὴν ποίησιν, πάντοτε μαλώνουν, ἀποτελοῦντα κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, καθ' οὓς ἡ γῆ ἀνεπλάττετο ἔτι καὶ ἀνεδημιουργεῖτο, ἐν καὶ μόνον ὄρος.

Ἄλλὰ τὸ ἐν τούτῳ καὶ μόνον ὄρος τὸ εἶχε πλήξει διὰ τῆς τρομερᾶς τριαίνης τοῦ ὁ θαλάσσιος θεός, οἰκτείρας τοὺς Θεσσαλοὺς, τῶν ὁποίων τὴν γῆν εἶχε καταστήσει θεσσαλικὴν θάλασσαν ὁ Πηνειός, διὰ νὰ δώσῃ διέξοδον εἰς τὰ ὕδατά του πρὸς τὴν θάλασσαν.

Καὶ ἃς τὰ ἴδη σήμερον καθέτως ἀπεσχισμένα, μὲ τοὺς πανυψηλοὺς, τοὺς κατακορύφους βράχους τῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὕψηλά, πολὺ ὕψηλά, διαφαίνεται ταινία τις τοῦ οὐρανοῦ, δυνάμενα νὰ προσαρμωθοῦν καὶ πάλιν, ἐὰν ὑπερτάτῃ τις δύναμις ἀνελάμβανε νὰ τὰ προσεγγίσῃ· καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῆς τρομακτικῆς, τῆς ἀγρίας ταύτης εἰκόνας, καθ' ἣν οἱ ὀλύμπιοι ἄετοί, οἱ περιϋπτάμενοι τοῦ χείλους τῆς ἀβύσσου ταύτης, φαίνονται κάτωθεν ὡς χελιδόνες, ἃς προσβλέψῃ εἰς ἄλλην εἰκόνα ἀπολύτως ἀντιθέτου καλλονῆς, ἥμερον, διεγείρουσαν εἰς τὴν ψυχὴν μελαγχολικὴν ἔκστασιν.

Ὁ Πηνειὸς διαρρέει διὰ τοῦ βάθους τῆς κοιλάδος, στενῆς ὅσον μόλις νὰ διέρχεται παρὰ τὴν δεξιὰν αὐτοῦ ὄχθιν ἢ ἀμαξᾶ. Καὶ τοῦ μὲν ἢ παρὰ τὴν ὄχθιν ὁδὸς ὑψοῦται ἐλάχιστα ἄνωθεν τοῦ ἐπιπέδου ποταμοῦ, ποῦ δὲ ἀνέρχεται εἰς ἱκανὸν ὕψος. Ἄλλ' ὅσον ὕψηλά καὶ ἂν φθάνῃ, πάντοτε ὑπερύψηλα θὰ βλέπῃ ἄνωθεν τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ὁ διαβάτης τὰ τρομακτικά, τὰ ἱλιγγιώδη τοιχώματα, τὰ ὅποια ἤγειρεν ἡ ἐργασία τῆς τριαίνης τοῦ Ποσειδῶνος ἀποσχίσασθαι καθέτως καὶ ἀπομακρύνασθαι τὸν Ὀλυμπον καὶ τὴν Ὅσσαν.

Καὶ ἐφ' ὅσον μὲν οἱ ὀφθαλμοὶ ἐπισκοποῦν τὰ ὕψηλά, τῶν βράχων τούτων ἢ ἐπιβάλλουσα μορφή γεννᾷ συναισθήματα, τὰ ὅποια μόνον πρὸς αἴσθημα θρησκευτικοῦ δέους δύναται νὰ παραβληθοῦν. Βράχοι κατακυλισθέντες ποτὲ ἀπέμειναν τρομακτικῶς αἰωρούμενοι ἐν τῇ ἀβύσσῳ καὶ σχισμοὶ καὶ σπηλαιώδεις ρωγμαὶ καὶ χαράδραι ὑπομιμνήσκουν ἀρχαίας λατρείας βωμῶς. Καὶ ἀπὸ τῶν ρωγμῶν τούτων τῶν βαθυτεφροχρόων βράχων αἰωροῦνται δένδρα καὶ θάμνοι οἷονε ἀνακρεμάμενα πρὸς τὴν ἄβυσσον καὶ ἀντηχοῦν διάτοροι οἱ κρωγμοὶ τῶν ἱεράκων καὶ τῶν κίρκων καὶ τοῦ χαράδιοῦ αἱ γοεραὶ στοναχαί. Ὑψηλά, πολὺ ὕψηλά, ἀπρόσιτα εἰς τὸ ἀνθρώπινον βῆμα καὶ σχεδὸν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, ὑψοῦνται ἐπὶ τοῦ χείλους τῆς ἀβύσσου τὰ ἐρείπια τοῦ Κάστρου τῆς

᾽Ωραίας, περὶ τὰ ὅποια περιδινοῦνται οἱ μεγαλοπρεπεῖς δῶλμιοι ἀετοί.

Πανταχόθεν ἀπὸ τῶν παρειῶν τῆς ᾽Οσσης ἀναπηδοῦν ὕδατα ἄφθονα, ἀνεξάντλητα, διαυγῇ ὡς κρύσταλλα καὶ ψυχρὰ ὡς πάγος. Εἰκὼν ἀποτόμου ἀντιθέσεως ἐκτυλίσσεται εἰς τὸ βάθος τῆς στενῆς κοιλάδος, τῆς ὁποίας σχεδὸν ὅλον τὸ πλάτος καταλαμβάνουν τὰ ρεῖθρα τοῦ Πηνειοῦ, μόλις ὑπολειπομένου πλάτους ἀμαξιτῆς ὁδοῦ πρὸς δεξιὰ ἐπὶ τῆς ᾽Οσσης.

Τὴν εἰκόνα ταύτην μόνον ἐκεῖ, ἐκ τοῦ φυσικοῦ, δύνανται νὰ ἀπολαύσουν οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ ἀνθρώπου.

« Γύρο εἰς τὸν τόπον μας »

Ἑμμ. Λυκούδης

ΗΛΙΟΦΩΤΑ ΜΕΣΑΝΥΚΤΑ

Ὅταν πλέωμεν εἰς τὰς θαλάσσας τῶν πόλων, συναντῶμεν αἰφνιδίως τοὺς αἰωνίους παγετῶνας καὶ βλαστήσεις ἀπιστεύτου ἀκμῆς καὶ χάριτος. Καὶ ἡ ὠραιότης των εἶναι ἀπερίγραπτος. Ἡ πέννα δὲν ἔχει θέσιν πλέον. Μόνος ὁ χρωστήρ τοῦ ζωγράφου εἶναι ἱκανὸς νὰ ἀποδώσῃ τὴν ποικιλίαν τῆς γραμμῆς καὶ τοῦ χρώματος.

Δὲν βραδυάζει, δὲν νυκτάνει τώρα τὸ θέρος εἰς τὰς πολικὰς χώρας. Μετὰ τὰς ἑνδεκα τὸ φῶς τοῦ ἡλίου εἶναι ρόδα δύσεως καὶ ρόδα ἀνατολῆς συγχρόνως.

Ὁ ἀήρ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἶναι κρυστάλλινος· ὁ ὀρίζων καλύπτεται ἀπὸ νέφη. Ἀμφιβάλλει κανεὶς ἂν εἶναι νέφη ἑαρινὰ ἢ φθινοπωρινὰ. Εἶναι περίπου 12 ἡ ὥρα καὶ εὐτυχοῦμεν νὰ ἴδωμεν τὸν ἥλιον τοῦ μεσονυκτίου.

Βλέπομεν τὸ πανόραμα ἀκριβῶς τὴν ὥραν τῆς δύσεως καὶ τῆς ἀνατολῆς. Εἶναι τόσον φωτεινὸς εἰς τὴν δύσιν καὶ τὴν ἀνατολὴν του ὁ ἥλιος, ὥστε θαμβάνει τὴν ὄρασιν. Δὲν εἶναι ἡμέρα, ἂν καὶ ἔχῃ τόσον χρυσὸν φῶς. Ἡ φύσις φαίνεται, ὡς νὰ θέλῃ νὰ κοιμηθῇ, παρ' ὅλον ὅτι μετὰ τὴν δύσιν ἀμέσως ἀκολουθεῖ πανηγυρικὴ ἡ ἀνατολή.

Τὸ ὄραμα εἶναι πρωτοφανές· τὸ πλοῖον πλέει ὡς φάντασμα εἰς νύκτα ἀλλόκοτον, νύκτα μὲ ἐκτυφλωτικὸν τὸν φλογώδη δίσκον τοῦ ἡλίου.

Φαίνεται τώρα ὅ,τι δὲν ἡμπορεῖ ἴσως ἀνθρώπινος ὀφθαλμὸς νὰ ἴδῃ εἰς κανένα ἄλλο μέρος τοῦ κόσμου. Αἱ χαμηλαὶ βουνοσειραὶ περὶ τὴν

ἀκτὴν αἱ κοιλάδες των, τὰ ὀπισθεν αὐτῶν ὑψηλά, ὑψηλότερα, ἀνισομεγέθη βουνά, σχηματίζουν πύργους φανταστικούς, θαυμαστάς πυραμίδας, ἀσυνήθεις ἐπάλξεις ἀγερώχους ἀκροπόλεις, πελωρίους λόφους, ἀποτόμους αἰχμάς, τρομεροὺς κώνους ! Κάθε σχῆμα ὑπάρχει ἐκεῖ εἰς ὅλας τὰς ἀνωμαλίας, ἀλλὰ καὶ ὅλας τὰς ἁρμονίας.

Ἡ θάλασσα εἶναι μαύρη καὶ ἀργυρόχρους καὶ εἰς τὸ μέσον της ἀντανακλᾶται ὁ ἥλιος ὡς χρυσοῦς ὄφις. Εἰς τὸ βάθος τῆς μαγευτικῆς εἰκόνης ὑψοῦνται ὄρη πυραμιδοειδῆ, τόσον βαθυκύανα, ὅπως ἴσως δὲν ὑπάρχει ἀλλαχοῦ παρόμοιον κυανοῦν.

Καὶ ἐπ' αὐτῶν διαφαίνονται πελώριαι λευκαὶ κηλίδες, αἱ ὁποῖαι καλύπτουν ὁλοκλήρους πλαγιάς. Εἶναι ὄγκοι χιόνων.

Ἄλλα ὄρη εἶναι κατάλευκα μὲ κορυφὰς τριανταφυλλένιας· ἄλλα ἔχουν λευκὸν καὶ πράσινον χρῶμα, ἄλλα βαθύ πράσινον μὲ καφεκοκκίνας ραβδώσεις ἢ μὲ ζωηροτάτους κιτρίνους τόνους.

Καὶ ὅλα αὐτὰ τὰ χρώματα παραμένουν ἐκεῖ ἐπὶ πολλὴν ὥραν εἰς σταθερότητα μοναδικήν. Τὸ φῶς τοῦ νυκτερινοῦ ἡλίου τὰ ζωογονεῖ, ἀλλὰ δὲν τὰ παραλλάσσει. Ἡ στιγμή φαίνεται αἰωνιότης ὁλόκληρος. Μόνον μετὰ πολλὴν ὥραν παραλλάσσουν οἱ τόνοι· ἀλλ' ἡ παραλλαγή των εἶναι μία συνεχὴς ἀναγέννησις. "Ὅ,τι συνέβη σιγὰ σιγὰ ἀναζωογονεῖται συγχρόνως. Καὶ μετὰ τῶν τεσσάρων σταθερωτέρων χρωματισμῶν — τοῦ κυανοῦ τῶν βουνῶν, τοῦ λευκοῦ τῶν χιόνων, τοῦ πρασίνου τῶν δασῶν καὶ ἀγρῶν καὶ τοῦ ἀργυροχρόου τῆς θαλάσσης — συναμειγνύονται ἀνταύγειαι χρυσαῖ, κίτρινοι, ρόδινοι, ἰώδεις, αἱ ὁποῖαι ἀντανακλῶνται εἰς τὴν θάλασσαν, εἰς τὴν ξηράν, εἰς τὰ νέφη !

Σμήνη ἀλλοκότων πτηνῶν πετοῦν ἄνωθεν. Πλήθη παραδόξων ἰχθύων ὑψοῦνται καὶ βυθίζονται μὲ ἀλλοκότους ἤχους· κήτη θαλάσσια ἀναπηδοῦν.

Καὶ ἡ θάλασσα φρίσσει ἀπὸ τὰ σκιρτήματά των καὶ φαίνεται ὡς νὰ γεμίξῃ ἀπὸ ἄπειρα λεπτὰ μαργαριτάρια κάτω ἀπὸ τὸ λεπτὸν χρυσὸν φῶς τοῦ νυκτερινοῦ ἡλίου.

Ἄν. Πεζοπόρος

Η ΑΓΙΑ ΛΑΥΡΑ

...Ἐνθυμοῦμαι τὴν νύκτα, καθ' ἣν ἐφθασα τὸ πρῶτον εἰς Λαύραν, ἄγνωστος προσκυνητὴς τοῦ ἱεροῦ Σινᾶ τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος. Μόλις ἐβάδιζον ἐκ τῆς ταραχῆς καὶ τῶν ἀθρόων συγκινήσεων, αἵτινες ἐπλήρουν τὴν ψυχὴν μου. Διάστερον ἐξετείνετο ὑπεράνω τῆς μονῆς τὸ στερέωμα καὶ ὁ Γαλαξίας μὲ τὰς μυριάδας τῶν ἀστέρων αὐτοῦ ἐφαίνετο στέφων τὸν ἅγιον τόπον, ἔνθα τὸ πρῶτον ἤχησεν ἡ πρόσκλησις τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας. Μόλις ὁ Γαλαξίας μοι ἐφάνη στέμμα ἀντάξιον νὰ περιβάλῃ τὴν κορυφὴν τοῦ ἐγκαταλελειμμένου ναύσκου, ἐν ᾧ μετὰ τῆς τελετῆς τοῦ μυστηρίου τῆς Ἐνανθρωπίσεως ἔλαβεν ἀρχὴν καὶ τὸ μυστήριον τῆς Ἐθνικῆς Ἀναγεννήσεως.

Εἰσῆλθον περιδεῶς εἰς τὸν περίβολον τῆς μονῆς. Τὰ γόνατά μου συνεκάμπτοντο· καὶ πολλάκις ἐπίεσα ἰσχυρῶς τὸ στῆθος μου προσπαθῶν ματαίως νὰ καταστειλῶ τὴν ἀχαλίνωτον ἐπανάστασιν, ἥτις ἐμαίνετο ἐνδον μου. Ἦτο ἡ ὥρα καθ' ἣν οἱ μοναχοὶ ἐψάλλον τὸ ἀπόδειπνον.

Ἀμυδρὸν ἐφεγγε φῶς ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας τῆς μονῆς. Εἰς τὰς θέσεις δ' αὐτῶν τεταγμένοι προσήρχοντο οἱ μοναχοὶ ἐν μέσῳ τῆς βαθυτάτης καὶ μυστηριώδους σιωπῆς τῆς ἐκκλησίας...

Εἰς τὸ βαθὺ αἶσθημα τῆς εὐλαβείας, ὅφ' ἧς κατελήφθην, προσετέθη καὶ τὸ αἶσθημα τοῦ θαυμασμοῦ, ὅταν ἔμαθον ὅτι ἐν τῷ περιωρισμένῳ ἐκείνῳ χώρῳ 964 ἐμόναζον μοναχοὶ εἰς χρόνους παρωχημένους, ὅτε τὸ βαθὺ τῆς δουλείας σκότος διέσχιζε μόνῃ ἡ ἀκτίς τῆς θρησκείας καὶ ἡ γλυκεῖα ἐλπίς μιᾶς ἀορίστου προσδοκίας ἐθνικῆς ἀναστάσεως. Εἰς τοὺς ἀβεστοκτίστους τοίχους τοῦ ἐγκαταλελειμμένου ἱεροῦ καὶ καταρρέοντος οἰκοδομήματος, παρὰ τὰς ἀκόμψους ὕδατογραφίας, ἀνέγνων σημειώσεις ὡς προθύμως ἀντέγραψα. Εἰς τινὰ γωνίαν ἑνὸς τῶν ἐκτὸς τῆς ἐκκλησίας ἐξωγραφημένων κοίλων τοίχων ἀνέγνων:

«1826, Μαΐου 4, ἐπέρασεν ὁ Ἰμβραήμ πασᾶς ἀπὸ τὰ Καλάβρυτα, λεηλατῶν καὶ ἀλχμαλωτίζων, καὶ κατέκαυσε τὴν Ἀγίαν Λαύραν ὁ Μερχαμετσῆς Τοῦρκος».

Καὶ περαιτέρω ἔτι ἀνέγνων τὰ ἐξῆς:

«1827, Ἰουλίου 4, πάλιν ἐπέρασεν ὁ ἐπάρατος καὶ ἔκαμεν ἡμέρας 9 εἰς Ξηροκάμπιον καὶ ἠφάνισε τότε πολλοὺς».

Ἡ παλαιὰ Λαύρα, ἡ μονὴ δηλονότι ἔνθα ἐμόναζον κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐπαναστάσεως οἱ καλόγηροι, δὲν ὑφίσταται πλέον, δηωθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἰμβραήμ. Σωζεται, ὅμως, ἡ ἐκκλησία τῆς μονῆς, αὐτὴ αὕτη ἔνθα ἱερούργησε καὶ ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ἐκήρυξε τὴν ἐπανάστασιν ὁ Γερμανός.

Ἡνέφξα τὴν ἄνευ κλειδὸς θύραν καὶ εἰσεχώρησα μικρὸν ἐντός. Ἡ θύρα, κλείσασα ἐκ νέου ἀφ' ἑαυτῆς, μὲ ἀφῆκε κατὰμονον ἐντός σκότους, μόλις διασκεδαζομένου ὑπὸ ἀκτίνων τινῶν εἰσδυουσάν, οἶονεὶ λάθρα, εἰς τὸ κενὸν τοῦ ναοῦ ἀπὸ τῶν ρωγμῶν τῶν παραθύρων καὶ τινων ρυπαρῶν φεγγιτῶν.

Ἐνητένισα πρὸς τὴν Ὁραϊάν Πύλην, πρὸς τὸν θόλον τοῦ ἡμελημένου ναοῦ καὶ τὸ ὑγρὸν ἔδαφος, ἀφ' οὗ κατὰ μέρος ἀφηρέθησαν αἱ πλάκες. Ἐδῶ λοιπὸν ἱερούργησεν ὁ φιλόπατρις κληρικός ! Καὶ ἀπὸ τῆς πύλης αὐτῆς τῆς ἱερᾶς κεραυνοβόλον ὑψώσας φωνὴν ἐκάλεσεν εἰς τὴν ἐλευθερίαν τὸ δοῦλον ἔθνος τῶν Ἑλλήνων ! Μυρίας μαρμαρυγὰς ἀνέδωσαν τὰ σπῖλβοντα ὅπλα τῶν πολεμιστῶν, ὑψωθέντα εἰς τὴν φωνὴν τοῦ ἱεράρχου, ἐνῶ τὰ γόνατα ἐκάμφθησαν καὶ ἡ κλίναςα κεφαλὴ ἐδέχθη τὴν εὐλογίαν τῆς ἐκκλησίας !

Σέλας ἀκτινοβόλον καταυγάζει αἴφνης τὸν θόλον τοῦ ναοῦ. Οὐρανία μολπὴ ἤχεϊ εἰς τὸ κενόν· καὶ ἄγγελος, φωτεινὸν ἱμάτιον περιβεβλημένος καὶ ρομφαίαν πυρίνην πάλλων ἐν ταῖς χερσίν, ὀδηγεῖ ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας τὰ τέκνα τῶν Ἑλλήνων !

Ἰδοὺ ὁ Ἱεράρχης ἀναλαμβάνων τὴν σημαίαν ! Ἰδοὺ κατερχόμενος ἀπὸ τῆς Ὁραϊᾶς Πύλης καὶ ἐν μεσῷ ὕμνων χωρῶν ἀπὸ τῆς ἀναιμάκτου θυσίας πρὸς τὴν αἱματηράν, ἐν ᾗ ἐπέπρωτο νὰ θεμελιωθῇ τὸ ἐνδοξον καὶ εὐγενέστατον ἔργον...

Ἡνέφξα τὴν θύραν τῆς ἐκκλησίας καὶ ἐξῆλθον. Εἰς τὰ ὧτα μου ἀντήχουν εἰσέτι ψαλμοὶ καὶ παιᾶνες...

Διατὶ νὰ μὴ ἐμπνεώμεθα πάντοτε οἱ Ἕλληνες ὑπὸ τῶν αὐτῶν αἰσθημάτων, ἅτινα συνετάρασσον καὶ ἐμὲ τὴν ὥραν, καθ' ἣν ἐξηρχόμην τοῦ δεδοξασμένου ναοῦ τῆς ἱερᾶς καὶ Ἑθνικῆς Λαύρας.

Ἑφῆμερίς «Ἑστία», 25 Μαρτίου 1896

Σπ. Παγανέλης

ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ

Πέντε φίλοι ἀπεφασίσαμεν νὰ ἐορτάσωμεν τὸ Πάσχα εἰς τὸ "Άγιον Όρος.

Ἐξεκινήσαμεν ἀπὸ τὴν Θεσσαλονίκην τὴν ἐσπέραν τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς ἀτμοπλοικῶς καὶ τὴν αὐγὴν ἐξυπνήσαμεν εἰς τὸν λιμένα τῆς Δάφνης. Αὕτη εἶναι τὸ ἐπίνειον τοῦ "Αγίου Όρους. Ἐμπρὸς μας ὀρθώνεται ὁ "Αθως, ἐν βουνόν, τὸ ὅποιον προβάλλει κατ' εὐθεῖαν ἀπὸ τὰ κύματα, ὀλόρθον, ἀπότομον, ὑπερήφανον, ὡς νὰ θέλῃ νὰ ὑψωθῇ πρὸς τὸν οὐρανόν.

Καταλήγει εἰς μίαν ὀμαλὴν σχετικῶς κορυφὴν μὲ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Σωτῆρος εἰς τὴν τελευταίαν ἄκρην τῆς. Πλούσιον δάσος ἀπὸ καστανάς τὸ σκεπάζει. Εἰς τὰ πλάγια τοῦ βουνοῦ εἶναι διασκορπισμένα « κελλιά », « καλύβαι », ὅπου πνευματικαὶ οἰκογένειαι ἀπ' ὀλίγους καλογήρους καλλιεργοῦν ὀλίγα στρέμματα ἐλαιῶν καὶ ἀμπέλων.

Χαμηλότερα καὶ πλησίον τῆς παραλίας φαντάζουν τὰ μοναστήρια. Ἀπὸ τὸ ἀτμόπλοιον χαιρετίζομεν τὰς μονὰς Γρηγορίου, Διονυσίου, Ἀγίου Παύλου, Ξηροποτάμου μὲ τοὺς τρούλλους, τοὺς πύργους, τοὺς παλαιοὺς τοίχους των. Τὴν προσοχὴν μας ἰδιαιτέρως συγκεντρώνει ἡ Σιμωνόπετρα. Εἶναι μία σωστὴ ἀετοφωλιά, στημένῃ τολμηρότατα μὲ τοὺς πανυψηλοὺς πύργους καὶ τὰ ἐπτὰ πατώματά της εἰς ἓνα γιγαντιαῖον βράχον. Ἀριστερά μας προβάλλει ὁ ἀκατέργαστος ὄγκος τῆς ρωσικῆς μονῆς τοῦ Παντοκράτορος, κάτι μεταξύ φρουρίου, στρατῶνος καὶ ἀνακτόρου.

Εἰς τὴν Δάφνην μᾶς ἐπερίμεναν ἀντιπρόσωποι τῆς Ἱερᾶς Ἐκκλησίας μὲ δύο ἡμιόνους καὶ δύο φύλακας.

Ἰππεύσαμεν καὶ ἐτραβήξαμεν διὰ τὰς Καρυάς, διὰ νὰ ὑποβάλωμεν τὰ σέβη μας εἰς τὴν Ἱερὰν Σύναξιν, ὥσάν νὰ εἴπωμεν τὴν Κυβέρνησιν τοῦ Ἀγίου Όρους, καὶ νὰ ἐφοδιασθῶμεν μὲ συστατικὰς ἐπιστολάς.

Αἱ Καρυαὶ εἶναι ἡ πρωτεύουσα καὶ τὸ ἐμπορικὸν κέντρον τοῦ Ἀγίου Όρους. Μία πολίχνη ἀπὸ τὰς πλέον περιέργους, ὅπως ὄλαι αἱ ἄλλαι. Οἰκίαι παλαιαὶ καὶ νέαι, πτωχικαί, μεγαλοπρεπῆ καταστήματα, ἐργαστήρια, φοῦρνοι κ.τ.τ. Ἄλλ' ὅταν πλησιάσῃ τις, ἐννοεῖ ὅτι εὗρισκεται εἰς ἓνα κόσμον διαφορετικόν, ἄγνωστον, πρωτοφανῆ. Καλογήρους συναντᾷτε παντοῦ. Ἀμίλητοι, σοβαροί, ἥσυχοι σᾶς χαιρετοῦν μὲ τὸ « εὐλογεῖτε ».

Εἰς τὰς ὀλίγας διαθεσίμους ἡμέρας ἐπεσκέφθημεν τὸν Ξηροπόταμον καὶ τὰς Βασιλικὰς μονὰς Βατοπεδίου, Ἰβήρων καὶ Λαύρας, τὸν Ἅγιον Παντελεήμονα καὶ τὴν ρουμανικὴν Σκήτην. Τὸ Βατοπέδιον εἶναι ἡ Εὐρώπη τοῦ Ἁγίου Ὁρους. Ἐχει καὶ ἡλεκτρικὴν ἐγκατάστασιν. Οἱ πατέρες τοῦ εἶναι προοδευτικώτεροι καὶ πλουσιώτεροι ἀπ' ὅλους τοὺς ἄλλους. Τὰ θαυμάσια προπύλαιά του καὶ τὸ ὕψος τῶν οἰκοδομῶν τοῦ υπερβαίνουν καὶ τὰς ρωσικὰς μονὰς. Ὁμοιάζει μὲ ὠχυρωμένην πόλιν.

Εἰς τὸ Βατοπέδιον ἐμείναμεν τὴν νύκτα τῆς Ἀναστάσεως. Καί, ἂν καὶ διήλθαμεν πέντε ὁλοκλήρους ὥρας ἐν ὀρθοστάσι καὶ προσευχῇ, ἐφύγαμεν ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν ἀκούραστοι καὶ περισσότερον Χριστιανοί.

Εἰς τὸν Ξηροπόταμον ἠκούσαμεν κάτι περίεργον.

Μᾶς ἐπέδειξαν σουλτανικὸν φερμάνιον, κατὰ τὸ ὁποῖον ὁ σουλτάνος ἀνοικοδόμησε τὴν ἡρειπωμένην μονήν, διότι οἱ Ἅγιοι ΤαξίARCHOI τὸν ἐβοήθησαν εἰς μίαν τοῦ ἐκστρατείας εἰς Αἴγυπτον.

Εἰς τὴν Λαύραν συνεζήσαμεν ὀλίγας ὥρας μὲ τοὺς ἐνδόξους αὐτοκράτορας τοῦ Βυζαντίου Νικηφόρον Φωκᾶν καὶ Τσιμισκῆν. Εἰς τὰς δεήσεις κάθε ἡμέραν σήμερον ἐπαναλαμβάνεται ἡ εὐχή: « καὶ ὑπὲρ τῶν αὐτοκρατόρων ἡμῶν Νικηφόρου Φωκᾶ καὶ Ἰωάννου Τσιμισκῆ ». Εἰς τὸν νάρθηκα ὑπάρχουν δύο εἰκόνες τῶν ἢ μία πλησίον τῆς ἄλλης. Εἰς πύργος φέρει τὸ ὄνομα τοῦ Τσιμισκῆ. Μία χαλκίνη πύλη τῆς μονῆς εἶναι λάφυρον τοῦ Φωκᾶ ἀπὸ ἐν ἀραβικὸν παλάτιον τῆς Κρήτης. Τὰ μανουάλια ἐπίσης. Διασώζονται ἐν στέμμα τοῦ Νικηφόρου, μία χλαμὺς τοῦ Τσιμισκῆ, ἐν χειρόγραφον Εὐαγγέλιον μὲ τεραστίους πολυτίμους λίθους, τὸ ὁποῖον εἰς τὰς ἐκστρατείας τοῦ ἔγραφε καὶ ἐδιάβαζεν ὁ ἥρωικὸς Φωκᾶς, εἰς σταυρὸς τοῦ Τσιμισκῆ κ. ἄ.

Μὲ ἐν μικρὸν βενζινοκίνητον πλοῖον τῆς Λαύρας περιεπλεύσαμεν τὸ ἀκρωτήριο τοῦ Ἀθω. Ἀπὸ τὴν ἰδίαν θάλασσαν, τὴν ὁποίαν τόσον ἐφοβήθη ὁ Ξέρξης, ἀντικρύσαμεν τὰς « καλύβας ». Εἶναι σκῆται σφηνωμέναι εἰς κρημνοὺς, ὅπου δυσκολώτατα δύναται τις νὰ μεταβῇ εἴτε ἀπὸ τὴν ξηρὰν εἴτε ἀπὸ τὴν θάλασσαν.

Εἰς αὐτὰς ζοῦν οἱ « ἀναχωρηταί », καλόγηροι χωρισμένοι ἐντελῶς ἀπὸ τὸν ἄλλον κόσμον. Μίαν φορὰν τὴν ἐβδομάδα τοὺς ἐπισκέπτεται ἀπεσταλμένος τῆς μονῆς τῶν καὶ φέρει εἰς αὐτοὺς ξηρὸν ἄρτον καὶ ὕδωρ.

Ἐφύγαμεν ἀπὸ τὸν λιμένα τῆς Δάφνης με τὴν ψυχὴν γεμάτην
ἀπὸ ὠραίας ἐντυπώσεις καὶ με τὴν ἐλπίδα νὰ ἐπανέλθωμεν κάποτε
πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν πολυτίμων θησαυρῶν τοῦ Ἀγίου Ὁρους.

Γ. Μόδης

Ο Α Θ Ω Σ

Κρυσταλλωμένε Ἀθωνα ! τὸ ὕψος σου θαυμάζω
καὶ βλέπων σε τὴν δεξιὰν τοῦ Πλάστου σου δοξάζω.
Τὸ φῶς λαμβάνει τ' οὐρανοῦ ἢ κορυφῇ σου πρώτη
καὶ εἰς τοῦ Ἄδου φθάνουσιν οἱ πόδες σου τὰ σκότη.

Διάδημ' ἀδαμάντινον τὴν κεφαλὴν σου στέφει,
τὰ δάση ἔχεις ζώνην σου καὶ κόμην τὰ νέφη.
Ἡ ἀστραπὴ τὸ βλέμμα σου, ὁ χεῖμαρρος φωνὴ σου
καὶ ὁ ἀνεμοστρόβιλος ἡ βροντερὴ πνοή σου.

Καθὼς ὁ πρῶτος ἄνθρωπος τῆς φύσεως ἀρχαῖος,
σύ πρῶτος ἔλαβες ζωὴν καὶ θέλεις τελευταῖος
προσφέρει τὸν αὐχένα σου στὸν αἰμοβόρον χρόνον·
νὰ τρέχῃ βλέπεις ὑπὸ σὲ ἡ χόνις τῶν αἰώνων.

Κατακλυσμὸς δὲν ἔλουσε τὸ μέγα μέτωπόν σου,
ἀσπάζεται ἡ θάλασσα τὰς ἄκρας τῶν ποδῶν σου.
Ὡ φύσις, τόσα τέχνα σου χωρὶς ψυχὴν καὶ αἰσθήσεις
αἰῶνας ζῶσι, καθὼς σύ, ὦ αἰωνία φύσις.

«Ὁδοιπὸρος»

Π. Σοῦτσος

ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΑΛΥΜΝΟΝ

Πλησιάζομεν ἤδη πρὸς τὴν Κάλυμνον, βραχὺδὴ νῆσον, ζῶσαν ἀπὸ τῶν θησαυρῶν τῶν βυθῶν, ὅπως ἡ γειτονικὴ αὐτῆς Σύμη, ἀπὸ ἐν ζῳόφυτον, τὸν σπόγγον.

Ἀπέχομεν ἐτι μίλιον σχεδὸν ἐκ τοῦ ἀγκυροβολίου, ὅτε ἐνόμισα, ὅτι εἶδον ἐπὶ τῆς γαληνιαίας θαλάσσης νήσας σκιεροῦ χρωματισμοῦ, αἷτινες, ὅμως, στιγμιαίως ὡς εἰς πρόσταγμα, ἐξηφανίσθησαν βυθισθεῖσαι.

Ἀφυπνίσθη μέσα μου τοῦ κυνηγοῦ τὸ ἐνστικτον καὶ εἶπον μονολογῶν μεγαλοφώνως χωρὶς νὰ τὸ ἐνοήσω:

— Μπα, βουτηχτέλια ! Μὰ περίεργον, ἐγὼ δὲν ξέρω νὰ πηγαίνουν κοπαδιαστὰ τὰ βουτηχτέλια !

Ἀλλὰ τότε εἰς Καλύμνιος, ἰστάμενος παρὰ τὸ πλευρόν μου, τὸν ὁποῖον κατὰ παράκλησίν του εἶχομεν παραλάβει ἐπιβάτην ἐκ Λέρου, μοῦ εἶπε μειδιῶν:

— Δὲν εἶναι, κύριε, οὔτε βουτηχτέλια οὔτε κανενὸς εἶδους πάπιες.

— Τί εἶναι λοιπόν;

— Ἀφῆστε νὰ ζυγώσωμε λίγο καὶ θὰ τὸ ἰδῆτε μόνος σας.

Ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ τὰ παράδοξα πτηνὰ εἶχον ἤδη ἀναδύσει καὶ ἐπλεον ἐν τάξει.

Ἦρπασα τότε τὰς ἰσχυράς διόπτρας καὶ ἀμέσως ἐφώναξα μὲ ἐκπληξιν.

— Καλὲ εἶναι παιδιὰ, μικρὰ παιδιὰ, ἔξω στὸ πέλαγος !

Ἐπειτα ἀπὸ ὀλίγον ἐπλησιάσαμεν.

Μικρὰ παιδιὰ καὶ δὲν ἤρκοῦντο εἰς τὸν λιμένα διὰ τοὺς κολυμβητικούς των ἄθλους. Ἦσαν ἀμφίβια, τὸ ὀλιγώτερον ! Ἐβυθίζοντο συγχρόνως, ἄλλοτε ἐπλεον κατὰ γραμμὴν, ἄλλοτε τὸ ἐν ὀπισθεν τοῦ ἄλλου, ὡς εἰς πρόσταγμα. Πρὶν πλησιάσωμεν, ἐτράπησαν πρὸς τὸν μυχὸν τοῦ λιμένος καί, ἐνῶ ἡ « Σαλαμινία » ἐπλεε βραδέως, διὰ τι διάστημα ἀπετέλεσαν ἐκατέρωθεν τὴν τιμητικὴν ἡμῶν προπομπήν. Τότε ὁ Καλύμνιος ἐπιβάτης μᾶς ἐξήγησεν, ὅτι αὕτη ἡ ἱστορία γίνεται δι' ὅλης τῆς ἡμέρας με διαδοχικὰς ἀναπαύλας εἰς τοὺς βράχους τῆς παραλίας. Τοῦτο ἐξήγει καὶ τὸ βαθὺ κεραμόχρουν τοῦ χρωματισμοῦ τῶν σωμάτων αὐτῶν. Ἐπροπονοῦντο, ὅμως, οἱ μικροὶ ὑποψήφιοι διὰ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ δότου.

Ἀλλὰ τί ἐπάγγελμα !

Δέν θά κάμω λόγον περί τῶν δυτῶν τῆς σπογγαλιείας διὰ σκαφάνδρων. Ἄν καί ταῦτα εἶναι κινδυνωδέστερα, ἰδίως διὰ τὰς ἐκ γενικῆς παραλύσεως προσβολάς, ὥστέσον, ὅμως, δέν εἶναι τόσον φρικιαστικά, ὅσον τὸ ἐπάγγελμα τοῦ γυμνοῦ δύτου.

Γυμνός ἐναγκαλίζεται λίθον βάρους 8 - 9 ὀκάδων, εἰς ὁπῆν τοῦ ὁποίου διαπερᾶται λεπτόν σχοινίον, τὸ ὁποῖον εἶναι ἔτοιμοι νὰ ἐκτυλίσουν οἱ ἐν τῇ λέμβῳ. Οὕτω διὰ τοῦ βάρους τούτου καταβυθίζεται τάχιστα μέχρι βάθους 20 ὀργυιῶν. Ἀποσπᾷ ἐκ τοῦ βυθοῦ σπόγγους, ὅσους ἤθελε προφθάσει, τοὺς ὁποίους ρίπτει ἐντὸς δικτυωτῆς ἀπόχης ἐξηρτημένης ἀπὸ τοῦ λαίμοῦ. Σύρει τὸ σχοινίον, οἱ δὲ ἐν τῇ λέμβῳ τὸν ἀνέλκουν τάχιστα. Καί ὅλα αὐτὰ πρέπει νὰ τελειώσουν ἐντὸς τριῶν τὸ πολὺ λεπτῶν.

Ἐὰν διὰ τινος κυλινδρικοῦ σωλῆνος, κλειομένου ἐκ τῆς μιᾶς ἐπιφανείας μὲ κρύσταλλον καὶ βυθιζομένου δακτύλους τινάς εἰς τὸ ὕδωρ, διὰ τοῦ ὁποίου ἐπιτυγχάνεται διαφάνεια τῶν βυθῶν, κύψετε νὰ ἴδετε δύτην ἐργαζόμενον, θά σᾶς δώσῃ τὴν ἐντύπωσιν παραδόξου ζῴου, μεγάλου βατράχου. Κινεῖται μεταξύ τῶν ἀνωμαλιῶν τοῦ πυθμένος καὶ ἀποκρύπτεται καὶ ἀναφαίνεται μεταξύ τῶν σκιῶν τῆς θαλασσίας βλαστήσεως. Ἀπὸ πόσων συνθηκῶν ἐξαρτᾶται ἡ ζωὴ ἐκείνας τὰς στιγμὰς τῶν τραγικῶν τούτων βιοπαλαιστῶν!

Ἡδὴ τὸ καλλίμορφον πλοῖον μας ποντίζει ὑπερήφανον εἰς τὸν λιμένα τῆς προκυμαίας.

Οὐχὶ ἐμοῦ τοῦ ταπεινοῦ, ἀλλ' οἰουδήποτε ὁ κάλαμος θά ἦτο ἀνεπαρκής, ὅπως ἀποδώσῃ καὶ ὠχρότατα τὴν ἀποθέωσιν τῆς ὁποίας σκάφος τῆς πατρίδος ἐγένετο ἀντικείμενον ὑπὸ τῆς ὑψηλῆς φιλοπατρίας τῶν Καλυμνίων. Καὶ διὰ νὰ μὴ ἐπαναλαμβάνω τὰ αὐτὰ προκειμένου περὶ τῆς μεταβάσεως ἡμῶν εἰς τὴν Σύμην, τοῦτο δηλῶ ἀπὸ τώρα. Θά μοῦ ἦτο δύσκολον νὰ καθορίσω, τίς τῶν δύο τούτων σπογγαλιευτικῶν ἐλληνίδων νήσων ὑπερέβαλε τὴν ἄλλην εἰς τὰς ἐκδηλώσεις τοῦ πατριωτικοῦ συγκλονισμοῦ, ὅστις ἐδίνει τὰς ψυχὰς τῶν Καλυμνίων καὶ τῶν Συμίων. Διότι εἰς ἀμφοτέρας τὸ ἔδαφος τῆς « Σαλαμίνιας », ἡ σημαία, τὰ δύο μικρὰ αὐτῆς πυροβόλα, τὸ πρῶραϊον καὶ τὸ πρυμνήσιον, εἶχον γίνεαι ἀντικείμενον προσκυνημάτων καὶ γονυκλισιῶν.

Εἰς ἀμφοτέρας αἱ ἀρχαὶ αἱ κοινοτικάί, ὁ κλῆρος φέρων τὴν ἱερὰν ἀμφίεσιν, σύμπας ὁ λαός, μᾶς ὑπεδέχοντο μετὰ λυγμῶν πατριωτικῆς

συγκινήσεως. "Ολαι αἱ οἰκίαι, ἔλα τὰ καταστήματα νὰ παρακαλοῦν, ὡς ὑπερτάτην τιμὴν, ὡς εἶδος ἐθνικοῦ ἀγιασμοῦ, τὴν εἴσοδον ἡμῶν πρὸς φιλοξενίαν. Οὔτε τὸ πλήρωμα ἐδαπάνησε λεπτόν εἰς τινὰ τῶν δύο τούτων νήσων οὔτε ἦτο δυνατόν ἡ ὑπηρεσία τοῦ πλοίου νὰ στείλῃ λέμβον πρὸς ἀγοράν τροφίμων, διότι τὰ πάντα προσεφέροντο, ἀλλ' οὐδεὶς ἐδέχετο ἀντίτιμον. Ἀλλὰ καὶ οὐδὲ ὑπῆρχε πρὸς τοῦτο ἀνάγκη. Διότι κατέκλυζαν τὸ πλοῖον δῶρα παντοειδῆ, μόσχοι, ἄμνοι, βαρέλια οἴνου, τυρός, ὀπῶραι καὶ μέλι τῆς Καλύμνου, εἰς τὸ ὁποῖον ὁ Στράβων παρέχει τὰ πρωτεῖα ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ μέλι τοῦ Ὑμηττοῦ. Περὶ τῶν ἀνθρώπων, διὰ τῶν ὁποίων κατάφορτοι λέμβοι ἀπεστέλλοντο, διὰ νὰ κοσμοῦν τὸ πλοῖον, οὐδὲν λέγω, ἀφοῦ, ὡς εἶπον, ὁ κατάλογός μου ἀφορᾷ μόνον τρόφιμα.

Εἰς τὴν Κάλυμνον ἐδοκίμασα καὶ μίαν φαιδρὰν ἐκπληξιν, ἡ ὁποία ἐνδιαφέρει ἰδιαιτέρως τοὺς ὀρνιθολόγους καὶ τοὺς κυνήγους. Ἐκυνήγησα ἄσπρες πέρδικες εἰς τὴν παρακειμένην νησιδα Ὑέρημον, ἑπτὰ μίλια ἀνατολικῶς τοῦ λιμένος τῆς Καλύμνου.

Πρὸ τῆς αὐγῆς μετὰ Καλυμνίου κυνηγοῦ ἀπεβιβαζόμεθα τὴν ἐπομένην εἰς τὸν ὁμώνυμον ὄρμον. Ἀμέσως ἤρχισεν ἡ θήρα μετὰ δύο ἐξαιρέτους κυνηγετικούς κύνας. Διηρχόμεθα μικρὰς κοιλάδας καὶ λόφους, ὅπου ἐκυριάρχουν τὰ σχοῖνα καὶ τὸ θυμάρι. Δὲν παρῆλθον ὀλίγα λεπτά, ὅτε οἱ κύνες ἐσήκωσαν ἀπὸ τοὺς θάμνους κοπάδι περδίκων τοῦ αὐτοῦ σχήματος, τοῦ αὐτοῦ μεγέθους, τῆς αὐτῆς πτήσεως μετὰ τὰς γνωστάς.

Ἀλλ' ἦσαν λευκαί.

Ἀμφότεροι ἐφρονέυσαμεν ἀνὰ μίαν.

Δὲν ἐπίστευον εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μου. Αἱ πέρδικες εἶχον τὸ χρῶμα λευκόν, ὡς τοῦ παγωτοῦ κρέμας ἐκ γάλακτος, μετὰ ἐρυθρόν τὸ ράμφος, ἐρυθροὺς τοὺς πόδας, μετὰ τὸ αὐτὸ μέλαν καὶ φαιὸν στικτὸν περιδέραιον περὶ τὸν λαιμόν, ὡς αἱ κοιναὶ πέρδικες.

Ἦτο καὶ εἶναι πάντοτε δι' ἐμὲ μυστήριον, πῶς εὐρίσκεται εἰς τὴν νησιδα αὐτὴν τὸ εἶδος τοῦτο τῆς πέρδικος, τὸ ὁποῖον, ὡς ἔμαθον κατόπιν, μόνον εἰς τὴν Συρίαν καὶ τὴν Ἀραβίαν ἐπιχωριάζει.

« Γύρω εἰς τὸν τόπον μας »

Ἐμμ. Λυκούθης

11. ΖΩΑ · ΠΤΗΝΑ

(Διηγήσεις—Περιγραφάι)

ΔΙΗΤΗΤΑ - ΛΟΓΟΣ - ΠΤΗΝΑ
(Διηγήματα - Παιδική Λογοτεχνία)

Ο ΚΡΑΣΟΠΟΥΛΟΣ

Καθόμουν στὸν ἴσκιο τῆς καλύβας καὶ περίμενα νὰ δροσίση γιὰ νὰ κινήσω. Κοντά μου ὁ δραγάτης καθάριζε μὲ τὸ μαχαϊράκι του ἕνα καλάμι, γιὰ νὰ περάσῃ τὴν ὥρα του. Ἀντίκρυ μου τ' ἀμπέλι ἀπλωνε τὰ κλαδιά του πρασινοντυμένα κι ἔδειχνε ἀπὸ κάτω τὰ χοντρά μελωμένα σταφύλια του. Ὁ ἥλιος ἔρριχνε τὶς ἀκτῖνες του παντοῦ κι ἔχυνε νύστα σὲ ἀνθρώπους, σὲ ζῶα καὶ σὲ φυτά. Φύλλο δὲ σάλευε.

— Καλὰ καὶ σύ, εἶπε ἑξαφνα ὁ δραγάτης, «τρεῖς, τρεῖς, τρεῖς παρᾶδες τὸ κρασί !». Λέγε το, ἂν δὲ βαριέσαι, ὥς τὸ βράδυ !

— Γιὰ ποιόν μιλάς; τὸν ἐρώτησα.

— Γιὰ τὸν ἀμπελουργό. Δὲν ἀκοῦς;

Ἄπλωσε τὸ χέρι κι ἔδειξε λίγο μακρυὰ μας ἕνα πουλάκι μὲ φτερά μαῦρα καὶ οὐρά ἀσπρόμαυρη.

Ἡ κορυφή τοῦ κεφαλοῦ, ὁ λαιμός, ἡ ράχι καὶ τὸ κάτω μέρος ἦταν κόκκινα. Δὲ φαινόταν μεγαλύτερο ἀπὸ σπουργίτη. Ἀπάνω σ' ἕνα σβῶλο ἀπὸ χῶμα γύριζε τὴν κίτρινη μυτίτσα του πότε' ἐδῶ καὶ πότε' ἐκεῖ, κι ἀδιάκοπα ἔχυνε ἀπὸ τὸ λαρύγγι του τὸ ἴδιο κι ἀπαράλλαχτο τραγούδι !

— Τσίτ... τσίτ... τίρι λίρι τιριλί ! Τσίτ... τσίτ... τίρι λίρι τιριλί !

— Ἀπὸ τὸ πρωὶ ὥς τὸ βράδυ αὐτὸ θὰ λέῃ ἐξακολουθήσῃ ὁ δραγάτης. Δὲν παύει νὰ μᾶς διαλαλῇ τὸ κρασί του.

— Ἐχει καὶ κρασί; ρώτησα μὲ χαμόγελο.

— Ἀφοῦ τὸν λένε κρασοπούλο !

— Ἐσύ μοῦ τὸν εἶπες ἀμπελουργό.

— Ἀμπελουργός, κρασοπούλος τὸ ἴδιο εἶναι. Μάλιστα στὰ νησιά τοῦ Αἰγαίου τὸν λένε καὶ πετρουλῖδα, γιατί συνηθίζει νὰ στέκεται στὴν πέτρα. Μιά φορὰ κι ἕναν καιρὸ λένε πῶς ἦταν ἄνθρωπος. Στὴν ἀρχὴ φύτεψε λίγα ἀμπέλια καὶ μὲ τὸν καιρὸ ἔγινε ὁ πρῶτος νοικοκύρης τοῦ χωριοῦ.

Μιά χρονιά ἔτυχε νὰ μὴν κάνουν σταφύλια τ' ἀμπέλια. Ἄλλοι πῆραν τὴ μισὴ ἐσοδεῖα κι οἱ περισσότεροι οὔτε τσαμπί. Μὰ τοῦ ἀμπελουργοῦ τ' ἀμπέλια παραφορτώθηκαν. Τί τοῦ ἤρθε τότε στὸ νοῦ. Νὰ γίνῃ καὶ κρασοπούλος. Ὅταν ἔφτασεν ὁ καιρὸς τοῦ τρύγου κι ἤρθαν νὰ ἀγοράσουν τὸ μοῦστο του ὅσο κι ὅσο, δὲν πούλησεν οὔτε φόρτωμα. Ἐβαλεν ὄλον τὸ μοῦστο στὰ βαρέλια του κι ἀφοῦ ψήθηκε κι ἔγινε κρασί, δὲν ἤθελε νὰ πουλήσῃ οὔτε κρασί.

— Δὲν θὰ πουλήσω, παρὰ ὅταν φτάσῃ ὁκᾶ καὶ λίρα, ἔλεγε μὲ πείσμα,
 — Στὴ μισὴ ὁκᾶ σοῦ δίνω δέκα ὁκάδες τοῦ χρόνου, τοῦ εἶπε κάποιος.
 — Γιὰ νὰ ἰδοῦμε ἂν θὰ ἔχῃς καὶ τοῦ χρόνου ! ἀποκρίθηκεν ὁ ἀμπε-
 λουργός.

Ἔτσι ἤρθεν ὁ χειμῶνας, ἤρθεν ἡ ἀνοιξὶ καὶ ἀνθίσαν τ' ἀμπέλια.
 — Ὅλα τ' ἀμπέλια εἶναι γεμᾶτα ἀνθό, τοῦ εἶπε κάποιος φίλος του.
 Τώρα ποὺ σκαλίζουν καὶ βλαστολογοῦν, πούλησε τὸ κρασί σου νὰ τὸ
 πιοῦν οἱ ἐργάτες.

— Ἀφῆσε νὰ μποῦμε στὸν τρύγο καὶ βλέπουμε, εἶπεν ὁ ἀμπελουργός.
 Ὅταν ἤρθεν ὁ καιρὸς τοῦ τρύγου, ὁ μοῦστος ἐγίνε τόσο ἄφθονος,
 ποὺ ἔφτασε νὰ πουληθῇ μιὰ δεκάρα τὴν ὁκᾶ.

— Μιὰ δραχμὴ τὴν ὁκᾶ, μπορεῖς τώρα νὰ τὸ πουλήσῃς τὸ ψημένο
 κρασί, εἶπε πάλιν ὁ φίλος του στὸν ἀμπελουργό. Ὁ κόσμος δουλεύει
 πολὺ καὶ τὸ θέλει τὸ κρασί.

— Ἐννοια σου, καὶ τοῦ χρόνου θὰ πουλιέται δυὸ λίρες τὴν ὁκᾶ, εἶπεν
 ὁ ἀμπελουργός. Κι ἔφτιασε καὶ ἄλλα βαρέλια νὰ βάλῃ τὸ νέο μοῦστο.

Τὸν ἄλλο χρόνο ἐγίνε πιδὸ πολλὴ ἐσοδειά. Καὶ τὸ χειρότερο, ὅταν
 δοκίμασε τὰ κρασιά του, τὰ περισσότερα τὰ βρῆκε μισόξινα. Καὶ στὰ
 δυὸ χρόνια ἐξώδεψε τόσα χρήματα γιὰ τὴν καλλιέργεια χωρὶς νὰ πάρῃ
 πεντάρα ! Τώρα φοβήθηκε. Ἐβαλε νὰ διαλαλήσουν στὸ χωριὸ πῶς
 πουλεῖ παλιὸ κρασί. Φτηνὸ τὸ ἔβαλε, τρεῖς παρᾶδες τὴν ὁκᾶ.

Μὰ ποιὸς ἀγόραζε τώρα κρασί ; Τὰ ὑπόγεια ἦταν γεμᾶτα. Λίγοι
 πῆγαν νὰ δοκιμάσουν, μά, ἀφοῦ τὸ βρῆκαν ξινό, δὲν ξαναπῆγαν.

— Γιὰ τουρσί, κουμπάρε, δὲ βρίσκει ταίρι, τοῦ εἶπε ἓνας περι-
 παιχτικά.

Τί τὸν θέλεις τὸν καλὸ σου κρασοπούλο ! Σὰν τρελλὸς βγῆκε
 στὴν ἀγορὰ καὶ στίς γειτονιὰς καὶ φώναζε :

— Τρεῖς... τρεῖς... τρεῖς... παρᾶδες τὸ κρασί ! Τρεῖς... τρεῖς... παρᾶ-
 δες τὸ κρασί !

Οὔτε τρεῖς οὔτε καὶ χάρισμα. Κανεὶς δὲν τὸ ἤθελε. Ὅπου περ-
 νοῦσε, ὁ κόσμος τὸν κοροῖδευε.

— Ὁκᾶ καὶ λίρα ! Ὁκᾶ καὶ λίρα ! φώναζεν ὁ ἓνας ἀπὸ δῶ.

— Δὲ σὲ συμφέρει, ζημιώνεσαι, κουμπάρε ! τοῦ φώναζεν ἄλλος. Δυὸ
 λίρες τὴν ὁκᾶ ! Δυὸ λίρες τὴν ὁκᾶ !

Ὁ ἀμπελουργός ἀπελπίσθηκε. Δὲμποροῦσε νὰ ζήσῃ πιά καὶ πα-
 ρακάλεσε τὸ Θεὸ νὰ τὸν ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τέτοια ζωὴ. Ὁ Θεὸς τὸν ἄκουσε

καὶ τὸν ἔκαμε πουλί. Μὰ καὶ πουλί ποὺ εἶναι, ὅταν πλησιάσῃ ὁ καιρὸς τοῦ τρύγου, θυμᾶται τὴν παλιά του κατάστασι, γυρίζει στ' ἀμπέλια, ἀνεβαίνει στὶς ψηλὰς πέτρες καὶ φωνάζει ἀδιάκοπα : « Τρεῖς... τρεῖς... τρεῖς παρᾶδες τὸ κρασί ! ».

— Νόστιμο παραμῦθι, εἶπα.

— Νόστιμο, ξενόστιμο, αὐτὸ εἶναι, εἶπε ὁ δραγάτης. Καὶ πρὶν προφτάσω νὰ τὸν ἐμποδίσω ἔρριξε στὸ πουλί μὲ δύναμι ἓνα λιθάρι. Καλὰ ποὺ δὲν τὸ πέτυχε. Τὸ πουλί, ἐκεῖ ποὺ κελαιοδοῦσε, λὲς κι ἔβλεπε τὰ κινήματα τοῦ δραγάτη καὶ πέταξε μακριά.

— Τί σοῦ φταίει τὸ ἀθῶο τὸ πουλάκι ; τοῦ λέω.

— Ἀλήθεια, τί μοῦ φταίει ; ρώτησε κι ἐκεῖνος καὶ χαμήλωσε τὸ κεφάλι ντροπιασμένος. Κι ἐγὼ δὲν τὸ συλλογίστηκα γιὰ τὸ ἔκαμα !

Λαϊκὴ παράδοσις

Ἄνθρ. Καρκαβίτσας

ΠΤΕΡΩΤΟΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΑΙ

Εἶναι αὐτοὶ τὰ ἀποδημητικὰ πουλιά.

Νομίζω ὅτι εἶναι πρόβλημα ἄλυτον — καὶ ὄχι μόνον δι' ἐμὲ — διατί, ἐνῶ ὅλα τὰ μαστοφόρα τὰ ἔκαμεν ὁ Θεός, διὰ νὰ ζοῦν καὶ νὰ ἀποθνήσκουν ὅπου γεννηθοῦν, χωρὶς νὰ ζητοῦν τὴν εὐτυχίαν περιπλανώμενα κατ' ἔτος εἰς τὰς διαφόρους ἡπείρους, τὰ περισσότερα πουλιά δὲν ἔμπορουν νὰ ζήσουν, χωρὶς, νὰ ἐπιχειροῦν κάθε χρόνον τὰ ἐναέρια ταξίδια πολλῇ χιλιάδων μιλίων.

Εἰς ἄλλα πάντοτε εἶναι ἀπαραίτητος ἡ θερμοκρασία τῶν τροπικῶν. Εἰς ἄλλα ἀρκεῖ ἡ θερμοκρασία τῆς Αἰγύπτου καὶ ἐν γένει τῆς γραμμῆς ὅλης τῆς βορείου Ἀφρικῆς ἕως εἰς τὰ ἄκρα τοῦ Μαρόκου. Αὐτὰ ὅλα λοιπὸν τὸ καλοκαίρι ζητοῦν τὴν ἴδια θερμοκρασία εἰς τὴν Εὐρώπην, ἄλλα εἰς τὴν μέσην καὶ ἄλλα εἰς τὴν βορείαν.

Εἰς τὸν τόπον μας μάλιστα πολὺ ὀλίγα εἶναι τὰ πουλιά, τὰ ὅποια — ὅπως ἡ πέρδικα, τὸ ἀγριοπερίστερο, ὁ σπουργίτης, ὁ κατσιλιέρης, καὶ ὀλίγα ἄλλα — ἐκτιμοῦν, ὅπως πρέπει, τὰ θέλητρα τῆς στέγης μονίμου ἐστίας. Διότι σχεδὸν ὅλα — ἐκτὸς ὀλίγων — τὰ πουλιά, ὅπου κυνηγοῦνται εἰς τὴν Ἑλλάδα, εἶναι πουλιά, ὅπου ἡ ἔρχονται ἀπὸ τὰ βόρεια κλίματα, ποὺ τὰ σφίγγουν τὰ μεγάλα φύχη, διὰ νὰ ξεχειμωνιάσουν ἐδῶ, ἢ περνοῦν ἀπὸ τὸν τόπον μας ἐρχόμενα ἀπὸ τὰ νότια τὴν

άνοιζιν διὰ βορειότερα κλίματα καὶ κατεβαίνουν τὰς ἀρχὰς τοῦ φθινοπώρου μὲ ἀντίθετο δρομολόγιο.

Ἀλλὰ κανεῖς νὰ μὴ νομίσῃ ὅτι τὰ ταξίδια αὐτὰ τοῦ φτερωτοῦ κόσμου γίνονται χωρὶς περιπέτειες, χωρὶς κινδύνους, χωρὶς καταστροφάς. Πολλὲς φορὲς πέφτουν εἰς τὴν θάλασσαν ἀπὸ ἐξάντλησιν, ἄλλοτε τοὺς δίνουν συνολικὸν θάνατον ἢ χάλαζα, αἱ καταιγίδες, οἱ τυφῶνες, πότε ἐπάνω στὰ κύματα τῶν θαλασσῶν καὶ πότε ἐπάνω σὲ βράχους, ποὺ τὰ περιδινοῦν μέσα εἰς σίφωνας καὶ τὰ συντρίβουν. Ἄλλοτε πάλιν πέφτουν σὰν πυκνὸ σύγνεφο ἐξαντλημένα ἐπάνω σὲ καράβια, στὶς κεραεῖς των, στὶς κορυφές, στὸ κατάστρωμα, στὰ τσιμπούκια, ὅπου βροῦν.

Καὶ διὰ μίαν ἀπὸ αὐτὰς τὰς καταστροφὰς ἡμπορῶ νὰ προσφέρω τὴν μαρτυρίαν μου ὡς αὐτόπτης μάρτυς.

Εὐρίσχομην ἐπὶ τοῦ πολεμικοῦ « Σαλαμὶς » ὡς ἀνακριτής. Ἐπλέομεν μεταξὺ Ρόδου καὶ Καρπάθου. Ἦτο πρωὶ τῆς 31 Αὐγούστου. Ἐνθυμοῦμαι τὴν ἡμέραν, διότι τὴν ἐσημείωσα εἰς τὸ ἡμερολόγιόν μου. Ἦμην ἐπάνω εἰς τὴν γέφυραν, ὅπου εἶδα τὸν ἐπὶ τῆς πηδαλιουχίας κελευστήν νὰ παρατηρῇ μὲ προσοχὴ τὴ θάλασσα ἐμπρός. Ἐπῆρε τὰς διόπτρας καὶ ἀφοῦ ἐκύτταξε καλὰ, μοῦ εἶπε :

— Περὶεργον ! Ἡ θάλασσα σὲ ἀρκετὴ ἔκτασιν εἶναι κίτρινη, σὰν νὰ εἶναι στρωμένη μὲ ψάθες.

Ὅταν ἐπλησιάσαμεν, ἐπλέομεν ἀνάμεσα σὲ μυριάδες πνιγμένα ὀρύκια ποὺ ἐπέπλεαν. Ἐρριψαν κουβᾶδες καὶ ἀνέσυραν μερικά. Εἶχεν ἀρχίσει ἡ σῆψις των. Ἀνέδιδαν τρομερὴ δυσοσμίαν, ὅσο νὰ ἐξέλθωμεν ἀπὸ τὴν ἔκτασιν αὐτὴν, ποὺ δὲν ἦτο μικρά. Τότε ἐνεθυμήθην ὅτι πρὸ τριῶν ἡμερῶν εἰς τὴν Ρόδον, ὅπου ἤμεθα ἀγκυροβολημένοι, ὅλην τὴν νύκτα ἔπνεε σφοδρότατος ἀνεμος μὲ ἀτέλειωτη βροχὴ.

Ἀλλὰ δι' ἐμὲ τὸ μεγαλύτερον μυστήριον τῆς φύσεως τοῦ κόσμου δὲν εἶναι τόσον τὰ μεγάλα, τὰ δυνατὰ πουλιά.

Μοῦ γεννοῦν ἀπορίαν, μοῦ ἐμπνέουν θαυμασμόν οἱ μικροσκοπικοὶ ταξιδιωτὲς τοῦ ἀέρος, ὅπου περνοῦν βουνὰ καὶ κορυφές καὶ σχίζουν τὸν ἀέρα ὑπερπόντιοι, ἐπάνω ἀπ' τὰ κύματα τῶν θαλασσῶν χιλιάδων μιλίων, ὅπου τὸν Αὐγούστον ἕως τὸν Ὀκτώβριον πετοῦν στὸν τόπο μας σὲ δένδρα, σὲ θάμνους, σὲ ἀγκάθια. Ἀποδημητικά εἶναι ἐπίσης μερικά μικροσκοπικὰ χειμωνιάτικα πουλιά, ἐμψυχα μικρά χρωματιστὰ λουλουδάκια, ὅπου νομίζεις ὅτι φθάνει ἢ πλέον ἀδύνατη αὔρα, μὴ ἀνασαμιά ἐλαφρὴ ἀέρος, διὰ νὰ τὰ συναρπάσῃ καὶ νὰ τὰ ἐξαφανίσῃ σὰν πούπουλα.

Πῶς ταξιδεύουν ὁ δρυοκολάπτης, ὁ κοκκινολαίμης καὶ τόσα ἄλλα πουλάκια, ὅπου χωροῦν μέσα εἰς ἓνα καρύδι, καὶ πρὸ πάντων τὰ πρασινοκίτρινα πουλάκια, πού συχνάζουν στ' ἀγκάθια, μικρότερα καὶ ἀπὸ τὸ λουλούδι τοῦ ἀγκαθιοῦ καὶ ὅπου μοιάζουν σὰν πεταλουδίτσες μὲ πού-πουλα, ἀβρὰ παιγνιδάκια τῆς δημιουργίας ;

Καὶ ὅμως καὶ αὐτὰ, χαριτωμένα μικρὰ στολίδια τῶν πράσινων κλαδιῶν, ὅπου λικνίζονται μὲ τὸ ἐλαφρὸ φύσημα — λουλούδια καὶ αὐτὰ — διασχίζουν ἡπείρους καὶ περνοῦν ἀπὸ πάνω ἀπὸ ψηλὰ κορφοβούνια καὶ ἀπὸ τῇ βοῇ μανιασμένων κυμάτων, σὲ ἀπέραντα πελάγη μὲ ὀλόμαυρον οὐρανὸ καὶ κάτω ἀπὸ τῇ λάμψι τῶν ἀστραπῶν γιὰ νὰ φθάσουν στὸ ἄγνωστο τέρμα τοῦ δρόμου, ὅπου τοὺς δείχνει ἐμπρὸς εἰς τὰ ματάκια τους, μάτια σὰν ψιλὲς χανδρίτσες, τὸ ἐνστικτον !

« Γύρε εἰς τὸν τόπον μας »

Ἑμμ. *Λυκούδης*

Ο Κ Ο Σ Σ Υ Φ Α Σ

Πολλοὶ πιστεύουν πῶς στοὺς μεγάλους λόγγους εἶναι τὰ καλύτερα πουλιά. Ἀλλοίμονον ἂν ἔλειπεν ἀπὸ αὐτὰ ὁ κόσσυφας. Ὁ λόγγος θὰ ἦταν ἓνα πανηγύρι ἀρχοντοχωριατῶν μουγγῶν. Χρώματα; ἄλλο τίποτε. Ὑπάρχουν μάλιστα μερικά, ὡς λόγου χάριν ἡ τριγκλιτάρα (δρυοκολάπτης), ὁ τσαλαπετεινὸς (ἐποψ) καὶ ὁ συκοφαγᾶς, πού εἶναι σὰν πολύχρωμοι ἐφημερίδες, ἂν ὅμως πρόκειται νὰ ἀνοίξουν τὸ στόμα των, νὰ εὔχεσθε νὰ μὴν εἰσθε ἐκεῖ. "Ὅ,τι κωμικὸν ἤμποροῦσε νὰ δημιουργήσῃ εἰς φωνὴν ὁ Ὑψιστος, τὸ ἔδωκεν εἰς τὰ λαρύγγια των.

Ἐν μέσῳ αὐτῶν τῶν γελοιογραφιῶν ζῇ ὁ σκέτος κόσσυφας, αὐστηρός, σοβαρός, μαῦρος ὡς ἔβενος, μὲ τὸ κατακίτρινο ράμφος του, ὡς νὰ κρατῇ κεχριμπαρένια πίπα. Ἡ σύντροφός του, ὅμως, δὲν ἔχει οὔτε τὴν μαυρίλαν τῶν πτερῶν του οὔτε τὸ χρυσάφι τοῦ ράμφους του. "Ὅ,τι εἶναι ἡ ἀμυγδαλιά εἰς τὸν φυτικὸν κόσμον εἶναι αὐτὸς εἰς τὸν πτερωτῶν τὸ λάλημά του θὰ πρωτοχαιρετίσῃ τὴν ἀνοιξιν ἓνα δύο μῆνες ἐνωρίτερα ἀπὸ τὸν κοῦκκον καὶ τὸ ἀηδόνι. Πρωτολαλεῖ, πρωτοζευγαρώνεται, πρωτοφωλιάζει.

Πότε αὐτὸ τὸ πουλί, τὸ ὅποιον δὲν παύει τὸ τραγοῦδι, εὕρισκει καιρὸν νὰ κτίσῃ ἐκεῖνο τὸ θαῦμα τῆς ὑπομονῆς, τῆς τέχνης, τῆς φιλοδουλειᾶς, πού εἶναι ἡ φωλιά του ; Ποτέ, ποτέ δὲν ἔμπορεῖ νὰ πιστεύσῃ

κάνεις ὅτι ἐν ράμφος εἶναι δυνατόν νά λεπτοουργήσῃ τὸ καταστρόγγυλον ἐκεῖνο πῆλινον τάσι, τὸ καλοδεμένον ἀπ' ἐξω μὲ πολυτρίχια καὶ ρίζες, τὸ γαρνιρισμένον ἐπάνω σὲ χαλίκια, τὸ γαλακτωμένον ἀπὸ μέσα ἀπὸ καθαρὸν χρῶμα καὶ στρωμένον μὲ φρύγανα, χνούδια καὶ φτερά.

Τί περιεργὸν φαινόμενον ἡ τέχνη, ποὺ ἔχουν αἱ φωλεαὶ τῶν περισσοτέρων ὠδικῶν πτηνῶν ! Μερικὰ ἀηδόνια ὑφαίνουν τὴν ἰδικήν των κρεμαστὴν ἀπὸ ἑνα κλωνάρι ὡς κούνιαν, ἡ δὲ ποταμίδα (ὑπολαῖς) ἐνώνει ἐνὸς κλαδιοῦ κατεβατὰ φύλλα καὶ τὰ ράβει κάτω κάτω κατὰ τρόπον, ποὺ θὰ ἐζήλευε καὶ χεῖρ γυμνασμένη εἰς τὴν βελόνην. Φαίνεται ὅτι συμβαίνει καὶ μὲ τὰ ἐκλεκτὰ πουλιὰ ὅ,τι λέγει ὁ Πλούταρχος διὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς ἀνθρώπους : « οὐδὲν εἶδος παιδείας ἀτιμάζουσι ». Τραγουδισταὶ θαυμάσιοι, τεχνῖται λαμπροί, νοικοκυραῖοι τετραγωνικοί, γονεῖς στοργικώτατοι, ἄκακοι, μεγαλόψυχοι, πάντοτε καλόκαρδοι.

Κάμετε τὸν κόπον νά διαβάσετε αὐτὴν τὴν ἀφήγησιν, ποὺ κάνει φίλος λοχαγός :

— « Ὅτε διέμενον πρὸ ἐτῶν εἰς Καρπενήσιον ἕνεκα ὑπηρεσίας, εἶχον κόσσυφον ἐν κλωβίῳ.

Ἡμέραν τινὰ παιδίον χωρικοῦ μὲ παρεκάλεσε καθ' ὁδὸν νά ἀγοράσω μικρὸν τι πτηνόν, τὸ ὁποῖον ἦτο ἀκόμη ἄνευ πτερῶν. Ἐνεκα τῶν παρακλήσεων τοῦ παιδιοῦ καὶ διότι ἐλυπήθην τὸ ἀτυχεῖς πτηνόν, τὸ ἡγόρασα.

Ἐπειδὴ δὲν εἶχον ποῦ νά τὸ βάλω, τὸ ἔθεσα ἐντὸς τοῦ κλωβίου, εἰς τὸ ὁποῖον εἶχον τὸν κόσσυφον. Ἐνῶ δὲ περιέμενον νά ἴδω αὐτὸν ἀνησυχοῦντα, ὡς συνήθως συμβαίνει εἰς τὰ πτηνά, ὅταν θέτωσιν εἰς τὸ κλωβίον αὐτῶν ἕτερον πτηνόν, παρατήρησα μετ' ἐκπλήξεως ὅτι οὗτος τοῦναντίον ἡὺχαριστήθη, ἐπλησίασε τὸ μικρόν, τὸ ἐθώπευσε καὶ δὲν ἤξευρε τίνι τρόπῳ νά ἐκδηλώσῃ τὴν χαράν του διὰ τὴν παρουσίαν αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ τοῦ ἔθεσα καὶ τροφήν, ἥτις, ὡς γνωστόν, συνίσταται ἐκ κρέατος, ἀμέσως ἔλαβεν ἐκ τούτου μερικὰ τεμάχια καὶ ἔδωκεν εἰς τὸ μικρὸν ὀρφανόν, τὸ ὁποῖον τὸ ἔφαγε μετ' εὐχαριστήσεως, διότι ἐπείνα.

Ἐξηκολούθησε δὲ καὶ κατόπιν νά τὸ τρέφῃ μετὰ στοργῆς, μέχρις οὗ τὸ μικρὸν πτηνόν ἤρχισε νά τρώγῃ μόνον. Ἀφοῦ δὲ ἐμεγάλωσε καὶ ἐπτερῶθη, διέκρινα ὅτι ἦτο ἀηδὼν, ἡ ὁποία ἐξῆσεν πολὺν καιρὸν μετὰ τοῦ εὐεργέτου καὶ θεοῦ πατρός της ἐν ἄκρᾳ ἀγάπῃ καὶ ἀρμονίᾳ, ἦδον δὲ ἀμρότερα, ὡς ἐὰν ἀπετέλουν μουσικὴν συμφωνίαν ».

Ἀπὸ τὸν μῆνα Ἰούλιον, ὅμως, ὁ κόσσυφας γίνεται ἡ πληγὴ τοῦ

κήπου καὶ τοῦ ἀμπελιοῦ. Οἱ ἐρευνηταὶ τοῦ ἀκανθώδους ζητήματος, τὸ ὅποιον λέγεται « ὠφέλιμα καὶ ἐπιβλαβῆ πτηνὰ », ἰσχυρίζονται ὅτι πρόκειται περὶ δικαίας ἀποζημιώσεως, διότι καθ' ὅλον τὸν χειμῶνα παστρεύει τὴν γῆν ἀπὸ ἔντομα τὰ ὁποῖα λόγῳ τῆς σκληρότητος τοῦ ράμφους τοῦ μόνου αὐτοῦ δύναται νὰ συγυρίσῃ. Ἄλλ' οἱ γεωργοί, οἱ ὁποῖοι δὲν γνωρίζουν πολλὰ πράγματα ἀπὸ τὴν γεωργικὴν ἔντομολογίαν, δὲν βλέπουν κατὰ τί τοὺς ὠφελεῖ αὕτῃ ἡ συνδρομή, τὴν ὅποیان τοὺς δίδει προστατεύων τὰ σῦκα καὶ τὰ σταφύλια ἀπὸ τὰ ἔντομα, διὰ νὰ τὰ καταπιῇ ὁ ἴδιος. Διότι πρέπει νὰ γνωρίζετε ὅτι ἔρχεται χρονιά, ὅτε ὁ περιπαθὴς αὐτὸς τραγουδιστὴς μαζί μὲ τὸν ἄλλον ἐκεῖνον σαταᾶν, ὁ ὁποῖος λέγεται συκοφαγᾶς ἀφήνει στ' ἀμπέλια καὶ στοὺς κήπους μόνον συγκόφλους καὶ τσάμπουρα.

Ἄλλὰ καὶ τότε εἶναι χαρὰ Θεοῦ ὡς θέαμα. Ἐνῶ ἐκεῖνη ἡ ἀθλία κίσσα καὶ τὰ ἄλλα σταφυλοχαρῆ πουλιά φαίνονται, ὡς νὰ βγῆκαν ἀπὸ τὸ πατητήρι, αὐτὸς εἶναι ὁ ἴδιος, ἀξιοπρεπὴς, κύριος, μαυρογυαλίζων σὰν ἀτσάλι μὲ τὴν κεχριμπαρένιαν πίπαν του, κατακάθαρος. Ὅλα κι ὅλα, ἀλλ' ἔννοεῖ νὰ κάμῃ τὸ λουτρόν του κάθε μέρα.

« Τὰ ἄγρια καὶ τὰ ἡμερα
τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ λόγγου »

Στ. Γρανίτσας

ΟΙ ΠΟΝΗΡΙΕΣ ΤΗΣ ΣΟΥΠΙΑΣ

Μόλις ἄρχισε νὰ χαράζῃ, βγῆκε ἡ σουπιὰ νὰ κυνηγήσῃ, γιατί πεινοῦσε πολὺ. Ὁβοριάς, ποὺ φουσοῦσε δυνατὸς τόσες ἡμέρες, δὲν τὴν ἄφησε νὰ προβάλῃ ἀπὸ τὸ θαλάμι της. Μὲ τὰ ὀχτῶ πλοκάμια, ποὺ φουτρώνουν γύρω στὸ κεφάλι της, ἔσπρωξε δυὸ τρεῖς φορές τὸ νερὸ μπροστὰ κι ἔτρεξε γρήγορα πρὸς τὰ πίσω κοντὰ στὴν ἀκρογιαλιά. Ἐκεῖ στάθηκε καὶ γύρισε νὰ κυττάξῃ τοὺς βράχους.

— Νὰ ἓνα μύδι, εἶπε.

Ἀπλῶσε ἀμέσως τὸ ἓνα ἀπὸ τὰ δυὸ μεγαλύτερα πλοκάμια της, ποὺ φουτρώνουν κι ἐκεῖνα γύρω στὸ κεφάλι της εἶναι στὶς ἄκρες πλατιά σὰ φυτάρια, καὶ ξεκόλλησε ἀπὸ τὸ βράχο τὸ μύδι. Ἐπειτα ἀπὸ πλοκάμι σὲ πλοκάμι τὸ ἔφερε στὸ στόμα της, ποὺ μοιάζει μὲ τοῦ παπαγάλου, καὶ τοῦ ἔσπασε τὸ ὄστρακο, ὅπως σπάζουμε ἐμεῖς τὰ μύγδαλα. Ὑστερα μὲ τὴ γλῶσσα της, ποὺ εἶναι σωστὸς τρίφτης, ἔγλειψε τὸ κρέας καὶ τὸ κατάπιε.

— Νόστιμο φαί, μὰ λίγο, εἶπε. Κίνησε τὰ μικρὰ πλοκάμια τῆς κι ἄρχισε νὰ ἀργοπλῆ ἐμπρός. Σὲ λίγο ἄρπαξε δυὸ στρεῖδια.

— Τὰ στρεῖδια εἶναι πιὸ νόστιμα, εἶπε, ἀφοῦ τὰ ἔφαγε καὶ αὐτὰ μὲ τὸν ἴδιον τρόπο.

“Ένας κάβουρας ἐκεῖ κοντὰ πρόβαλε ἀπὸ τὸ θαλάμι του. Μὰ καθὼς εἶδε τὴ σουπιὰ τραβήχτηκε πάλι μέσα.

— Θὰ πεινάσουμε σήμερα, εἶπε στοὺς συντρόφους του. “Έξω φυλάγει ἡ σουπιὰ.

— “Έννοια σου, καὶ δὲ θὰ μοῦ γλυτώσης, εἶπε ἡ σουπιὰ καὶ σταμάτησε.

“Απὸ τὸ θυμὸ τῆς ἄλλαζε χρώματα. “Έγινε κίτρινη, κόκκινη, γαλάζια, ὅσο ποὺ πῆρε τὸ χρῶμα τοῦ βράχου καὶ δὲν ξεχώριζε καθόλου.

“Τστερ’ ἀπὸ λίγη ὥρα βγῆκε πάλι προσεχτικὰ ὁ κάβουρας. Κύτταξε καλὰ, μὰ δὲν εἶδε τίποτα κακό.

— “Έφυγε ! φώναξε δυνατὰ μὲ χαρά, βγῆτε, ἔφυγε !

Τρία τέσσερα καβούρια βγῆκαν κι ἄρχισαν νὰ κυττάζουν κι ἐκεῖνα μὲ προσοχὴ τὸ βράχο.

— Περιέργο ! εἶπεν ἕνας. Κύτταξε πῶς ἀλλάζει χρώματα ἐκεῖνο τὸ μέρος τοῦ βράχου.

— Θὰ εἶναι ἀπὸ τὸ φῶς, πρόσθεσεν ἄλλος.

— “Απ’ ὅ,τι κι ἂν εἶναι, θὰ πάω νὰ ἰδῶ, εἶπεν ἄλλος. Δὲ βλέπω παρὰ δέκα σκουλήκια μεγάλα καὶ παχιά, φώναξε σὲ λίγο.

Καὶ ἄπλωσε τίς δαγκάνες του νὰ τσακώσῃ ἕνα. Μὰ τὴν ἴδια στιγμή ἐνοιωσε κάτι νὰ τὸν ἀγκαλιάζῃ καὶ νὰ τὸν σφίγγῃ. “Ηταν τὰ δυὸ μεγάλα πλοκάμια τῆς σουπιᾶς. Γρήγορα τὸν παράδωσαν στὰ μικρότερα πλοκάμια, κι ὥσπου νὰ καταλάβῃ τὸ ξαφνικὸ ποὺ τὸν βρῆκε ἦταν στὸ στόμα τῆς.

— “Η σουπιὰ ! φώναξαν τ’ ἄλλα καβούρια καὶ ἔτρεξαν σπρώχνοντας τὸ ἕνα τὸ ἄλλο νὰ ξαναμποῦν στὴν τρύπα τους. “Ένα δυὸ ἀπ’ αὐτὰ τσακώθηκαν ἀπὸ τὰ πλοκάμια τοῦ χταποδιοῦ.

— Μὰ μοῦ παίρνεις τὸ κυνήγι. Ξάδερφε ! εἶπε μὲ παράπονο ἡ σουπιὰ.

— Νὰ μὴν κυνηγᾷς ἔξω ἀπὸ τὸ θαλάμι μου, εἶπε τὸ χταπόδι μὲ φόβρα. “Εγὼ τὰ περίμενα τόσον καιρὸ τὰ καβούρια !

Καὶ ἄπλωσε τὰ κλωνάρια του νὰ τὴν ἀρπάξῃ. “Εκεῖνη, ὅμως, μὲ δυὸ σπρωξιὲς τοῦ νεροῦ βρέθηκε μακριὰ ἀπὸ τὴν ἀκρογιαλιά.

— Τί νά σοῦ κάμω, εἶπε τὸ χταπόδι, πού δὲ μπορῶ νά κολυμπήσω στὰ βαθιά !

Καὶ γιὰ νά παρηγορηθῇ, ἄρπαξε ἓνα μὲ τ' ἄλλο πολλὰ σαλιγκάρια, πού ἤθελαν νά ἰδοῦν τί ἔχει γίνεи.

Στὸ μεταξὺ βάρφηκαν ρόδινα τὰ νερά ἀπὸ τὸν ἥλιο καὶ χρυσώθηκαν οἱ ἀκρογιαλιές. Μέσα στὴ θάλασσα ξύπνησε ὁ κόσμος της. Τὰ μεγάλα ψάρια κυνηγοῦσαν τὰ μικρά, κι αὐτὰ ἄλλα μικρότερα, καὶ τὰ μικρότερα κυνηγοῦσαν τὰ σαλιγκάρια, πού ζοῦν ἄφθονα στὰ πράσινα λιβάδια τῆς θάλασσας.

Ἡ σουπιὰ ἔφαγε ἀκόμη μερικά μύδια καὶ στρείδια, κατάπιε ὁλόκληρα ἓνα δυὸ ψαράκια, κι ἔπειτα χορτασμένη ἀποφάσισε νά γυρίσῃ στὸ θαλάμι της.

Ἐξαφνα ἔπεσε μπροστά της ἓνας ἴσκιος. Ἀπὸ τὰ νερά πού ταραχτήκαν κατάλαβε πὼς πλησίαζε κάποιον μεγάλο ψάρι, κι ἀλήθεια ἦταν ἓνα μεγάλο λαβράκι. Ἡ σουπιὰ κατάλαβε τὸν κίνδυνο καὶ δίνοντας μιὰ ἔτρεξε στοὺς βράχους ὅσο μπορούσε γρηγορώτερα. Μὰ τὸ λαβράκι ἦταν γοργοκίνητο καὶ σὲ λίγο τὴν ἔφτασε.

Κεφαλόποδο μὲ λένε,
κι ἂν μὲ χάσης, γύρευέ με,

εἶπε ἡ σουπιὰ, καὶ μονομιᾶς χύνει τὸ μελάνι της στὸ κεφάλι τοῦ ψαριοῦ. Ἀμέσως θόλωσαν τὰ νερά κι ἡ σουπιὰ βρέθηκε στὸ βυθό, λίγο πρὶο μακριὰ ἀπὸ τὴ θολούρα, κι ἔμεινε ἀκίνητη. Τὸ λαβράκι θαμπώθηκε, σὰν νά τοῦ ἔρριξαν στάχτη στὰ μάτια. Γιὰ κάμποση ὥρα κολυμποῦσε στὰ στραβά, κι εἶδε κι ἔπαθε νά βγῇ ἀπὸ τὴ θολούρα. Κύτταξε δεξιά, ἀριστερά, γύρο, πουθενὰ σουπιὰ !

— Μοῦ ξέφυγε, εἶπε, μὰ δὲν εἶναι καιρὸς νά ψάχνω... Ἐφαγα ἀρκετά. Κι ὅμως πεινῶ ἀκόμη, πρόσθεσε.

Καὶ ρίχτηκε σ' ἓνα κοπάδι μαρίδες, πού περνοῦσε μπροστά του σὰ σύννεφο.

Ἡ σουπιὰ σὲ λίγο ἀνέβηκε πάλι ἀπὸ τὸ βυθό καὶ σιγὰ σιγὰ τραβήχτηκε στὸ βράχο. Ἐξαφνα βλέπει ἓνα σκουληκάκι, μὰ δὲν ἄρρησε νά ἰδῇ πὼς ἦταν περασμένο σὲ ἀγκίστρι. Παραμέρισε λίγο καὶ παραφύλαγε. Ἐνας χάνος πιάστηκε σ' αὐτό, ἐκεῖ πού πῆγε ἡ σουπιὰ νά τὸν ἀρπάξῃ, ὁ ψαρεὺς τράβηξε τ' ἀγκίστρι καὶ τῆς ξέφυγε. Πάλι ξα-

νάπεσε τὸ ἀγκίστρι καὶ πιάστηκε μιὰ πέρκα. Ὁ ψαῖς τὴν πῆρε κι αὐτή. "Ὅταν ξανάρριξε τὸ ἀγκίστρι, πέρασε πολὺς καιρὸς νὰ ξανα-
πιαστῇ ἄλλο ψάρι κι ὁ ψαῖς ἄρχισε νὰ τραγουδῇ :

Χάνος, εἶμαι, χάνομαι,
πέρκα εἶμαι, πιάνομαι,
γύλος εἶμαι, σὲ γελῶ
καὶ τὸ δόλωμα χαλῶ.

Κι ἀλήθεια πλησίασε ἓνα ὁμορφο ψαράκι μὲ πράσινα, κόκκινα,
κίτρινα καὶ μαῦρα χρώματα. Πλησίασε τὸ σκουληκάκι καὶ τσιμποῦσε
μὲ προφύλαξι λίγο λίγο, ὥσπου ἄφησε γυμνὸ τὸ ἀγκίστρι. Ὁ ψαῖς
ἔνοιωσε τὸ τσίμπημα καὶ τράβηξε τὸ ἀγκίστρι ἀπάνω μὲ ὀρμή. Τὸ ψα-
ράκι ἦταν γύλος κι ἄρχισε νὰ γυρίζη χαρούμενο καὶ νὰ τραγουδῇ :

Γύλος εἶμαι, σὲ γελῶ
καὶ τὸ δόλωμα χαλῶ.

— Τὸν ψαῖ τὸν γελᾷς, μὰ ἔχι καὶ μένα ! εἶπε ἡ σουπιὰ.

"Ἀπλῶσε τὰ πλοκάμια της κι ἄρπαξε τὸ παιγνιδιάρικο ψαράκι. Μὲ
τὸν ἴδιο τρόπο ἔπιασε δυὸ τρεῖς ἄλλους γύλους, ἓνα χάνο καὶ μιὰ μι-
κρούλα πέρκα.

Τῆς κεντήθηκε πάλι ἡ ὄρεξι καὶ δὲν ἤθελε νὰ γυρίσῃ στὸ θαλάμι
της. Μὰ τὴν ὥρα, ποὺ ἐτοιμαζόταν ν' ἄρπάξῃ ἓνα μπαρμποῦνι χρυσο-
κόκκινο, πέρασε ἀπὸ πάνω της μιὰ βάρκα. "Ενας ψαῖς ὀρθὸς μὲ τὸ
καμάκι στὰ χέρια κύτταξε προσεχτικὰ τὸ βυθό. Τσάκ ! ἀκούστηκε, μὰ
τὴν ἴδια ὥρα ἡ σουπιὰ ἔχυσε ἄλλο μελάνι καὶ γλύτωσε, κι ἔτσι τὸ κα-
μάκι μπήχτηκε στὰ χαλίκια. Ἀπὸ τὸν κρότο ταραχτήκε τὸ χταπόδι
μέσα στὸ θαλάμι του, τὸ εἶδε ὁ ψαῖς καί, πρὶν προφτάσῃ νὰ χύσῃ
κι αὐτὸ τὸ μελάνι του, τὸ καμάκωσε καὶ τὸ τράβηξε ἀπάνω.

— Πάει ὁ ξάδερφος ! εἶπε ἡ σουπιὰ καὶ γύρισε στὸ θαλάμι της
χαρούμενη.

Ἐκεῖ γύρω κατοικοῦσαν κι ἄλλες σουπιές. Ἦταν ἡ ὥρα ποὺ
ἔπρεπε νὰ γυρίσουν ὅλες. Μὰ ἔλειπαν οἱ περισσότερες.

— Τί ἔγιναν οἱ ἄλλες ; ρώτησε.

— Μὴν τὰ ρωτᾷς, ἀποκρίθηκε μιὰ. Κατὰ τὰ μεσάνυχτα, χωρὶς νὰ
τὸ καταλάβουμε, βρεθήκαμε μέσα στὰ δίχτυα.

— Καὶ πῶς γλυτώσατε ;

— Μαζί μὲ μᾶς μπερδεύτηκε κι' ἓνα δελφίνι. Ἦ κακὸ ἔκαμε τὸ θηρίο ! Ἐφαγε ψάρια, σουπιές καὶ καλαμάρια, κι ἀφοῦ χόρτασε ἄρχισε νὰ σκίζῃ τὰ δίχτυα. Ἔτσι βρήκαμε κι ἐμεῖς καιρὸ καὶ φύγαμε.

— Καὶ ἀπὸ φαγί ;

— Ποῦ εἴχαμε τὸ νοῦ μας καημένη γιὰ φαγί ; Μὰ ἐδῶ κοντὰ ἦταν κάτι μικροὶ ἀστακοὶ ἀρματωμένοι. Ἐξαφνὰ παρουσιάσθηκε ἓνα χταπόδι καὶ μὲ μᾶς λιγοθύμησαν ὅλοι τοὺς. Χόρτασε κι αὐτό, μὰ καὶ μεῖς πῆραμε τὸ μερδικό μας.

Περιοδικὸν « Νεοελληνικὴ ἀγωγή »

Ἀνδρ. Καρκαβίτσας

ΤΟ ΑΓΡΙΟΜΕΛΙΣΣΙ

Σχεδὸν τὰ περισσότερα σπήλαια τῶν εὐρυτανικῶν ὄχθων τοῦ Ἀσπροποτάμου εἶναι κυψέλαι ἀγριομελισσῶν.

Παρακολουθοῦμεν πρωὶ καὶ βράδυ τὸ θέαμα τῆς καταδιώξεώς των. Σύννεφα πουλιῶν, τὰ ὁποῖα λέγονται μελισσοφάγοι, περιφέρονται αὐτὴν τὴν ἐποχὴν ἐπάνω εἰς τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ, εἰς τὰς σχισμάδας τῶν ὁποίων εἶναι ριζωμένα τ' ἀγριομελίσσι.

Οἱ μελισσοφάγοι ἀναμένουν τὴν πρωινήν ἐξοδὸν ἢ τὴν βραδυνὴν ἐπιστροφὴν τῶν μελισσῶν ἀπὸ τὴν βοσκὴν των. Ἡ ἀγριομέλισσα ἀλλάσσει τακτικὰ δρόμον, ἀλλὰ καὶ οἱ μελισσοφάγοι εὐρίσκονται παντοῦ ἐμπρὸς τῆς. Καταλαμβάνουν τὰ κατάλληλα σημεῖα τῆς διαβάσεώς της καὶ ἐκεῖ τῆς ἐπιτίθενται καταστρεπτικῶς.

Δύο πλάσματα τοῦ Θεοῦ, τὸ πρόβατον καὶ ἡ μέλισσα, ἔχουν τὸν ἀλτρουϊσμὸν ἢ τὴν παραφροσύνην τόσον ἰσχυράν, ὥστε ἐκεῖ, ὅπου ὤρμησεν ὁ ἀρχηγός, ν' ἀκολουθοῦν πιστά, ἔστω καὶ ἂν βλέπουν τὸν θάνατον ἐμπρὸς των.

Ἐπῆδυσεν ὁ ἀρχηγὸς τῶν προβάτων (γκεσέμι) εἰς ἓνα γκρεμὸν ; Τὸν ἀκολουθοῦν ὅλα τὰ πρόβατα καὶ πρέπει νὰ σπάσῃ γ κ λ ι τ σ ε ς ἐπάνω των ὁ τσοπάνης, διὰ ν' ἀνακόψῃ τὸ πῆδημά των. Ἐπῆρε μιὰ μέλισσα αὐτὸν τὸν δρόμον ; Σχηματίζεται ὀπισθέν της ἀλυσίδα, ὅλο τὸ μελίσσι δὲν πλαγιοδρομεῖ, χίλιοι μελισσοφάγοι νὰ εἶναι παρατεταγμένοι δεξιὰ καὶ ἀριστερά.

Οἱ μελισσοκόμοι γνωρίζουν τὴν ἡλιθίαν αὐτὴν ἀφοσίωσιν τῶν

μελισσῶν πρὸς τὸν ἀρχηγόν των καί, ἅμα τὸ πρῶτὶ πρόκειται νὰ ἐκκινήσουν τὰ μελίτσια των διὰ τὴν βοσκήν, θὰ τουφεκίσουν εἰς τὸν ἄερα, διὰ νὰ διώξουν τοὺς μελισσοφάγους, οἱ ὁποῖοι ἀναμένουν γύρω ἀπὸ τὰ μελισσομάνδρια, διὰ νὰ πιᾶσουν τὴν μελισσογραμμὴν.

Ὅταν αἱ μέλισσαι φθάσουν εἰς τὴν βοσκήν, οἱ μελισσοφάγοι δὲν ματαιοπονοῦν, διότι ἐκεῖ τὸ σμῆνος σκορπίζεται ἐπάνω εἰς τὰ ἔλατα νὰ βυζᾷξῃ τὸ μάννα, τὴν καλυτέραν δηλαδὴ μελισσοτροφὴν, ἀπὸ τὴν ὅποια γίνεται τὸ τραγανιστὸ μέλι, πού ὀνομάζεται ζαχαρόμελο.

Ἀλλὰ τὰ κακόμοιρα τ' ἀγριομελίτσια δὲν ἔχουν μόνον τὸν μελισσοφάγον ἐχθρόν. Τὰ καταδιώκουν κατ' ἐξοχὴν τὰ κουνάβια. Αὐτὰ εἶναι ἡ μεγάλη καταστροφὴ των. Ἀναρριχῶνται εἰς τὰς ἀποκρήμνους φωλεάς των καὶ καταστρέφουν τὸ μέλι των, χωρὶς ν' ἀφήνουν οὔτε κηρήθρας. Κατὰ δεύτερον λόγον τὰ κυνηγᾷ ἡ ἄλεπού, ἀλλ' αὕτῃ διὰ πολλοὺς λόγους ἀποφεύγει αὐτάς τὰς ἐπικινδύνους ἐπιχειρήσεις καὶ προτιμᾷ τὰ χαμηλὰ κοτέτσια.

Εἰς μίαν καταδιώξιν ἀγριομελισσιοῦ ἔπεσεν εἰς τὸν ποταμόν. Ὅταν εἶδε δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τὰς ἀποτόμους ὄχθας, εἰς τὰς ὁποίας θὰ ἦτο μάταιον νὰ ἐπιχειρήσῃ ν' ἀναρριχηθῇ, ἐστρογγυλοκάθισεν ἐπάνω εἰς τὰ νερά καὶ εἶπε φιλοσοφικῶς :

— Ξέρω τώρα πῶς στὸ Αἰτωλικὸ θὰ με βγάλῃ τὸ ποτάμι, ἀλλὰ βαριοῦμαι τὰ κλωθογυρίσματα...

Ἐκτοτε, λέγει ὁ μῦθος, ἡ ἄλεπού μόνον ἂν τὴν πάρῃ καμμιὰ μεγάλη πεῖνα, κινδυνεύει εἰς ἡρωισμούς κατὰ τῶν ἀγριομελισσιῶν, τὰ ὁποῖα ἄλλωστε τὴν μάχονται τόσον φοβερὰ, ὥστε πρέπει ν' ἀπουσιάσουν, διὰ νὰ ἐπιτεθῇ εἰς τὸ μέλι των.

Οἱ ἄνθρωποι, τολμηρότεροι τῆς ἄλεπούς, καταδιώκουν τὰ ἀγριομελίτσια, τὰ ὁποῖα ἐδῶ εἰς τὰ μέρη μας εἶναι τὸ ἐπικερδέστερον κυνήγι, ὅσον σχεδὸν τὰ κουνάβια καὶ τ' ἄλεπουδέρματα. Διότι πρῶτον τ' ἀγριομελίτσια, ὡς εὐρίσκόμενα πλησίον τῶν ἐλατιῶν, κάνουν τὸ ζαχαρόμελο, τὸ ὁποῖο εἶναι τὸ ἀκριβώτερον μέλι. Δεύτερον ἐπειδὴ δὲν τὰ τρυγοῦν τακτικά, ὅπως τὰ ἥρεμα μελίτσια, ἔχουν ἄφθονο μέλι· ἡμπορεῖ λόγου χάριν νὰ φθάσῃ ἐβδομήντα ὀκάδες μέλι, ἀπὸ τὸ ὁποῖον θὰ βγάλῃ πέντε ὀκάδες κερί.

Ἀλλοτε τὸ κυνήγι των ἀγριομελισσῶν ἦτο ἀνοργάνωτον, ἐγένετο δηλαδὴ ἀπὸ τοὺς τυχόντας καὶ ἔνεκα τούτου ὀλιγόσπεψεν πολὺ τ' ἀγριομελίτσια. Οἱ αὐτοσχέδιοι ἀγριομελισσοκυνῆγοι ἐνδιχφερόμενοι μόνον

πῶς θὰ πάρουν περισσότερο μέλι, τὰ ἐρήμαζαν ἢ ἀφήνοντες τὶς φωλιές των δίχως σταλιά μέλι εἰς ὥραν χειμῶνος. ἢ τὸ βαρβαρώτερον ἀκόμη, πνίγοντες τὰς μελίσσας διὰ τὴν εὐκολωτέραν ἐξαγωγήν τοῦ μελίτος.

Εὐτυχῶς τώρα τελευταῖα, διότι συνέβησαν πολλά δυστυχήματα, τ' ἀγριομελίσσια ἀφέθησαν εἰς τοὺς ἐξ ἐπαγγέλματος κυνηγούς των. Αὐτοὶ εἶναι ὄχι μόνον τολμηροὶ ἄνθρωποι, ἀλλὰ καὶ τέλειοι τεχνῖται. Δένονται μὲ τριχιές καὶ κατεβαίνουν στοὺς γκρεμούς, ὅπου τ' ἀγριομελίσσια, τὰ ὁποῖα πρῶτα πρῶτα δὲν σκοτώνουν, ἀλλὰ τὰ ναρκώνουν προσωρινὰ μὲ ἰσχοκαπνὸν καὶ τοιοῦτοτρόπως παίρνουν τὸ μέλι ἡσυχοί, ἀφήνοντες ἀνάλογον ποσότητα, διὰ νὰ μὴ ψοφήσῃ τὸ μελίσι ἀπὸ τὴν πείναν.

Μ' ὅλα ταῦτα ὁ ἄνθρωπος προσέχει ὥσάν τὰ μάτια του τ' ἀγριομελίσσια, ποὺ κατέφυγαν εἰς ἱεροὺς τόπους, δηλαδὴ περιοχὰς ἐξωκκλησιῶν, μοναστηρίων καὶ προσκυνηταριῶν. Δὲν τὰ πειράζει, διότι κατὰ γενικὴν λαϊκὴν πεποιθήσιν ἐκεῖνα « κάνουν τὸ κερί τοῦ ἁγίου ».

᾽Ωσαύτως δὲν κρούει τ' ἀγριομελίσσια, τὰ ὁποῖα εἶναι εἰς μέρη τοιχειωμένα, διότι αὐτὰ τρέφουν « τὰ στοιχεῖά ».

Πρὸ ἐτῶν εἰς μίαν δὴγην τοῦ Πλατανιά, παραποτάμου τοῦ Ἀχελφου, κάποιος παπᾶς ἤθελε νὰ παραβῇ τὴν κοινὴν πρόλήψιν καὶ νὰ τρυγήσῃ ἓνα ἀγριομελίσι, τὸ ὁποῖον παλαιὰ παράδοσις τὸ ἔφερεν ὡς « στοιχειωμένο ». Ἐδέθη λοιπὸν μὲ μίαν τριχὴν καὶ ἐκρεμάσθη εἰς τὴν μυθικὴν σπηλιάν, ὅπου τὸ ἀγριομελίσι ἐδούλευε αἰῶνας τόσον, ὥστε νὰ κρέμονται τὰ μέλια κάτω εἰς τὸν βράχον ὡς ξανθὸς καταρράκτης.

Λέγεται ὅτι τὸν μελιτώδη αὐτὸν καταρράκτην κάποτε ἐτουφέκισε μὲ συρματοδεμένα βόλια ἓνας ἀμαρτωλὸς, γιὰ νὰ τὸν ρίψῃ κάτω, ἀλλ' ἔσκασε τὸ τουφέκι του καὶ ἀντὶ νὰ κοποῦν τὰ μέλια ἐκόπη τὸ χέρι του. Ἐκτοτε κανεὶς δὲν ἐπάτησε ἐκεῖ πλην τοῦ παπᾶ, ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ ἤρχισε νὰ τρυγᾷ τὸ μέλι, ἤκουσε μίαν φωνήν :

— Σώνει ἄλλο τώρα.

Ὁ παπᾶς ἐνόμισε πῶς τοῦ φωνάζουν οἱ σύντροφοὶ του ἐπάνω ἀπὸ τὸν βράχον, ἐνῷ κατὰ τὴν παράδοσιν τοῦ ἐφώναξε τὸ στοιχεῖο μεσα ἀπὸ τὴ σπηλιά. Ἐγύρισε λοιπὸν καὶ ἀπήντησε στοὺς συντρόφους του :

— Τώρα νὰ πάψω ποὺ μπῆκα στὸ παχὺ στρώμα :

Ἄλλὰ μόλις ἐκύτταξε πρὸς τὰ ἐπάνω, γιὰ νὰ τὸν ἀκούσουν καλῶς, εἶδε δίπλα του ἓνα φίδι καὶ στρέψας ἀμέσως τὸ μαχαίρι, μὲ τὸ

ὁποῖον ἐμελισσουργοῦσε, τὸ ἔκοψε εἰς δύο. Ἐκεῖνο, ὅμως, τὸ ὁποῖον αὐτὸς ἐξέλαβε γιὰ φίδι, ἦταν ἡ τριχιά πού τὸν εἶχαν δεμένο. Καὶ ὁ ἀτυχὴς παπᾶς ἐπλήρωσε τὴν παράδοσιν γκρεμισθεὶς κάτω κατὰ τρόπον, ὥστε νὰ μὴ ἡμποροῦν νὰ τὸν περισυλλέξουν ἀπ' ἐκεῖ.

Ἐκτοτε οἱ χωρικοὶ περνοῦν μακρυὰ ἀπὸ τὸ στοιχειωμένο μελίσσι, τὸ ὁποῖον τώρα γεμίζει μὲ τὰ χρυσᾶ μέλια του καὶ τὰ χεῖλη τῆς σπηλιάς.

« Τ' ἄγρια καὶ τὰ ἡμερα
τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ λόγγου »

Στ. Γρανίτσας

Ο ΤΑΛΑΙΠΩΡΟΣ ΑΠΟΜΑΧΟΣ

Ἐνῶ ἐβάδιζον πρωϊαν τινὰ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Πατησίων, συνήντησα ἐφιππον ἱερέα κατὰ τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ, ἐκεῖ ὅθεν στροφή πρὸς δεξιά ἄγει εἰς τὸ πεδίον τοῦ Ἄρεως.

Οἶκτον βαθὺν ἐνέπνεε τοῦ ἵππου τούτου ἡ θεά. Λιπόσαρκος, μὲ ὀφθαλμοὺς ἐσβεσμένους, μὲ τὰς πλευράς μετρούμενας ὑπὸ τὸ δέρμα, ἔσυρε μὲ δυσκολίαν τοὺς τρέμοντας πόδας του ἀδιάφορος πρὸς ὅλα τὰ περὶ αὐτὸν καὶ ἀναίσθητος εἰς τὰ σκληρὰ κτυπήματα τῆς ὁζώδους ράβδου τοῦ ἀναβάτου του.

Αἰφνης μακρόθεν, ἐκ τοῦ βάθους τοῦ πεδίου, ἠκούσθησαν ἤχοι στρατιωτικοῦ σαλπίσματος. Ἦσκειτο ἐκεῖ μία ἱππαρχία, ὡς ὠνομάζοντο τότε τὰ ἱππικὰ συντάγματα. Ἡ σάλπιγξ ἐσήμαινε προσβολήν, ἡ δὲ πυκνὴ φάλαγξ ὡς ἐν σῶμα ἔβαινε ἀκάθεκτος.

Ὁ κατεσκληρὸς ἵππος ἐστόλωσεν ἀμέσως τοὺς πόδας· αἶγλη σφρίγγους καὶ στρατιωτικοῦ μένους διεχύθη ἐπὶ τῆς ἐσβεσμένης μορφῆς του· ὕψωσε τὴν κεφαλὴν, ἔκαμψεν ὑπερηφάνως τὸν αὐχένα καὶ ὠσφράνθη διὰ τῶν μυκτῆρων τὸν ἀέρα, τανύσας δὲ τοὺς πόδας ἔρρηξε παρατεταμένον χρεμετισμὸν καὶ ὡς βέλος ὥρμησε πρὸς τὴν πεδιάδα, χωρὶς ὁ ἀναβάτης του νὰ δυνηθῇ νὰ τὸν συγκρατήσῃ. Δὲν ἦτο χρεμετισμὸς ἐκεῖνος, ὅχι· ἦτο κραυγὴ ὀδύνης καὶ χαρμόσυνος μουσικῇ, ἐν ταύτῃ θρῆνος καὶ λυγμὸς παραμυθίας, δακρύγελως. Τὸν εἶδον ἔπειτα λαμβάνοντα θέσιν εἰς τὸ ἀριστερὸν τῆς φάλαγγος, ὑπερήφανον, σφριγῶντα καὶ μετέχοντα μετὰ σθένους τοῦ φρενιτιώδους καλπασμοῦ. Ὁ μοναχὸς κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν εἶχε διορισθῇ ἀκουσίως ὑπὸ τοῦ ἵππου τοῦ ἱερέως τοῦ συντάγματος.

Ἐγέλων οἱ παρεστῶτες διὰ τὸ πάθημα τοῦ ιερέως, ἐμοῦ δέ, ὁμο-
λογῶ τοῦτο μεθ' ὅλον τὸν ἀσφαλῆ κίνδυνον τοῦ γελοίου, ἐπληρώθησαν
δακρύων οἱ ὀφθαλμοὶ διὰ τὸν γέροντα ἵππον.

Ταλαίπωρος ἀπόμαχος ! Ἐπὶ μακρὰ ἔτη ἐπέρασε μετὰ τῶν συν-
τρόφων του τὸν εὐθυμον βίον τοῦ στρατῶνος, τῶν στρατιωτικῶν πορειῶν,
τῶν τερπνῶν καταυλισμῶν τῆς ἐσπέρας, ὅτε αἱ τρυφερὰί θωπεῖαι τοῦ
στρατιώτου τὸν ἀπέζημίωναν δαφιλῶς διὰ τοὺς μόχθους τῶν ἀσκήσεων
καὶ τῶν πορειῶν. Τὸν ἐμέθυον ἐπὶ μακρὸν τῆς σπάθης ἡ κλαγγή, τὰ
σαλπίσματα. Ὄταν δὲ τὰ ἔτη ἐβάρυναν ἐπ' αὐτοῦ, ὅταν κατέστη ἄχρη-
στος, ἐχάραξαν διὰ πεφυρακτωμένου σιδήρου ἐπὶ τοῦ σώματος αὐτοῦ
τὸ στίγμα τῆς ἀχρησίας, ὡς ἄδικον στρατιωτικὴν καθαίρεσιν εἰς τὸν
τίμιον στρατιώτην, καὶ τὸν παρέδωκαν εἰς τὴν σφύραν τῆς δημοπρα-
σίας, ἡ ὁποία μετέβαλε αὐτὸν εἰς ἀχθοφόρον ἐξαγοράζοντα διὰ σκλη-
ρῶν μόχθων τὸ ὑπόλοιπον τῶν ἡμερῶν του, μέχρις οὗ μεταπωληθῇ διὰ
μόνον τὸ δέσμα του...

« Διηγήματα »

Ἐμμ. Ανκούδης

ΤΟ ΕΛΑΦΙ

Εἰς τὸ Γεωργικὸν Συνέδριον, τὸ ὅποῖον ἐγένεν εἰς τὴν Μαδρίτην
τὸ 1920, κάποιος ἐνθυμήθη τοὺς λόγους τοῦ Σατωβριάνδου :

« Προπορεύονται τὰ δάση, ἀκολουθεῖ ὁ ἄνθρωπος καὶ ἔπεται ἡ
ἐρήμωσις ».

Ἐχω τὴν ιδέαν ὅτι, ἂν θέλετε νὰ μάθετε πόσον ἐπροχώρησεν εἰς
ἓνα τόπον ὁ ἄνθρωπος, πόσον δηλαδὴ τὸ δεῖνα μέρος εἶναι πυκνοκα-
τοικημένον, ἄρα δασοπετσοκομμένον, ἡμπορεῖτε νὰ ἐρωτήσετε :

— Ἐχει ἐλάφια :

Ὅπου ἐπάτησεν ὁ ἄνθρωπος τὸ ἐλάφι ἔφυγε. Τὸ ἐλάφι ἐνόησεν
ὅτι τὸ δάσος ἀργὰ ἢ γρήγορα θὰ ἀνήκη εἰς τὴν ἱστορίαν ἀφοῦ εἰσῆλ-
θεν ὁ ἄνθρωπος.

Ἡ Εὐρυτανία εἶναι ἀσφαλῶς ἡ πυκνοτέρα δασικὴ ἐπαρχία τῆς
Ἑλλάδος. Δάσος ὅπως ὁ Κελαινᾶς (ἐπειδὴ εἶναι κατάμαυρον ἀπὸ τὴν
πολλὴν πυκνότητά του, ἔχει τὸ ὁμηρικὸν αὐτὸ ὄνομα Κελαινὸς - Κε-
λαινᾶς), ὅπως ἡ Τσοῦκα τῆς Γρανίτσας, ὅπως τὰ τῶν Δολοπῶν, τὰ
τῶν Ἀγράφων, τῆς Στεφανιάδος, εἶναι σπάνια φαινόμενα εἰς τὴν Ἑλ-

λάδα. Μ' όλα ταῦτα οὔτε ἓνα ἐλάφι δὲν βλέπομεν, ὄχι ἡμεῖς οἱ κυνηγοί, ἀλλ' οὔτε οἱ δασόβιοι ποιμένες τῆς Εὐρυτανίας.

Ἔχομεν, ὅμως, ἓνα πλήθος ὀνομασιῶν : « Λαφοπατησιά », « Λαφοπήδημα », « Λαφοδιάσελο » καὶ ἀφθόνους παραδόσεις, ὅτι τὰ μέρη μας πρὸ ἐβδομήκοντα ἐτῶν ἦσαν λιβάδια ἐλαφίων. Αὐτὸ ἄλλως τε ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τοῦ πλήθους τῶν ἐλαφοκεράτων, ποὺ ἔχει κάθε σπίτι μεταξὺ τῶν διαφόρων βοτάνων, ποὺ νὰ « βρίσκωνται κι ἀγύρευτα νὰ 'ναι », ὅπως λέγουν οἱ γερόντισσες.

Τὸ ἐλαφοκέρατο εἶναι τὸ μᾶλλον ἐν χρήσει ἀλεξικέραυνον· κατὰ τῶν φιδιῶν. Ἄμα σπίτι ἢ στάνη νοιώση φίδια εἰς τὴν περιοχὴν τῆς, καίει ὀλίγον ἐλαφοκέρατο κι ἔπειτα ἐξαφανίζονται, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν τὸ κατορθώνομεν διαφορετικὰ μὲ όλα τὰ « μαντολογήματα » ποὺ κάνομεν.

Λέγουν ὅτι τὰ φίδια φεύγουν, ἅμα μυρίσουν ἐλαφοκέρατο, διότι τὰ ἐλάφια τὰ μάχονται πολὺ. Ἀλλὰ ποῖος ἔμπορεῖ νὰ διαβεβαιώσῃ αὐτὸ ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς κατοικοῦντας τὴν χώραν, ἡ ὁποία ἄλλοτε ἦτο βασίλειον τῶν ἐλαφίων ;

Ἡμεῖς ἐλάφι δὲν βλέπομεν, ὅπως εἶπα. Ἀκούομεν μόνον παραδόσεις, μύθους καὶ τραγουδία ἀφθονα γῦρο ἀπὸ τὰ ἐλάφια καὶ τὰ ἀρκούδια, ποὺ ἀφθονοῦσαν ἄλλοτε καὶ τώρα ἐξηφανίσθησαν καὶ αὐτά. Πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἐσχότωσαν εἰς ἓνα μελισσομάντρι γειτονικοῦ χωριοῦ μίαν ἀρκούδαν καὶ ἔμεινε θαῦμα θαυμάτων.

Τὸ θρυλικὸν πλεόν αὐτὸ ζῶον ἔχει μίαν συγκινητικὴν σελίδα εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς τουρκοκρατουμένης Ἑλλάδος. Μὲ αὐτὸ ἐσυμβόλισαν οἱ Ἕλληνες τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰ παθήματά της.

Ἡ πνιγεῖσα ἐπανάστασις τοῦ Λάμπρου Κατσώνη ἐτραγουδήθῃ μὲ αὐτοὺς τοὺς ὠραίους στίχους, εἰς τοὺς ὁποίους ἡ Ἑλλὰς συμβολίζεται μὲ τὴν Λαφίνα καὶ ἡ ὀργανωθείσα ἀπὸ τὴν Αἰκατερίνην τῆς Ρωσίας ἀπόπειρα τοῦ Κατσώνη παρουσιάζεται ὡς « ἐλαφομόςκι » (μοσχάρι ἐλαφιοῦ) :

Μὲ γέλασε μιὰ χαραυγὴ τ' ἀστρὶ καὶ τὸ φεγγάρι,
καὶ βγῆκα νύχτα στὰ βουνά, νύχτα στὰ κορφοβούνια
κι ἀκούω τὰ πεῦκα ποὺ βροντοῦν καὶ τίς ὀξυές ποὺ τρίζουν,
κι ἀκούω τὰ λάφια ποὺ βοσκοῦν μ' όλα τὰ λαφομούσκια
καὶ μιὰ Λαφίνα ταπεινὴ δὲν πάει μαζὶ μὲ τ' ἄλλα,

ὄλο τ' ἀπόσπια περπατεῖ καὶ τὰ ζερβὰ γυρίζει
κι ὅπ' εὖρη γάργαρο νερὸ θολώνει καὶ τὸ πίνει.

Ὁ Ἥλιος τὴν ἀπάντησε, στέκει καὶ τῇ ρωτᾷ :

- Τί ἔχεις, Λαφίνα ταπεινή, καὶ τὰ ζερβὰ γυρίζεις
κι ὅπ' εὖρης γάργαρο νερὸ θολώνεις καὶ τὸ πίνεις ;
— Ἦλιε μου, σὰ μὲ ρώτησες, νὰ σοῦ τὸ μαρτυρήσω.
Δώδεκα χρόνους ἔκαμα στέρφη, χωρὶς μοσχάρι,
κι ἀπὸ τοὺς δώδεκα κι ἐμπρὸς ἀπόχτησα μοσχάρι
κι ὁ κυνηγὸς τ' ἀπάντησε ρίχνει καὶ τὸ σκοτώνει·
ἀνάθεμά σε, κυνηγέ, καὶ σύ καὶ τὸ καλὸ σου,
ποῦ μ' ἔκαμες κι ὠρφάνεψα κι ἀπὸ παιδιὰ κι ἀπ' ἄντρα.

Ἴδου καὶ ἄλλο, ὅπου ὁ Ἕλλην συμβολίζεται μὲ ἐλάφι, ὁ κλέφτης
μὲ ζαρκάδι καὶ οἱ Τοῦρκοι μὲ σκυλιά :

Πέρα ἐκεῖ στὸν Ὀλυμπο
καὶ στὰ κοντοέλατα
βόσκει ἓνας γερόλαφος
κι ὄλο κλαῖν' τὰ μάτια του,
βγάζει δάκρυα γαλάζια,
κι ὄλο καταγάλαζα.

- Ζάρκαδος ἐδιάβαινε,
στέκει τὸν ρωτᾷ :
— Τί ἔχεις, βρὲ γερόλαφε,
κι ὄλο κλαῖν' τὰ μάτια σου ;
— Μπῆχαν σκύλοι στὸ χωριὸ
κι ὄλο κλαῖν' τὰ μάτια μου.
— Ἦγὼ τὰ παίρνω τὰ σκυλιά.
καὶ τὰ πάγω στὰ βουνά.
Ὡς τὸ γιόμα τὸ καλὸ
σκότωσαν τὸ ζάρκαδο,
κι ὡς τὸ δειλινὸ
πιάσανε τὸν ἔλαφο.

Καὶ ἀφοῦ σκότωσαν τὸ ζάρκαδο (τὸν κλέφτη), τὸ τραγούδι συνεχίζει τὰ βάζσανα τοῦ "Ελληνος :

Δυὸ παιδιὰ Ρωμιόπουλα
καὶ Γρεβενιτόπουλα
χήρα Τούρκα δούλευαν
μὲ βουβαλοζεύγαρα,
ὅλη μέρα στὴ δουλειὰ
καὶ τὸ βράδυ στὸ σκιντιό.

— Βρὲ παιδιὰ Ρωμιόπουλα,
γίνεται τουρκόπουλα
νὰ χαρῆτε τὴν Τουρκιὰ
καὶ τὰ γρίβα τ' ἄλογα.

— Γίνεσαι, κυρά, Ρωμιὰ
νὰ χαρῆς τὴν Παναγιὰ,
νὰ χαρῆς καὶ τὴ Λαμπρὰ
μὲ τὰ κόκκινα τ' αὐγά.

Ἀδύνατον νὰ φαντασθῆτε πόσα συμβολικὰ τραγούδια τῆς Ἐπαναστάσεως γύρο ἀπὸ τὰ ἐλάχια ἔχει ἡ δημοτικὴ ποίησις, ἡ ἀγνωστος ἀκόμη κατὰ 80 τοῖς ἑκατὸν καὶ τὴν ὁποῖαν τώρα ἐγγίζω εἰς τὴν λαγάρην καὶ ἄφθονον πηγὴν τῆς, εἰς τοὺς Ἀγραφιώτας σκηνίτας. Τί εἶναι οἱ ξανθοὶ αὐτοὶ ἄνθρωποι ; Καταρράκται στίχου, ρυθμοῦ, ἤχου, θρύλου, μύθου, παραδόσεως.

Οἱ σκηνῆται Σαρακατσάνοι εἶναι οἱ καταλαγαρώτεροι Ἕλληνες. Τοὺς παρακολουθῶ δύο μῆνας εἰς τὰ εὐρυτανικὰ βουνὰ καὶ δὲν χορταίνω τὴν ὁμορφίαν τῶν τραγουδιῶν των, τῆς χειρονομίας των. Ἡ ράτσα αὐτὴ ἔδωκεν εἰς τὴν τουρκοκρατούμενην Ἑλλάδα τὸν Κατσαντώνην, τὸν Λεπενιώτην, τὸν Στουρνάραν, τὸν Χασιώτην, τὸν Λιακατᾶν, τὸν Τσάγκαν, τὸν Δίπλαν καὶ χίλιους ἄλλους τουρκομάχους, ἐπὶ πλέον δὲ διέσωσε τὴν ἐλληνικὴν κτηνοτροφίαν κατὰ τὸ Εἰκοσιένα. Δικφορετικὰ οἱ Σαρακατσάνοι θὰ ἦταν μετ' ὀλίγον γνωστοὶ ἐκ τῆς παραδόσεως, ὅπως καὶ τὰ ἐλάχια, μὲ τὰ ὁποῖα ἔχει νὰ κάμῃ τὸ πολύτροπον τραγούδι των.

Μοῦ διηγοῦντο ὅτι πέρυσι, πού ἐπλήγωσαν ἓνα στά πλάγια τοῦ Κόζιακα, τὸ ἐβλεπαν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας πού ἔζησε νὰ κλαίῃ, νὰ χύνη δάκρυα « σὰν κορόμηλα ». Οἱ πολῦπαθοι Ἕλληνες δὲν ἤμποροῦσαν νὰ συμβολίσουν τὸν ἑαυτὸν τους μὲ ζῶον ἄλλο ἀπὸ τὸ ἐλάφι, τὸ ὁποῖον μέσα ἀπ' ὅλας τὰς διηγήσεις καὶ τὰ τραγοῦδια παρουσιάζεται ὡς ἓνα ποίημα πόνου.

« Τ' ἄγρια καὶ τὰ ἡμέρα
τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ λόγγου »

Στ. Γρανίτσας

ΑΥΤΟΘΥΣΙΑ ΜΑΝΝΑΣ

Εἶχαν θερίσει πιά, καὶ οἱ χωρικοὶ ἄφηναν ἐλεύθερα στὴν ἐξοχὴ τὰ ζῶα τους νὰ βόσκουν νύχτα μέρα, βόδια καὶ ἄλογα καὶ μουλάρια μαζί.

— Ἐμεῖς νὰ μὴν ἀφήσουμε ἔξω τὴ γαῖδουρίτσα μας, εἶπε ἡ Σμαράγδα στὸν ἄντρα της τὸν χαλκιᾶ, τὸν Ζαφεῖρη τὸν Τσιρίμπαση.

— Ὅλος ὁ κόσμος τ' ἀφήνει ἔξω. Γιατί ἐμεῖς ὄχι ;

— Οἱ ἄλλοι ἂν πάθουν τίποτα, ἔχουν ν' ἀγοράσουν κι ἄλλα. Ἐμεῖς ; Πέρσι, θυμᾶσαι, πού μᾶς ψόφησε τὸ μουλάρι, χρεωθήκαμε γιὰ νὰ πάρουμε τὴ γαῖδουρίτσα. Ἐχει καὶ τὸ πουλαράκι της, δὲν κάνει νὰ μείνῃ ἔξω. Ποιὸς ξέρει ἂν κανένας λύκος δὲν τὴ βρῇ ἀδύνατη καὶ μᾶς τὴ φάῃ.

— Λύκος !... Ποῦ βρέθηκε λύκος ;

— Ναί. Στοῦ Λάλα ἔκοψε κάμποσα πρόβατα κι ἔπνιξε μιὰ φοράδα.

— Ἐ, τόσο μακριὰ μπορεῖ. Μὰ στὸ χωριὸ μας χρόνια τώρα πού δὲ φάνηκε.

Ποῦ νὰ ἤξερε ὁ Τσιρίμπασης πῶς ὁ λύκος μπορεῖ νὰ βραδυάσῃ στὴ Ρούμελη καὶ περνώντας τὸ γεφύρι τοῦ Ἰσθμοῦ νὰ ξεμερωθῇ στά βουνὰ τοῦ Μοριᾶ.

Ἀλήθεια, τὸ χωριό, πού ὠνόμασεν ἡ Σμαράγδα, τὸ ρήμαξαν δυὸ λύκοι. Εἶχαν βγῆ συντροφιά νὰ κυνηγήσουν. Κρύβονταν τὴν ἡμέρα στὸ δάσος ἢ σὲ καμμιὰ ἀπόμερη σπηλιὰ καὶ τὴ νύχτα ρίχνονταν στὰ κοπάδια. Ὡσπου νὰ ποῦν : « λύκος τριγυρνᾷ στίς στάνες μας », οὔτε λύκος φαίνόταν οὔτε τ' ἀχνάρια του.

Σ' ένα βουνό οί δυο λύκοι, τήν ώρα ποῦ σκοτείνιαζε, ἀπάντησαν μιά ἀλεπού. Ἦταν βιαστική, μὰ κοντοστάθηκε καί τοὺς κύτταξε. Τήν κύτταξαν κι ἐκεῖνοι φιλικά, σά νά τῆς ἔλεγαν πῶς εἶναι ξένοι καί δὲν ξέρουν ποῦ ἔχει καλὸ κυνήγι. Ἡ ἀλεπού ὠμίσθηκε τριγῦρο καί σταμάτησε κάπου τὸ κεφάλι της, σά νά τοὺς ἔδειχνε κάτι σπουδαῖο. Οἱ λύκοι κατάλαβαν τί ἤθελε νά τοὺς πῇ :

— Πιὸ εὐκολα θά κυνηγήσετε στοῦ Τάση τῇ στάνη. Σκυλιά δὲν ἔχει καί ὁ τσοπάνης ἀγαπᾷ τὸν ὕπνο. Εἶχε κάμποσες κόττες καί τίς πῆρα ὅλες τῇ μιᾷ μὲ τὴν ἄλλη.

Οἱ δυο λύκοι προχώρησαν. Πήγαιναν σκυμμένοι στὴ γῆ καί μὲ τὰ ποδάρια τοὺς ἀνοιχτά, σά νά πηδοῦσαν κι ὄχι περπατοῦσαν. Τὰ ρουθούνια τοὺς ἦταν ὑγρά καί μύριζαν τὸ χῶμα καί τὸν ἀέρα ἀπὸ μακριά. Τὰ αὐτιά τοὺς ἄκουαν καί τὸν παραμικρὸ ἤχο. Ἡ μακριὰ φουντωτὴ οὐρά τοὺς ἦταν μισοσηκωμένη, γιὰ νά μὴν κἀνὴ θόρυβο στὰ κλαριά καί στὰ χορτάρια. Ἐφτασαν ἔτσι σ' ἓνα ψῆλωμα καί στάθηκαν νά ἰδοῦν, πρὶν νά βγοῦνε στ' ἀνοιχτά. Ἀπ' ἐκεῖ πότε κύτταξαν γῦρο, πότε κύτταζεν ὁ ἓνας τὸν ἄλλο σά νά κρυφομιλοῦσαν.

Ἡ ἀστροφεγγιά φώτιζε τῇ στάνη σάν ἡμέρα. Ὁ οὐρανὸς ἦταν βαθιά γαλανός. Ὁ Γαλαξίας τὸν ἐχώριζε τὸν οὐρανὸ στὴ μέση σάν ἀπέραντο ἀσημόστρωτο ποτάμι.

Μέσα στὸ μαντρί τὰ πρόβατα πλαγιασμένα καταγῆς, τὸ ἓνα κοντὰ στὸ ἄλλο, φαίνονταν σὰ μεγάλη φλοκάτα ἀπλωμένη στὴν ἀστροφεγγιά. Ἡ πόρτα τοῦ μαντριοῦ ἦταν κλειστή, δεξιά κι ἀριστερὰ γυάλιζαν οἱ μεγάλες πέτρες, ποῦ κέθονται οἱ τσοπάνηδες τὴν αὐγὴ καί ἀρμέγουν. Ἀπάνω στὰ ξύλα φαίνονταν οἱ ξύλινες καρδάρες ἀνάποδα σάν καπέλλα στραβοβαλμένα. Παραέξω τὸ γάλα. Καί βαθιά μέσα στὸ μαντρί ξεχώριζε ἡ καλυβούλα τοῦ τσοπάνη μὲ τὴ στρογγυλὴ μικρὴ πορτοῦλα της, σὰ μεγάλο μάτι ὀρθάνοιχτο. Φωνή, μιλιὰ, τίποτα. Μόνο κάπου κάπου ἓνα κουδουνάκι ξυπνοῦσε τὴ νύχτα μὲ τὴ φωνίτσα του : ντίν ! ντίν ! ντίν !...

Τέλος οἱ δυο λύκοι σηκώθηκαν, ὠμίσθηκαν τὸ δρόμο καί πλησίασαν πάλι τὰ κεφάλια τοὺς νά συνεννοηθοῦν. Ἦθελαν νά εἰποῦν στὴ γλῶσσά τοὺς νά μὴν ἔχουν ἐμπιστοσύνη στὰ λόγια τῆς ἀλεπούς, νά ριχτῇ ὁ ἓνας στὸ μαντρί, καί, ἂν τύχη νά εἶναι σκυλιά, νά τὰ βάλῃ μαζί τοὺς. Ἐτσι ὁ ἄλλος θά κατορθώσῃ ν' ἀρπάξῃ ἓνα πρόβατο, θά πάρῃ τὴ ρεματιά καί θά βγῇ στὸ Γεροντόβραχο. Ἐκεῖ ν' ἀνταμώσουν

νά τὸ φᾶνε. Ἐπεσαν ἔπειτα χάμω κι ἄρχισαν νὰ σέρνονται κατὰ τὸ μαντρί. Τόσο ἀπαλὰ σέρνονταν, ποὺ οὔτε λιθάρι κυλοῦσε οὔτε ξύλο σάλευε στὸ πέρασμά τους. Μὰ μὲ ὅλη τὴν προφύλαξι ἀκούσθηκε κάποιος γρύξιμο στὸ μαντρί. Ἐκεῖνος, ποὺ προχωροῦσε λίγο ἔμπρός, γύρισε καὶ κύτταξε γιὰ τελευταία φορὰ τὸ σύντροφό του. Ἦθελε νὰ τοῦ εἰπῇ : « Ὑέματα μᾶς εἶπε ἡ ξαδέλφη μας ἡ ἄλεποῦ... » Ὅπως εἶπαμε ».

Καὶ ἀμέσως τινάχθηκε στὰ λιγνὰ ψηλὰ πόδια του, λύγισε τὸ κορμί του, τέντωσε ἴσα ἔμπρός τὸ λαιμό του καὶ τὸ κεφάλι του χώθηκε σὰ σφῆνα στὸ σκοτάδι. Τὴν ἴδια στιγμή δυὸ στρογγυλοὶ καὶ μαλλιαροὶ ἴσκιος ὤρμησαν ἀπὸ τὸ μαντρί καὶ μὲ φοβερὰ γαυγίσματα ρίχτηκαν ἀπάνω του. Ἐκεῖνος τὸ ἔβαλε στὰ πόδια.

Ὁ ἄλλος λύκος πήδησε στὸ μαντρί καὶ πρὶν καλὰ νὰ τὸν νοιώσουν τὰ πρόβατα, ἄλλου ξέσκισε τὴν κοιλιά, ἄλλου ἔσπασε τὴν ραχοκοκαλιά. Ἐκεῖνα πετάχτηκαν ἀπὸ τὸν ὕπνο τρομαγμένα καὶ στριμώχτηκαν τὸ ἓνα κοντὰ στὸ ἄλλο. Στὴν ἄλλη ἄκρη τοῦ μαντριοῦ ὅσα μπόρεσαν πήδησαν τὸ φράχτη καὶ σκόρπισαν στὸ σκοτάδι. Τὰ περισσότερα στάθηκαν ἐκεῖ τρέμοντας, μὲ τὸ κεφάλι κρυμμένο στὰ πόδια τὸ ἓνα τοῦ ἄλλου. Ὁ λύκος, ἅμα χόρτασε ἀπὸ αἷμα, ἄρπαξε ἓνα πρόβατο στὰ δόντια του, πήδησε στὸ μαντρί καὶ πῆρε τὴ ρεματιά.

Στὸ μετὰ ξύπνησε ὁ βοσκός, ἄρπαξε τὸ ὄπλο του καὶ ἄρχισε νὰ πυροβολῇ. Πυροβολοῦσε στὸν ἀέρα καὶ φώναζε δυνατὰ, γιὰ νὰ δώσῃ εἶδησι καὶ σ' ἄλλα τὰ μαντριά. Δὲν ἄργησαν ν' ἀκουσθοῦν καὶ ἀπὸ ἐκεῖ τουφεκιές, φωνές καὶ γαυγίσματα. Τὰ βουνὰ ἀντιλαλοῦσαν γῦρο.

Καθὼς ἔτρεχε ὁ λύκος, ἔξαφνα εἶδε μαῦρον ἴσκιος νὰ κατρακυλᾷ ἀπὸ τὸ βουνὸ κι ἔνοιωσε τὸ ζεστὸ χνῶτο ἐνὸς σκύλου νὰ τοῦ καίῃ τὴν πλάτη. Χωρὶς νὰ θέλῃ παράτησε καταγῆς τὸ πρόβατο κι ἐξακολούθησε νὰ τρέχῃ μὲ πιὸ ἀνοιχτὰ πηδήματα. Ὅσο, ὅμως, κι ἂν ἔτρεχε δὲν ἄργησε νὰ αἰσθανθῇ στὰ πίσω πόδια του ἄγριες δαγκωματιές. Τέλος, ἔπειτα ἀπὸ πολλὰ, κατῶρθωσε νὰ ξεφύγῃ καὶ νὰ φτάσῃ στὸ Γερὸντόβραχο. Ἐμεινε ἐκεῖ κάμποσες ἡμέρες, ὥσπου νὰ γίνουν οἱ πληγές του. Ἀναγκάσθηκε νὰ τρέφεται μὲ σκουλήκια. Τοῦ κάκου περίμενε τὸ σύντροφό του.

Ἐπειτα, μόλις ἔνοιωσε πὼς μποροῦσε νὰ περπατήσῃ, βγῆκε πάλι στὸ κυνήγι. Στὶς ρεματιές ἔκανε ἀκόμη ζέστη. Ἀρχισε κι ἀνέβαινε στὰ ψηλά. Κάτι ὄψιμα λαγουδάκια κι ἓνα κατσικάκι, ποὺ ἔμεινε πίσω ἀπὸ τὴ συντροφιά του, τὸν ἔθρεψαν στὸ δρόμο καὶ τὸν ἐδυνάμωσαν.

Καθώς βγήκε σὲ μιὰ ράχι, μύρισε ψοφίμι. Τὰ ὄρνια, πού εἶδε συναγμένα στὸ ψήλωμα, καὶ τὰ ρουθούνια του τὸν ὠδήγησαν γρήγορα κοντὰ σ' ἓνα κέδρο. Τὰ ὄρνια πέταξαν σκουίζοντας, ὅταν εἶδαν νὰ πλησιάξῃ ὁ λύκος, σὰ νὰ θύμωσαν πού τοὺς χάλασε τὸ φαγί τους. Κυττάζει καὶ τί βλέπει; Τὸ σύντροφό του ἔλεεινὸ καὶ ἄθλιο πτώμα. Οὔτε ὁ μισὸς δὲν εἶχε μείνει.

Ἐξαφνα βλέπει ἓνα λαγό. Ἐτρεξε νὰ τὸν κυνηγήσῃ. Τὸν ἔπιασε καὶ τὸν ἔφαγε.

Ἀπὸ βουνὸ σὲ βουνὸ βρέθηκε μιὰ βραδυὰ στὸ λιβάδι, πού ἔβοσκαν τὰ ζῶα τοῦ χωριοῦ. Τὸ λιβάδι ἀνέβαινε σιγὰ σιγὰ σ' ἓνα βουνὸ σκεπασμένο μ' ἔλατα, μὲ κέδρα καὶ πουρνάρια. Κάπου κάπου φούντωναν καὶ μερικὲς γέρικες βελανιδιές.

Ὁ λύκος, καθὼς εἶδε τὰ ζῶα νὰ βόσκουν στὴ μοναξιά, στάθηκε. Τοῦ κεντήθηκε ἡ ὄρεξι νὰ τὰ βάλῃ μὲ τὰ μεγάλα ζῶα.

Ἐπεσε χάμω καὶ ἄρχισε νὰ σέρνεται ἀπάνω στὴν ψηλὴ καὶ δροσερὴ χλόη. Σερνόταν ἡσυχὰ σὰ φίδι, μὰ ὅσο προσεκτικὰ κι ἂν πλησίαζε, τὰ ζῶα τὸν ἐνοίωσαν. Τ' ἄλογα χλιμίντρισαν ἀνήσυχὰ καὶ τὰ βόδια μούγκρισαν. Καὶ στὴ στιγμὴ ὅλα τ' ἄλογα μαζεύτηκαν σ' ἓνα μέρος, ἔσμιξαν τὰ κεφάλια τους, σὰ νὰ ἦταν δεμένα, σ' ἓνα στῦλο, καὶ μὲ τὰ κορμιά τους ἔκαμαν κύκλο. Τὸ ἴδιο ἔκαμαν καὶ τὰ βόδια. Συνάχθηκαν, ἔβαλαν στὴ μέση τὰ μωσχάρια καὶ τίς ἀδύνατες ἀγελάδες κι ἐκεῖνα στάθηκαν ὀλόγουρα μὲ τὰ κεφάλια πρὸς τὰ ἔξω, σκυμμένα κάτω, καὶ τὰ κέρατα ἑτοιμα. Ὁ λύκος σύρθηκε πρῶτα μιὰ δυὸ φορές γύρο στὰ ἄλογα καὶ δοκίμασε νὰ πηδήσῃ στὴ ράχι κανενός. Μὰ τὰ ἄλογα ἄρχισαν τίς κλωτσιές μὲ τὰ πίσω πόδια τους, πού γιὰ πολλὴν ὥρα δὲν ἔβλεπες παρὰ ἀτσαλένιες ὀπλὲς μέσα σὲ φουντωτὲς οὐρές. Ποῦ νὰ τολμήσῃ νὰ πλησιάσῃ ὁ λύκος! Σύρθηκε ἔπειτα γύρο στὰ βόδια καὶ δοκίμασε μ' ἓνα πήδημα ν' ἀνοίξῃ τὸ λαιμὸ κανενός. Μὰ κάθε φορὰ πού δοκίμαζε, ἀντὶ τὸ λαιμὸ εὗρισκεν ἐμπρὸς του κάτι κέρατα μυτερά καὶ δυνατά, ἑτοιμα νὰ τοῦ σχίσουν τὴν κοιλιά.

Μάκρυνε λοιπὸν ἀπ' ἐκεῖ γιὰ νὰ συλλογισθῇ καλύτερα τί νὰ κάνῃ. Ἐξαφνα βλέπει τὴ γαϊδουρίτσα τοῦ Τσιρίμπαση μὲ τὸ πουλαράκι της. Ἦταν ξεχασμένη σὲ κάποιο ψήλωμα καὶ τώρα πού ἐνοίωσε τὸν κίνδυνον ἔτρεξε τὸν κατήφορο γιὰ νὰ χωθῇ ἀνάμεσα στ' ἄλογα. Ὁ λύκος ἔτρεξε νὰ τῆς κόψῃ τὸ δρόμο.

Ἐνα σκυλάκι βρέθηκε συμμαζεμένον σὲ μιὰ κουφάλα πουρναριοῦ

κι έτρεμε από τὸ φόβο του. Μὰ ὅταν εἶδε τὸ λύκο νὰ χυθῇ ἀπάνω στὴ γαῖδουρίτσα, βγῆκε κι έτρεξε γιὰ τὸ χωριό.

‘Ο λύκος ἄρχισε νὰ φέρνῃ γύρους τῇ γαῖδουρίτσα, ὅλο καὶ στενώτερους γύρους, νὰ τῆς δείχνῃ τὰ δόντια του. ‘Εκείνη στάθηκεν ἀπελπισμένη. “Έτρεμε ὀλόκληρῇ. ‘Αδύνατο νὰ φτάσῃ στ’ ἄλογα. ‘Ο λύκος ἔβαλε σημάδι τὸ πουλαράκι καὶ χύθηκε ἀπάνω του.

Μὰ τώρα ἦρθε ἡ σειρά τῆς μάννας. ‘Η γαῖδουρίτσα πῆρε θάρρος καὶ μπῆκε ἀνάμεσα στὸ λύκο καὶ τὸ παιδί της. Μὲ τὰ πίσω πόδια της ἄρχισε νὰ κλωτσᾷ καὶ μὲ τὸ στήθος της νὰ σπρώχνῃ τὸ πουλαράκι της στὴν κουφάλα ἑνὸς ἑλατου. Μὰ ἐκεῖνο δὲν τὴν βοηθοῦσε καθόλου. “Έτρεμε κι ἔστεκε ἀκίνητο. Πολλὲς φορὲς τέντωνε τὸ κεφάλι του, περιεργὸ νὰ ἰδῇ τί γίνεται πίσω ἀπὸ τὴ μάννα του. Τέλος ἡ γαῖδουρίτσα κατάφερε νὰ βάλῃ μέσα τὸ πουλαράκι, ἔκλεισε μὲ τὸ στήθος της τὴν κουφάλα καὶ μὲ τὰ πίσω πόδια της ἔδινε κλωτσιεὲς ἀδιάκοπα.

‘Ο λύκος ἄφρισε ἀπὸ τὴ λύσσα του. Πολλὲς φορὲς κατώρθωσε νὰ μπῆξῃ τὰ δόντια του στ’ ἀφύλαχτα πλευρὰ τῆς γαῖδουρίτσας. Μὰ στὸ τέλος ἔπεσε κάτω ἀπὸ τὶς κλωτσιεὲς της. Τὰ αἵματα ἔτρεχαν ἀπὸ τὰ πλευρὰ τῆς γαῖδουρίτσας. Μὰ δὲν ἔτρεχαν λιγώτερα ἀπὸ τὸ κεφάλι τοῦ λύκου. ‘Η ἄμοιρη μάννα προστάτευε καὶ μὲ τὸ αἷμα της τὸ παιδί της.

“Εξαφνὰ ἀκούσθηκαν μακρυὰ βραχνὰ γαυγίσματα. ‘Ηταν ὁ ‘Αράπης τοῦ γύφτου, ἕνα κατάμαυρο μεγάλο μαντρόσκυλο. Τὸ σκυλάκι, ποὺ ἔφυγε ἀπὸ τὸ λιβάδι, ἦρθε λαχανιασμένο στὸ σπίτι τοῦ Τσιρίμπασης καὶ μὲ νοήματα ἔδωσε νὰ καταλάβῃ πὼς ἡ γαῖδουρίτσα τοὺς κινδύνευε.

‘Ο Τσιρίμπασης κοιμόταν ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι. ‘Ο ‘Αράπης τὸν τράβηξε ἀπὸ τὰ ρούχα, τὸν ξύπνησε καὶ τοῦ ἔδειξε πὼς ἔπρεπε νὰ πάρῃ τὸ τουφέκι του καὶ νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ. Τὸν τράβηξεν ἄλλη μιὰ φορὰ καὶ ἔτρεξε μπρὸς μαζὶ μὲ τὸ σκυλάκι.

‘Απὸ τὰ γαυγίσματα τοῦ ‘Αράπη ξύπνησε καὶ ἡ Σμαράγδα.

— Πάει ἡ γαῖδουρίτσα μου ! εἶπε.

‘Ο λύκος στὸ μεταξύ εἶχε καιρὸ νὰ φύγῃ. Κατάλαβε πὼς καθὼς ἦταν κουρασμένος δύσκολα θὰ γλύτωνε ἀπὸ τὰ δόντια τοῦ ‘Αράπη. Πῆρε λοιπὸν τὸν κατήφορο. Μὰ κι ὁ σκύλος τὸν πῆρε ἀπὸ κοντὰ καὶ τὸν ἔρριξε στὸ δρόμο τοῦ χωριοῦ. Σὲ μιὰ στροφὴ τὸν ἀντίκρουσε ὁ Τσιρίμπασης καὶ μὲ μιὰ τουφεκιὰ τὸν ξάπλωσε κάτω.

‘Ο ‘Αράπης ἔτρεξε, τὸν ἄρπαξε ἀπὸ τὸν λαιμὸ, τὸν ἐσήκωσε ψηλά,

τὸν τίναζε, τὸν ξανατίναζε κι ἀφοῦ βεβαιώθηκε πὼς ἦταν νεκρός, τὸν πῆρε κι ἔτρεξε μὲ χαρὰ στὸν ἀφέντη του.

Στὸ μεταξύ ξημέρωσεν. Ἀπὸ τὰ γαυγίσματα τῶν σκύλων καὶ τὶς φωνὲς τῶν τσοπάνηδων οἱ χωρικοὶ ἔμαθαν πὼς φάνηκε λύκος κι ἔτρεξαν στὰ χωράφια νὰ ἰδοῦν τὰ ζῶα τους.

Σὲ λίγο μαζεύτηκαν γύρω ἀπὸ τὸ ἔλατο. Ἡ γαϊδουρίτσα ζοῦσε ἀκόμη, μὰ τὸ αἷμα ἔτρεχε ἀπὸ τὶς πληγές. Ἀγκομαχοῦσε τόσο θλιβερά, πὺ ράγιζε τοῦ καθενὸς τὴν καρδιά. Μόλις εἶδε τὸν Ἀράπη νὰ σέρνῃ τὸ λύκο, χάιδεψε μὲ τὸ κεφάλι της τὸ πουλαράκι, ἔρριξε μιὰ ματιὰ εὐχαριστημένη στὸ σκύλο καὶ ξεψύχησε. Τὸ πουλαράκι δὲν εἶχε καταλάβει τίποτα, μὰ δύσκολα κατάρθωσαν νὰ τὸ βγάλουν ἀπ' ἐκεῖ. Τόσο ἦταν τρομαγμένο.

Κάποιος εἶπε μὲ συγκίνησι :

— Τέτοια μάννα δὲν πρέπει νὰ τῇ φᾶνε τὰ κοράκια κι οἱ ἀλεπούδες. Λέω νὰ τῇ θάψουμε.

“Ὅλοι τὸ δέχθηκαν, ἔσκαψαν ἓνα λάκκο καὶ τὴν ἔθαψαν ἐκεῖ. Ἀπὸ τότε τὸ μέρος ἐκεῖνο ἔμεινε νὰ λέγεται : « Τὸ μνημα τῆς μάννας ».

Περιοδικὸν « Νεοελληνικὴ ἀγωγή »

Ἀνδρ. Καρκαβίτσας

12. ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ · ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ · ΜΥΘΟΙ

ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ

ΛΔΙΑΚΡΙΣΙΑ

Δῶσε' κι ἐμὲ καὶ τοῦ παιδιοῦ μου,
εἶναι κι ὁ ἄντρας μου στὴ θύρα.

ΑΛΗΘΕΙΑ

Ἐξ ἀνοήτου καὶ μεθύοντος μαθήση τάληθές.

*

Ἡ ἀλήθεια εἶν' τοῦ Θεοῦ, τὸ ψέμα τοῦ διαβόλου.

*

Λέγε τὴν ἀλήθεια, νά 'χης τὸ Θεὸ βοήθεια.

*

Ἀπὸ παιδί, τρελλὸ καὶ μεθυσμένο μαθαίνει τὴν ἀλήθεια.

ΑΠΡΙΛΗΣ

Ἄν βρέξη ὁ Ἀπρίλης δυὸ νερά κι ὁ Μάης πέντε δέκα,
νά ἰδῆς τὸ κοντοκρίθαρο πῶς στρίβει τὸ μουστάκι,
νά ἰδῆς καὶ τίς ἀρχόντισσες πῶς ψιλοκρησαρίζουν,
νά ἰδῆς καὶ τὴ φτωχολογιὰ πῶς ψιλοκοσκινάει.

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ

Ἀπὸ Αὐγούστο χειμῶνα καὶ ἀπὸ Μάρτη καλοκαίρι.

*

Αὐγούστος ἄβροχος, μοῦστος ἄμετρος.

*

Αὐγούστε, καλέ μου μῆνα, νά 'σουν δυὸ φορὲς τὸ χρόνο !

*

Ἦρθ' ὁ Αὐγούστος, πάρ' τὴν κάπα σου.

*

Οὐτ' ὁ Αὐγούστος χειμῶνας οὐτ' Ἀπρίλης καλοκαίρι.

ΑΧΑΡΙΣΤΙΑ

Αυχάριστος στὸ ἓνα,
χίλια νὰ τοῦ δώσης δὲ σοῦ λέει σπολλάττη.

*

Ἡ θάλασσα κι ὁ αυχάριστος ποτέ τους δὲν χορταίνουν.

*

Τοῦ αυχάριστου τὴ χάρι, ὅποιος κάνει τήνε χάνει.

ΓΕΙΤΟΝΑΣ

Κρείττων ὁ κακὸς τοῦ πονηροῦ γείτονος.

(Βυζαντινὴ)

*

Κάλλιον κακὸν χρόνον, παρὰ κακὸν γεῖτον.

(Κύπρου)

*

Ὅ,τι ἀκοῦς στοῦ γείτονά σου, πάντεχε καὶ στὰ δικά σου.

*

Ὅταν πιάσῃ φωτιά τὸ σπίτι τοῦ γείτονά σου,
κοντὰ 'ν' καὶ τὸ δικό σου.

*

Γείτονα ἔχεις, Θεὸν ἔχεις.

*

Ἀντὰν νὰ θέλ' ὁ γεῖτός σου, παντρεύεις τὸ παιδί σου.

(Κύπρου)

*

Ἀζωστος τρέχει ὁ γείτονας, κι ὁ συγγενὴς ζωσμένος.

*

Κάλλιο μιὰ κακὴ ἀρρώστεια, παρὰ γείτονας κακός.

ΓΕΝΝΑΡΗΣ

Γεννάρη μῆνα κλάδευε, φεγγάρι μὴ γυρεύεις.

*

Τοῦ Γεννάρη τὸ ζευγάρι διάβολος θὲ νὰ τὸ πάρῃ.

ΕΡΓΑΣΙΑ

Ἐκατσε ἡ δουλειὰ στὴν πόρτα κι ἐκυνήγησε τὴ φτώχεια.

*

Ἡ δουλειὰ νικάει τὴ φτώχεια.

*

Ὅποιος περπατεῖ μυρίζει, κι ὅποιος κάθεται βρωμάει.

ΠΑΕΘΝΕΞΙΑ

Καὶ τοῦτα δικά μου κι ἐκεῖνα δικά μου
κι ὅσα σκεπάζει ἡ κάπα μου
κι ὅσα θωροῦν τὰ μάτια μου.

ΠΡΟΝΟΙΑ

Δεμένος ὁ γαίδαρος, ἀναπαμένος ὁ νοικοκύρης.

*

Σφάλα τὸ σπίτι σου, γιὰ νὰ μὴν κἀνης κλέφτη τὸ γείτονα σου.

*

Ἄφραγος κῆπος, ἔρμα τὰ λάχανα.

*

Στερνή μου γνῶσι νὰ σ' εἶχα πρῶτα.

ΦΙΛΑΡΓΥΡΙΑ

Ποτέ του αὐγὸ δὲν ἔδωκε, μήτε τ' Ἀγιοῦ Λαζάρου.

*

Δὲν δίνει τ' ἀγγέλου του νερό.

Ν. Πολίτου «Παροιμίες τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ»

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΝ

Α

ἄβυσσος	— βάραθρον, μέγα βάθος.
ἀγέρωχος	— υπερήφανος, ἀκατάδεκτος.
ἄδω	— ψάλλω, τραγουδῶ.
αἶγλη	— λάμψις, ἀκτινοβολία, δόξα, φήμη, μεγαλοπρέπεια.
αἰθρία	— ξαστεριά.
αἰνίττομαι	— ὑπονοῶ, ὁμιλῶ αἰνιγματωδῶς, ἀσαφῶς.
αἰωροῦμαι	— εἶμαι μετέωρος, ἀνέρχομαι ἢ ταλαντεύομαι εἰς τὸν ἄερα.
ἀκάθεκτος	— ἀσυγκράτητος, ὀρμητικός.
ἀκαρής	— ἐν ἀκαρεῖ, εἰς ἐλάχιστον χρονικὸν διάστημα, ἀμέσως, ἐντὸς δευτερολέπτου.
ἀλαζονεῖα	— ὑπερηφάνεια.
ἀλαλάζω	— φωνάζω ἰσχυρῶς.
ἀλάργα	— μακράν (Ἰταλ.).
ἀλώβητος	— ὁ μὴ βλαβεῖς, ἀβλαβής.
ἄμαυρὸς	— σκοτεινός, ὁ μὴ λάμπων.
ἄμαυρώνω	— κάμνω τι σκοτεινόν, ἐλαττώνω τὴν λάμπιν, θαμπώνω.
ἄμμουδα	— βυθὸς θαλάσσης ἀμώδης.
ἀμφιθέατρον	— θέατρον κυκλοτερές ἢ αἵθουσα διαλέξεων με κλιμακωτὰ ἐδῶλια.
ἀναγέρνω	— ξαπλώνω προχείρως πρὸς ἀνάπαυσιν.
ἀνάγομαι	— ἀπομακρύνομαι.
ἀναδεύω	— ἀνακατεύω.
ἀναρριχῶμαι	— σκαρφαλώνω.
ἀπιθῶνω	— ἀποθέτω, τοποθετῶ.
ἀποδέλοιπο	— ὑπόλοιπον, τὸ ἀπομένον.
ἀποφθεγματικὸς	— ὁ ἐκφραζόμενος με συντόμους ἐκφράσεις.
ἀπρόσιτος	— μὴ προσιτὸς (πρὸς — εἶμι), ἀπροσέγγιστος, ἀπλησίαστος, ἀπροσπέλαστος.
ἀργίλης	— καπνοσῦριγξ με μακρὸν σωλῆνα, εἰς τὸν ὅποιον ὁ καπνὸς φθάνει, ἀφοῦ διέλθῃ ἀπὸ φιάλην ὕδατος (τουρκ.).
ἀρωγὸς	— βοηθός, ὑπερασπιστής.
ἄσθμα	— λαχάνισμα.

ἀσπαίρω
Ἄσπροπόταμος
αὐτανδρός

αὐτόπτης
αὐχμηρός

ἀφάντωντον
ἀφρορία

- σπαρταρῶ.
- ὁ Ἀχελῷος.
- μετ' αὐτῶν τῶν ἀνδρῶν, μέ ὄλον τὸ πλήρωμα τοῦ πλοίου καὶ τοὺς ἐπιβάτας.
- ὁ βλέπων μέ τὰ ἴδια τὰ μάτια του.
- πλήρης αὐχμοῦ, ἀπεξηραμμένος, στεγνός, πνιγυρός.
- χωρὶς φατνώματα, ἡμιτελές.
- ἔλλειψις παραγωγῆς, σπάνις.

Β

βαργωμισμένος
βδελύσσομαι
Βεγγάζη
βολίς

βόλτα
βρατσέρα
βρίκιον
βρυασμός
βυθῶ

- βαρύγγνωμος, ὠργισμένος κατὰ τινος, δύσθυμος.
- ἀποστρέφομαι, κοινῶς σιχαίνομαι.
- παραλιακή πόλις τῆς Β. Ἀφρικῆς.
- βλήμα ἢ ὄργανον βαλλόμενον εἰς τὸ βάθος τῆς θαλάσσης πρὸς καταμέτρησιν.
- στροφή, ἀλλαγή πορείας ἱστιοφόρου.
- ἱστιοφόρον πλοῖον μικροῦ ἐκτοπίσματος.
- ἱστιοφόρον μέ δύο ἱστούς καὶ τετράγωνα ἱστία.
- τέρψις, πολλή εὐφροσύνη.
- βυθίζομαι εἰς τὴν θάλασσαν.

Γ

γδοῦπος
γήλοφος
γλαυκός

- βαρὺς κτύπος, βρόντος.
- λοφίσκος ἀπὸ χῶμα.
- γαλανός.

Δ

δασιλός
δέος
διάτορος
δίνη
δῶμα

- ἄφθονος, πλουσιοπάροχος, ἐλευθέριος, μεγαλόδωρος, μέγας, ἄφθονος.
- φόβος, ἀνησυχία, τρόμος, ψυχική ταραχή.
- διαπεραστικός, ὁξύφωνος (διὰ — τορῶ = τρυπῶ).
- σπειροειδὴς κίνησις ὕδατος, κοινῶς ρουφήχτρα.
- δωμάτιον, οἶκος, κατοικία.

Ε

ἔβενος
εἰκαστικός

- ξύλον συμπαγές, μαῦρον καὶ σκληρόν.
- ὁ ἱκανὸς νὰ ἀπεικονίζῃ, παραστατικός· εἰκαστικὰ τέχνηαι = αἱ καλαὶ τέχνηαι.

ἐκλιπάρησις
ἐλλανοδίκης
ἐλλοχεύω
ἐνάλιος χλωρίς
ἔρπω
ἐφρέστιος

- ἐπίμονος παράκλησις.
- κριτής ἀγώνων, ἀγωνοδίκης.
- παραμονεύω.
- σύνολον φυτῶν θαλασσίων.
- σύρομαι μετὰ τὴν κοιλίαν, σύρομαι.
- ὁ ἐπὶ τῆς ἐστίας κείμενος.

Ζ

ζεῦξις

- ἡ σύνδεσις διὰ ζεύγματος, διὰ προχείρου γεφύρας.

Ζέφυρος

- ὁ δυτικός ἄνεμος.

Η

ἡμιολία

- ἱστοφόρον πλοῖον μετὰ δύο ἱστοὺς ἐλαφρῶς κεκλιμένους πρὸς τὴν ἡρύμνην, κοινῶς γολέτα.

Θ

θάλαπος

- θερμότης, ζέστη (μᾶλλον εὐάρεστος), περίθαλψις, ἐμψύχωσις, ἐγκαρδίωσις.

θηλυπρεπής

- ὁ μετὰ τὸν τρόπον γυναικίους.

θημυνία

- ὁ ἐκ δερματίων σιτηρῶν ἢ χόρτων σωρός.

Ι

ἱβις

- πτηνὸν ἱερὸν διὰ τοὺς ἀρχαίους Αἰγυπτίους μετὰ ῥάμφος μακρὸν καὶ κεκαμμένον.

ἱλιγγιώδης

- ποὺ προκαλεῖ ἱλιγγόν.

ἱλιγγος

- ζάλη, σκοτούρα, διατάραξις τῶν φρενῶν.

Κ

καλάρω

- ρίπτω εἰς τὴν θάλασσαν δίκτυα ἢ παραγάδι.

καμπτήρ

- ἡ καμπή τοῦ στίβου εἰς τὰ ἀρχαῖα στάδια.

καπούλια

- τὰ νῶτα τῶν μεγάλων τετραπόδων ζώων.

καραδοκῶ

- καιροφυλακτῶ.

κασσία

- ἀρωματῶδες φυτόν, φλοιὸς ἀρωματώδης (περίπου ὡς ἡ κανέλλα)

κατεσκληκῶς

- (μετοχή ἀχρήστου ρ. κατασκέλλω) κἀτισχνος, σκελετώδης, ἀπεξηραμμένος (πετσί καὶ κόκκαλα).

κέλυφος

- τὸ ξυλῶδες περίβλημα τοῦ καρποῦ, τὸ κοινῶς λεγόμενον τσῶφλι.

κιοτήs
κλιτύs
κομάντος
κορβέτα
κόρκωμα
κότινος
κουπαστή
κράσπεδον

- άνανδρος, δειλός, κακός (τουρκ.).
- πλευρά βουνού, κατωφέρεια.
- στρατιώται διά δυσκόλους έπιχειρήσεις.
- πλοϊον ίστιοφόρον τριίστιον.
- γείσον γεφύρας.
- άγριελαία' μεταφορικώς βραβεϊον.
- τὸ άνώτατον χείλος τών τοιχωμάτων του πλοίου.
- τὸ άκρότατον μέρος ένός πράγματος, ὁ έξέχων γύρος.

Λ

λάβαρον
λιπόσαρκος

- είδος σημαίας είs τούς Ρωμαίους και τούς Βυζαντινούς· σημαία σωματείου.
- χωρίς πολλές σάρκας, ίσχνός, κοκκαλιάρης (λείπω — σάρξ).

Μ

μάνδαλος
μάννα
μαρμαρυγή
μελίφθογγος
μένος
μεσαίων
μετάφρενον
μή γάρ
μολπή
μόχθος
μπαλκόνι

- τεμάχιον ξύλου ή σιδήρου, διά του οποίου άσφαλίζεται έσωτερικώς ή θύρα.
- τὸ σχοινίον, άπό του οποίου άναρτώνται τά άγκιστρα του ποραγαδιού.
- λάμψις, άκτινοβολία.
- μελίφωνος, γλυκύφωνος.
- όρμή ψυχής, άκράτητος δύναμις, άκάθεκτος όρμή.
- τὸ χρονικόν διάστημα άπό του Ε' μέχρι του ΙΕ' αϊώνος.
- τὸ μεταξύ τών δύο ώμοπλατῶν μέρος τής ράχως.
- μήπως, μή τάχα.
- χορός, άσμα μετά χοροῦ προς τιμήν θεοῦ ή ήρωος.
- κόπος, ταλαιπωρία, βασανισμός, άγωνία.
- έξώστης (Ιταλ.).

Ν

νάρθηξ
νωδός

- πρόναος τής έκκλησίας.
- έστερημένος όδόντων.

Ο

- όζώδης — ό έχων όζον ή όζους (έξόγκωμα), κόμβον, έξο-
χήν.
οίηματίας — άλαζών, ματαιόδοξος, καυχησιάρης.
οίμωγή — στεναγμός, θρήνος, όδυρμός.
όλισθημα — παραπάτημα.
όλοφύρομαι — κλαίω, θρηνώ.

Π

- παγκρατής — κυρίαρχος.
πάλλω — σειω ίσχυρά, κινώ ταχύτατα, κραδαίνω, δονώ, θέτω
εις παλινδρομικήν κίνησιν.
πανοικει — με όλην τήν οίκογένειαν.
παράμαλλο — έκαστον τών νημάτων του παραγαδιοϋ τών φε-
ρόντων τά άγκιστρα.
πάρωρα — πέραν τής κανονικής ώρας.
περιδινοϋμαι — περιστρέφομαι κυκλοτερως και ταχέως, στροβιλίζο-
μαι, στριφογυρίζομαι.
περίτεχνος — ό κατεσκευασμένος με μεγάλην τέχνην.
πιχάει — επιχύνει, ρίπτει πιλόν ή άσβεστον.
πόρος — πέρασμα, διαβατόν μέρος ποταμοϋ.
προάίρεσις — πρόθεσις, θέλησις, επιθυμία.
πυρίκαυστος — πεπυρακτωμένος, έν πυρί κεκαυμένος.

Ρ

- ράκος — ένδυμα έφθαρμένον.
ραμαζάνι — νηστεία τών μωαμεθανών κατά τήν ήμεραν.
ρίψασπις — ό άπορρίψας τήν άσπίδα εις τήν μάχην και τρεπόμε-
νος εις φυγήν, φυγόμαχος.
ρομφαία — είδος εύθείας, μεγάλης και πλατείας σπάθης.
ρωγή — σχισμή εις μήκος και βάθος, ρήγμα, σπάσιμο, ά-
νοιγμα.

Σ

- σαλαγώ — κατευθύνω με φωνάς τά βοσκήματα.
σέλας — φώς, φεγγοβολία, λάμψις.
σθενάρος — πλήρης σθένους, πλήρης ήθικοϋ, δυνατός, ρωμα-
λέος, ψυχωμένος.
σκέλεθρον — σκελετός.

σκηπτρον
σκήτη
σκουτέλλα

- ράβδος δηλοῦσα ἀξίωμα ἢ ἀρχήν.
- μικρά μονή, ἐρημητήριο μοναχῶν.
- (Ἰταλ.) πιατέλλα, γαβάθα, πινάκιον (παροψίς).

σικῶμμα
σμήνος
σούρουπο
σπαράζω
σπάραχνα
σπινθήρ
στόμφος

- πείραγμα.
- πλήθος πτερωτῶν ἐντόμων, ἰδίως μελισσῶν.
- λυκόφως, ὅταν ἀρχίζῃ νὰ νυκτώνῃ.
- (ὡς ἀμετάβατον) κινεῖμαι.
- βράγχια, τὰ ἀναπνευστικά ὄργανα τῶν ἰχθύων.
- σπίθα.
- πομπῶδες ὕφος κατὰ τὴν ὁμιλίαν, καυχησιολογία.
- ὀξεῖα, διαπεραστική φωνή.
- ζευγος ἵππων ὡς καὶ προσώπων.
- πόλις τῆς Τύνιδος.
- εὐρωστία, ζωηρότης.
- ἔχω σφρίγος, ἔχω ζωηρότητα.

Τ

τανύω
ταχιά
τί ἤ τ'
τορπιλλάκατος
τραγάνα
τρυφηλός
τσελίκι

- τείνω, τευνῶνω, ἀπλώνω ὅσο μπορῶ, ἀπλώνω διάπλατα.
- αὖριον, λίαν πρωί, μετ' οὐ πολὺ.
- διότι.
- πλοῖάριον ὠπλισμένον μὲ τορπίλλας.
- ἔδαφος πετρῶδες.
- ὁ διάγων βίον γεμάτον ἀπὸ ἀνέσεις, ὁ ἔχων τρυφήν, δηλ. καλοπέρασιν.
- (τουρκ.) χάλυψ, ἀτσάλι, ἄνθρωπος ρωμαλέος, ὑγιέστατος.

Υ

ὑπέρμαχος
ὑπεροψία
ὑπηχῶ
ὑποφώσκω

- ὑπερασπιστής, προστάτης.
- ἀλαζονεία, ἀδίκαιολόγητος ὑπερηφάνεια.
- ἀντηχῶ βαθιά.
- φέγγω ἀμυδρῶς, ἀρχίζω νὰ φέγγω, νὰ ξεφωτίζω (χαραυγή).

Φ

φιλαυτία
φιλέκδικος

- ἡ ὑπερβολικὴ καὶ ἐγωιστικὴ ἀγάπη.
- ἐκδικητικός.

φιλοσκόμων
φιρμάνιον
φλοκάτα

- ὁ ἀγαπῶν τὸ σκῶμμα, τὰ ἀστεῖα.
- διάταγμα βασιλέως ἢ σουλτάνου.
- παχὺ μάλλινον ἐπανωφόρι τῶν ποιμένων, ἔχει ἀφθονον χνούδι καὶ φλόκκους, φουντωτοὺς θυσάνους, λέγεται ἄλλως καὶ κάπα.
- πολεμικὸν πλοῖον.
- μέρη γεμᾶτα ἀπὸ φύκη.

Χ

χλαμύς

- κοντὸς μανδύας.

Ω

ῶμοσα

- (τοῦ ρ. ὀμνυμι) ὠρκίσθην.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΥ Ἀδαμάντιος. Ἐγεννήθη τὸ 1875 καὶ ἀπέθανε τὸ 1937. Ὑπῆρξε καθηγητὴς τῆς Βυζαντινῆς τέχνης εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν.

ΑΘΑΝΑΣ Γεώργιος. Εἶναι τὸ φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ Γ. Ἀθανασιάδου-Νόβα. Ἐγεννήθη εἰς Ναύπακτον τὸ 1894. Διετέλεσε καὶ ὑπουργός. Ἐγραψε διάφορα ποιήματα.

ΑΝΝΙΝΟΣ Μπάμπης. Ἐγεννήθη τὸ 1852 εἰς τὸ Ἀργοστόλιον καὶ ἀπέθανε τὸ 1934. Ἡσυχολήθη μὲ τὴν δημοσιογραφίαν καὶ τὴν λογοτεχνίαν.

ΒΙΖΥΗΝΟΣ Γεώργιος. Ἐγεννήθη εἰς τὴν Βιζύην τῆς Θράκης τὸ 1848 καὶ ἀπέθανε τὸ 1896. Ἐσπούδασε φιλολογίαν καὶ διετέλεσε καθηγητὴς γυμνασίου. Ἐγραψε ποιήματα καὶ διηγήματα.

ΒΙΚΕΛΑΣ Δημήτριος. Ἐγεννήθη εἰς Σῦρον τὸ 1835. Κατέγινεν εἰς τὸ ἐμπόριον ζήσας ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Γαλλίᾳ. Διετέλεσεν εἰς τῶν πρώτων ὑποκινήτων τῆς ἀναστασίας τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων. Ἐγινεν ἱδρυτὴς τοῦ « Συλλόγου πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων ». Ἀπέθανε τὸ 1908. Ἐγραψε ταξιδιωτικὰς ἀναμνήσεις, διηγήματα, ἐν οἷς καὶ τὸν « Λουκῆν Λάραν » κ.λ.π.

ΓΡΑΝΙΤΣΑΣ Στέφανος. Ἐγεννήθη ἐν Γρανίτῃ τῆς Εὐρυτανίας τὸ 1880 καὶ ἀπέθανε τὸ 1915. Διαφορὰ πεζῶν ἔργων τοῦ ἐξεδόθησαν ὑπὸ τὸν τίτλον : « Τὰ ἀγρία καὶ τὰ ἡμερὰ τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ λόγγου ».

ΔΑΜΒΕΡΓΗΣ Ἰωάννης. Ἐγεννήθη εἰς Κρήτην τὸ 1860 καὶ ἀπέθανε τὸ 1938. Ἐκ τῶν ἔργων τοῦ τὸ κυριώτερον εἶναι ἡ συλλογὴ τῶν διηγημάτων ὑπὸ τὸν τίτλον : « Οἱ Κρητὲς μου ».

ΔΑΦΝΗΣ Στέφανος. Εἶναι φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ Θρασυβούλου Ζωῖ-οπούλου. Ἐγεννήθη εἰς τὸ Ἄργος τὸ 1882 καὶ ἀπέθανε τὸ 1947. Συνέθεσε ποιήματα.

ΔΡΟΣΙΝΗΣ Γεώργιος. Ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις τὸ 1859 καὶ ἀπέθανε τὸ 1951. Ἀπὸ τοῦ 1926 διετέλεσε μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Ἐξέδωκε ποιητικὰς συλλογὰς καὶ πεζά.

ΕΛΑΤΟΣ Νώντας. Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ παιδαγωγοῦ Ἐπαμεινώνδου Παπαμιχαήλ. Ἐγεννήθη τὸ 1871 καὶ ἀπέθανε τὸ 1951. Ἐγραψε διηγήματα καὶ ποιήματα διὰ τὰ παιδιά.

ΖΑΛΟΚΩΣΤΑΣ Χρίστος. Έγεννήθη έν 'Αθήναις τὸ 1895. Έγραψε καί έδημοσίευσεν έργα ύπὸ τίτλους: «'Η Πίνδος», «Τὸ Ροϋπέλ» κλπ.

ΚΑΚΛΑΜΑΝΟΣ Δημήτριος. Έλλην διπλωμάτης. Έγεννήθη τὸ 1872. Έσπούδασε φιλολογίαν καί νομικά. Άρχισυντάκτης καί διευθυντής πολλῶν ἀθηναϊκῶν έφημερίδων καί περιοδικῶν. Άπέθανε τὸ 1942. Έγραψε φιλογολικά άρθρα καί μελέτας.

ΚΑΡΑΣΟΥΤΣΑΣ 'Ιωάννης. Έγεννήθη εἰς Σμύρνην τὸ 1824 καί απέθανε τὸ 1873. Έγραψε ποιήματα.

ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ Άνδρέας. Έγεννήθη εἰς Λεχαῖνὰ τῆς 'Ηλείας τὸ 1886 καί απέθανε τὸ 1922. 'Ησχολήθη με τήν λογοτεχνίαν καί κυρίως με τὸ διήγημα. Έγραψεν καί έδημοσίευσεν έργα «'Ο ζητιάνος», «'Λόγια τῆς πλώρης» κ.ά.

ΚΕΡΑΜΟΠΟΥΛΟΣ Άντώνιος. Καθηγητής ἀρχαιολογίας Πανεπιστημίου 'Αθηνῶν, ἀκαδημαϊκός. Έγεννήθη έν Κοζάνη τὸ 1870 καί απέθανε τὸ 1960.

ΚΟΚΚΙΝΟΣ Διονύσιος. Έγεννήθη τὸ 1884. Έξέδωκε τήν 'Ιστορίαν τῆς Έλληνικῆς έπαναστάσεως. Άκαδημαϊκός.

ΚΟΡΑΗΣ 'Αδαμάντιος. Κατήγετο ἀπὸ τήν Χίον, έγεννήθη τὸ 1748 εἰς τήν Σμύρνην καί απέθανε τὸ 1833 εἰς Παρισίους, ὅπου έζησε. Έξέδωκε 66 τόμους ἀρχαίων Έλλήνων συγγραφέων καί πληθος άλλων συγγραμμάτων. 'Η 'Ακαδημία 'Αθηνῶν εξέδωκεν έκλογήν τοῦ έργου του, γνωστήν με τὸ ὄνομα «'Αδ. Κοραῆ, Χρυσᾶ έπη». Εἶναι ὁ μεγαλύτερος φιλόλογος τῆς νέας Έλλάδος καί έπέδρασε πολὺ εἰς τήν διαμόρφωσιν τῆς νέας γραφομένης γλώσσης.

ΚΟΥΡΤΙΔΗΣ 'Αριστοτέλης. Έγεννήθη εἰς Μυριόφυτον τῆς Θράκης τὸ 1858 καί απέθανε τὸ 1918. Έσπούδασε εἰς Γερμανίαν φιλοσοφίαν καί παιδαγωγικήν. 'Υπηρέτησεν ὡς καθηγητής καί διευθυντής διδασκαλείου. Έγραψε κυρίως διηγήματα.

ΚΡΥΣΤΑΛΛΗΣ Κωνσταντίνος. Έγεννήθη εἰς Συρράκον τῆς 'Ηπείρου τὸ 1868 καί απέθανε τὸ 1894. Έγραψε πεζὰ καί ποιήματα, διὰ τῶν ὁποίων ὕμνησε τήν ἀγροτικήν καί ποιμενικήν ζωήν

ΚΥΡΟΥ 'Αχιλλεύς. Έγεννήθη τὸ 1898 καί απέθανε τὸ 1950. Διηύθυνε τήν έφημερίδα «'Εστία». 'Ησχολήθη καί με τήν λογοτεχνίαν.

ΛΥΚΟΥΔΗΣ Έμμανουήλ. Έγεννήθη εἰς Ναύπλιον τὸ 1849 καί απέθανε τὸ 1924. Έκαλλιέργησε τὸ διήγημα.

ΜΑΝΟΣ Κωνσταντίνος. Πολεμιστής καί ποιητής (1869 - 1913). Μετέσχε τῆς

Κρητικής επανάστασεως 1896. Ἀρχηγὸς σώματος μέλος τοῦ Μακεδονικοῦ κοιμητάτου (1904). Συνέτελεσεν ἐπὶ κεφαλῇ 300 Κρητῶν εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Πρεβέζης (1912). Ἐγραψε ποιήματα.

ΜΑΡΚΟΡΑΣ Γεράσιμος. Ἐγεννήθη εἰς Κεφαλληνίαν (1828 - 1911). Ἠσχολήθη μὲ τὴν λογοτεχνίαν. Ἐδημοσίευσε ποιήματα.

ΜΕΛΑΣ Λέων. Ἐγεννήθη εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸ 1812. Διετέλεσεν ὑπουργὸς τῆς δικαιοσύνης. Ἀπέθανε τὸ 1879. Συνέγραψε πεζογραφήματα. Τὸ κυριώτερον τούτων «Ὁ Γεροστάθης» ἐχρησίμευσεν ἐπὶ δεκάδας ἐτῶν ὡς προσφιλὲς ἀνάγνωσμα τῶν Ἑλληνοπαίδων.

ΜΕΛΑΣ Σπυρίδων. Ἐγεννήθη εἰς Ναύπακτον τὸ 1883. Ἠσχολήθη μὲ τὴν δημοσιογραφίαν καὶ λογοτεχνίαν. Εἶναι ἐκ τῶν καλυτέρων ζώντων χρονογράφων, βιογράφων θεατρικῶν συγγραφέων καὶ κριτικῶν. Συνέγραψε καὶ ἐδημοσίευσε πλείστα ἔργα : «Ὁ μπαμπᾶς ἐκπαιδεύεται», «Ὁ Παπαφλέσσας», «Ὁ Γέρος τοῦ Μοριᾶ», «Ὁ Μιαούλης», «Ματωμένα ράσα» κ. ἄ.

ΜΗΤΣΑΚΗΣ Μιχαήλ. Ἐγεννήθη τὸ 1868 καὶ ἀπέθανε τὸ 1916. Κύριον ἔργον τοῦ ἦτο ἡ δημοσιογραφία. Ἐδημοσίευσε χρονογραφήματα, ἐντυπώσεις, διηγήματα.

ΜΟΔΗΣ Γεώργιος. Ἐγεννήθη εἰς Μοναστήριον τῆς Μακεδονίας τὸ 1890. Διετέλεσεν ὑπουργὸς τῆς Παιδείας. Ἠσχολήθη μὲ τὴν λογοτεχνίαν.

ΜΩΡΑΪΤΙΔΗΣ Ἀλέξανδρος. Ἐγεννήθη εἰς Σκιάθον τὸ 1850 καὶ ἀπέθανε τὸ 1929. Ἐσπούδασε φιλολογίαν. Φίλος τοῦ Παπαδιαμάντη, μετὰ τοῦ ὁποίου συνέβαλλεν ἐνίοτε εἰς ναὸν τῶν Ἀθηνῶν. Συνέγραψε καὶ ἐδημοσίευσε διηγήματα θρησκευτικά, πατριωτικά, ἡθογραφικά καὶ ταξιδευτικὰς ἐντυπώσεις ὑπὸ τὸν τίτλον : «Μὲ τοῦ βοριᾶ τὰ κύματα».

ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ Παναγιώτης. Παιδαγωγὸς γεννηθεὶς τὸ 1852. Διηύθυνε πολλὰ διδασκαλεῖα τοῦ Κράτους καὶ διετέλεσε Διευθυντὴς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ ὑπουργείου Παιδείας. Ἐδημοσίευσε πολλὰς παιδαγωγικὰς πραγματείας. Ἀπέθανε τὸ 1931.

ΟΜΗΡΟΣ. Ὁ ἀθάνατος ποιητὴς τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ἀκμάσας τὸν 9ον αἰῶνα π.Χ. Ἐγραψε τὴν «Ἰλιάδα» καὶ τὴν «Ὀδύσειαν». Εἶναι ὁ μεγαλύτερος ποιητὴς ὅλου τοῦ κόσμου καὶ ὅλων τῶν αἰώνων.

ΠΑΓΑΝΕΛΗΣ Σπύρος. Ἐκλεκτὸς δημοσιογράφος ἀθηναϊκοῦ τύπου. Ἐγεννήθη τὸ 1856 καὶ ἀπέθανε τὸ 1933.

ΠΑΛΑΜΑΣ Κωστής. Ἐγεννήθη εἰς Πάτρας τὸ 1859 καὶ ἀπέθανεν εἰς Ἀθήνας τὸ 1943. Ὑπηρετήσεν ὡς γενικὸς γραμματεὺς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ ἀπὸ τοῦ 1926 διετέλεσε μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Ἠσχολήθη κυρίως μὲ τὴν

ποίηση. *Εγραψεν, όμως, καὶ διηγήματα, δράματα καὶ κριτικὰς μελέτας. « Τραγούδια τῆς πατρίδος μου », « Ὁ τάφος », « Ὁ δωδεκάλογος τοῦ γύφτου », « Ἡ φλογέρα τοῦ βασιλιᾶ », « Ἡ ἀσάλευτη ζωὴ » κλπ. Θεωρεῖται μετὰ τὸν Σολωμὸν ὁ καλῦτερος τῶν συγχρόνων ποιητῶν.

ΠΑΛΛΗΣ Ἀλέξανδρος. Ἐγεννήθη τὸ 1851 καὶ ἀπέθανε τὸ 1933. Ἔχει μεταφράσει τὴν Ἰλιάδα τοῦ Ὁμήρου καὶ ἔγραψε πολλὰ πρωτότυπα ποιήματα.

ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ Ἀλέξανδρος. Ἐγεννήθη εἰς Σκιάθον τὸ 1851 καὶ ἀπέθανε τὸ 1911. Ἔσπουδασε φιλολογίαν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν. Θεωρεῖται ὁ μεγαλύτερος τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων διηγηματογράφων. Τὰ ἔργα του εἶναι πολλὰ. Ἐκ τῶν διηγημάτων σπουδαιότερα εἶναι : « Ἡ φόνισσα », « Χριστουγεννιάτικα διηγήματα », « Πασχαλινὰ διηγήματα » κ. ἄ.

ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ Κωνσταντῖνος. Ἐγεννήθη εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸ 1815. Ὁ πατὴρ του ἑθανatώθη ὑπὸ τῶν Τούρκων, μόλις ἐξεργάγη ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις. Ἐξαιτῆς τότε ὁ Κωνσταντῖνος κατέφυγε μετὰ τῆς μητρὸς του καὶ τοῦ ἀδελφοῦ του εἰς Ὀδησσόν, ὅπου ἐξεπαιδεύθη κατ' ἀρχὰς ὡς ὑπότροφος τοῦ τσάρου Ἀλεξάνδρου Α'. Τὸ 1830 συνέχισε τὰς σπουδὰς του εἰς τὴν ἐν Αἰγίνῃ σχολὴν τοῦ Γενναδίου καὶ ἔπειτα εἰς εὐρωπαϊκὰ πανεπιστήμια. Τὸ 1851 ἐξελέγη καθηγητῆς τῆς ἱστορίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ ἐξέδωκε τὸ μνημειῶδες ἔργον του, τὴν Ἱστορίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, εἰς 5 τόμους. Ἀπέθανε τὸ 1891. Ὁ Κ. Παπαρρηγόπουλος εἶναι ὁ μεγαλύτερος ἐκ τῶν ἱστορικῶν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος.

ΠΑΡΑΣΧΟΣ Ἀχιλλεύς. Ποιητῆς (1838 - 1895).

ΠΕΖΟΠΟΡΟΣ Ἀναστάσιος. Ψευδώνυμον τοῦ λογογράφου καὶ δημοσιογράφου Μῆτρου Χατζοπούλου. Ἐγεννήθη εἰς τὸ Ἀγρίνιον 1872 καὶ ἀπέθανε τὸ 1936.

ΠΕΡΓΙΑΛΙΤΗΣ Γιάννης. Ἐγεννήθη τὸ 1866 καὶ ἀπέθανε τὸ 1945. Ὑπῆρξεν ἐκπαιδευτικὸς λειτουργός. Ἐγραψε ποιήματα καὶ διηγήματα.

ΠΕΤΙΜΕΖΑΣ — ΛΑΥΡΑΣ Νικόλαος. Ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις τὸ 1873 καὶ ὑπηρέτησεν ὡς ἀξιωματικός. Ἠσχολήθη μὲ τὴν δημοσιογραφίαν καὶ λογοτεχνίαν. Ἀπέθανε τὸ 1952.

ΠΟΛΕΜΗΣ Ἰωάννης. Ἐγεννήθη εἰς Ἀθήνας τὸ 1862 καὶ ἀπέθανε τὸ 1924. Ἠσχολήθη μὲ τὴν λογοτεχνίαν καὶ κυρίως μὲ τὴν ποίησιν. Ἐδημοσίευσεν ποιητικὰ ἔργα ὑπὸ τοὺς τίτλους : « Σπασμένα μάρμαρα », « Παλιὸ βιολὶ », « Χειμῶνάνθοι », « Ἀλάβαστρα », « Ἐσπερινὸς » κ. ἄ.

ΠΟΛΙΤΗΣ Νικόλαος. Ἐγεννήθη τὸ 1852 καὶ ἀπέθανε τὸ 1921. Ὑπῆρξε καθηγητῆς τῆς ἀρχαιολογίας καὶ μυθολογίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν. Εἰσήγαγε

πρώτος εις τὴν Ἑλλάδα τὴν λαογραφίαν ὡς ἐπιστήμην. Ἀπέκτησε διεθνῇ φήμην μεγάλου ἐπιστήμονος. Ἔργα του εἶναι : « Παραδόσεις τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ », « Παροιμίαι », « Ἐκλογαὶ ἀπὸ τὰ τραγούδια τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ », « Λαογραφικὰ σύμμεκτα ».

ΠΡΟΒΕΛΕΓΓΙΟΣ Ἀριστομένης. Ἐγεννήθη εἰς Σίφνον τὸ 1850 καὶ ἀπέθανε τὸ 1935. Διετέλεσε βουλευτὴς καὶ μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Ἐδημοσίευσε ποιήματα καὶ θεατρικὰ ἔργα : « Φαῖδρα », « Νικηφόρος Φωκᾶς » κ. ἄ.

ΡΑΓΚΑΒΗΣ Ἀλέξανδρος. Ἐγεννήθη τὸ 1809 εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἀπέθανε τὸ 1892. Διετέλεσε πολιτικὸς, ὑπουργός, πρεσβευτὴς καὶ καθηγητὴς τῆς ἀρχαιολογίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον. Ἦτο πολυμαθέστατος. Τὰ λογοτεχνικὰ του « Ἀπαντα » ἐξεδόθησαν εἰς 20 τόμους.

ΡΟΪΔΗΣ Ἐμμανουήλ. Λογογράφος (1835 - 1904). Ἐγραψε ἱστορικὰ μυθιστορήματα, διηγήματα, μελέτας. Ὑπῆρξεν ἐξέχουσα φυσιογνωμία τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῶν δημοτικῶν ἀσμάτων.

ΣΚΙΠΗΣ Σωτήριος. Ἐγεννήθη τὸ 1881. Λογοτέχνης, δημοσιογράφος καὶ ἀκαδημαϊκός. Ἐξέδωκε πολλὰς ποιητικὰς συλλογὰς. Ἀπέθανε τὸ 1951.

ΣΟΛΩΜΟΣ Διονύσιος. Ἐγεννήθη εἰς Ζάκυνθον τὸ 1798 καὶ ἀπέθανεν εἰς Κέρκυραν τὸ 1857. Ἀναγνωρίζεται ὡς ὁ μεγαλύτερος τῶν ποιητῶν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος. Ἐγραψεν ἐκτὸς τῶν ἄλλων καὶ τὸν « Ὑμνον εἰς τὴν ἑλευθερίαν », ὅστις ὠρίσθη ὡς ὁ ἔθνικός μας ὕμνος μελοποιηθεὶς ὑπὸ τοῦ Κερκυραίου μουσικοῦ Μαντζάρου. Τὰ ἔργα του ἐξέδωκεν ὁ φίλος του καὶ λόγιος Ἰάκωβος Πολυλάς μὲ βιογραφικὰς καὶ κριτικὰς σημειώσεις. Ἐκ τῶν ποιημάτων του μνημονευτέα τὰ ὑπὸ τοὺς τίτλους : « Ὑμνος εἰς τὴν ἑλευθερίαν », « Ἐλεύθεροι πολιορκημένοι », « Ὡδὴ εἰς τὸν θάνατον τοῦ λόρδου Βύρωνος », « Ὁ Λάμπρος ».

ΣΟΥΡΗΣ Γεώργιος. Ἐγεννήθη τὸ 1853 εἰς Σῦρον. Ἠκολούθησε φιλολογικὰ μαθήματα ἐν Ἀθήναις καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν ποίησιν, μάλιστα τὴν σατιρικὴν. Ἐπὶ 35 ἔτη ἐδημοσίευε τὸν ὑπ' αὐτοῦ ἐμμέτρως συντασσόμενον ἑβδομαδιαῖον « Ρωμιόν », εἰς τὸν ὁποῖον ἐκαυτηρίαζεν ὅλα τὰ κοινωνικὰ καὶ πολιτικὰ τρωτὰ τῆς ἐποχῆς του. Ἀπέθανε τὸ 1919.

ΣΟΥΤΣΟΣ Παναγιώτης. Ἐγεννήθη εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸ 1806. Διετέλεσε διοικητικὸς ὑπάλληλος καὶ σύμβουλος τῆς Ἐπικρατείας. Ἐξέδωκε συλλογὰς ποιημάτων καὶ δράματα. Ἀπέθανε τὸ 1868.

ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ Στέλιος. Ἐγεννήθη εἰς Σμύρνην τὸ 1888 καὶ ἀπέθανε τὸ 1962. Τὸ 1933 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἐν Ἀθήναις Ὀδοντιατρικῆς Σχολῆς. Ἐδημοσίευσε πολλὰς ἐπιστημονικὰς καὶ φιλολογικὰς μελέτας καὶ πολλὰς ποιητικὰς συλλογὰς.

Β'. Ἐκ τῆς Συλλογῆς Θ. Παρασκευοπούλου

1. Αἱ διχόνοιαι δὲν φέρουν ἐλευθερίαν, Ἀδ. Κοραῆ	12
2. Ἡ διχόνοια (ποίημα), Διον. Σολωμοῦ	14
3. Ὕμνος πρὸς τὴν σημαίαν (ποίημα), Στ. Δάφνη	19
4. Στὴ Δωδεκάνησο (ποίημα), Σωτ. Σκίπη	25
5. Τὰ πῆραμε τὰ Γιάννινα (ποίημα), Γ. Σουρῆ	34
6. Ὁ παπᾶς, Ν. Πετιμεζᾶ	35
7. Ἡ σταχτομαζώχτρα, Ἀλ. Παπαδιαμάντη	45
8. Τῆς Κοκκώνας τὸ σπίτι, Ἀλ. Παπαδιαμάντη	53
9. Ἀποχωρισμός (ποίημα), Γ. Βιζυηνοῦ	61
10. Τὸ παιδί (ποίημα), Γ. Βιζυηνοῦ	61
11. Ἀρατε πύλας, Ἀλ. Μωραϊτίδου	73
12. Τὸ εἰκόνισμα τῆς Παναγίας, Ἰω. Δαμβέργη	79
13. Νύχτα Χριστουγεννιάτικη (ποίημα), Γ. Δροσίνη	84
14. Εἰς τὸν Γολγοθᾶν (ποίημα), Ἀρ. Προβελεγγίου	86
15. Παιδικὴ Πασχαλιά, Ἀλ. Παπαδιαμάντη	87
16. Οἱ σπογγαλιεῖς τοῦ Αἰγαίου, Ἀγγ. Τανάγρα	101
17. Ἡ ψαρόβαρκα (ποίημα), Γ. Δροσίνη	103
18. Ἡ ἐπιστροφή τοῦ ναύτη (ποίημα), Ἀρ. Προβελεγγίου	110
19. Τὸ ἀλώνισμα, Ἀλ. Μωραϊτίδου	111
20. Ψωμί (ποίημα), Γ. Δροσίνη	113
21. Ὁ Πρίαμος καὶ ὁ Ἀχιλλεύς, μετάφρασις Μ. Στασινοπούλου	143
22. Τὸ προσκύνημα τοῦ Βουλγαροκτόνου, Χρ. Τσουντα	179
23. Εὐάγγελος Ζάππας, Ἀριστ. Κουρτίδου	195
24. Ὁ Κολοκοτρώνης μέλος τῆς Φιλικῆς, Σπ. Μελᾶ	208
25. Μιαούλης καὶ Νέλσων, Σπ. Μελᾶ	211
26. Τὸ Ἅγιον Ὅρος, Γ. Μόδη	228
27. Ὁ κόσσυφος, Στ. Γρανίτσα	241
28. Τὸ ἀγριομελίσι, Στ. Γρανίτσα	247
29. Παροιμίαι, Ν. Πολίτου	263
30. Ὁ πεζοδρόμος τοῦ Μαραθῶνα, Ν. Πολίτου	266
31. Ὁ θάνατος τοῦ ἀμπελουργοῦ (ποίημα), Ἰω. Πολέμη	267

Γ'. Ἐκ τῆς Συλλογῆς Κ. Ρωμαίου

1. Τυρταίου : Πολεμιστήριον σάλπισμα (ποίημα), μετάφρ. Σπ. Τρικούπη	7
2. Ἡ νίκη (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	23
3. Πρὸς τὸ μέτωπον, Γ. Τσκοπούλου	28
4. Γράμμα στὸ μέτωπο (ποίημα), Γ. Ἀθάνα	30
5. Ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς Θεσσαλονίκης, Χ. Ἀννίνου	31
6. Ἡ σημαία ἐνὸς συντάγματος, Χρ. Ζαλοκώστα	40
7. Μητρικὴ αὐταπάρνησις, Γ. Βιζυηνοῦ	50

8. Νανούρισμα (δημοτικόν)	62
9. Κοιμᾶται (ποίημα), Ν. Χατζιδάκη	62
10. Νὰ ἤμουν παππούς (ποίημα), Γ. Σουρῆ	63
11. Γιὰ τὴν προίκα τῆς ἀδερφῆς, Ἀνδρ. Καρκαβίτσα	66
12. Μεταμορφώσεις (ποίημα), Γ. Βιζυηνοῦ	69
13. Ἡ ἡμέρα τῆς Λαμπρῆς (ποίημα), Δ. Σολωμοῦ	93
14. Κουπὶ καὶ τιμόνι (ποίημα), Ἰω. Πολέμη	97
15. Τὸ χωριό μας (ποίημα), Γ. Δροσίνη	99
16. Τὸ χωριὸ (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	99
17. Οἱ δύο μικροί, Μ. Μητσάκη	114
18. Ἡ ὥραιότερα ἀπὸ ἕλας τὰς φορεσιὰς, Ἀρ. Κουρτίδου	118
19. Ἡ σταφίδα τοῦ γείτονα, Ν. Ἐλατου	123
20. Ἡ ἔρις Ἀθηνᾶς καὶ Ποσειδῶνος, Ἀλ. Ραγκαβῆ	158
21. Φάεθων, υἱὸς Ἀπόλλωνος, Ἀλ. Ραγκαβῆ	162
22. Ἀριστείδης ὁ δίκαιος, Λ. Μελεᾶ	171
23. Εἰς τὴν Κάλυμνον, Ἐμμ. Λυκούδη	231
24. Ὁ κρασοπούλος, Ἀνδρ. Καρκαβίτσα	237
25. Πτερωτοὶ μετανάσται, Ἐμμ. Λυκούδη	239
26. Οἱ πονηριὲς τῆς σουπιᾶς, Ἀνδρ. Καρκαβίτσα	243
27. Αὐτοθυσία μάννας, Ἀνδρ. Καρκαβίτσα	255

Δ'. Ἐκ τῆς Συλλογῆς Σ. Σπεράντσα — Σ. Δουφεῆξ

1. Ἡ γαλανόλευκη στὰ Δωδεκάνησα, Ἀχ. Κύρου	23
2. Ὁ πνιγμὸς τοῦ Κορδῆ, Σπ. Μελεᾶ	29
3. Δὲν εἶναι ἐδῶ ἡ πατρίδα μας (ποίημα), Κ. Μάνου	27
4. Ἀποχαιρετισμὸς, Δ. Κοκκίνου	38
5. Τραγοῦδι μου, φτερούγισε (ποίημα), Στ. Σπεράντσα	39
6. Τὸ ἀτίμητό μου φυλαχτὸ (ποίημα), Στ. Σπεράντσα	42
7. Ἀθῶοι φόβοι (ποίημα), Γερ. Μαρκοῦ	64
8. Ἡ ἀδελφικὴ ἀγάπη (δημοτικόν)	56
9. Ἡ καμπάνα (ποίημα), Ἀλ. Φωτιάδου	79
10. Ὁ Αἰνείας καὶ ὁ πατὴρ του, Λ. Μελεᾶ	85
11. Θεὸς καὶ θάνατος (ποίημα), Ἰω. Καρασούτσα	93
12. Στὴ φουρτούνα (ποίημα), Γ. Βιζυηνοῦ	105
13. Μὲ τὸ παραγάδι, Ἐμμ. Λυκούδη	106
14. Ἡ θημωνιά (ποίημα), Γ. Στρατήγη	113
15. Ἀετὸς στὸ κοτέτσι (ποίημα), Ἀλ. Φωτιάδου	127
16. Ὁ ἀναποδιασμένος, Ἀλ. Μωραϊτίδου	127
17. Ἀγὼν ἀρματοδρομίας εἰς τὴν Τρώαδα, Π. Ι. Θεοδοροπούλου	145
18. Ἐκτωρ καὶ Ἀνδρομάχη (ποίημα), μετάφρασις Ἀλ. Πάλλη	150
19. Ἡ ἀρχαία Ὀλυμπία, Δ. Βικέλα	152
20. Λυκοῦργος, Λ. Μελεᾶ	167

21. 'Ο Βόσπορος καὶ τὸ Βυζάντιον, 'Αδ. 'Αδαμαντίου	173
22. 'Ο Βυζαντινὸς στρατιώτης, 'Αδ. 'Αδαμαντίου	175
23. 'Ο Διγενὴς Ἀκρίτας (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	178
24. Τῆς Ἄρτας τὸ γιοφύρι (δημοτικὸν)	181
25. Νικόλαος Γύζης, Στ. Σπεράντσα	199
26. Εὐαγγελίζου γῆ (ποίημα), Στ. Σπεράντσα	214
27. Πῶς ἐσώθη τὸ Μεσολόγγιον, Ἄνδρ. Καρκαβίτσα	215
28. Ὑδραῖοι, Σπετσιῶται, Ψαριανοί, Κ. Παπαρρηγοπούλου	217
29. Ἡ καταστροφὴ τῶν Ψαρῶν, Δ. Σολωμοῦ	218
30. 'Ο Ἄθως (ποίημα), Π. Σούτσου	230

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1. ΥΠΟΘΗΚΑΙ

1. Τυρταίου : Πολεμιστήριον σάλπισμα (ποίημα), μετάφρ. Σπ. Τρικούπη	7
2. Πρὸς τοὺς νέους τοῦ Ἔθνους, Ἄδ. Κοραΐ	7
3. Μεγάλοι ἄνδρες, μεγάλοι λόγοι, μεγάλα ἔργα, Π. Δ. Οἰκονόμου	8
4. Τρεῖς γενεαὶ (ποίημα), Ἰω. Πολέμη	10
5. Αἱ διχόνοιαὶ δὲν φέρουν ἐλευθερίαν, Ἄδ. Κοραΐ	12
6. Ἡ διχόνοια (ποίημα), Δ. Σολωμοῦ	14

2. ΠΡΟΣΦΑΤΟΝ ΕΘΝΙΚΟΝ ΠΑΡΕΛΘΟΝ

1. Ὕμνος πρὸς τὴν σημαίαν (ποίημα), Στ. Δάφνη	19
2. Αὐτὸ ἦτο τὸ πνεῦμα τῶν Ἑλλήνων τοῦ 1940 - 41, Στάνλεϋ Κάσσον	19
3. Οἱ νέοι τριακόσιοι, Ἀχ. Κύρου	20
4. Ἡ νίκη (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	23
5. Ἡ γαλανόλευκη στὰ Δωδεκανήσα, Ἀχ. Κύρου	23
6. Στὴ Δωδεκάνησο (ποίημα), Σωτ. Σκίπη	25
7. Ὁ πνιγμὸς τοῦ Κορδῆ, Σπ. Μελά	26
8. Δὲν εἶναι ἐδῶ ἡ πατρίδα μας (ποίημα), Κ. Μάνου	27
9. Πρὸς τὸ μέτωπον, Γ. Τσοκοπούλου	28
10. Γράμμα στὸ μέτωπο (ποίημα), Γ. Ἀθάνα	30
11. Ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς Θεσσαλονίκης, Χ. Ἀννίνου	31
12. Θεσσαλονίκη (ποίημα), Ἰω. Πολέμη	33
13. Τὰ πῆραμε τὰ Γιάννινα (ποίημα), Γ. Σουρῆ	34
14. Ὁ παπᾶς, Ν. Πετιμεζᾶ	35
15. Ἀποχαιρετισμός, Δ. Κοκκίνου	38
16. Τραγούδι μου, φτερούγισε (ποίημα), Στ. Σπεράντσα	39
17. Ἡ σημαία ἐνὸς συντάγματος, Χρ. Ζαλοκώστα	40
18. Τὸ ἀτίμητό μου φυλαχτό (ποίημα), Στ. Σπεράντσα	42

3. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΣ ΒΙΟΣ

1. Τὸ σπίτι μου (ποίημα), Γ. Ἀθάνα	45
2. Ἡ σταχομαζώχτρα, Ἀλ. Παπαδιαμάντη	45
3. Μητρικὴ αὐταπάρνησις, Γ. Βιζυηνοῦ	50
4. Συζύγου ἐγκατέρησις, Ἐμμ. Λυκούδης	52
5. Τῆς Κοκκίνας τὸ σπίτι, Ἀλ. Παπαδιαμάντη	53
6. Ἀποχωρισμός (ποίημα), Γ. Βιζυηνοῦ	61
7. Τὸ παιδί (ποίημα), Γ. Βιζυηνοῦ	61
8. Ναυόρισμα (δημοτικόν)	26

9. Κοιμάται (ποίημα), Ν. Χατζιδάκη	62
10. Νά ἤμουνα παππούς (ποίημα), Γ. Σουρῆ	63
11. Ἀθῶοι φόβοι (ποίημα), Γερ. Μαρκορᾶ	64
12. Ἡ ἀδελφική ἀγάπη (δημοτικόν)	65
13. Γιὰ τὴν προῖκα τῆς ἀδερφῆς, Ἀνδρ. Καρκαβίτσα	66
14. Μεταμορφώσεις (ποίημα), Γ. Βιζυνοῦ	69

4. ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

1. Ἑσπερινός (ποίημα), Ἀρ. Προβελεγγίου	73
2. Ἀρατε πύλας, Ἀλ. Μωραϊτίδου	73
3. Ἡ καμπάνα (ποίημα), Ἀλ. Φωτιάδου	79
4. Τὸ εἰκόνισμα τῆς Παναγίας, Ἰω. Δαμβέργη	79
5. Στὴν Παναγία (ποίημα), Ἀχ. Παράσχου	83
6. Νύχτα Χριστουγεννιάτικη (ποίημα), Γ. Δροσίνη	84
7. Χριστούγεννα (ποίημα), Κ. Κρυστάλλη	85
8. Ὁ Αἰνεῖας καὶ ὁ πατὴρ του, Λ. Μελά	85
9. Εἰς τὸν Γολγοθᾶν (ποίημα), Ἀρ. Προβελεγγίου	86
10. Παιδικὴ Πασχαλιά, Ἀλ. Παπαδιαμάντη	87
11. Ἐξοχικὴ Λαμπρὴ, Ἀλ. Παπαδιαμάντη	90
12. Ἡ ἡμέρα τῆς Λαμπρῆς (ποίημα), Δ. Σολωμοῦ	93
13. Θεὸς καὶ θάνατος (ποίημα), Ἰω. Καρασούτσα	39

5. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

(οἰκονομικὸς - γεωργικὸς - ναυτικὸς)

1. Κουπὶ καὶ τιμόνι (ποίημα), Ἰω. Πολέμη	97
2. Εἰς τὴν ὁδὸν Ἀδριανοῦ, Ἐμμ. Ροῦδου	97
3. Τὸ χωριό μας (ποίημα), Γ. Δροσίνη	99
4. Τὸ χωριό (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	99
5. Οἱ σπογγαλιεῖς τοῦ Αἰγαίου, Ἀγγ. Τανάγρα	101
6. Ἡ ψαρόβαρκα (ποίημα), Γ. Δροσίνη	103
7. Ἡ βαρκούλα (ποίημα), Γ. Περιγαλιτῆ	104
8. Στὸ ψαρολίμανο (ποίημα), Γ. Δροσίνη	105
9. Στὴ φουρτούνα (ποίημα), Γ. Βιζυνοῦ	105
10. Μὲ τὸ παραγάδι, Ἐμμ. Λυκούδη	106
11. Ἡ ἐπιστροφή τοῦ ναύτη (ποίημα), Ἀρ. Προβελεγγίου	110
12. Τὸ ἀλώνισμα, Ἀλ. Μωραϊτίδου	111
13. Ψωμί (ποίημα), Γ. Δροσίνη	113
14. Ἡ θημωνιά (ποίημα), Σ. Στρατήγη	113
15. Οἱ δύο μικροί, Μ. Μητσάκη	114
16. Ἡ ὥραιότερα ἀπὸ ὅλας τὰς φορεσιὰς, Ἀρ. Κουρτίδου	118
17. Ἡ σταφίδα τοῦ γείτονα, Ν. Ἐλατοῦ	123
18. Ὁ Φοῖνιξ, Ἐμμ. Λυκούδη	125

19. 'Αστὺς στὸ κοτέτσι (ποίημα), 'Αλ. Φωτιάδης	127
20. 'Ο 'Αναποδιασμένος, 'Αλ. Μωραϊτίδου	127

6. ΠΑΛΛΙΟΤΕΡΟΣ ΕΘΝΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

1. 'Ακρόπολις τῶν 'Αθηνῶν (ποίημα), 'Ιω. Πολέμη	135
2. 'Η 'Αθηνᾶ προστάτις, Κ. Παλαμᾶ	135
3. 'Η ζωὴ καὶ τὰ μαθήματα εἰς τὴν σχολὴν τοῦ Κενταύρου Χείρωνος, μετάφρασις Μ. Κωνσταντινίδου	137
4. 'Ο Πρίαμος καὶ ὁ 'Αχιλλεύς (ποίημα), μετάφρασις Μ. Στασινοπούλου	143
5. 'Αγὼν ἀρματοδρομίας εἰς τὴν Τρωάδα, Π. Ι. Θεοδοροπούλου	145
6. 'Εκτωρ καὶ 'Ανδρομάχη, μετάφρασις 'Αλ. Πάλλης	150
7. 'Η ἀρχαία 'Ολυμπία, Δ. Βικέλα	152
8. 'Αγῶνες πανελλήνιοι καὶ διεθνεῖς ὀλυμπιάδες, 'Αντ. Κεραμοπούλου	154
9. 'Υμνος ὀλυμπιακῶν ἀγώνων (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	157
10. 'Ο στέφανος τῆς νίκης (ποίημα), 'Ιω. Πολέμη	157
11. 'Η ἔρις 'Αθηνᾶς καὶ Ποσειδῶνος, 'Αλ. Ραγκαβῆ	158
12. Φαέθων, υἱὸς 'Απόλλωνος, 'Αλ. Ραγκαβῆ	162
13. Λυκοῦργος, Α. Μελᾶ	167
14. 'Αριστείδης ὁ δίκαιος, Α. Μελᾶ	171
15. 'Ο Βόσπορος καὶ τὸ Βυζάντιον, 'Αδ. 'Αδαμαντίου	173
16. 'Ο Βυζαντινὸς στρατιώτης, 'Αδ. 'Αδαμαντίου	175
17. 'Ο Διγενὴς 'Ακρίτας (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	178
18. Τὸ προσκύνημα τοῦ Βουλγαροκτόνου, Χρ. Τσούντα	179
19. Τῆς 'Αρτας τὸ γιοφύρι, (δημοτικὸν)	181

7. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

1. 'Ο Λουδοβίκος Παστέρ, Δ. Κακλαμάνου	187
2. 'Η χαρὰ (ποίημα), 'Αλ. Ραγκαβῆ	191

8. ΒΙΟΓΡΑΦΙΑΙ

1. Εὐάγγελος Ζάππας, 'Αρ. Κουρτίδου	195
2. Νικόλαος Ψύξης, Στ. Σπεράντσα	199

9. ΝΕΩΤΕΡΑ ΕΘΝΙΚΗ ΖΩΗ

1. Τὸ μάγο σας τὸ φῶς (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	205
2. 'Ο καπετὰν καλόγερος, Χρ. Χρηστοβασιλῆ	205
3. Τὸ μοιρολόγι τῆς Πάργας (δημοτικὸν)	207
4. 'Ο Κολοκοτρώνης μέλος τῆς Φιλικῆς, Σπ. Μελᾶ	208
5. Τῶν Κολοκοτρωναίων (δημοτικὸν)	211
6. Μισούλης καὶ Νέλσων, Σπ. Μελᾶ	211
7. Εὐαγγελίζου γῆ (ποίημα), Στ. Σπεράντσα	214

8. Τοῦ Νικοτσάρα (δημοτικόν)	214
9. Πῶς ἐσώθη τὸ Μεσολόγγιον, Ἀνδρ. Καρκαβίτσα	215
10. Ὑδραῖοι, Σπετσιῶται, Ψαριανοί, Κ. Παπαρρηγοπούλου	217
11. Ἡ καταστροφή τῶν Ψαρῶν (ποίημα), Δ. Σολωμοῦ	218

10. ΤΟΠΙΑ — ΦΥΣΙΣ

(περιγραφαὶ)

1. Τὸ τραγούδι τοῦ ἡλίου (ποίημα), Κ. Μάνου	221
2. Ἡ κοιλὰς τῶν Τεμπῶν, Ἐμμ. Λυκούδη	222
3. Ἡλιόφωτα μεσάνυχτα, Ἀν. Πεζοπόρου	224
4. Ἡ Ἀγία Λαύρα, Σπ. Παγανέλη	226
5. Τὸ Ἅγιον Ὄρος, Γ. Μόδη	228
6. Ὁ Ἄθως (ποίημα), Π. Σούτσου	230
7. Εἰς τὴν Κάλυμνον, Ἐμμ. Λυκούδη	231

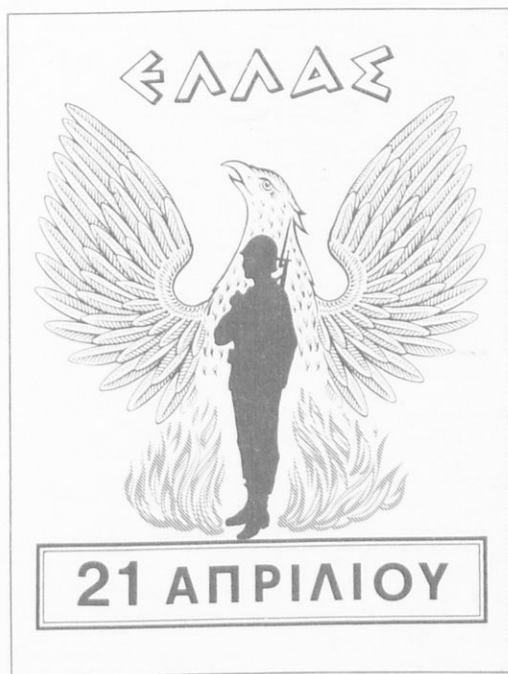
11. ΖΩΑ — ΠΤΗΝΑ

(διηγήσεις — περιγραφαὶ)

1. Ὁ κρασσοπούλος, Ἀνδρ. Καρκαβίτσα	237
2. Πτερωτοὶ μετανάστai, Ἐμμ. Λυκούδη	239
3. Ὁ Κόσσυφος, Στ. Γρανίτσα	241
4. Οἱ πονηριὲς τῆς σουπιᾶς, Ἀνδρ. Καρκαβίτσα	243
5. Τὸ ἀγριομελίσσι, Στ. Γρανίτσα	247
6. Ὁ ταλαίπωρος ἀπόμαχος, Ἐμμ. Λυκούδη	250
7. Τὸ ἐλάφι, Στ. Γρανίτσα	251
8. Αὐτοθυσία μάννας, Ἀνδρ. Καρκαβίτσα	255

12. ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ — ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ — ΜΥΘΟΙ

1. Παροιμίαι, Ν. Πολίτου	263
2. Ὁ πεζοδρόμος τοῦ Μαχαθῶνα, Ν. Πολίτου	266
3. Ὁ Θάνατος τοῦ ἀμπελουργοῦ (ποίημα), Ἰω. Πολέμη	267
Λεξιλόγιον	269
Βιογραφικαὶ σημειώσεις	277
Περιεχόμενα κατὰ συλλογὰς	283
Πίναξ περιεχομένων	287

ΕΚΔΟΣΙΣ ΙΑ', 1970 (VI) — ΑΝΤΙΤ. 105.000 — ΣΥΜΒΑΣΙΣ : 1971/26 - 3 - 70
ΕΚΤΥΠΩΣΙΣ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ : Μ. ΠΕΧΑΙΒΑΝΙΔΗΣ & ΣΙΑ - Α. Ε.

0020656113

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ

